ВІСНИК СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «ВАТРА»

ВІННИЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 145

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих»

21 квітня 2022 року

Вінниця 2022

УДК: 316.42:330.34

Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2022. Вип.145. 264 С.

У Віснику розглядаються глобальні імперативи підприємницького потенціалу компаній на внутрішньому та зовнішньому ринках; проблеми та перспективи соціального забезпечення громадян; сучасні моделі, стратегії, технології менеджменту; стан, виклики та перспективи розвитку публічного управління в Україні. Значна увага приділяється стратегічним напрямкам розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в контексті динамічних євроінтеграційних процесів; фінансовим механізмам забезпечення соціально-економічного розвитку країни; моделюванню та проєктуванню процесів управління в соціально-економічних системах; маркетинговим технологіям в умовах інноваційного розвитку бізнесу. Висвітлюються проблеми якості та безпеки сучасного товарознавства; регіональний та національний виміри тенденцій розвитку індустрії гостинності та харчової промисловості. Досліджуються передумови професійної самореалізації молоді в умовах ринкової економіки: мовний, соціальний та міжкультурний аспекти.

Розраховано на аспірантів, молодих вчених, здобувачів вищої освіти, що цікавляться проблемами соціально-економічного розвитку суспільства.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Наталія,** д-р філос. наук, професор
Відповідальний секретар – **Мартинова Лілія,** д-р екон. наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Власенко Іван, д-р екон. наук, професор, **Іваницька Наталя**, д-р філол. наук, професор, **Нікітішин Андрій**, д-р екон. наук, професор, **Поліщук Ірина**, д-р, екон. наук, професор, **Прутська Олена**, д-р екон. наук, професор, **Ковтун Едуард**, канд. екон. наук, доцент, **Копчикова Інна**, канд. екон. наук, доцент, **Крижак Лілія**, канд. техн. наук, доцент, **Лобачева Ірина**, канд. пед. наук, доцент, **Лозовський Олександр**, канд. екон. наук, доцент, **Мельничук Оксана**, канд. екон. наук, доцент, **Менчинська Олена**, канд. екон. наук, доцент, **Осіпова Лариса**, канд. екон. наук, доцент, **Павлюк Тетяна**, канд. екон. наук, доцент, **Половенко Людмила,** канд. пед. наук, доцент, **Тернова Алла**, канд. техн. наук, доцент, **Фіалковська Лариса**, канд. техн. наук, доцент.

Свідоцтво Вінницького обласного управління юстиції про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації № 662-20-р серія ВЦ від 14 грудня 2006 року.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ЗМІСТ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Валерія Акінча
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
РЕФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ…….. 8

Ельміра Алієва Гулам кизи
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ…… 13

Андрій Баланда
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ ПОСАДОВИХ ОСІБ……... 22

Юлія Барасій
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ…… 27

Ганна Білик
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ…… 37

Тетяна Бойко
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ…… 44

Вікторія Бондаренко
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ФЕНОМЕН ЛІДЕРСТВА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ……. 48

Діана Бондаренко
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ …….. 55

Ольга Бондаренко
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ:ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД …….. 61

Артем Грибовський
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ…… 68

Ігор Грубеляс
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В МЕДИЧНІЙ УСТАНОВІ…… 75

Віталій Гуковський
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
СТРАТЕГІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ…… 81

Владислав Дембіцький
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ…… 89

Володимир Дзюба
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ…… 95

Яна Добріко
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ…… 102

Тетяна Добровольська
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ…… 109

Леся Донець
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ПРОЦЕС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ…… 120

Вікторія Дремлюга
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ…….. 125

Діана Дячук
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ІНСТИТУЦІЯМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА…… 132 НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Діана Ємельянова
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ…… 140

Анатолій Забіяка
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ЗМІСТОВНА ТРАЄКТОРІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА ЇЇ ПРИНЦИПІВ……. 146

Юлія Загнибіда
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ……. 153

Тетяна Зарудняк
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ…… 160

Олексій Зінін
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ…… 167

Дмитро Квапіл
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГОСПОДАРЮЮЧИМИ СУБ'ЄКТАМИ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПАРТНЕРСТВА…….. 172

Анастасія Козловська
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ПРАВОСУДДЯ В СИСТЕМІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ…… 178

Діана Колесюк
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ МІСЦЕВОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ…… 185

Анастасія Корж
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТИВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ….. 191

Микола Корчевський
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ІНСТИТУЦІЙНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ…….. 196

Роксолана Костенюк
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН…….. 205

Юлія Кравець
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЯХ–АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА І ПРАКТИКИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ…… 211

Інна Кручініна
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ЦИФРОВА ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ…… 219

Валерія Кузінська
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ЗАКОНОДАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ…… 226

Валерія Кузінська
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ХАРАКТЕРИСТИКА ТУРИСТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ ЗА 2000-2020 РОКИ НА ОСНОВІ ДИНАМІЧНОГО АНАЛІЗУ……. 237

Тарас Ласий
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: СТРАТЕГІЇ ТА РИЗИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ……... 246

Павло Лилик
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ……. 255

УДК 342.951

Валерія Акінча
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

РЕФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

У статті проаналізовано теоретичні аспекти реформування системи охорони здоров'я в Україні з 1991р.. Досліджено та узагальнено трансформації, що відбулися за цей час. Визначено основні вектори для реформування медичної галузі в Україні.

***Ключові слова**: реформування, медична галузь, система охорони здоров'я, трансформація, регулювання.*

Здоров'я посідає виняткове значення в житті кожної людини. Здоров'я людини це не лише відсутність хвороби, але й добре самопочуття, здатність до вирішування таких життєвих завдань як навчання, побудова соціальних зв'язків, розвиток бізнесу і т.ін. Цей показник є настільки важливим, що входить до індексу людського розвитку-універсального показника рівня розвитку суспільства. Здоров'я населення та рівень розвитку медицини є індикаторами успішності державної політики у розвинених країнах. Збереження та зміцнення здоров'я населення має стратегічне значення для розвитку суспільства і є актуальним завданням розвитку сучасної України.

У 2018 році в Україні стартувала трансформація системи охорони здоров'я задля забезпечення рівного доступу до якісних медичних послуг усім громадянам країни.

До цього часу система охорони здоров'я України, згідно думці багатьох вчених, відповідала моделі Семашка. Дана модель працювала у СРСР, Центральній та Східній Європі, характеризувалася фінансуванням з державного

бюджету, контролювалася державою через систему централізованого планування та управління, при цьому був відсутній приватний сектор. Внаслідок трансформації економіки України в ринкову виникла необхідність у реформуванні і системи охорони здоров'я, яка б враховувала сильні сторони попередньої системи, досвід реформування цієї системи в інших країнах.

Після проведення трансформації вбачалося підвищення рівня і якості життя населення внаслідок доступності, підвищеної якості та безпеки медичної допомоги, а також продуктивної зайнятості персоналу, що працює у галузі охорони здоров'я та підвищення їх рівня соціального забезпечення, розвитку і оптимізації системи соціальної підтримки.

Була відмічена негативна тенденція внаслідок неефективності тодішньої системи охорони здоров'я: українці живуть на 9 років менше, ніж громадяни ЄС – середня очікувана тривалість життя при народженні в Україні – 72 роки, у країнах ЄС – 81 рік; близько 50% пацієнтів після перенесеного інсульту отримують первинну інвалідність, близько 12% померлих від інсульту – особи працездатного віку; Україна займає перше місце в Європі по поширеності катастрофічних витрат, які пов'язані зі здоров'ям і які призводять до збіднення родин пацієнтів; витрати на фармацевтичні товари та інші медичні товари здійснюють пацієнти, кошти яких складають 99% в загальних витратах на лікарські засоби; 37.6% госпіталізації в Україні здійснюються без відповідних показань; Україна має один з найгірших у світі показників вакцинації дітей, наприклад, рівень охоплення вакцинами від поліомієліту у 2018 році складав лише 69%.

Першою ланкою, яка зазнала змін, стали заклади, що надають первинну медичну допомогу-терапевти, сімейні лікарі та педіатри. Посилаючись на досвід зарубіжних країн, до прикладу, в Британії з 90% звернень пацієнтів допомагають сімейні лікарі. Таким чином, це допомагає запобігати багатьом хворобам до того, як пацієнт потребуватиме складного і коштовного лікування.

З 2019 року велася активна підготовка до подальшої трансформації спеціалізованої допомоги - поліклінік та стаціонарів. Та вже з 1 січня 2020 року

запрацювали нові механізми на всіх рівнях надання медичної допомоги-від первинної до стаціонарної. За цей час можна відмітити, що кожен громадянин України отримав можливість обирати сімейних лікарів, терапевтів, педіатрів та інших спеціалістів для отримання якісної і кваліфікованої допомоги; змінилася система фінансування закладів-тепер кошти отримуються за надані послуги та запрацювала Національна служба здоров'я України, яка і є платником в новій системі охорони здоров'я.

Питанням реформування системи охорони здоров'я в Україні займалися А.Д. Барзилович, В.М. Лехан, Л.В. Крячкова, М.І. Заярський, І. В. Вошко та інші.

Метою статті є аналіз етапів, особливостей та нормативно-правового забезпечення реформування сучасної системи охорони здоров'я в Україні.

Реформування А.Д. Барзилович визначає як діяльність, у процесі якої відбувається зміна концепції, стратегії та підходів до управління, розвитку системи охорони здоров'я, структури та діяльності основних інститутів системи та здійснюється на основі нормативно правового регулювання, наявних ресурсів, а також їх перерозподілу зокрема матеріально технічних ресурсів, фінансових ресурсів, зміни організаційних структур та кадрового забезпечення [1].

Устимчук О.В. у своїй праці визначила поняття «медична реформа» як стратегію організаційно-правової перебудови системи охорони здоров'я в контексті трансформації пострадянської моделі надання медичної допомоги до Healthсервісної моделі з метою підвищення якості та доступності медичних послуг й мінімізації фінансових ризиків для пацієнтів.

У таблиці 1 представлено основні етапи реформування медичної галузі в Україні за часи її незалежності:

Таблиця 1 – Етапи реформування медичної галузі

Період	Характеристика
I(1991–2000 рр.)	період відсутності реформ в галузі охорони здоров'я як складової державної політики сфері охорони здоров'я; прагнення в ринкових умовах зберегти у діючому стані радянську СОЗ з метою забезпечення мінімальних соціальних гарантій з надання МД
II(2000–2010 рр.)	період визначення основних напрямків та механізмів реформування галузі охорони здоров'я; локальні і фрагментарні у просторі України реформи за певними напрямами у межах пілотних проектів
III(2010–2013 рр.)	пілотне реформування первинної ланки системи охорони здоров'я в окремих регіонах (Вінницька, Дніпропетровська, Донецька області та м. Київ); результати підтвердили доцільність і ефективність: розмежування первинної і вторинної МД; створення пулінгу фінансових ресурсів для надання вторинної і екстреної допомоги на рівні регіону; запровадження маршрутизації пацієнтів до закладів охорони здоров'я залежно від важкості захворювання; впровадження оплати праці лікарів залежно від обсягу та якості роботи, державного регулювання цін на ліки для гіпертонічно хворих, реструктуризації вторинної і третинної МД, ін.
IV(2014–2018рр.)	Найбільш продуктивний період, у межах якого новим урядом вироблено підхід до подальшого комплексного реформування СОЗ. Уперше запроваджено медичну субвенцію, фінансування з різних бюджетів. У Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я унормовано бачення реформи на 2016–2020 рр., у межах якого: запроваджено перехід до фінансування результату діяльності, гарантований пакет МД, пулінг фінансування державних гарантій, Національну службу здоров'я України (єдиного закупівельника медичних послуг на договірних засадах), електронну СОЗ; здійснено автономізацію постачальників МД, більшість з яких набула статусу некомерційних медичних підприємств; удосконалено державне регулювання цін на лікарські засоби, розширено спектр захворювань, на які поширюється механізм реімбурсації (повного або часткового відшкодування вартості ліків). Унормовано запровадження госпітальних округів, багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування, у т.ч. вимоги до людських ресурсів, інфраструктури, обладнання, транспорту і комунікацій, навантаження тощо.
V(2018-2020рр.)	запуск медичної реформи на первинній ланці надання медичної допомоги; поява поняття „сімейна медицина" та „сімейний лікар"; укладання декларацій громадянами країни з сімейними лікарями;реімбурсація лікарських засобів через НСЗУ, надання допомоги населенню за Програмою медичних гарантій.
VI(з 2020р)	запрацювала Програма медичних гарантій на рівні вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги.

Завдяки цим механізмам була створена можливість розвитку реформи за такими напрямами, як:

- медична реформа;
- громадське здоров’я;
- спеціалізована медицина;
- доступні та якісні лікарські засоби

У кожному з напрямків реалізуються завдання, спрямовані на забезпечення фінансування системи охорони здоров’я, підвищення заробітної плати медичних працівників, створення ефективної системи контролю якості медичної допомоги, розробку та оновлення національних галузевих стандартів та протоколів лікування, розвиток телемедицини, залучення приватного капіталу та розвиток партнерських відносин «державна/приватна медицина».

Як зазначав професор В. М. Лехан, українська система охорони здоров’я протягом тривалого часу потребувала змін в організаційно-правових механізмах надання медичної допомоги і наразі вони настали. Україна взяла орієнтир на західний вектор розвитку та переходить на інший шлях управління з урахуванням сучасних тенденцій розвитку медичної галузі [1].

Не дивлячись на недостатню систематичність, послідовність та тривалий час у проведені даної реформи, можна відзначити про її успішність. Адже у кожного громадянина є рівний доступ до якісних медичних послуг, відбувся перехід до європейських стандартів у наданні допомоги, система охорони здоров’я стала орієнтованою на пацієнта.

Список використаних джерел:

1. Барзилович А. Д. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 2. ст.134–140.

2. Устінов О.В. Реформа в медичній галузі — це, перш за все, зміна фінансуванняhttps://www.umj.com.ua/article/17419/reforma-v-medichnij-galuzi-ce-persh-za-vse-zmina-finansuvannya

3. Андрушків Б., Корж Н., Кухній Л., Погойдак О. Особливості формування термінологічного апарату менеджменту. *Наукові праці Національного університету харчових технологій.* – Київ : НУХТ, 2012. – Вип. 45. – С.155–163.

4. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років. URL: https://moz.gov.ua/ strategija. (дата звернення: 24.03.2021).

5. Ситенко О.Р., Смірнова Т.М. Формування державної політики з охорони здоров'я в Україні. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України.* 2014. № 2 (60). С. 15–18.

УДК 351.072:659.3

Ельміра Алієва Гулам кизи

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

У статті розглянуто сутність інформаційно-комунікативного забезпечення державного управління. Визначено переваги, які отримує система державного управління з використянням сучасних засобів комп'ютерної та комунікаційної техніки. Розглянуто основні етапи обробки інформації, види та класифікації інформаційно-комунікативних технологій.

Ключові слова: *інформація, комунікації, державне управління, інформативно-комунікативні технології, державні структури, комп'ютерні технології.*

В сьогоднішніх реаліях забезпечення належного рівня комунікаційної взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадскістю є надзвичайно важливим питанням. Адже, це дозволяє не лише покращити рівень та якість надання адміністративних послуг, але й створити безпечне інформаційне середовище в умовах війни.

Проблема інформаційно-комунікативного забезпечення публічного врядування досліджувалась у працях таких науковців як Ліпінська А.В., Токарева В.І., Мороз В.М., Беляєв А.А., Климовицька Г.Ю. та інші.

За науковими висновками, рівень інформаційного забезпечення державних органів на пряму впливає на розвиток політичного становища та економіки в

країні. Він пов’язаний з можливістю використання інтелектуального потенціалу як своєї, так і інших країн для розвитку економіки, а також застосуванням інформаційних технологій для формування соціокультури – основи нації, призначеної запроваджувати та поширювати ідейні та духовні цінності народу, його культуру. Аналіз впровадження інформаційних систем для органів державного управління в Україні показав виконання значної кількості роботи із застосування інформаційних технологій, які відбуваються протягом останніх декілька років. У час, коли на тлі економічних реформ у країні розгортаються адміністративна реформа, питання формування інформаційної та аналітичної бази для прийняття управлінських рішень на державному рівні є особливо актуальною [1, с. 10-11].

В перекладі з латинської мови «інформація» - це роз’яснення. Поняття інформації неодноразово змінювалось, його межі то розширювалися, то звужувалися. Спочатку під цим словом розуміли «уявлення», «поняття», потім – «відомості», «передачу повідомлень». У широкому розумінні «інформація» має декілька трактувань. Серед яких – це нові відомості, які прийняті, зрозумілі і оцінені її користувачем як корисні; це будь-які відомості, що є об’єктом зберігання, передачі та перетворення. Окрім того, це – послідовне викладення фактів, повідомлення про окрему подію, а також логічне пояснення їх характерних особливостей. Інформаційні дані можуть також мати декілька значень:

1) відомості, показники, необхідні для ознайомлення або для прийняття певних висновкі та рішень;

2) здібності, якості, необхідні для чого-небудь;

3) форма представлення знань.

Можуть бути відображені у вигляді таблиць, тексту, відомостей про факти та явища та представлені у текстовій, цифровій, числовій, звуковій або графічній формі. Інформаційні дані можуть зберігатися на різних видах носіїв: флеш-карті, електронних дисках, тера-байті, папері тощо [8, с. 6].

Основними етапами обробки інформації є:

1) збір даних — проводиться для належної повноти інформування, необхідної для прийняття певних важливих рішення;

2) узагальнення даних — стандартизація інформації, здобутої за допомогою різних шляхів;

3) контроль надходження даних — відсіювання другорядної інформації, не важливої для прийняття рішень;

4) впорядкування даних — приведення інформації до спільного знаменника, що автоматично збільшує її доступність та ефективність;

5) збереження даних — підвищення надійності інформаційного процесу;

6) конфіденційність даних — впровадження заходів, мета яких — запобігання втрати інформації;

7) перетворення даних — зміна інформації з однієї форми в іншу, внаслідок її перенесення на інший тип носія [6, с. 6].

Основним процесом обміну інформацією є комунікація. Сам термін «комунікація» походить від латинського слова «communico», що означає «роблю загальним», «поєдную». Поняття «комунікації» має кілька значень. По-перше, це шляхи сполучення (наприклад, повітряні або водні комунікації); по-друге, це процес передачі інформації (радіо,телеграф); по-третє, це процес передачі інформації (радіо, телебачення, преса, кінематограф); по-четверте, комунікація виступає як акт спілкування, зв’язок між двома або більше індивідами, повідомлення інформації однією особою іншій [7].

Таким чином, комунікація – це процес обміну ідеями та інформацією, який веде до взаємного розуміння. За кількістю учасників поділяють на:

1) внутрішню (людина розмовляє сама з собою);

2) міжособистісну (розмова між двома людьми);

3) комунікацію в малих групах (троє-п’ятеро людей);

4) публічну комунікацію (аудиторія у 20-30 і більше осіб);

5) організаційну (100 і більше осіб);

6) масову (1000 і більше осіб).

Комунікації також мають декілька форм відтворення: усно, письмово, друковано. Частіше публічні, організаційні та масові комунікації виконуть у письмовому або друкованому вигляді [4].

Здійснення комунікацій в державних установах і організаціях покликано забезпечити виконання наступних функцій:

• інформаційну – передача відомостей, необхідних для прийняття рішень, ідентифікації і оцінки альтернативних рішень;

• мотиваційну, яка спонукає працівників до виконання і покращення діяльності, використовуючи управління поведінкою, переконання, прохання, накази і т.д.;

• контрольну – відслідковування поведінки працівників на основі ієрархії і формальної підпорядкованості;

• експресивну, яка сприяє емоційному вираженню почуттів,переживань, ставлення до того, що відбувається, і дозволяє задовольняти соціальні потреби [2, с.58].

Поняття «інформаційно-комунікативні технології» не є однозначними. Звідси, інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) можна визначити як сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності. Принципова відмінність ІКТ від виробничих технологій в тому,що вони містять елементи творчого характеру. Основні компоненти ІКТ представлено на рис. 1.

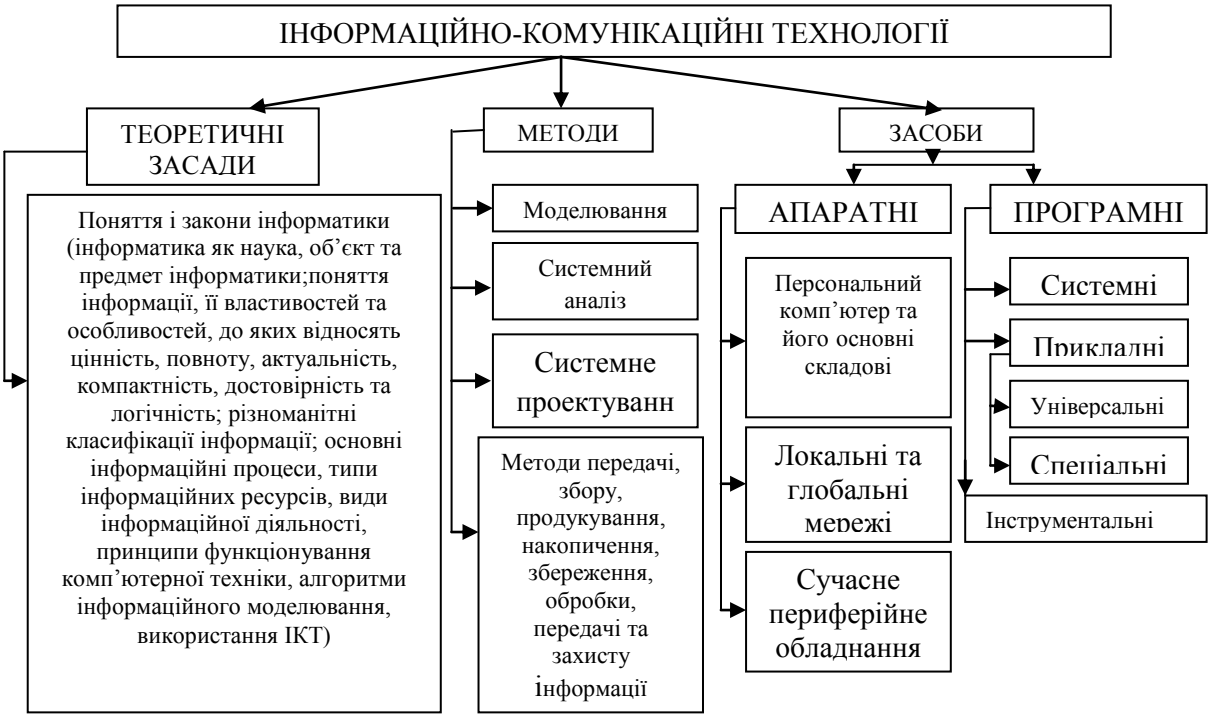

Рисунок 1 – Компоненти інформаційно-комунікаційних технологій [6]

Вперше вираз ІКТ було використано у 1997 р. у доповіді Денніса Стівенсона для уряду Великої Британії. Фундаментом становлення інформаційного суспільства, з одного боку, є інформація та знання, а також інформаційні технології, із другого – цілеспрямована інформаційна політика країни (уряду). Це чинники, без яких неможливий державний розвиток у сучасному світі. Зі зростанням ролі інформації з'явилась низка нових понять: інформаційне суспільство, інформатизація,інформаційні продукти та послуги, інформаційна індустрія, ІКТ тощо.

Історія виникнення інформаційних технологій має своє коріння ще з глибокої старовини. До появи найпростіших інформаційних технологій можна віднести виникнення писемності (5-6 тисячоліть тому), яка дозволила реалізувати процес циркуляції і переробки інформації. Ці можливості були відкриті завдяки фіксації інформації на матеріальних носіях(дереві, глині, камені, пергаменті, папірусі, папері). Подальший розвиток пов'язаний з появою нових технічних засобів переробки інформації, які визначають рівень розвитку технології.

ІКТ, як один з основних інструментів взаємодії державної влади та суспільства, впливає на модернізацію державного управління. Зокрема розроблено проект «Електронна Україна», прийнято Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про доступ до публічної інформації», видано Постанову Кабінету Міністрів «Про порядок обнародування в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», сформульовано правові гарантії отримання громадянами відповідей на їхні запити до державних органів, встановлено терміни надання таких відповідей відповідно до закону «Про звернення громадян». В органах державного управління функціонують системи електронного документообігу, розвивається представництво органів державної влади у мережі Інтернет [3].

За останні роки в органах державного управління спостерігається значне зростання обсягу використовуваної інформації і потоку управлінських документів, розширення всього діловодства, якість опрацювання яких суттєво підвищується завдяки застосуванню комп'ютерної та комунікаційної техніки.

На жаль, ще є державні структури, де інформаційно-комунікативні технології застосовуються вкрай рідко. Головною причиною є значно нижчий рівень комп'ютеризації структур і громадян, порівняно з іншими більш розвиненими країнами.

Єдиний підхід до подолання становища, що склалося та покращення розвитку , полягає у створенні державної інформаційно-аналітичної системи (ІАС). Рішення щодо її формування було прийнято в найвищих державних органах й оформлено відповідним документами. Це Закон України «Про національну програму інформатизації», Указ Президента України «Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади», Постанови Кабінету Міністрів України Про затвердження завдань Національної програми інформатизації», і «Про затвердження Порядку формування та виконання галузевої програми і проекту інформатизації» [1, с. 11].

Національна програма інформатизації визначає стратегію розв'язання проблем забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, науково-технічної, оборонної, економічної, адміністративно-правової та іншої діяльності в сферах загальнодержавного управління. Програма спрямована на вирішення таких основних завдань:

- визначити сфери інформатизації,комплекси заходів методичного,інформаційного, організаційного забезпечення Національної програми інформатизації;
- розробити основні державні стандарти засобів інформатизації та інформаційно-телекомунікаційних систем;
- розробити сучасну телекомунікаційну структуру та забезпечити її розвиток;
- створити національну систему інформаційних ресурсів;
- інформатизація діяльності органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової) та органів місцевого самоврядування;
- інформатизація фінансово-економічної,соціальної та адміністративно-правової сфер державного управління;

- створити систему інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління(за галузевою програмою) [1, с.11-12].

Тема застосування інформаційно-комунікативних технологій у державному управлінні є дуже актуальна. В умовах демократизації суспільного життя ефективність досягнення цілей в державних установах і організація в тій, чи іншій мірі залежить від їх здатності управляти відносинами з людьми і їх групами, які є частиною середовища функціонування державних установ та здійснюють прямий або опосередкований вплив на них. Використання ІКТ в роботі державних органів відкриває нові можливості як для державних службовців, так і для громадян. Основним перевагами є - швидкість виконання завдань та можливість якісного виконання великого обсягу робот з дотриманням конфіденційності інформації. А також, завдяки відповідного програмного забезпечення та використанню комп'ютерної техніки, раціональне виконання завдань. Перш за все використання ІКТ у сфері державного управління забезпечують прозорість та відкритість [2, с. 200-201].

Запровадження систем електронного документообігу, кабінету платника податків, Є-казни, Є-дати, електронних петицій, інтернет-банкінгу, веб-сайтів державних установ, додатку Дія є одним з важливих аспектів розвитку ІКТ. Успіх їх застосування залежить від підготовки та вміння державних службовців використовувати автоматизовані системи.

Система управління документами і документообігом повинна забезпечити [1, с. 33]:

- виконання всього комплексу інформаційно-технологічних процесів збирання, оброблення, передавання, маршрутизації, архівування і пошуку документів;
- інтерфейс програмного забезпечення високого рівня,що об'єднує розмаїття периферійних пристроїв, включаючи сканери, лазерні принтери, в тому числі й мережеві, накопичувачі на оптичних дисках, апарати для приймання та передавання факсимільних повідомлень;
- організацію ефективної роботи з будь-якою інформацією, подану на паперових носіях, у вигляді факсів, зображень;

- прозорий інтерфейс із зовнішньою системою та ін. [1, с. 33].

Якщо органи управляння мають намір успішно використовувати теперішні інформаційно-комунікативні технології , то враховуючи комп'ютерну, організаційну, комунікаційну техніку, необхідно проводити тренінги та різні види навчання для підвищення рівня знань та кваліфікації.

Ефективність роботи системи державного управління напряму залежить від рівня взаємодії з громадянами та підприємствами, якості роботи кожної установи, взаємодії органів влади між собою. Розвиток технічної бази може підвищити рівень ефективності роботи державного управління на різних рівнях.

Основним інструментом державних організацій та установ, який використовують для реалізації комунікації з громадськістю, є засоби масової інформації (ЗМІ). Також ЗМІ виступають об'єктом Паблік Рілейшнз, що дає можливість зробити процес використання засобів масової інформації постійним,неперервним і підтримувати взаємну зацікавленість цих засобів та державних установ у спільній діяльності [2, с. 207].

Ефективним способом зв'язку з громадськістю є, так звані, спеціально організовані заходи. До цих заходів можна віднести різні семінари, конференції, «круглі столи», основою яких є обговорення актуальний проблем і представлення позиції державної організації в потрібному світлі.

Ключова роль розвитку ІКТ належить всесвітній комп'ютерній мережі Інтерет. Особливістю даного ресурсу є майже необмежені можливості аналізу інформації, спроможність підтримувати безперервний зв'язок з ключовими групами громадськості [2, с. 208].

На даний час рівень розвитку інформаційно-комунікативних технологій у світі здійснюється Міжнародною спілкою електрозв'язку (ITU).

За оцінками ITU, приблизно 4,9 мільярд людей – або 63 відсотки населення світу – користуються Інтернетом у 2021 році. Це на 17 відсотків більше, ніж у 2019 році, і, за оцінками, 782 мільйони людей підключилися до Інтернету протягом цього періоду. Однак 2,9 мільярда людей залишаються поза мережею [5].

На забезпечення інформаційних потреб громадян і забезпечення прозорості державної влади в умовах інформаційного суспільства впливає інформаційна нерівність – нерівність у доступі до ІКТ, яка спричиняє поглибленні інших видів нерівності. Інформаційна нерівність певною мірою притаманна будь-якій країні. Можливий розрив у розвитку між різними верствами населення – молоддю та людьми похилого віку, людьми з особливими можливостями та здоровими, багатими та бідними. Інформаційна нерівність визначає наскільки країни або верстви населення здатні адаптувати, генерувати, використовувати та поширювати знання [3].

Основні причини інформаційної нерівності у використанні мережі Інтернет виявлені країнами ЄС:

1) фінансові причини: висока вартість комп'ютерної техніки та доступу до Інтернет мережі;

2) відсутність навичок роботи з комп'ютерними технологіями й у мережі Інтернет;

3) технічні причини: відсутність комп'ютера на робочому місці;робота у мережі Інтернет досить складна; немає доступу до неї вдома;

4) інші причини: відсутність часу та корисного контенту і мережі [3].

Сучасні засоби зв'язку, мережні комп'ютерні системи складають основу забезпечення органів влади. На найскладніших ділянках діяльності комп'ютерні системи значно прискорюють роботу, наприклад, під час опрацювання соціально-економічної інформації, формування оперативних доповідей, під час аналізу оперативної обстановки тощо.

Саме за допомогою створення тематичних сайтів, інформаційних порталів, каналів новин, електронних ЗМІ, оголошень, домашніх сторінок державні установи та органи мають можливість зв'язку та комунікації з громадськістю.

Слід приділити не аби яку увагу до низки проблем, які в сучасних умовах обумовлюють складність комунікативної системи: недостатній рівень комунікативної підготовки держслужбовців, відсутність сталої інформаційно-комунікативної системи країни, низький рівень довіри громадян до органів влади та місцевого самоврядування, неготовність громадськості до змін.

Список використаних джерел:

1. Сендзюк М.А., Інформаційні системи в державному управлінні: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2004. 339 с.

2. Мельник А.Ф., Васіна А.Ю., Кривокульська Н.М., Менеджмент державних установ і організацій: Навч. посібник / За ред.. А.Ф. Мельник. Київ: ВД «Професіонал», 2006 р. 464 с.

3. Ліпінська А.В, к. п. н., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності КНУКіМ, м. Київ. Інформаційно-комунікаційні технології в організації інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління / Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015.

4. Загірняк М.В., Перерва П.Г., Маслак О.І., Економіка підприємства: магістерський курс: підручник, Ч. 1. Кременчук: ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2015 р. 736 с.

5. Веб-сайт Міжнародної спілки електрозв'язку (ITU). URL: https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx

6. Швачич Г.Г., Тлстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболенко О.В., Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навч. посіб. Дніпро.: НМетАУ, 2017 р.

7. Квіт С.М., Масові комунікації: підручник для студентів ВНЗ. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.

УДК 331.4 (045)

Андрій Баланда

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ ПОСАДОВИХ ОСІБ

У статті досліджуються питання підвищення ефективності мотивації посадових осіб. Розроблено структуру мотиваційного механізму та її складові елементи, запропоновано напрями вдосконалення мотиваційного механізму в управлінні персоналом. Систематизовано та узагальнено пріоритетні види

матеріального та нематеріального стимулювання працівників. Розроблені пріоритетні напрями мотиваційного механізму що дозволять підвищити ефективність системи управління персоналом та покращити організацію соціально-трудових відносин посадових осіб.

Ключові слова: *персонал, мотивація, управління, розвиток персоналу, держслужбовець.*

Наразі зацікавленість і бажання працівників ефективно та якісно виконувати свої службові обов'язки є одним з головних внутрішніх чинників, що впливають на зростання успішності, престижності і конкурентоспроможності будь-якого сучасного підприємства. В основі знаходиться мотивація працівників, орієнтована на задоволення особистих і колективних потреб та інтересів.

Керівник підприємства повинен володіти інформацією про те, що для працівників є достатнім, а що – необхідним і обов'язковим для того, щоб вони були зацікавлені ефективно здійснювати трудову діяльність на даному підприємстві. Крім цього, важливо, щоб персонал підприємства працював найбільш результативне, плідне й продуктивне, для чого керівництву необхідно стимулювати і заохочувати своїх працівників. Перед керівництвом підприємства стоїть важливе питання – чим, з допомогою яких засобів і методів підвищити мотивацію персоналу?

У зв’язку з цим найважливішим завданням кадрової служби на підприємстві є розробка і реалізація мотиваційного механізму в управлінні персоналом, напрямки якого будуть орієнтовані на спонукання працівників до ефективної трудової діяльності. Все вищевикладене свідчить про актуальність і своєчасність розгляду питань формування і вдосконалення мотиваційного механізму та його структури на сучасному підприємстві. Відповідно до проблематики дослідження основні наукові результати з точки ефективності діяльності будь-якого підприємства, його механізму та функціонування, охарактеризовані в працях великої кількості науковців, серед яких варто виділити таких: Філіпішин І., Клімова О., Дафт Р., Мескон М., Гольцман І., Іванцевич, Дж., Дмитренко, Г., Кузьмін, О., Баркова, С., Кричевский, Р., Олексенко Р.

На даному етапі багато вчених у своїх працях досліджують мотиваційний механізм управління персоналом. А. Лобза і І. Гузь формулюють мотиваційний механізм як комплексну систему різних способів впливу на персонал організації [5]. С. Кравченко і О. Корнєва підкреслюють, що мотиваційний механізм повинен формуватися з урахуванням потреб, інтересів, особливостей поведінки працівників.

Стратегічне управління підприємства розглядає оточення підприємства як сукупність трьох середовищ: макрооточення, а також безпосереднього оточення і внутрішнього середовища організації. Вивчення соціальної компоненти макрооточення спрямоване на те, щоб усвідомити вплив на бізнес таких соціальних явищ і процесів: відношення людей до роботи і якості життя, існуючі у суспільстві звичаї і вірування, колективні людські цінності, демографічна структура суспільства, зростання населення, рівень освіти, мобільність людей тощо [2].

Важливим аспектом удосконалення системи управління персоналом підприємства є те, що сам процес удосконалення доцільно здійснювати у розрізі її суб'єктів, процесів та об'єктів. Процес удосконалення полягає у переході від існуючого стану до цільового під впливом впровадження комплексу заходів, які дозволять підвищити інтелектуальний та професійний рівень персоналу, що забезпечить стабільний розвиток та конкурентоспроможність підприємства [3].

Удосконалення системи управління персоналом має відображатися у трансформації організаційної культури підприємств, змінах у системі принципів, ідеології, стилів управління, змінах в етикеті ділового спілкування та у системі духовних і моральних цінностей у трудовому колективі.

Ще одною стороною ефективного управління трудовим ресурсами є правильно підібрана система мотивації праці. Важливо зазначити, що мотивація праці є основним важелем підвищення продуктивності праці робітників, тобто стимулом до більш ефективної діяльності на підприємстві.

Відмітимо, що поняття «мотивація» є багатогранним і має багато

дефініцій, саме тому у вчених виділилось багато різних думок, щодо сутності цієї категорії, зокрема відомий американський фахівець у галузі менеджменту Річард Л. Дафт мотивацію розглядає як сили, що існують усередині людини або поза нею і які збуджують у ній ентузіазм і завзятість у виконанні певних дій, він зазначає: «Мотивація працівників впливає на їхню продуктивність, і частина роботи менеджера саме і полягає в тому, щоб спрямувати мотивацію на досягнення цілей організації» [4].

Проте М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі визначають мотивацію не що інше, як процес спонукання себе й інших до діяльності для досягнення особистих цілей і мети поставленої організацією.

Спираючись на погляди науковців щодо особливостей мотивації праці, слід виділити дві основні форми мотивування працівників до трудової діяльності, а саме: матеріальне і нематеріальне стимулювання (Таблиця 1).

Таблиця 1 - Пріоритетні види стимулювання працівників на державному підприємстві

<table>
<tr><td colspan="2">Мотивація праці</td></tr>
<tr><td>Матеріальне стимулювання</td><td>Нематеріальне стимулювання</td></tr>
<tr><td>заробітна плата, премії, надбавки, бонуси, коефіцієнти</td><td>надання працівникові (за бажанням і за необхідності) гнучких форм зайнятості</td></tr>
<tr><td>організація харчування та субсидії на харчування</td><td>надання в робочий час (на прохання працівника) можливості для вирішення питань, пов’язаних з особистими інтересами</td></tr>
<tr><td>оплата санаторно-курортного лікування працівників</td><td>надання допомоги у вирішенні питання з влаштуванням дітей працівників у дитячі садки</td></tr>
<tr><td>участь працівників у прибутках</td><td>забезпечення професійного розвитку та особистісного кар'єрного зростання</td></tr>
<tr><td>плани додаткових виплат</td><td>створення сприятливої психологічної обстановки в колективі, довірчих соціально-трудових відносин між роботодавцем і найманим працівником</td></tr>
<tr><td>участь працівників в акціонерному капіталі</td><td rowspan="2">надання можливості працівникам (в залежності від посади та рівня компетентності) права приймати рішення самостійно, у тому числі можливості особисто керувати процесом виробництва та ін.</td></tr>
<tr><td>знижки на придбання продукції підприємства</td></tr>
<tr><td>надання медичних послуг, часткова компенсація їх вартості</td><td></td></tr>
</table>

Керівнику слід організувати процес роботи на підприємстві таким чином, щоб був дотриманий баланс інтересів і потреб працівників із завданнями та інтересами керівництва, а також розвитком підприємства в цілому. Впливаючи на трудову поведінку працівника, керівнику необхідно більш ретельно аналізувати і підбирати форми і методи стимулювання персоналу.

Праця має бути організованою так, щоб працівник міг реалізувати свої можливості, розвинути та застосувати у практичній діяльності всі свої професійні якості. Без сумнівів, для працівника дуже велике значення має пряма мотивація у вигляді грошового стимулювання, проте керівництву не можна забувати і про ефективність нематеріального стимулювання.

Отже, у науковому дослідженні проаналізовано основні зарубіжні методи управління мотивацією персоналу підприємства, які показують практичний позитивний досвід щодо формування мотиваційного механізму управління найманими працівниками підприємства.

Запропоновано найбільш ефективний мотиваційний механізм управління персоналом підприємства, який має свою структуру і включає в себе такі складові елементи, як ціль, задачі, сукупність певних принципів, методів та інструментів, а також пріоритетні напрями, що дозволяють керівництву підприємства підвищити результативність трудової діяльності працівників.

Крім цього, у статті детально розглянуті методи прямої і непрямої мотивації персоналу підприємства. Розроблені авторами пріоритетні напрями мотиваційного механізму дозволять підвищити ефективність системи управління персоналом підприємства та покращити організацію соціально-трудових відносин між працівниками і роботодавцями.

Список використаних джерел:

1. Шляга О.В. Підходи до оцінки персоналу на підприємствах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/ gazeta/evzdia_5_126.pdf

2. Опанасюк Ю.А., Рудь А.В. Удосконалення системи оцінки персоналу на підприємстві. *Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка*. 2017. №1. С. 134-140.

3. Клімова О.І. Управління трудовими ресурсами. *Економічні науки*. 2017. Вип.5. С.24-28.

4. Лобза А.В. Гузь І.С. Підходи до розробки системи оцінки ефективності діяльності персоналу сучасного підприємства. *Молодий вчений*. 2018. №1 (53). С.510-513.

5. Шаповал О.А., Іваній А.О., Гальченюк А.О. Кадрова політика підприємства як інструмент системи управління персоналом. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. №5 (17). С. 149-151.

УДК 342:323.3-057.34(045)

Юлія Барасій

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Статтю присвячено розгляду теоретико-правових основ професіоналізації кадрів державної служби. Визначено стадії професіоналізації як процесу. Узагальнено основні критерії професіоналізму державного службовця Проаналізовано нормативно-правове забезпечення управління професіоналізацією державної служби України.

Ключові слова: *державна служба, публічна служба, професіоналізація державної служби; складники професійності державних службовців, нормативно-правове забезпечення.*

Актуальність теми даної теми обумовлена тим, що державна служба в Україні є невіддільним атрибутом державності. За умов інформаційного суспільства державні службовці є агентами соціальних змін, котрі акумулюють прогресивне бачення майбутнього та здатність його втілення у конкретних політичних кроках. Одним із найважливіших напрямів підвищення ефективності державної служби є розроблення й впровадження механізмів професіоналізації.

Професіоналізація як наукова проблема є важливим елементом сучасного суспільствознавчого дискурсу. Вимоги до державних службовців, їх обов'язки та роль в суспільно-політичному житті своїх держав вивчали М.Вебер, Д. Боссарт, М. Крістеску, А. Маслоу, Х. Хекхаузен, Й. Шумпетер.

Особливості проходження на державну службу в нашій державі та необхідні компетентності досліджували Антонова Л. та Козлова Л., Васечко Л. та Василенко А., Горзов А., Колісніченко Н. та Стойкова Г., Лапшина В., Оболенський О. та Сороко В., Селіванов С. та інші.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу підходів до поняття професіоналізації державної служби та нормативно-правового забезпечення в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

Процес становлення якісно нового інституту державної служби та управління професіоналізацією державної служби розпочався фактично з перших років незалежності України. Важливу роль в цьому процесі відіграло прийняття базового закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. [12].

Підвищення конкурентоспроможності держави на світовій арені, на думку Селіванова С.В, зумовлене не тільки оптимальним використанням вигідного географічного розташування, природних ресурсів та потужностей індустрії, але й соціального капіталу, представленого професіоналами високого рівня в усіх сферах суспільного життя [12, с. 30].

Оскільки, на думку Ніколіної І.І., змінюється роль держави в напрямку гуманістичного концепту, сервісно-орієнтованого підходу [10, с. 53-54], повинна змінитись і державна служба, стати зорієнтованою на надання послуг громадянам.

У 50-х рр. XX ст. український правознавець Ю. Панейко розглядав публічну службу крізь призму системи різних видів служб, що покликані задовольняти суспільний інтерес [12].

Васечко Л. О. та Василенко А. А. визначають державну службу як сукупність юридичних фактів, пов'язаних із виникненням, зміною та припиненням відносин державної служби, а саме – прийняття на державну посаду, кар'єра та припинення служби [2, с. 43].

Основоположним завданням держави є забезпечення стабільних гарантій правового статусу державних службовців, а отже – створення умов для можливості відбору висококваліфікованих амбітних службовців, які здатні якісно та ефективно виконувати покладені на них обов'язки.

Проходження державної служби – це сукупність юридичних фактів, пов'язаних з виникненням, зміною та припиненням державно-службових відносин, а саме – з прийняттям на державну посаду, службовою кар'єрою та припиненням служби [4, с. 55]. Цей процес триває постійно і має стадійний характер: 1) прийняття на службу; 2) просування по службі; 3) припинення служби.

Сучасне тлумачення поняття «державна служба» викладене у ст. 1 Закону України «Про державну службу» [12](рис. 1.1).

Державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави щодо	аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, зокрема розробки і проведення експертизи проєктів програм, концепцій, стратегій, проєктів законів та інших нормативно-правових актів, проєктів міжнародних договорів;
	забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;
	забезпечення надання доступних та якісних адміністративних послуг;
	здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;
	управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням;
	управління персоналом державних органів;
	реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

Рисунок 1 – Тлумачення поняття «державна служба»

Поняття державної служби вказує на державу як суб'єкта владних відносин. Категорія публічності пов'язана з наявністю аудиторії або призначена для широкого відвідування, користування.

Поняття «професіоналізм» можна тлумачити як високий рівень майстерності, що дозволяє досягати значних результатів у специфічній діяльності.

М. Вебер розглядав професіоналізм у сфері управлінської діяльності крізь аксіологічну призму, трактуючи його як соціальну цінність, що підвищує ефективність будь-якої діяльності. Ключовими характеристиками професіонала публічного управління, на думку вченого, є раціональність, що ґрунтується на наукових знаннях та технологіях професійної діяльності, і визнання пріоритету громадського інтересу як основи планування управлінського процесу. Бюрократія, на думку М. Вебера, зобов'язана чітко дотримуватися формальних правил [3].

Класик французької соціології Е. Дюркгейм вказував на те, що професіоналізація сприяє реалізації соціальних змін, створюючи умови для розвитку суспільства. Він вважав, що професійна група може стати одним із тих інститутів, які підтримують соціальний порядок [5].

Н. Колісніченко і Г. Стойкова розглядають професіоналізацію як відкриту систему, що активно взаємодіє з викликами сьогодення. Досліджуючи теоретичні засади професіоналізації державної служби, науковці виокремили чотири функції професіоналізації: адаптація до вимог зовнішнього середовища; досягнення мети в процесі професійної діяльності; упорядкування й підтримка внутрішньої єдності системи владних відносин; підтримка цінностей системи державного управління, формування і підтримка професійної культури [8].

В. Лапшина, проаналізувавши більшість традиційних наукових підходів до категоризації поняття «професіоналізація», визначає її як процес, в результаті якого у працівника формується об'єктивна (наявність знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей) і суб'єктивна (усталена адекватна мотивація) готовність до професійної діяльності. Професіоналізм є результатом цього процесу, показником успішності його здійснення, якісною характеристикою фахівця професіонала. Таким чином, професіоналізм виступає якісною характеристикою результату здобуття знань та досвіду, а тому потенційно його може набути кожен. Інакше кажучи, професіоналізація – це процес становлення і розвитку професіоналізму [9].

Найсучасніше та найбільш чітке визначення професіоналізації надає Енциклопедія державного управління, згідно з яким професіоналізація – це процес планування необхідних знань, умінь і навичок; адаптація до професійного середовища [6, с. 368].

Українські дослідники в галузі державного управління О. Оболенський та В. Сорока розглядають професіоналізм управлінської діяльності як сукупність загальнотеоретичних, спеціальних управлінських та психологічних знань, умінь і навичок, якими повинен володіти керівник для ефективного здійснення й корекції управлінської діяльності [11, с. 20–27].

Професіоналізація державного службовця розглядається у широкому значенні, що має декілька аспектів, а саме: становлення професійної самосвідомості посадовця (особистісно психологічний аспект, окреслений у понятті «професійний розвиток»); формування професійних знань, умінь, становлення державного службовця як професіонала (соціальний аспект – «професійна соціалізація») [7, с. 368].

Професіоналізація державного службовця у вузькому значенні – це професійна соціалізація службовця (засвоєння ним професійних норм, цінностей, знань; набуття вмінь і навичок, необхідних для успішної професійної діяльності; становлення його професійної моралі, світогляду).

Наразі в Україні професіоналізація державних службовців відбувається за допомогою поєднання системи безперервної професійної освіти (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації, самоосвіта, стажування) й практичної діяльності на посаді.

Суб’єктами професіоналізації публічної служби є ті інституції, які ретранслюють необхідні знання та сприяють формуванню професійних навичок управлінців. Ключовим агентом професіоналізації є Національне агентство України з питань державної служби, заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку кадрів та підвищення кваліфікації. Об’єкти професіоналізації публічної служби – знання, вміння та навички, здобуття яких є необхідною умовою для становлення високого рівня фаховості управлінців через формування професійних компетенцій.

Формами реалізації професіоналізації, закріпленими НАДС як види професійного навчання, є підготовка за магістерськими програмами; підвищення кваліфікації; стажування; самоосвіта.

Розглядаючи професіоналізацію як процес, розтягнутий у часі, можна умовно виділити кілька стадій (рис. 1.2).

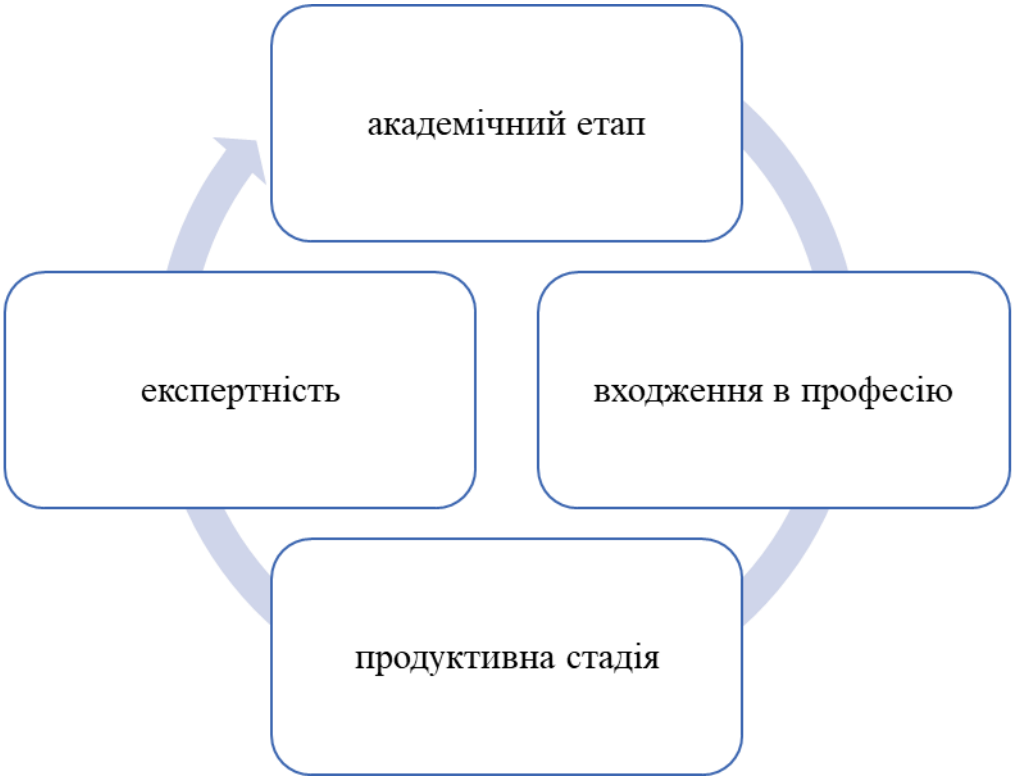

Рисунок 2 – Стадії професіоналізації як процесу

Як показує практика українських реалій у сфері публічного управління, не завжди всі стадії професіоналізації йдуть послідовно, одна за одною. Чимало публічних службовців, зокрема високопосадовців, які обіймають так звані політичні посади, та посадових осіб місцевого самоврядування, поєднують першу та другу стадії.

Іноді перша стає елементом підвищення кваліфікації, якщо внаслідок отримання виборної посади особа різко змінила професійне поле.

Аналізуючи професійні компетенції та вимоги до публічних службовців, І. Гусак наголошує, що обов'язковими вимогами є знання законодавства, володіння державною та іноземними мовами, вміння стратегічного планування, планування роботи та організація реалізації цих планів, етика і мораль [15].

А. Флекснер виокремив ключові елементи професіоналізації, а саме: наявність спеціальних базових знань, здобутих у процесі формальної освіти і підтверджених відповідним документом про освіту; володіння спеціальними техніками та технологіями роботи; дотримання професійної етики.

Схожу думку висловив Б. Барбер, який окреслив загальні якісні ознаки професіоналізму, зокрема високий рівень знань, орієнтацію на суспільний інтерес, високу саморегуляцію, професійну творчість, професійний досвід та досягнення [2]. Саме ці характеристики, на думку вченого, дають змогу адаптуватися до висококонкурентного професійного середовища та максимально реалізувати креативний потенціал особистості. Такий аспект питання професіоналізму публічної служби може бути розглянутий як загальний, проте потребує доповнення специфічними елементами, характерними саме для сфери публічного управління.

М. Севтунов професіоналізм державних службовців концептуалізує як вищий ступінь досконалості, визначений вид діяльності, найвищий рівень майстерності, здійснення справи на високому рівні [14].

Основні критерії професіоналізму державного службовця запропонували Л. Антонова та Л. Козлова [1] (рис. 1.3).

Ведучи мову про професіоналізацію публічної служби, важливо розуміти не лише теоретико-методологічні аспекти проблеми, але й враховувати позицію практиків, які максимально занурені в процес публічного управління, а тому продукують аналітичне бачення питання.

Таким чином, професіоналізація публічної служби є необхідною умовою розвитку конкурентоспроможності держави на світовій арені та формування довіри до інститутів влади з боку громадянського суспільства в умовах постіндустріальної епохи.

Професіоналізація є динамічним процесом, внаслідок якого в публічного службовця формується об’єктивна та суб’єктивна готовність до професійної діяльності, що передбачає володіння необхідними знаннями, формування відповідних умінь та навичок.

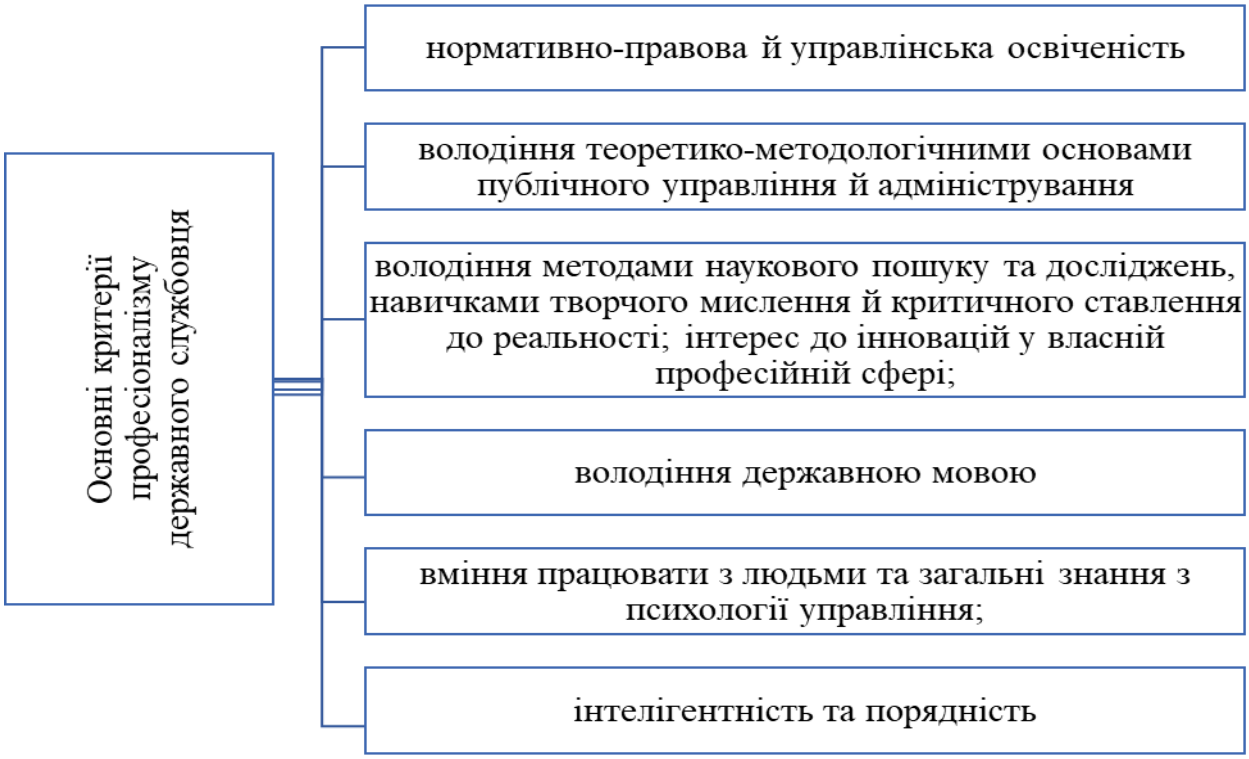

Рисунок 3 – Основні критерії професіоналізму державного службовця інтелігентність та порядність

Управління професіоналізацією державної служби неможливо здійснювати без належного нормативно-правового забезпечення. Суттєва активізація процесу вдосконалення законодавчого забезпечення інституту публічної служби, і в тому числі управління людськими ресурсами в сфері публічної служби України, розпочалася починаючи з 2000 року.

Аналіз сучасного стану нормативно-правового забезпечення управління професіоналізацією державної служби України свідчить про наявність великої кількості нормативно-правових актів, шо регулюють правовий статус державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування та всі процеси роботи з персоналом: добір кадрів, їх розстановку, проведення конкурсів, кар'єрне просування, оцінювання, мотивацію та стимулювання, етику поведінки та ін.

Питання управління професіоналізацією державної служби України

регулюються Конституцію України, законами України, указами Президента України, постановами та розпорядження Кабінету Міністрів України, наказами Національного агентства України з питань державної служби, іншими нормативно-правовими актам, які приймаються на рівні органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Базовими законами, які сьогодні регулюють управління людськими ресурсами в сфері публічної служби України, є закони України «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування».

На виконання Закону України від 10.12.2015 №889-VII «Про державну службу» свідчить, що з метою реалізації цього закону, після його прийняття, було прийнято 44 постанови Кабінету Міністрів України та 18 наказів НАДС.

Зокрема, Кабінетом Міністрів України впродовж останніх п’яти років було схвалено низку стратегічних документів щодо професіоналізації державної служби. Зокрема, розпорядженнями Кабінету Міністрів України було схвалено:

1) Концепцію реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад;

2) Концепцію впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах, яка визначає напрями, механізми і строки впровадження ефективної інформаційної системи для створення умов відкритого, прозорого та ефективного державного управління із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;

3) Концепцію реформування системи оплати праці державних службовців, у якій закладено модель і чіткі кроки із запровадження оплати праці державних службовців на основі нової класифікації посад державної служби;

4) Концепцію оптимізації системи центральних органів виконавчої влади.

Проте, наразі сучасний стан розвитку державної служби вимагає чіткого нормативного впорядкування та подальшого нормативно-правового удосконалення та актуалізації положень законодавства щодо професіоналізації державної служби.

Отже, професіоналізація публічної служби є ключовим завданням держави на сучасному етапі її розвитку. Державна служба висуває високі вимоги до професіоналізму державних службовців та наявності в них необхідних для службової діяльності загальних, професійних якостей. Дотримуючись встановлених норм і правил, маючи відповідний рівень кваліфікації, держслужбовець повинен виконувати свою роботу на досить високому професійному рівні, що, власне, є одним із ключових чинників ефективної діяльності державного органу.

Список використаних джерел:

1. Антонова Л., Козлова Л. Професіоналізація державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування як напрям реалізації теорії лідерства в публічному управлінні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/6.pdf

2. Васечко Л. О., Василенко А. А. Проходження державної служби: умови та гарантії. *Публічне право*. 2020. № 4. С. 42–49. URL: https://www.publichne-pravo.com.ua/files/40/pdf/4.pdf.

3. Вебер М. Политика как призвание и профессия. URL: http://www.politnauka.org/library/classic/veber-politika.php

4. Горзов А. Службова кар'єра державного службовця органів прокуратури в Україні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3 (15). С. 54–60. URL: http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/3-2017/gorzov.pdf.

5. Еміль Дюркгейм та його соціологічні погляди. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12352/

6. Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю. Ковбасюка, В. Трощинського, Ю. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

7. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Київ : НАДУ, 2011. Т. 6: Державна служба, 2011. 524 .

8. Колісніченко Н., Стойкова Г. Особливості професіоналізації державних службовців: етапи, стадії, підходи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/6.pdf.

9. Лапшина В. Професіоналізація: сутність та структура поняття. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2005/04/54-58__no-2-3__vol-7__2005__UKR.pdf.

10. Ніколіна І.І. Аналіз тренду цифрової трансформації публічного управління та адміністрування в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* 2020. №19 С. 53-59. URL: https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=25758.pdf.

11. Оболенський О., Сороко В. Професіоналізація державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. *Вісник державної служби України.* 2005. № 1. С. 20–27.

12. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-19#Text.

13. Селіванов С.В. Професіоналізація публічної служби в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2021. Том 32 (71). № 5. С.30-36. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/5_2021/8.pdf.

УДК: 35:002.5

Ганна Білик

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

У статті проаналізовано положення нормативно-правових актів щодо формування системи публічного управління навчальними закладами в сучасних умовах розвитку освітньої системи України. Здійснено короткий аналіз основних праць науковців та дослідників щодо концепцій механізму реалізації публічного управління навчальними закладами.

Ключові слова: *управління, публічне управління, освіта, освітнє середовище, навчальні заклади.*

Соціально-економічні та політичні реалії початку XXI століття загострили

проблему зміни управлінських парадигм у різних сферах діяльності. Зокрема, виникла необхідність визначення організаційних аспектів публічного управління навчальними закладами та формуванням освітнього середовища в умовах модернізації українського суспільства. Адже, сучасний етап розвитку освіти в Україні, що характеризується триваючими реформами й інтенсивними інноваційними процесами, вимагає сутнісних змін в публічному управлінні цією соціальною сферою. Необхідний не лише перегляд парадигми управління, а й цілий комплекс заходів щодо підвищення його ефективності та зниження зайвої централізації.

Цілями статті є здійснення комплексної характеристики та аналізу теоретико-методологічних засад дослідження публічного управління навчальними закладами.

Проблема розробки, впровадження в освітню практику різних технологій тим чи іншим чином спрямованих на підвищення ефективності управління у сфері освіти, неодноразово розглядалися у роботах спеціалістів різних галузей науки. Зокрема, у даній статті буде розглянуто праці О Мармази, І. Дарманської, В. Олійник, А. Чміль, О. Падалки, А. Гуралюка, Є. Хрикова та ін. Розроблені ідеї справили значний вплив на розвиток стратегії вдосконалення механізмів управлінських взаємодій, визначення способів підвищення ефективності управлінської діяльності навчальними закладами; розробку методів діагностики ефективності управлінської діяльності у освітніх системах тощо.

Будучи соціальним явищем та затребуваною сферою практики налагодження соціальних відносин у суспільстві, управління як феномен існує вже давно. Індивідуумам властива потреба та здатність працювати разом, у співорганізації один з одним. Така робота потребує координації індивідуальних дій, їх узгодження, кооперації, інакше кажучи, управління спільною діяльністю. Тому, очевидно, управління як феномен зароджується разом із цивілізацією, розвивається під час її еволюції та виступає одним із найважливіших чинників її подальшого прогресу.

Сучасне публічне управління необхідно розуміти як практичну діяльність з досягнення національних та регіональних цілей та завдань через державні організації та громадську участь.

Одним із національних пріоритетів у нашій країні виступає сфера освіти. Сфера освіти є дуже великою і включає у собі безліч аспектів, одним з яких виступає публічна управлінська діяльність із регулювання суспільних відносин у зазначеному сегменті державного розвитку. Ефективність публічного управління освітнім середовищем як соціально-економічною системою безпосередньо впливає на успішність її функціонування [1, с. 26].

Освітня концепція відображає державну освітню політику та одночасно напрями розвитку освітнього законодавства, що забезпечує механізм публічного управління освітою. У свою чергу, освітньо-правова концепція, що закріплює державні погляди на питання виховання та навчання, є правовим документом.

Освітні (освітньо-правові) концепції відображають загальні засади нової державної моделі освіти. Основні напрями розвитку встановлюються на основі соціальних та національних цінностей й повинні відповідати очікуванням суспільства від системи освіти для реалізації поставлених загальнодержавних (національних) цілей [2, с. 54].

Для того, щоб вітчизняний інститут освіти міг розвиватися та вдосконалюватися, держава має забезпечити цілісність та захищеність його компонентів від різноманітних загроз та сучасних викликів. Зробити це можливо лише спираючись на належним чином опрацьовану нормативно-правову базу.

Говорячи про концепції у сфері освіти та, зокрема, організації публічного управління навчальним закладами, необхідно здійснити аналіз нормативно-правових актів у зазначеній сфері.

До правових основ публічного управління в освітньому середовищі, зокрема, і у сфері управління навчальними закладами, відносяться базові положення, закріплені в нормативних правових актах, вони регламентують зазначену сферу суспільних відносин.

Зокрема, Конституція України, Закон України «Про освіту» [3], Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [4], Національна доктрина розвитку освіти України [5] задекларували перехід до державно-громадської моделі управління освітою, сформували його засади та принципи. Однак залишалися не вирішеними до кінця питання розмежування функцій між органами управління різних рівнів, не визначеними повноваження громадської гілки управління освітою.

Сьогодні в Україні триває довготермінова реформа шкільної освіти в Україні «Нова Українська школа», розрахована на період 2017-2029 років. Реформа започаткована розпорядженням Кабінету міністрів України від 14.12.2016 р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року», її повномасштабний старт відбувся у вересні 2018 року. Запорукою успіху реформи НУШ задекларовано тісну співпрацю з батьками та громадами і підтримку з їхнього боку [6].

Законом України «Про вищу освіту» встановлено порядок управління у сфері вищої освіти. Так, ст. 12 зазначеного закону регламентовано компетентні у публічному управлінні закладами вищої освіти органи та їх повноваження тощо [7].

Питання оцінювання ефективності публічного управління навчальними закладами є предметом вивчення представників управлінської науки. Так, окремі аспекти публічного управління навчальними закладами розглядались такими науковцями: В. В. Олійник [8], А.І. Чміль [9]. Ними були запропоновані авторські підходи до оцінки ефективності публічного управління навчальними закладами.

О.С. Падалка та І.С. Каленюк зазначають, що необхідною передумовою функціонування освіти як системи виступає відповідна її організація та управління всією сферою в цілому та її складовими ланками. Управління системою освіти здійснюється шляхом створення відповідних органів управління, визначення і розподілу повноважень та відповідальності між ними,

визначення прав і нормативних положень щодо діяльності закладів освіти. Організація освіти як системи передбачає визначення чіткої структури, завдань кожної структурної ланки, їх функцій, повноважень тощо [10, с. 65].

Освіта, будучи суспільним благом, зумовлює те, що держава не просто коригує та спрямовує розвиток цієї сфери, а загалом формує її зміст, структуру, визначає стратегічні напрями розвитку [10, с. 79].

Існує низка концепцій оцінки ефективності управління, що виникли в останні роки, заснованих на комплексному підході до організації (як правило виробничої) як відкритої системи. Представником даного напрямку досліджень є А. Гуралюк, який у своїй статті «Концепції оцінки ефективності управління навчальним закладом» розглянув концепції ефективності управління, розкрив проблеми, що виникають при визначенні такої ефективності, навів приклад практичного застосування концепції ефективності управління «збалансована система показників» щодо навчальних закладів [11].

Певний акцент на концепцію колегіального управління навчальними закладами (закладами вищої освіти) робить Є. Хриков [12, с. 53]. Дослідник у своїй статті характеризує значення колегіальності управління закладами вищої освіти яка відповідає тенденціям особистісного та соціального розвитку, забезпечує більший рівень прозорості управління, активності працівників, якості управлінських рішень, захищеності інтересів студентів та викладачів тощо. Автор стверджує, що існує певна залежність між місцем ЗВО у рейтингах та розвиненістю системи колегіального управління. У провідних університетах країни високим є рівень розвиненості діяльності колегіальних органів. Та навпаки, у ЗВО, які не займають провідних позицій у рейтингах, функціонують тільки передбачені законами колегіальних органів, нечіткі процедури розробки колегіальних рішень, низький рівень прозорості діяльності, якості управлінських рішень.

Також, автори [13] звертають увагу на те, що сьогодні навколо освіти, особливо вищої, групується багато ключових питань, пов'язаних з викликами глобалізації: транснаціональна освіта, забезпечення її міжнародної якості,

підприємницькі підходи до функціонування публічного управління навчальними закладами, регіональне та міжрегіональне співробітництво; інформаційна та комунікаційна технології, віртуальні навчальні заклади; поява нових освітніх посередників – провайдерів освіти, проблеми рівності та доступності освіти тощо.

При цьому необхідно відзначити, що система освіти може впливати на глобалізацію, формуючи лінію майбутньої політики держави і регіону. Тому саме в контексті взаємовпливу процесів глобалізації та системи освіти необхідно розглядати нові моделі управління системою освіти взагалі і конкретними навчальними закладами зокрема.

Таким чином, розвиток освітнього середовища в умовах модернізації українського суспільства актуалізував зміни в організаційно-управлінській сфері. Виникла потреба у прогнозуванні розвитку навчального закладу з урахуванням факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Процес публічного управління у навчальних закладах перейшов на рейки поглибленого наукового дослідження, у контексті застосування до нього механізмів публічного управління. Це, у свою чергу, сприяє тому, що процес публічного управління навчальним закладами в сучасних умовах розвитку освіти стає більш демократичним, орієнтованим як на соціальне замовлення, так і на потреби особистісно-професійного розвитку майбутнього спеціаліста як суб'єкта освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. М-во освіти України, Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, Каф. наук. основ упр. і психології. Харків : Щедра садиба, 2017. 126 с.

2. Дарманська І., Дарманська І., Дарманський С., Дичаківський О., Сівак Н.Освітній менеджмент : навчальний посібник. Хмельницький : ХГПА, 2021. 200 с.

3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року. *Відомості Верховної Ради.* 2017. № 38-39, ст.380.

4. Про Державну національну програму «Освіта» ("Україна XXI століття") : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. N 896 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text (дата звернення: 28.03.2022).

5. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text (дата звернення: 28.03.2022).

6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. №988-р URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934 (дата звернення: 28.03.2022).

7. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року. *Відомості Верховної Ради.* 2014. № 37-38. ст.2004.

8. Олійник В. В. Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / АПН України; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2004. 489 с.

9. Чміль А. Структурні елементи критеріального оцінювання діяльності закладів освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2007. № 2. С. 42 - 46.

10. Падалка О.С., Каленюк І.С. Економіка освіти та управління: посібник. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 187 с.

11. Гуралюк А. Г. Концепції оцінки ефективності управління навчальним закладом. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. №3 URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10gurmee.pdf (дата звернення: 28.03.2022).

12. Хриков Є. Колегіальне управління закладами вищої освіти : значення, стан, напрями розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 1. С. 53-62.

13. Карпюк О. А. Проблеми оцінки якості освітніх послуг в системі освітнього менеджменту. *Економіка. Управління. Інновації.* 2014. Випуск № 2 (12). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_2_29 (дата звернення: 28.03.2022).

14. Махначова Н.М. Формування професійної державної служби як один з пріоритетів реформування державного управління. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. IX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 14-16 вересн. 2021 р. Вінниця, 2021. Ч. 1. 224с. URL: http://vtei.com.ua/doc/2021/1416092021/1.pdf#page=192

УДК 330.341.1(075.8)

Тетяна Бойко

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

У статті розкрито суть державного регулювання аграрного сектору України. Наголошується увага на необхідності політики державного регулювання аграрного сектору в Україні. Визначено форми державного регулювання аграрного сектору. Здійснено аналіз динаміки обсягу державної підтримки аграрного сектору.

Ключові слова: *аграрний сектор України, державне регулювання, державна підтримка, ринок аграрної продукції, аграрне законодавство.*

На глобальному рівні розвитку аграрного сектору України на особливу увагу заслуговує використання ефективних інструментів державного регулювання аграрного сектору, а саме фінансово-кредитна, інноваційна та податкова політика, цінова, екологічна та митно-тарифна політика, інвестування, страхування [2]. Використання даних інструментів допомагає об’єктивніше враховувати зміни господарської кон’юнктури і не вимагає великих бюджетних ресурсів.

Новітні аспекти розвитку аграрного сектору вказують на необхідність політики державного регулювання аграрного сектору в Україні, яка передбачає цінову політику на сільськогосподарську продукцію та обсяг витрат на виробництво в господарствах агарного сектору; прибутковість галузей агарного сектору, отримання доходу на інвестований капітал та фінансова спроможність.

Державне регулювання аграрного сектору може допомогти у вирішенні низки проблем аграрної економіки, зокрема, підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору. Важливим аспектом державного регулювання аграрного сектору України є формування та забезпечення державного контролю за рівнем відповідності внутрішніх та світових цін, а також підтримка внутрішнього попиту на ринку продовольства. Для України характерна ситуація, коли ціни на деякі види сільськогосподарської продукції перевищують світові, у той час як середній рівень заробітної плати набагато нижчий, а сировина та матеріали за цінами також поступаються рівню зовнішнього ринку [3].

Державне регулювання аграрного сектору економіки представляє собою механізм впливу на його розвиток за рахунок формування можливості суб'єктам господарювання здійснювати прибуткову діяльність та покращувати свої конкурентні позиції. Державна фінансова підтримка - однією з форм державного регулювання, яка виступає основним механізмом формування та реалізації державної політики в аграрному секторі, що передбачає створення прийнятних економічних та організаційно-правових умов розвитку аграрного виробництва.

У 2021 р. в Україна збільшила витрати бюджету на 63 млрд грн, що на 5,0 % більше ніж витрати в 2020 р. Загальний обсяг витрат у 2021 р. досягнув 1 трлн 341 млрд грн. Без урахування інфляційного чинника витрати бюджету зменшилися на 3,4 %. Відбулося збільшення витрат на економічну діяльність на 14 млрд грн, або 15,3 %. Проте відсутні витрати бюджету на реалізацію програми Мінфіну КПКВК 3511650 «Прискорення інвестицій у сільське господарство України».

У 2020 р. фінансування програм державної підтримки аграрного сектору становило 5 млрд грн. У 2021 р. витрати на підтримку розвитку суб'єктів підприємництва аграрного сектору складали в розмірі 4,7 млрд грн, що на 1,5 млрд грн менше, ніж у 2019-му. У 2020 р. рівень підтримки суб’єктів підприємництва аграрного сектору було повністю реалізовано в сумі 5 млрд грн

за п’ятьма напрямами: «Компенсація вартості сільгосптехніки» – 1,56 млрд грн; «Садівництво, виноградарство та хмелярство» – 280 млн грн; «Тваринництво та переробка» – 1,70 млрд грн; «Здешевлення кредитів» – 1,15 млрд грн; «Підтримка фермерства» – 31 млн грн.

У 2021 р. рівень підтримки суб’єктів підприємництва аграрного сектору реалізувався за семи напрямами: «Продовження підтримки за рахунок програми 5-7-9% (близько 60% кредитів у межах програми)»; «Розвиток фермерських господарств»; «Здешевлення придбання сільськогосподарської техніки та обладнання»; «Розвиток тваринництва»; «Здешевлення кредитів»; «Розвиток садівництва, виноградарства та хмелярства»; «Підтримка та розвиток приватних меліоративних систем, надання державних грантів для розвитку державних меліоративних систем». У 2021 р. уперше заплановано витрати на: а) включення сільськогосподарських кооперативів у всі програми державної підтримки АПК як реципієнтів; б) підтримку сільськогосподарських кооперативів та виробників при втраті врожаю через надзвичайні ситуації природного або техногенного характеру.

Фахівці Мінекономіки так само розробили програми державної підтримки підприємців аграрного сектору на 2021-2023 рр. із витратами з бюджету, що становлять 16,3 млрд грн., але в сучасних військових умовах ці показники будуть не досяжні [4].

На сьогодні агропромисловий сектор України - одна з найважливіших ланок економіки. Є багато законодавчих недоліків у правовому регулюванні в аграрному секторі, і як наслідок необхідне періодичне вдосконалення аграрного законодавства[3]. Тому необхідним є зосередження уваги на зниженні ставок ПДВ для аграрного сектора.

У 2021 р. знято мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, започаткування вітчизняної системи сертифікації органічної продукції тощо.

Все це засвідчує факт, що законодавець приділяє значну увагу агробізнесу та прагне вирішити нагальні питання, які стояли перед аграрними виробниками

довгі роки. Про доцільність державного регулювання ринку продовольства переконливо свідчить досвід багатьох країн світу з розвинутими ринковими відносинами, де регулювання цін досягається за рахунок комплексної взаємодії з іншими фінансово-економічними важелями: податками, кредитами, прямими субсидіями[1].

Метою державного регулювання є досягнення рентабельної роботи галузей агарного сектору та отримання ними достатнього рівня прибутковості. Державне регулювання на основі цінової політики має на меті вирішення наступних завдань: встановлення державних гарантованих цін на продукцію, що виробляється галузями аграрного сектору, а також забезпечення для них достатнього рівня прибутку та рентабельності; митний захист цін для галузей аграрного сектору; інвестиції у закупівлі та зберігання залишків аграрної продукції задля подолання кризи перевиробництва і як наслідок пов’язаного з нею обвалом цін та банкрутства галузей аграрного сектору.

Аналізуючи умови сучасних інтеграційних процесів існує потреба у пошуках нових інструментів та засобів впливу держави в аграрному секторі економіки, а також відмітив, що для удосконалення механізму державної підтримки сільського господарства в Україні слід вивчати зарубіжний досвід, який свідчить про різноманітність підходів щодо вирішення цього питання. Отже, існує нагальна потреба в розвитку та вдосконаленні державного регулювання АПК через розроблення і реалізацію аграрної політики держави, що потребує адекватних теоретико-методологічних підходів до обґрунтування структурного складу аграрної політики и визначення передумов реалізації її окремих напрямів, особливо в контексті ресурсного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Боковець В. Інструменти стимулювання інноваційного розвитку в країнах світу теоретичні та наукові підходи до проблем сучасності / В. Боковець, В. Хачатрян, Давидюк Л.// кол. монографія. «Теоретичні та наукові підходи до проблем сучасності». Міжнародна наукова група. Бостон: Primedia eLaunch, 2020. С. 244-258.

2. Босенко А. Аналіз досвіду державного регулювання агропромислового комплексу у розвинених країнах. *Економічний простір. №53.* 2018. С. 46-58.

3. Онегіна В. Зміна аграрної парадигми і державної політики у розвинутих країнах. *Економіка України. №11.* 2019. С. 62-72.

4. З 2020 у 2021: що змінилося для агробізнесу. URL:https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/z-2020-u-2021-shcho-zminilosya-dlya-agrobiznesu.html

5. Пропозиції Мінекономіки щодо державної підтримки аграрної галузі на 2021-2023 рр. URL: https: //www.kmu.gov.ua/ news/ na-agrarnomu-komiteti-predstavili-programi-derzhpidtrimki-apk-na-2021-2023-roki

УДК 35.082.4

Вікторія Бондаренко

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ФЕНОМЕН ЛІДЕРСТВА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У статті проведено аналіз дослідження феномену лідерства у публічному управлінні, зроблено акцент на методологічний аспект, розкрито фактори впливу зовнішнього середовища на формування сучасного лідера та визначено місце і роль лідерства в системі публічного управління України.

Ключові слова: *феномен, лідерство, публічне управління, методологічний аспект, професійна компетентність.*

У сучасній системі публічного управління один із основних акцентів поставлено на дослідження феномену лідерства. Адже саме від ефективності управлінських дій публічних лідерів залежить функціонування як різних соціальних структур, так і суспільства в цілому. Феномен такого явища як лідерство привертає особливу увагу сучасного українського суспільства, яке знаходиться в процесі зміцнення демократичних цінностей.

У зв’язку з цим сьогодні, в період системних змін та модернізації держави і системи публічного управління, важливого значення набуває наявність лідерських якостей у тих, хто виконує управління цією системою. Адже саме вони визначають засоби реалізації сформованої стратегії.

У сучасних умовах державної влади в Україні лідерство стає важливою складовою професійної компетентності, розглядається як явище, обов'язково притаманне офіційному керівнику.

Лідерство розуміють як один із процесів організації соціальної групи та управління нею, який сприяє досягненню спільної мети у визначений термін і з оптимальним ефектом, детермінований керівними в суспільстві соціальними відносинами. Лідер – член групи, який висувається на роль керівника в умовах певної специфічної та досить вагомої ситуації, щоб забезпечити організацію спільної діяльності колективу для найшвидшого та успішного досягнення спільної мети.

Аналіз наукових досліджень вказаної теми у сфері публічного управління спирається на праці таких вчених, як Р. Каттель і Г. Стайс. Вони пояснювали лідерство з позиції вивчення видатних якостей та характеру особистості. Серед сучасних публікацій можна під особливим кутом виділити праці А. Рачинського, І. Сурай, М. Пірен, Л. Пашко, Н. Гончарук. Серед світових дослідників проблемою лідерства займалися Р. Ділтс, Є. Дирінг, А. Менегетті, Г. Мінсберг, Дж. Рассел, Р. Стогділл.

Дослідження моделей сучасного лідерства та методи формування креативних лідерів досить вагомі. Адже саме ефективні лідери здатні допомогти вирішити численні проблеми держави та суспільних організацій в умовах кризи або невизначеності.

Мета статті – проаналізувати феномен лідерства у публічному управлінні, дослідити вплив лідера на досягнення спільних цілей шляхом використання форм міжособистісного спілкування і взаємодії в групі та визначити місце і роль лідерства в системі державного управління України.

Лідерство беззаперечно є унікальним феноменом політичного і суспільного життя, пов'язаних із здійсненням владних функцій. Воно відіграє вагому роль у будь якому цивілізованому суспільстві і пронизує всі сфери життєдіяльності.

Враховуючи надзвичайно важливу роль, яку відіграють як лідери, так і

лідерство як явище в житті суспільства, дослідники вже досить давно намагаються знайти відповідь на питання про сутність лідерства, які причини, сили, якості, здібності чи навички визначають шлях особистості до вершин лідерства, чим лідери відрізняються між собою, та чи можна навчитися лідерству [4].

Пояснення феномену лідерства завжди було складним для вирішення завданням в усіх історичних епохах. Станом на сьогодні керівники зіштовхуються з додатковими проблемами. Хоча рішення з розподілом влади, реалізоване ще в другій половині двадцятого століття, значно розширило аспекти демократії. Суспільство сьогодні має можливість спостерігати за лідерами – особливо лідерами у публічному управлінні – завдяки ЗМІ, Інтернету та вищому рівню освіченості. У той же час суспільство стає більш скептичним до помилок і проявів слабкості лідерів. Очевидно, що з інтенсивним розвитком конкуренції в умовах нової глобальної економіки, навіть серед організацій публічного управління, спектр навичок, необхідних для лідерів, значно виріс. Існує багато визначень, термінів і точок зору стосовно концепції організаційного лідерства. Варто виокремити п’ять загальних і важливих елементів, які зазвичай спостерігаються у дослідженнях: організація робочого процесу; ентузіазм співробітників; лояльність, або відданість клієнту; стратегічне лідерство; операційне, або тактичне лідерство. Лідерство у публічному управлінні не так чітко визначено, як у бізнесі. Це залежить від типу політичної системи і ступеню розширення повноважень на різних рівнях публічного управління. Навіть питання відповідальності у публічному управлінні відрізняється від комерційного сектора, і його буде досить важко визначити в умовах ринкової економіки. Стиль лідерства у публічному управлінні є некомерційно орієнтованим.

В сучасних умовах для державних та приватних інституцій, в яких постійно змінюється робоче середовище та його атмосфера, досить важливою є увага до питання лідерства та розвитку лідерського потенціалу. Очевидним є те, що успіх організацій різних форм власності значною мірою залежить від лідерських якостей їхніх керівників [5].

Лідерство – це своєрідний ключ, який відкриває шлях до успіху як в бізнесі, так і в управлінні державою. Наприклад Д. Джуран акцентував увагу на тому, що саме лідерство вищого менеджменту є одним з восьми уроків, які засвоюють компанії призери Національної премії Малколма Болдріджа у сфері якості [3].

Контекст лідерства – це ті параметри, в яких здійснюється керівництво. Контекст визначає, кому зі свого оточення лідер приділятиме особливу увагу, якими є межі його взаємодії з тими, ким він намагається керувати. Бо навіть більше, від контексту залежить, в яких межах під час здійснення свого керівництва лідер може використовувати певні процедури, хто оцінюватиме це керівництво і наскільки ефективним його визнаватиме.

Невід'ємною складовою частиною лідерства є й сам лідер, який наділений владою ухвалювати рішення стосовно інших людей, групи, установи або уряду і який несе відповідальність за наслідки будь-яких своїх рішень.

Лідерство у системі публічного управління є загальним процесом організації управління соціальними групами та колективами для сприяння досягненню загальних цілей, оптимізації термінів а також ефективності на основі рушійної, досить вагомої сили авторитету керівника-лідера. Діяльність керівника зосереджується в основному на виконанні різних завдань підлеглими, а от діяльність лідера коригує відносини у групі. Керівнику-лідеру необхідне поєднання таких якостей лідера як неформальний авторитет, інтелектуальний рівень, здатність до прийняття ризикових рішень, наполегливість, уміння прогнозування, бажання досягати успіху та комунікативні навички. А як у керівника у нього мають бути формальний авторитет, здібності до аналізу, професійні знання і бажання навчатися.

Позиції керівника які мають владний характер повинні підсилюватися за можливості отриманням визнання своїми підлеглими лідера, виходячи з особистих якостей. Станом на сьогодні лідерство у публічному управлінні носить характер демократичного, яке включає демократичну поведінку лідерів і сприяє демократизації суспільства загалом. Лідерство є фактором стабільності

та беззаперечного поєднання інтересів різних груп населення. Лідери стають ініціаторами перетворень, змін та трансформуються у важливі суб'єкти успішної та ефективної реалізації адміністративної реформи. Також вони формують стратегію і визначають способи її реалізації.

Дослідження питань лідерства у системі публічного управління враховують теоретичні, інституційні, психологічні, ціннісні, історичні та інші фактори. Загалом методологічні підходи до формування знань, умінь і навичок у майбутніх лідерів у публічному управлінні мають спиратися на демократичні принципи та навчальні методики, які формуватимуть громадянські й управлінські компетенції.

Різноманітні аспекти, пов'язані з лідерством у системі публічного управління, можна розвивати на основі необхідного інституційного середовища. Це формує чіткі правові основи функціонування державної служби, забезпечує розвиток громадянського суспільства та дієвих комунікацій влади та громадян а також посилює захист основних прав та інтересів людини.

Компетенції, які необхідні для становлення майбутніх лідерів, можуть відрізнятися від тих, які мають сьогоднішні лідери з урахуванням їх відповідальності, функцій і ролі. Виявлення та відбір потенційних майбутніх лідерів включає в себе вибір майбутніх лідерів ззовні або розвиток їх у публічному секторі [2].

Лідерство як явище засноване на неформальному впливі особистості на групу людей. Лідер впливає на послідовників, але ресурс його впливу має чітко виражений неформальний компонент. Він не може бути заснований на підлеглості, необхідності дотримання колективом статутів та посадових інструкцій. Не можна змусити інших йти за лідером. Це можливо у разі керівництва, але не лідерства. Проте на відміну від керівництва, лідер не наказує, а пропонує.

Автори проекту «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні» розвиток лідерства як феномену розглядають передумовою визнання і підтримки державної служби як привабливого та конкурентоспроможного

місця праці, здатного утримати та привернути кваліфікованих працівників. Така концепція в цілому визначає основні підходи до управління людьми на державній службі та в управлінні, які мають сприяти забезпеченню впевненого, ефективного майбутнього та успіху. Державна служба є повністю зацікавленою в тому, аби в команді працювали справжні лідери, віданні служінню громадськості, своїй справі, здатні працювати у складних динамічних умовах та відповідати викликам часу [7].

Основними завданнями розвитку лідерства в публічному управлінні є: становлення та розвиток вищого корпусу державної служби, створення інституціональних ефективних передумов для проведення реформи державної служби та публічного управління, систематичності у функціонуванні апарату державної служби, а також його оперативного та чіткого реагування на вимоги та виклики, що виникають у зв'язку з процесами суспільної трансформації, економічного розвитку і європейської інтеграції України.

Головною передумовою впровадження програм розвитку лідерства на державній службі в Україні стало детальне вивчення світового досвіду діяльності різноманітних структур та інституцій з розвитку вищого корпусу публічного управління. У спробі досягти ще більшого рівня ефективності державні службовці шукають кращих та ефективніших підходів до лідерства й намагаються адаптувати моделі, що існують у бізнесі. Найважливішими моделями поведінки лідера для прогнозування організаційної та ефективної роботи є:

— аналіз майбутнього впливу рішень та їх розуміння на рівні всієї організації процесу;

— чітко сформульоване вираження думок та ідей, а також інформування співробітників колективу про те, що від них очікують;

— підтримання глибоких знань і досвіду у своїй галузі, постійний саморозвиток;

— ентузіазм оточуючих і спонукання їх до дії;

— прояв активної турботи та формування тісних взаємовідносин;

— відчуття комфорту від турботи про інших і можливості впливати на них;

— готовність піти на ризик і використовувати інноваційні прогресивні підходи;

— прагнення отримати ініціативи від співробітників та колег;

— здатність ефективно реагувати та переконувати для отримання довіри до своїх ідей та ініціатив [6].

Отже, у сучасних умовах державної влади в Україні лідерство стає обов'язковою складовою професійної діяльності державних службовців, а тому розглядається як явище, притаманне офіційному керівництву в публічному управлінні. Насамперед тому, що є важливою складовою процесу управління, оскільки в процесі роботи різноманітні проблеми вирішуються шляхом впливу лідерів як суб'єктів владних повноважень на людей, що їх оточують. Також завдяки лідерству відбувається вплив на суспільно-політичні, соціально-економічні та державотворчі процеси. У цілому, лідерство є обов'язковою умовою існування органів публічного управління. Основні підходи до вивчення феномену лідерства в державному управлінні є показовими в тому плані, що вченим так і не вдалося сформулювати єдину теорію яка б пояснювала цей суспільний феномен.

Сучасний стан глобального розвитку, пандемія COVID-19, війна, економічні кризи, екологічна ситуація в різних країнах світу та інші чинники розвитку держав вимагають від публічних лідерів інноваційних підходів до вирішення низки проблем.

Список використаних джерел:

1. Євтушенко О. Н. Лідерство і керівництво: сутність понять, їх місце й роль в системі публічного управління України. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Державне управління. 2017. Т. 305, Вип. 293. С. 96-102.

2. 2.Колесник Л.Л. Сучасні підходи до розвитку лідерства на державній службі. Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 3 (89). С. 174–177.

3. Лідерство та команда в публічному управлінні / укл.: К. В. Таранюк, Я. В. Кобушко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 175 с.

4. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононец Н. В. Основи лідерства. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с.

5. Нестуля С. І. Дидактичні засади формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту в освітньому середовищі університету, 2019. URL : http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8401/1.

6. Романовський О., Пономарьов О. Лідерство як суспільна потреба. Теоретичний та науково-методичний часопис Вища освіта України. Тематичний випуск «Університет і лідерство». 2017. № 2 (додаток 1). С. 100- 103.

7. Махначова Н. М., Семенюк І. Ю. Роль органів публічної адміністрації у адаптації підприємств до умов євроінтеграції (на прикладі Вінницької області). *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 88–90.

8. Розвиток лідерського потенціалу національної гуманітарно-технічної та управлінської еліти : монографія / за ред. О. Г. Романовського та О. С. Пономарьова. Харків : ФОП Мезіна В.В., 2017. 292 с.

УДК: 070:323.2:351

Діана Бондаренко

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В статті розглянуто особливості регулювання доступу до публічної інформації. Виокремлено першочергові завдання для всіх публічних організацій щодо порядку доступу до публічної інформації, передбачений українським законодавством. Проаналізовано основні напрями використання соціальних мереж у роботі прес-служб органів державної влади.

Ключові слова: *державна влада, публічна інформація, інформація, комунікація, публічне управління.*

Закон України «Про доступ до публічної інформації» надає можливість кожному отримати інформацію, яка є або має бути в розпорядженні органів державної влади та місцевого самоврядування. Хоча закон не встановлює окремого порядку доступу до публічної інформації для журналістів, саме журналісти - розслідувачі використовують доступ до публічної інформації як інструмент щоденного вжитку. Цей закон тривалий час займав місце в десятці найкращих світових законів, що регулюють доступ до публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації, передбачений українським законодавством, достатньо чіткий, хоча в процесі імплементації зустрічаються непоодинокі ситуації нерозуміння вимог закону з боку державних службовців[1].

Існують певні механізми, які передбачені Законом України «Про доступ до публічної інформації».

В першу чергу, це отримання інформації у відповідь на запити. Не зупиняючись на загальних вимогах до форми та порядку подання запиту на доступ до публічної інформації.

Вкрай важливим є отримання інформації швидко та у зручному форматі. Тому бажаною направляти запити та отримувати інформацію електронною поштою. Така практика вже є досить поширеною, хоча може викликати ряд запитань.

Не всі розпорядники публічної інформації добре обізнані в тому, що закон має до них таку вимогу – організовувати спеціальні місця для ознайомлення з публічною інформацією. Ця вимога стосується не всіх без винятку розпорядників, а лише тих, які є державними органами та органами місцевого самоврядування. Саме вони законом зобов’язані визначати спеціальні структурні підрозділи чи посадових осіб, які відповідальні за виконання розпорядником обов’язків, пов’язаних із доступом до публічної інформації. Таке спеціальне місце має бути організоване та обладнане таким чином, щоб запитувачу інформації було зручно працювати з документами, робити з них копії, в тому числі, щоб особи з обмеженими можливостями мали доступ до

такого приміщення. І, що найважливіше, таке місце дає можливість запитувачу ознайомитися із великим обсягом документів не сплачуючи фактичних витрат розпорядника на копіювання та друк [2].

У випадку, коли документ перевищує 10 сторінок, за його копіювання та друк розпорядник має право вимагати відшкодування фактичних витрат відповідно до частини другої статті 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Визначений розпорядником розмір плати повинен бути в межах граничних норм, встановлених Кабінетом Міністрів України, не більше 0,1 відсотка розміру мінімальної зарплати за одну сторінку А4, в тому числі двосторонні копії (Постанова №740 від 13.07.2011 року «Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію»). Відшкодування фактичних витрат на копіювання та друк може відбуватися лише на підставі акту, прийнятого самим цим розпорядником. Також неврегульованим залишилося питання, чи має право розпорядник стягувати оплату за сканування документів. Наразі у практиці переважає думка про те, що сканування не підпадає під дію зазначеної вище Постанови №740.

Ще одним способом, який має значення та встановлений Законом України «Про доступ до публічної інформації», є доступ до засідань колегіальних органів розпорядників (наприклад відвідування засідань місцевих рад). Відвідання засідань місцевих рад в порядку, передбаченому законодавством про доступ до публічної інформації та про місцеве самоврядування, є відкритим всім без винятку громадянам. Для того, щоб бути присутнім на засіданні, наприклад, міської ради, немає необхідності це обґрунтовувати, бути приналежним до якоїсь партії чи бути мешканцем цієї громади. Проте, більшість розпорядників не дотримуються вимог цього закону, вимагаючи від громадян, які виявили бажання бути присутніми на засіданнях, попередньої реєстрації, пояснення причин присутності чи просто не допускаючи громадян на засідання [3].

Звісно ж розпорядники публічної інформації повинні виконувати інші

вимоги, передбачені статтею 14 Закону «Про доступ до публічної інформації», а саме: систематично вести облік документів, що знаходяться в їхньому володінні, у тому числі вести облік запитів на інформацію, оприлюднювати інформацію, передбачену ЗУ «Про доступ до публічної інформації» та іншими законами, повідомляти особу про збирання інформації про неї та надавати особі інформацію про неї на її запит. Також один із обов'язків розпорядників публічної інформації, який не увійшов до статті 14 Закону, але передбачений статтею 101, якою Закон був доповнений у 2015 році. Ця норма передбачає обов'язок розпорядників публікувати інформацію у формі відкритих даних. Розпорядники інформації зобов'язані надавати публічну інформацію у формі відкритих даних на запит, оприлюднювати і регулярно оновлювати її на єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на своїх веб-сайтах.

Також розпорядник має визначити, чи розголошення інформації може завдати істотної шкоди його інтересам, і після цього зробити обґрунтований висновок про те, чи шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні. На практиці це означає, що питання про надання доступу до тієї чи іншої інформації часто напряму залежить від того, чи є значний суспільний інтерес в її отримання. Наприклад, за загальним правилом така інформація про особу, як відомості про її майновий стан, є конфіденційною. Проте, коли йдеться про державного службовця чи про особу, яка має намір зайняти високу посаду в системі державного управління, така інформація може бути надана у відповідь на запит, адже суспільний інтерес знати переважає приватний інтерес особи не розголошувати інформацію про себе[4].

Такої концепції притримується і Європейський суд з прав людини, проте для правильного розуміння слід звернути увагу на позицію Суду, яку він виклав у справі Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary. Рішення у цій справі з доступу до публічної інформації, винесене Великою Палатою ЄСПЛ наприкінці минулого року, встановлює критерії, за якими суд визначатиме, чи підпадає те чи інше обмеження доступу до публічної інформації під порушення статті 10

Європейської конвенції прав людини та основоположних свобод. Зокрема, що важливо для журналістів, Суд звертає увагу на те, чи дійсно запитувана інформація є необхідною для реалізації особою її функції сприяння публічній дискусії із суспільно важливих питань і чи справді запитують інформацію в цілях задоволення суспільного інтересу. Для успішного оскарження відмов у доступі до публічної інформації як на місцевому рівні, так і в ЄСПЛ вкрай важливо, щоб ще на етапі подання запиту обґрунтував суспільний інтерес в отриманні такої інформації.

Оскаржити відмову в доступі до публічної інформації можна звернувшись зі скаргою до вищого органу розпорядника, зі скаргою до Офісу Уповноваженого Верховної ради з прав людини (Офісу Омбудсмана) чи із позовною заявою до суду. Проте, що стосується порядку оскарження відмов у доступі до публічної інформації, існує практична особливість. Громадяни, можуть на власний вибір оскаржувати відмову до Офісу Уповноваженого з прав людини чи до суду. Ці два варіанти відрізняються метою оскарження, адже Офіс Омбудсмана ініціює процедуру притягнення посадової особи розпорядника до адміністративної відповідальності за статтею 2123 Кодексу України про адміністративні правопорушення на підставі звернення заявника. У випадку звернення безпосередньо до суду позивач може оскаржити дії чи бездіяльність розпорядника та вимагати визнання відмови незаконною. Часто вибір відбувається на користь першого варіанту, адже оскарження до Офісу Уповноваженого з прав людини безкоштовне і, найчастіше, заявник отримує рішення швидше, аніж в разі вибору судової процедури.

Законодавство не забороняє використовувати обидва ці способи відносно однієї і тієї ж відмови, проте на практиці складно використати ці способи паралельно. Офіс Омбудсмана припиняє провадження розгляду скарги у випадку, коли суд прийняв до розгляду позов про оскарження відмови. Проте, якщо заявник вирішить спочатку оскаржити відмову до Офісу Уповноваженого, то, майже напевне, пропустить шестимісячний термін позовної давності, передбачений для цієї категорії справ. Крім того, якщо відмова у доступі до

публічної інформації стосувалася журналіста, Офіс Уповноваженого з прав людини зобов'язаний передати провадження у цій справі до слідчих органів Міністерства внутрішніх справ, адже таке діяння має ознаки складу злочину, передбаченого статтею 171 Кримінального Кодексу України «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів». Тільки після завершення слідства і винесення рішення про відсутність складу злочину Офіс Омбудсмана може заново відкрити провадження по адміністративному правопорушенню. В більшості випадків такі розслідування не приводять до винесення обвинувального вироку, проте тривалість цього процесу позбавляє журналіста можливості подати позовну заяву протягом встановленого законом терміну. Отже, слід визнати, що наразі журналістові більш ефективно або подавати запит і оскаржувати відмову до Офісу Омбудсмана як пересічному громадянинові, або звертатися із оскарженням відмови у доступі до суду, хоча ця процедура більш тривала і потребує фінансових витрат. На жаль, і в тому, і в іншому випадку тривалість процесу оскарження впливає на актуальність інформації, адже з плином часу гострота суспільної дискусії спаде і вплив отриманої інформації на хід подій буде нівельовано. В цьому розумінні тривала процедура розгляду відмови у доступі до публічної інформації може бути рівноцінною відмові у її наданні[5].

Список використаних джерел:

1. Закон України від 13.01.2011 № 2939-vi «Про доступ до публічної інформації».

2. Пахнін М. Взаємодія засобів масової комунікації з органами публічного управління як чинник державотворення в Україні [Текст] : дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Пахнін Микола Леонідович ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Харків, 2018. 216 с.

3. Якимчук О. Онлайнові соціальні мережі: перспективи розвитку / Олександр Якимчук // Релігія та соціум. Міжнар. часопис. 2017. № 2(6). С. 199 – 205.

4. Фролова Н. В. Особливості використання соціальних мереж у діяльності органів публічної влади / Н. В. Фролова. // Публічне адміністрування: теорія тапрактика. 2019. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2019_1_12

5. Боковець В.В., Ласий Т.П. Комунікаційні механізми формування позитивного іміджу органів публічного управління/ В.В. Боковець, Л.П. Ласий [Електоронний ресурс]: Інфраструктура ринку. 2020. Випуск № 49. С.88-92.

УДК 351(045)

Ольга Бондаренко

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ:ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У статті розкрито теоретичні засади розбудови інституційної спроможності цифрової трансформації в публічному управлінні на основі вивчення зарубіжного досвіду. Узагальнено основні фактори цифровізації публічного управління в зарубіжних країнах. Здійснено порівняльний аналіз моделей цифрової економіки зарубіжних країн, на основі якого визначені фактори, що впливають на процес цифровізації публічного управління. Наголошено на проблемах розбудови інституційної спроможності цифрової трансформації в публічному управлінні в Україні..

Ключові слова: *публічне управління; інформаційно-комунікаційні технології; модель цифрового публічного управління; електронне урядування; цифрове урядування, цифровізація.*

В умовах становлення цифрового суспільства та економіки ефективність державного управління все більшою мірою залежить від впровадження інформаційних технологій і використання сучасних засобів комунікацій. Теперішнім етапом розвитку державного управління є публічне управління, яке зорієнтовано на реалізацію публічних інтересів, де суб’єктом є органи державної влади та громадські інституції.

Питанням цифровізації публічного управління та адміністрування та розбудові цифрового врядування присвячені праці багатьох дослідників, а саме: Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместник В.В., Ніколіна І.І., Гулівата І.О., Скорик О. О., Рябоконь Н. П. та інші.

Однак, дана тема потребує подальшого дослідження з метою обгрунтування теоретичних засад інституційної спроможності цифрової трансформації в публічному управлінні на основі вивчення зарубіжного досвіду, що й стало метою статті.

Цифрове урядування, з точк зору Ніколіної І.І., це не лише можливість наблизити владу до громадян, зробивши її прозорою, відкритою та доступною, налагодити якісну взаємодію між державою та суспільством, а й ефективно надавати публічні послуги та вирішувати складні проблеми за допомогою сучасних цифрових інструментів, що неодноразово доведено міжнародною практикою [3, с. 53] .

На думку науковців Куйбіди В.С., Карпенко О.В., Наместник В.В., цифрове врядування буде сприйматися як цифрова реалізація публічної влади (цифрова форма публічного врядування), яка стане етапом еволюційного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів публічної влади («інформатизація державного управління» → «електронне урядування» → «цифровізація публічного врядування») [2, с. 8].

«Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. №1467-р, визначає пріоритетні напрями й основні завдання з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей, підвищення рівня цифрової грамотності населення, зокрема працездатних осіб, громадян похилого віку, малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, інших вразливих груп населення, в умовах розвитку цифрової економіки та цифрового суспільства [4]. В «Засадах реалізації органами виконавчої влади принципів

державної політики цифрового розвитку», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56, також наголошується на необхідності дотримання такого принципу цифрового врядування як «оцінювання ефективності та результативності» [1].

Розвиток принципів цифрового суспільства стимулює вдосконалення способів і методів взаємодії в рамках соціально-економічних відносин. Застосування інформаційних технологій дозволяє розширювати комунікаційні процеси, змінює склад і статус їх учасників, принципи просторової взаємодії шляхом мережевого спілкування, підвищує децентралізацію прийняття управлінських рішень в державному і приватному секторі.

Отже, в світі склалася нова реальність, яка спонукає уряди всіх країн до проведення політики системної цифрової економіки за допомогою цифрової трансформації шляхом вдосконалення відповідних галузей національного законодавства, розробки та реалізації масштабних державних стратегій, проектів та програм, зокрема – повне переведення сфери публічного управління на цифрові технології. Ефективність їх застосування залежить головним чином від культурно-цивілізаційного середовища країни, в якій реалізується та чи інша модель, відповідно, не існує універсальних моделей публічного управління за допомогою механізмів цифровий трансформації, багато аспектів залежать від рівня розвитку інституційного середовища країни.

На даному етапі рівня цифровізації в Україні такої всеохоплюючої консолідованої моделі публічного управління не існує, що вкрай негативно впливає на ефективність державної політики, зокрема зв’язки з громадськістю у всіх сферах практично реалізуються в умовах відсутності зворотного зв’язку та базуються в основному на неточних, неповних та суперечливих статистичних даних останніх років, інтуїтивних уявленнях та попередньому досвіді осіб, які приймають стратегічні рішення.

Одним з найважливіших напрямків в цифровому публічному управлінні є створення єдиного інформаційного простору для державних органів влади, населення, приватного бізнесу та громадських організацій як рівноправних

суб'єктів управління. Вважається, що даний підхід дозволить підвищити ефективність державного управління на всіх рівнях. Потреба в подоланні низки негативних тенденцій та необхідність вирішення проблем, що перешкоджають становленню України як цифрової держави, вимагають проведення реформ в першу чергу в сфері публічного управління. У цьому контексті безумовну актуальність набувають питання дослідження моделей публічного управління, реалізованих в різних країнах, що дасть можливість порівняти основні цифрові параметри вітчизняних і зарубіжних органів державної влади.

Особливості цифрових моделей публічного управління в значній мірі пов'язані з характером економічних відносин.

Сьогодні існують кілька економічних моделей з різними варіантами співвідношення держави та ринкових відносин в сфері цифрової економіки (табл.1).

Таблиця 1 – Моделі цифрової економіки зарубіжних країн [5]

Модель	Характеристика
Модель США	В моделі превалюють конкуренція та ринкові методи, державне втручання здійснюється в рамках ліберальної ідеології
Соціально-ринкова модель (країни ЄС)	В моделі держава відіграє активну роль в забезпеченні добробуту громадян, пом'якшення наслідків економічних ризиків, але вартість соціальних програм досить висока, що призводить до зростання податків, появи проблем на ринку праці
Модель державного капіталізму (Китай)	В моделі держава займає активну економічну позицію, бере участь в управлінні багатьох приватних компаній, в контролі над основними галузями економіки, банківській сфері, ЗМІ. Це дає можливість контролювати темпи розвитку економіки і суттєво впливати на перерозподіл суспільних благ

Порівняльний аналіз моделей публічного управління в різних країнах свідчить про те, що інститути та механізми державної влади США, країн Європи, Японії та інших країн обумовлені різним історичним, політичним, економічним досвідом та культурними традиціями.

Рисунок 1 – Основні фактори цифровізації публічного управління в зарубіжних країнах

У кожній з існуючих моделей функціональність органів публічного управління повинна підтримувати необхідний рівень регулювання соціально-економічних процесів для забезпечення стабільного суспільного розвитку держави. Основні фактори, що впливають на процес цифровізації публічного управління в зарубіжних країнах узагальнено в праці Скорик О. О. та Рябоконь Н. П. [5] (рис. 1).

Корисним для України є досвід Великобританії та Канади – ці країни здійснили повну модернізацію системи державного управління с метою приведення її у відповідність до вимог цифрової економіки. У контексті публічного управління та структурування даної системи була розроблена концепція надання публічних послуг в інформаційному середовищі, що

передбачає розвиток всіх електронних видів сервісу за допомогою мережі Інтернет, мобільного зв'язку, цифрового телебачення або центрів обслуговування. Створення у Великобританії системи «Електронний уряд» (E-government) дозволило їй стати одним з лідерів серед інших європейських країн в цьому напрямку. Мета масштабної програми модернізації та реконструкції публічного управління з використанням інформаційних технологій полягає в тому, щоб проекти «електронного уряду» не тільки включали надання інформації громадянам, а й сприяли підвищенню ефективності та оперативності роботи державного апарату в цілому [7].

Нагадаємо, що аналіз розвитку електронного урядування в країнах світу здійснюється Організацією Об'єднаних Націй (ООН) з 2003 року шляхом формування комплексного показника - Індекс розвитку електронного урядування (The UN Global E-Government Development Index, EGDI) [3, с.151].

EGDI є комплексним показником, що здійснює оцінку підготовки та можливостей національних державних структур у використанні цифрових технологій для надання громадянам державних послуг. Дослідження враховує дані про рівень розвитку електронного урядування в різних країнах, а також системну оцінку тенденцій у використанні ІКТ державними структурами. Країни, які охоплені цим дослідженням, ранжуються в рейтингу на основі зваженого індексу оцінок основними складовими.

Безпосереднє використання математичної моделі EGDI для оцінювання цифровізації публічного управління та адміністрування на рівні територіальних громад не є можливим. Зміни та доповнення глобальних індексів повинні бути спрямовані на врахування діагностики локальних особливостей становлення і розвитку електронного урядування; створення та використання нового цифрового інструментарію територіальними органами публічної влади; залежати від наявної інформаційної бази щодо цифрової діяльності територіальних громад та взаємодії суб'єктів цифрового врядування; агрегування індикаторів [3, с. 55].

Найуспішнішими містами щодо впровадження цифрових інструментів задля розбудови належного врядування в Україні є Вінниця, Львів, Київ, Дніпро, Луцьк, Дрогобич.

Побудова інституційної спроможності цифрової трансформації на місцевому рівні вимагає введення до штатного розпису посади CDTO (Chief Digital Transformation Officer) – керівника з цифрової трансформації (рівень заступника голови громади/керівника профільного підрозділу).

Отже, для отримання цифрових дивідендів українським суспільством, одним із першочергових завдань є створення сучасного інституціонального дизайну системи публічного управління шляхом цифровізації його функцій. У свою чергу, цифрові перетворення у сфері публічного управління націлені на покращення якості обслуговування громадян і бізнесу та підвищення відкритості, прозорості і ефективності діяльності публічних органів. Крім того, розвиток цифрового публічного управління є базовою передумовою для розбудови в Україні цифрової економіки і та її подальшої інтеграції до світового цифрового ринку.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання цифрового розвитку: постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF

2. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместник В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія «Державне управління»*. Київ : НАДУ, Випуск 1. 2018. С.5-10.

3. Ніколіна І.І. Аналіз тренду цифрової трансформації публічного управління та адміністрування в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* 2020. №19. С. 53-59. URL: http://www.pagjournal.iei.od.ua/archives/2020/19-2020/12.pdf

4. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку цифрових трпансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. №1467-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text

5. Скорик О. О., Рябоконь Н. П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 7. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1704

6. E-Government Survey 2018. Gearing E-Government to support transformation towardssustainable and resilientsocieties/ *Department of Economic and Social Affairs. United Nations*. New York, 2018. 270 p.

7. GOV.UK. – електронний сайт уряду Великобританії. URL: https://www.gov.uk/government/organisations/home-office

8. Nikolina I.I., Hulivata I.O., Husak L.P., Radzihovska L.M., Nikolina I.I. Assessment of digitalization of public management and administration at the level of territorial communities. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2020. №5. Pp.150-156. URL: http://nvngu.in.ua/index.php/en/archive/on-the-issues/1850-2020/contens-5-2020/5522-assessment-of-digitalization-of-public-management-andadministration-at-the-level-of-territorial-communities

9. Yakushenko K.V. and Szymanska A.V. Digital transformation of information support of economic management of EAEU member states. *Science and Technology News*. vol. 2 (41). 2017. Pp. 11-20.

УДК 352:316.774(045)

Артем Грибовський

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто теоретичні підходи до визначення сутнісних характеристик місцевого самоврядування в умовах децентралізації. Наведено основні підходи до визначення поняття «місцеве самоврядування». Розкрито генезис поняття «децентралізація». Визначено зміст, форми та інструментарій децентралізації. Наведено причини проведення децентралізації у системі місцевого самоврядування.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, децентралізація, державне управління, державна влада, управління.*

Процеси реформування місцевого самоврядування в Україні вимагають дослідження теоретичних підходів до їх сутнісних характеристик. Теоретичні підходи до визначення сутнісних характеристик місцевого самоврядування регіону в умовах децентралізації дозволять визначити основи філософії цих понять, навести чинники розбудови демократичного урядування, розкрити зміст, форми та інструментарій децентралізації.

З роками зростає роль державного управління, постійні процеси глобалізації та інтеграції вимагають від державного сектору влади публічного та відкритості. Відповідно вже сформовані теоретичні підходи до сутності та значення місцевого самоврядування. Якщо розглядати окремий регіон, то місцеве самоврядування в ньому розглядається ще більше вимогливіше адже процеси децентралізації надають значні повноваження та використання фінансових ресурсів.

О.І. Бобровський наголошує, що «Визначення територіальних громад як нових суб'єктів управління з наданими їм повноваженнями і завданнями зумовило появу нового змісту і джерел управлінського впливу на розвиток суспільних ланок, суспільства в цілому, сформувало умови для соціально орієнтованої ринкової економіки і парадигми державного управління, трансформуючи її в місцеве самоврядування. Уже перші спроби імплементування змісту місцевого самоврядування в державне управління і місцеве самоврядування засвідчили, що управлінські впливи на суспільні сфери діяльності з боку держави за змістом є публічними і їх можливо розвивати як елементи місцевого самоврядування не тільки в державному управлінні, а й у місцевому самоврядуванні. Тому з часом стали розширюватися межі і напрями «публічності» в усіх видах влади» [2]. Погоджуємося з думкою автора, що сьогодні публічність є основною демократичного суспільства.

Роль місцевого самоврядування в органах державної влади посилюються, це сприяє підвищенню довіри населення до дій зі сторони можновладців. Тому визначення сутності поняття місцевого самоврядування є значимим у процесі нашого дослідження.

Так, на думку В. Авер'янова, місцеве самоврядування – це владно-організуючий вплив керуючих суб'єктів на спільну діяльність людей з метою їх впорядкування, координації та спрямування задля ефективного досягнення загальних (спільних) цілей і завдань цієї діяльності [1, с. 243].

Г. Букерт вважає, що місцеве самоврядування не є якимось нейтральним, технічним процесом, натомість – діяльністю, яка тісно пов'язана з політикою, законом та громадянським суспільством.

Р. Мельник у своїх працях зазначає, що місцеве самоврядування являє собою різновид суспільно корисної діяльності, який здійснюється певною сукупністю суб'єктів, зокрема органами державної влади [3, с. 96].

Згідно поглядів Т. Семенчук, місцеве самоврядування – це взаємодія органів державної влади із суспільством у вигляді реалізації специфічних державних функцій з метою забезпечення соціально-політичного ефекту [4, с. 388].

Дослідження сутності філософії поняття «місцеве самоврядування» показало, що єдиного підходу щодо його визначення серед науковців та практиків відсутнє. Генезис поняття «місцеве самоврядування» розглядають з різних сторін як: діяльність органів влади, яка направлена на реалізацію функціональних обов'язків та із законодавчо визначеними повноваженнями; процес вироблених та реалізованих стратегічних рішень з виконанням основним функцій управління; процедура впливу органів місцевого самоврядування на реалізацію поставлених цілей та завдань визначених державою та за допомогою ресурсів. На нашу думку, «місцеве самоврядування» необхідно розглядати як загальну функцію регіональних демократичних інституцій, які реалізують процес виконання стратегічних, тактичних, оперативних цілей та завдань, що поставленні державою та суспільством, із застосуванням всіх видів управління на засадах відкритості.

Стадниченко Т. у своїх працях зазначає, що «Сучасне державне управління у сфері регіональної політики передбачає функціонування універсального організаційно-правового механізму виявлення, узгодження і реалізації

суспільних потреб та інтересів на основі використання різних правових засобів, формування суб'єктивних прав та обов'язків учасників суспільних процесів, переведення їхніх зв'язків та відносин у конкретні правовідносини [5].

З огляду на те, що регіональна політика як об'єкт управління є визначальним фактором для суб'єкта управління – національної держави, тобто впливає на його побудову, поведінку, діяльність, вибір цілей та використання всього масиву засобів їх досягнення, саме він визначає адекватну йому форму владного регулювання. Поряд із такими звичайними об'єктами управління, як суспільство та його сфери (політична, економічна, соціальна, міжнародна), галузі всередині кожної сфери, комплекси та адміністративно-територіальні одиниці, особливим об'єктом управління є регіон». На думку автора, місцеве самоврядування кожного регіону повинно формуватися під впливом конкретних факторів окремої території. Місцеве самоврядування регіону реалізується через визначену політику та включає механізм, завдання, інструменти, принципи її досягнення.

Необхідне зазначити, що вектори та цілі регіонального місцевого самоврядування залежать від соціально-економічного, фінансового, політичного, демографічного, екологічного стану окремої території. В місцевому самоврядуванні державних органів влади важливим набуває дослідження організаційних зав'язків між суб'єктами процесу. Організаційні зв'язки між суб'єктами місцевого самоврядування класифікують на реординаційні, субординаційні та координаційні. Типи організаційних зв'язків залежать від ступеня можливості приймати управлінські рішення. Якщо ступінь довіри найвища, то використовують реординаційні (знизу в гору). Протилежним за значенням є використання субординаційних зв'язків (згори до низу). В цілому використання та розміщення на різних ієрархічних рівнях у системі управління формує координаційні зв'язки.

Сьогодні для реалізації поставлених цілей та завдань місцевого самоврядування необхідно сформувати демократичне суспільство та

урядування. Тому однією з головних цілей соціально-економічного розвитку країни слід визначити партнерство держави і організацій як вагомий чинник розбудови демократичного урядування.

Демократичне урядування є вимогою сучасного суспільства, для реалізації поставлених цілей та завдань органів місцевої влади. Необхідно відзначити ряд переваг демократичного урядування, а саме: спільна співпраця населення, органів місцевої влади та бізнесу; юридична обґрунтованість визначеної співпраці; вирішення важливих проблем для задоволення потреб кожної із сторін, контроль врахування суспільних інтересів.

Окрім демократії, для регіонального місцевого самоврядування важливості сьогодні набуває процес реформування. Фактично процес реформування формує регіональну політику. Сьогодні процес реформування регіонів передбачає децентралізацію повноважень органів місцевого самоврядування.

Отже, серед науковців та практиків не має єдиного теоретичного підходу визначення поняття децентралізація. Погоджуємося з більшістю науковців, що децентралізація це процес законодавчо закріпленої передачі певних функцій та повноважень з найвищої ступені ієрархії до нижчої в системі місцевого самоврядування. Також значна категорія науковців зазначають, що децентралізація є складним та багатогранним процесом з розподілу між центральними органами та місцевими органами виконавчої влади функцій, повноважень та фінансових ресурсів. Децентралізація як будь-який складний процес визначається відповідними формами та інструментами його реалізації тому потребують розкриття.

Основні причини проведення децентралізації у системі місцевого самоврядування наведено на рис. 1.

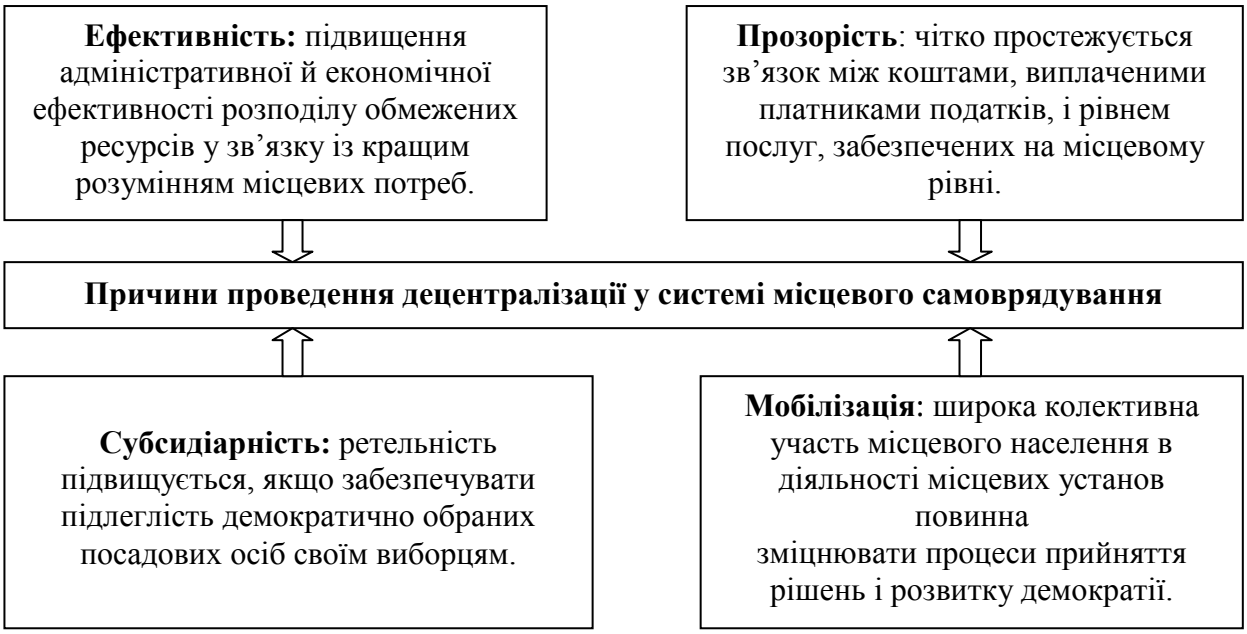

Рисунок 1 - Причини проведення децентралізації у системі місцевого самоврядування

До основних причин, що призвели до процесу реформування місцевого самоврядування з використанням філософії децентралізації є прозорість, ефективність, субсидіарність та мобілізація.

До основних форм децентралізації належить: політична, адміністративна, фіскальна та економічна. Кожна із форм децентрації формується та реалізовується через відповідний інструментарій. Так, політичні децентралізація полягає в забезпечені більшої влади через законодавчо-нормативну базу, адміністративна - через розподіл повноважень, відповідальності та фінансових ресурсів за допомогою деконцентрації, делегування та передачі; фіскальна - відбувається за рахунок формування належного рівня доходів через самофінансування, спільного фінансування, міжбюджетних трансфертів; економічна - створення ринкового середовища на засадах приватизації, партнерства, дерегуляції та впровадження стратегій, планів дій.

Також складовими процесу створення нової децентралізованої системи управління є поєднання всіх інтересів як на загальнодержавному рівні, так і на регіональному та місцевому (рис. 2).

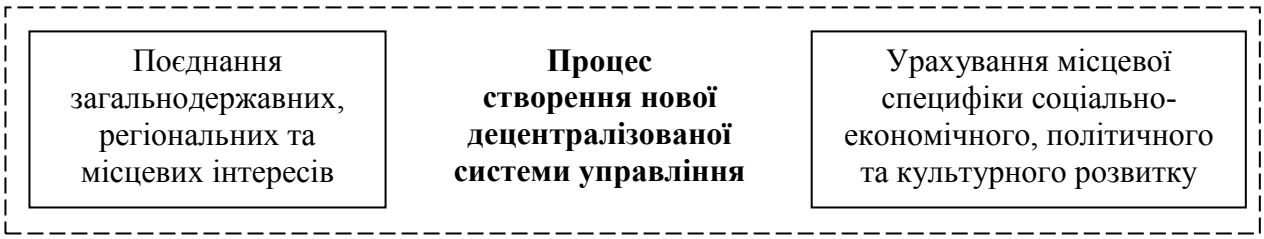

Рисунок 2 - Складові процесу створення нової децентралізованої системи управління

Важливим в процесі створення інноваційної децентралізованої системи враховувати специфіку соціального, економічного, культурного розвитку кожної території. Необхідно зазначити, що нові децентралізовані системи повинні формуватися під дією факторів інтеграції у європейське співтовариство. До головних напрямів розвитку системи місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади належить: адаптація та приведення до європейських стандартів місцевого самоврядування соціально-економічних систем, з урахуванням розбудови інститутів громадського суспільства та повної «перезагрузки» судової влади.

Отже, напрями розбудови місцевого самоврядування територій, які зорієнтовані на децентралізацію влади, зокрема в частині розвитку регіональних інститутів громадського суспільства, гармонізації політичних та соціально-економічних систем з європейськими, що дозволить адаптувати основні функції управління до стандартів ЄС.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В. Б., Дерець В. А., Школик А. М. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / за заг. ред. Авер'янова В. Б. Київ: Юстініан, 2007. 288 с.

2. Бобровський О. І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2020. № 4. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf.

3. Мельник Р. С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації. *Право і суспільство.* 2012. № 6. С. 95–98.

4. Семенчук Т. Б. Сутність категорії «Публічне адміністрування» та передумови її формування. *Вісник економіки транспорту і пром.* 2013. № 42. С. 385 – 389.

5. Стадниченко Т. Основні закономірності, принципи та завдання регіонального управління в сучасних умовах адміністративного реформування. *Науковий вісник «Демократичне врядування».* 2015. Вип. 15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2015_15_10

УДК 005:614.258

Ігор Грубеляс

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В МЕДИЧНІЙ УСТАНОВІ

Обґрунтовано необхідність підвищення ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Названо основні мету та завдання менеджменту в охороні здоров'я. Розглянуто систему основних компонентів управлінської системи. Проведено дослідження основних мотивів менеджменту в охороні здоров'я. Визначено особливості медичних послуг.

Ключові слова: *менеджмент в охороні здоров'я, управління якістю, система TQM, медична послуга, кваліфікація, мотивація.*

Багатогранність суспільного життя та життєзабезпечення країни тісно пов'язані зі здоров'ям населення. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я та Конституція України визнають невід'ємне право людини, незалежно від раси, релігії, політичних переконань, його соціально-економічного положення на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування.

Медичні заклади є складною і динамічною системою. Характер організації їх діяльності вимагає від менеджерів всебічного забезпечення управління, нагляду, а також координацію дій співробітників. У сфері охорони здоров'я,

масштаби і складність завдань, які вирішуються для надання медичних послуг, настільки великі, що потребують злагодженого управління. Менеджери необхідні, щоб переконатися, що організаційні завдання виконуються найкращим чином для досягнення організаційних цілей і є наявність відповідних ресурсів, у тому числі фінансових і людських.

На важливість наукових пошуків альтернативних та дієвих механізмів управління медичними закладами наголошують сучасні науковці, серед яких: М.Білинська, О.Баєва, З.Гладун, Д.Карамишев, В.Лазоришинець, В.Луговий, В.Лобас, З.Надюк, Н.Нижник, А.Пільтяй, М.Ткач, І.Фуртак, О.Черниш, В.Шафранський, Н.Ярош та інші.

Метою статті є узагальнення теоретико-методичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо застосування елементів системного управління, а також процесів планування, контролю і забезпечення ресурсним потенціалом, за допомогою яких у межах системи відбувається реалізація цих функцій та ефективний процес задоволення потреб.

Головним пріоритетом державної політики на сучасному етапі є збереження і зміцнення здоров'я населення. В даний час медичні установи стають об'єктами підвищеної уваги. Важливим показником ефективності управління медичними установами є довіра населення до їх діяльності.

В умовах економічної кризи в охороні здоров'я особливого значення набуває необхідність підвищення ефективності діяльності закладів охорони здоров'я, для чого потрібно впровадити нові форми, методи і моделі управління всіма ланками медичної установи як системи. Адміністрації установ охорони здоров'я прагнуть до мінімізації витрат, виявлення фінансових резервів, підвищенню доходу від платних медичних послуг. До основних засобів досягнення вищевказаних цілей відносяться вдосконалення методів організації та управління медичними організаціями, всебічний статистичний і фінансовий контроль медичних організацій, оптимізація лікувального процесу.

Менеджмент в охороні здоров'я - це наука управління, регулювання та контролю фінансовими, трудовими і матеріальними ресурсами охорони

здоров'я. Мета менеджменту в охороні здоров'я - зниження втрат суспільства від захворюваності, інвалідності та смертності населення при наявних ресурсах. До основних особливостей управління охороною здоров'я відносять: особливу відповідальність прийнятих рішень, від яких залежить життя і здоров'я людей; труднощі, а іноді і неможливість передбачення віддалених наслідків.

Завдання управління охороною здоров'я - це найбільш ефективне досягнення мети шляхом підвищення якості лікувально-профілактичних заходів та раціонального використання ресурсів охорони здоров'я[1, с. 12].

В основі низького рівня довіри громадян до системи охорони здоров'я лежать проблеми якості та доступності медичних послуг.

Управління якістю - це безперервний процес впливу на надання медичної допомоги з метою забезпечення якості шляхом послідовної реалізації управлінських функцій. Проблема забезпечення якості медичної допомоги прийнято вирішувати за допомогою контролю і оцінки якості, так як ці напрямки найбільш опрацьовані з широкого кола наукових досліджень і публікацій, а також впровадження їх в практичну діяльність [2, с. 34].

Таким чином, можна виділити основні проблеми, що виникають в процесі управління медичними установами на сучасному етапі:

1. Проблема недофінансування.

2. Низький рівень довіри громадян до системи охорони здоров'я.

3. Проблеми якості та доступності медичних послуг.

4. Дефіцит висококваліфікованих медичних кадрів.

5. Низька управлінська кваліфікація керівників організацій охорони здоров'я.

За останні десятиліття багато медичних установ освоїли метод загального управління якістю (Total Quality Management - TQM) і досягли досить високих результатів .

Система TQM - це комплексна система, яка орієнтована на постійне поліпшення якості, мінімізацію виробничих витрат і на поставки точно в строк. В основі філософії TQM лежить принцип «поліпшення немає меж».

В системі TQM використовуються адекватні цілям методи керування якістю. Однією з ключових особливостей системи є використання колективних форм і методів пошуку, аналізу і вирішення проблем, постійна участь усього колективу в поліпшенні якості[3, с.332].

Таблиця 1.1 - Основні компоненти управлінської системи

Тип компонента	Характеристика
Суб'єкт управління	Джерело керівного впливу, той, хто здійснює управління, виконує функції керівництва і впливу на об'єкт з метою приведення його в новий, бажаний стан
Об'єкт управління	Те, що функціонує під керівним впливом, на що спрямовано цей вплив
Керівний вплив	Комплекс цілеспрямованих й організуючих команд, засобів, прийомів і методів, за допомогою яких здійснюється вплив на і досягаються реальні зміни в його стані
Зворотні зв'язки	Інформація про результативність керівного впливу і зміни в об'єкті

Для успішного функціонування медичної установи необхідна ефективна організація управління. Підвищення ефективності роботи має на увазі вдосконалення ключових показників медичної та соціальної ефективності медичної організації, при цьому не можна применшувати значення фінансово-економічних показників.

В умовах дефіциту фінансових коштів особливо важливим є створення команди хороших лікарів і забезпечення низької плинності кваліфікованих кадрів, а в ідеалі-її відсутності. Висококваліфіковані лікарі завжди затребувані, і в разі їх звільнення частина пацієнтів може бути втрачена. Важливо забезпечити лікарям гідний рівень компенсації трудових витрат, який би знаходився в прямій залежності від результативності роботи. Велику роль також відіграють комфортні умови роботи (наприклад, гнучкий графік) і здоровий психологічний клімат в колективі. Необхідно залучати персонал медичної організації в процес прийняття управлінських рішень, це дасть можливість кожному члену колективу зрозуміти своє місце в організації, самореалізуватися і прагнути до саморозвитку.

Якщо розглядати менеджмент в контексті його вживання у сфері охорони здоров'я як макросистеми, то можна скористатися наступним визначенням: «Менеджмент в охороні здоров'я — це наука управління, регулювання і контролю фінансових, трудових і матеріальних ресурсів органами і установами охорони здоров'я». Мета менеджменту в охороні здоров'я - зниження втрат суспільства від захворюваності, інвалідності і смертності населення при наявних ресурсах.

Задача менеджменту в охороні здоров'я — це найефективніше досягнення мети шляхом підвищення якості лікувальних, діагностичних і профілактичних заходів і раціонального використання ресурсів охорони здоров'я.

Для ефективного управління важливі мотивація - зацікавлена діяльність і прихильність персоналу, поєднання виробничих, фізіологічних і 27 психологічних орієнтирів. Серед якісних способів дії на колектив в менеджменті важливу роль грає стиль лідерства (сукупність методів управління і психології управління) [4, с. 222].

Процес надання медичної послуги є комбінацією з праці медичного персоналу і медичного обладнання, необхідного для надання цієї послуги. Під обладнанням ми розуміємо будь-які матеріальні речі, що необхідні для надання медичної послуги. Медичні послуги спрямовуються на збереження або відновлення здоров’я населення (рис. 1.5).

Рисунок 1.5 - Особливості медичних послуг

Отже, медичний заклад є складною системою. У функціонуванні складного об'єкта існують небезпечні моменти. Небезпека полягає в тому, що складні системи схильні до невпорядкованості, тобто мають відцентрові тенденції. Наприклад, діагностичні відділення часто беруть на себе лікувальні функції, які не належать до них за функціональними обов'язками. Окремі фахівці бажають взяти на себе всі функції медичного закладу. Негативним тенденціям, пов'язаним з невпорядкованістю складних систем, запобігти можна, застосовуючи екстраполяцію поведінки системи, тобто поширенням висновків, отриманих щодо однієї частини якоїсь системи, на іншу частину тієї самої системи, скороченням циклу управління, створенням нормативної бази взаємодії між підсистемами медичного закладу.

Список використаних джерел:

1. Апанасенко Г. Медицина 4Р: нова парадигма охорони здоров'я. Дзеркало тижня. 2017. № 12-18 серп. С. 12.

2. Бережанский А. Рынок поглощения. Инвестгазета. 2013. №15. С.34–35.

3. Біловодська О.А. Маркетинговий менеджмент: навч. посіб. Київ: Знання, 2017. 332 с.

4. Вишневська М. К., Шпортько Г.Ю. Бенчмаркінг як інструмент управління міжнародною конкурентоспроможністю фармацевтичного дистриб'ютора. Інфраструктура ринку. 2019. № Вип. 31. С. 222–227. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/35.pdf

УДК 352:316.774(045)

Віталій Гуковський

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

СТРАТЕГІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У статті розглянуто основні засади стратегії регіонального розвитку в умовах цифрових трансформацій, визначено пріоритетні напрямки цифрового розвитку регіонів на середньострокову перспективу; визначено умови ефективності реалізації стратегії цифрових трансформацій.

Ключові слова: *цифрові трансформації, публічне управління, територіальний розвиток, ефективність,інформаційне середовище.*

Сучасні умови розвитку національної економіки, що характеризуються значними структурними та якісними зрушеннями в усіх сферах соціально-економічних відносин під впливом процесів глобалізації в усіх її проявах, розвитку науки і технологій, змін клімату та виникнення різного роду непередбачуваних загроз потребують якісно нових підходів до управління соціально-економічними системами всіх рівнів.

В основу нової регіональної політики в Україні, яка реалізовуватиметься у 2021-2027 роках, закладено «перехід від переважно територіально нейтральної до територіально спрямованої політики розвитку територій на основі стимулювання використання їх власного потенціалу, надання підтримки

окремим територіям, що характеризуються особливими проблемами соціально-економічного розвитку». В залежності від функціонального типу території фактично це означає відхід від єдиного підходу до підтримки депресивних територій і диференціацію інструментарію регулювання регіонального розвитку.

Цифрова трансформація економіки та управління на сьогодні визнана одним з пріоритетних векторів стратегічного розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад, що покликана сприяти формуванню єдиного прозорого, безпечного та функціонально – зручного цифрового середовища, як основної платформи взаємодії влади, бізнесу і населення у напрямку підвищення ефективності розвитку всіх елементів регіональних систем, зниження корупції, підвищення регіональної згуртованості, забезпечення балансу інтересів, підвищення конкурентоспроможності територій та створення умов для якісного людського розвитку [2, с. 44].

Як зазначено на офіційному сайті адміністративних послуг України, «Стратегія регіонального розвитку до 2027 року містить понад 60 завдань цифрової трансформації. Пріоритетними цілями є:

- забезпечення всіх населених пунктів (насамперед сільських та малих міст) та соціальних закладів безперешкодного доступу до високошвидкісного Інтернету;

- отримання електронних послуг через смартфон - запровадження можливості переведення пріоритетних публічних послуг в електронну форму;

- підвищення рівня цифрової грамотності населення;

- впровадження електронного документообігу;

- забезпечення електронної взаємодії між національними реєстрами, реєстрами органів місцевого самоврядування;

- впровадження влади відкритих даних регіональними органами;

- розвиток інструментів електронної демократії [10].

Серед основних напрямів цифрового розвитку регіонів на середньострокову перспективу, визначеними у якості пріоритетних є:

запровадження інноваційних технологій у системі управління розвитком міст на засадах концепції смарт-сіті, підвищення інституційної спроможності в регіонах щодо впровадження проєктів цифрового розвитку, розбудову ІТ-інфраструктури, створення цифрових платформ та галузевих рішень, відкриті дані та інші. По кожному з цих напрямів розробляється комплекс необхідних завдань для різного рівня населених пунктів [6, с. 59].

Слід зазначити, що в умовах децентралізації, змінюються форми і методи публічного управління та розширюються підходи до процесів стратегування розвитку регіонів і окремих територій. У цьому контексті погоджуємося з думкою авторів монографії, що «Зміни, що відбуваються в розподілі влади та підходах до стратегування розвитку регіонів і громад, зумовлюють потребу в перегляді підходів, принципів формування державної регіональної політики. Децентралізація має формувати нову конфігурацію відносин між центральним урядом та субнаціональними органами управління на основі відносин кооперації та координації дій. Це потребує змін організаційної структури, практик та управлінської культури уряду. Значну роль у впровадженні нових моделей управління відіграє упровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Цифрові інструменти видозмінюють процеси надання публічних послуг, дозволяють ефективніше управляти місцевими ресурсами та забезпечувати контроль цієї ефективності, утворюють нові форми комунікації між центральним та субнаціональними урядами» [6, с. 83].

Базовим документом, що визначає основні пріоритети, напрямки та умови розвитку регіону (громади) є Стратегія та відповідний план соціально-економічного розвитку. Стратегія розвитку регіону (громади) базується на детальному аналізі наявного потенціалу, конкурентних переваг регіону та визначає найбільш оптимальні з точки зору можливостей, які надає середовище і внутрішній потенціал шляхів досягнення цілей, головними з яких є забезпечення економічного зростання регіону та створення умов для гідного життя громадян та їх розвитку.

До основних ознак ефективно сформульованої стратегії розвитку громади можна віднести:

- інклюзивність, що означає закладення в стратегію розвитку громади спільне бачення її майбутнього мешканцями даної території. Тобто, стратегія повинна відображати перш за все потреби та перспективи розвитку територій так, як це бачать мешканці, а не як бачать урядовці чи інші суб'єкти управління;

- аналітичність. Стратегія повинна розроблятися з урахуванням реальних показників, що відображають можливості (потенціал) та слабкі сторони громади.

- проектність. Дієвість реалізації стратегії потребує розроблення чітких і послідовних планів проведення робіт, визначених виконавці та ресурсів, а не просто декларації намірів, як це відбувається у більшості випадків. Тобто, стратегія повинна доповнюватися конкретними проектами, планами і програмами, що відображають її зміст та слугують досягненню цілей.

- міжмуніципальна (міжрегіональна) співпраця розглядається як один з ресурсів або потенціалів для вирішення важливих проблем розвитку, спільне будівництво інфраструктурних та інших проектів.

- врахування інтересів зовнішніх партнерів (стейкхолдерів). Є одним з плюсів стратегії, що дозволяє залучати додаткові ресурси, інвестиції, гранти або інші форми зовнішньої допомоги для розвитку громад.

- актуальність. У стратегії повинні враховуватися основні тренди сучасності, зокрема напрямки розвитку світової економіки, поширення інноваційних технологій, міграційні тренди та інші, що підвищують привабливість стратегії та роблять її більш пристосованою до сучасних умов. Урахування просторового аспекту. Стратегія розвитку громади повинна базуватися не тільки на галузевому, а також і просторовому аналізі, сформованих перспективних ланах розвитку територій, розміщення інфраструктурних об'єктів тощо [4, с. 36].

Стратегії розвитку регіонів в сучасних умовах повинні враховувати та протегувати реалізації реформ у сфері управління та адміністрування територій, освіти, медицини, соціального розвитку, безпеки та житлово-комунального

господарства, забезпечувати їх внутрішню інтеграцію на основі використання цифрових технологій та створювати умови для гарантування максимальної користі отриманих результатів для населення і бізнесу. Реалізація цієї місії потребує розроблення відповідних регіональних стратегій цифровізації із урахуванням особливості поселень, розвитку інфраструктури зв'язку на територіях та їх поточного соціально-економічного становища.

З метою забезпечення ефективності процесів цифрової трансформації регіонів урядом розроблено загальні рекомендації щодо застосування інформаційних технологій у діяльності органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад та створених ними центрів надання адміністративних послуг. Згідно даних рекомендацій, базовою умовою для ефективного впровадження цифрових технологій у практику публічного управління та урядування є зацікавленість у даному процесі голови об'єднаної територіальної громади (ОТГ), а також його підтримка з боку депутатів та членів громади. Зокрема, у документі зазначено, що «Впровадження сучасних організаційних підходів у роботі органу місцевого самоврядування, у т.ч. застосування інформаційних технологій, неможливе без ініціативи «першої особи» - місцевого голови. Така особа повинна добре розуміти суть належного урядування, організацію ефективного надання адміністративних та інших послуг, застосування інформаційних технологій (ІТ). Також важливо, щоб підтримку впровадженню ІТ надавали місцеві депутати та громада. Тому для системного впровадження та застосування ІТ потрібно розробити і затвердити Концепцію розвитку ІТ (Програму інформатизації ОТГ), у якій необхідно описати існуючий стан (недоліки) застосування ІТ, сформувати заходи на наступні 3 роки та рік, які впроваджуватимуться в ОТГ, підрахувати реальні видатки на виконання завдань, відпрацювати питання залучення коштів з різних джерел фінансування. Такий документ є елементом формування бачення впровадження ІТ владою ОТГ, мінімізації помилок та прорахунків і є необхідним для комунікації з громадою. Наявність деталізації витрат є корисною і для залучення додаткових ресурсів (державних і грантових) [3].

Стратегія цифрової трансформації регіону являє собою систему пріоритетних цілей, та розроблених для їх реалізації програм щодо поступової цифрової адаптації всіх елементів та суб'єктів регіонального середовища в напрямку формування інтегрованого багатофункціонального цифрового простору, що сприятиме їх зближенню, згуртованості, оптимізації комунікацій, спрямованих на вирішення економічних, соціальних й екологічних проблем територій на основі використання спеціалізованих цифрових продуктів і послуг.

Стратегія цифровізації розглядається як забезпечуюча по відношенню до генеральної стратегії регіону, її завданням є формування ефективних комунікацій між всіма елементами та суб'єктами регіонального господарства а також їх взаємозв'язків із зовнішніми агентами на основі використання цифрових технологій, програм , сервісів та продуктів.

Важливими умовами ефективності реалізації стратегії цифрових трансформацій є:

1) Чітке визначення цілей та пріоритетів цифрової трансформації, визначених у кількісних, структурних та якісних показниках, що відображають майбутню модель цифрової екосистеми регіону й основні параметри її функціонування;

2) Структурованість цілей за основними функціональними напрямками, видами, черговістю робіт та термінами їх виконання;

3) Наявність якісного інституційного, організаційно-методичного, кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення реалізації програм;

4) Перелік програмних продуктів, послуг та сервісів, що будуть застосовуватися, методів їх взаємного узгодження та адаптації до інклюзивних умов регіону;

5) Механізми забезпечення економічної, соціальної та кібербезпеки цифрових систем, методи оцінки і моніторингу функціонування [6, с. 109].

Забезпечення взаємодії між окремими суб'єктами на функціональними

напрямками інформаційного середовища територіальної громади потребує єдиної інтеграційної платформи, а також ефективного налаштування спеціалізованих програм, що обслуговують відповідні функції, зокрема: е-освіта, е-медицина, е-урядування та інших складових.

Однією з цілей цифровізації ОТГ є формування електронної платформи та відповідного мобільного додатку «ОТГ у смартфоні», що дозволить жителям громади на основі особистої реєстрації приймати участь в обговоренні проектів рішень, формувати, підтримувати чи голосувати за відповідні петиції, формулювати звернення до керуючих органів, замовляти адміністративні послуги тощо.

Ефективне налаштування відповідних інформаційних систем дозволяє розширювати межі інформаційного середовища громади шляхом доручення інших електронних систем та програмних продуктів, серед яких: фінансові інструменти обслуговування населення, регіональні інвестиційні платформи, GIS-системи, логістичні мережі, функціонування яких сприятиме підвищенню ділової активності та конкурентоспроможності розвитку територій.

Основними перешкодами для ефективного здійснення процесу цифрових трансформацій територіальних громад, є насамперед: застаріла матеріально-технічна база установ, брак спеціалістів, що здатні впроваджувати та використовувати цифрові технології у роботі, низький рівень цифрової грамотності спеціалістів на місцях, низький рівень цифрової культури та практики використання цифрових продуктів населенням, суттєві міжтериторіальні диспропорції широкосмугового покриття Інтернетом. Вирішення даних проблем є першочерговим завданням органів публічного управління на підготовчому етапі реалізації стратегії. Важливою умовою реалізації стратегії є проектний підхід до її впровадження. Тобто, повинно бути сформульоване у цілях, термінах та конкретних діях завдання щодо поступового впровадження цифрових технологій не тільки в органах публічного управління та місцевого самоврядування, а також в інших сферах господарства ОТГ; визначено та затверджено кошторис витрат на реалізацію проекту, кінцеві та проміжні індикатори успішності а також механізми моніторингу із залученням членів громади.

Особливістю стратегії розвитку ІТ-сектору є її наскрізний характер, що охоплює всі напрямки планування регіонального розвитку: соціальна сфера, бізнес, енергетика, ЖКГ тощо. Це означає, що кожний напрям, вид діяльності чи галузь, що відображений у стратегічному плані соціально-економічного розвитку регіону, території або окремої громади повинен включати фактор цифрового супроводу, моделі впровадження ІКТ та налагодження взаємодії з іншими елементами господарства. Такий підхід забезпечить керованість та певний рівень безпеки цифрової трансформації регіону, дозволить скористатися всіма його перевагами для населення і бізнесу [3].

Отже, враховуючи зростаючу державну підтримку а також допомогу міжнародних організацій, що на даному етапі протегують процеси цифрової трансформації в різних сферах шляхом фінансової та експертної підтримки, кожна громада має можливість розробляти проекти цифрової стратегії та залучати на цій основі необхідні ресурси. При цьому, найбільш важливим чинником є саме наявність політичної волі керівництва та членів громади, високий рівень вмотивованості та бажання розвиватися на інноваційній основі.

Список використаних джерел:

1. Андрієнко А. О. Концепція «розумного міста»: уточнення ключових понять у контексті забезпечення розвитку великого муніципального утворення. *Аспекти публічного правління.* 2018. Том 6. № 8. С. 24-34.

2. Демчишак Н. Б., Глутковський Н. О. Розвиток цифрової економіки в Україні: концептуальні основи, пріоритети та роль інновацій. *Інноваційна економіка.* 2020. № 5-6. С. 43-48.

3. Загальні рекомендації щодо застосування інформаційних технологій у діяльності органів місцевого самоврядування об’єднаних територіальних громад та створених ними центрів надання адміністративних послуг. URL:http://cnap.in.ua/wp-content/uploads/2017/08/11-1.pdf

4. Кравченко М. О., Дергачова В. В., Бояринова К. О., Голюк В. Я. Аналіз чинників, що обумовили сценарій розвитку України, в контексті форсайту її економіки. *Економіка та держава.* 2020. № 8. С. 35-42.

5. Скорик О. О., Рябоконь Н. П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/52.pdf

6. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 141 с.

УДК 330.3

Владислав Дембіцький

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті розглянуто становлення концептуальних основ сталого розвитку. Наведено трактування сутності та складових сталого розвитку регіону. Окреслено основні принципи сталого розвитку регіону в сучасних українських реаліях.

Ключові слова: *регіон, сталий розвиток, економічний розвиток, принципи розвитку.*

Актуальність дослідження полягає в тому, що забезпечення сталого розвитку в сучасних умовах функціонування економіки України вимагає реалізації стратегії соціально-економічних перетворень, спрямованих на зміну соціальних і економічних пріоритетів розвитку та механізмів їх реалізації. Перехід України до сталого розвитку визначається активною участю в цьому процесі регіонів. На сучасному етапі розробки проблем сталого розвитку недостатньо відображеним є регіональний аспект сталого розвитку, відповідно до цього не регулюються ці проблеми у загальній системі сталого розвитку.

Сталий розвиток регіону означає підвищення рівня подолання ним несприятливих соціальних, економічних і екологічних ризиків та тенденцій, із спроможністю регіону забезпечувати збалансований розвиток,

саморегулювання, самовдосконалення із максимальним використанням внутрішніх, а також зовнішніх позикових ресурсів для задоволення потреб населення регіону. Сталий розвиток регіону обумовлюється визначенням цілей соціального розвитку та виявлення умов щодо їх досягнення, при яких економічні цілі є похідними від соціальних цілей і є засобом забезпечення сталого розвитку в цілому.

Дослідженню процесів сталого розвитку присвячено наукові праці таких іноземних та вітчизняних науковців: Г. Брундланд, Ґ. Дейлі, Г. Кларк, Д. Медоус, Б. Хьюс, А. Оніші та ін. Особливої уваги заслуговують трактування сутності сталого розвитку регіону таких науковців, як Г. Гутмана, О. Захарченка, М. Калинчикова, О. Кузнецова, Л. Мельника, А. Піковського, І. Сигова та інших.

Метою даного дослідження є обгрунтування основних аспектів впровадження концепції сталого розвитку на регіональному рівні.

В економічній літературі під сталим розвитком розуміють «*такий розвиток країн і регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь*» [4].

Крім наведеного визначення набуває важливого значення розкриття «*концепції сталого розвитку*», яка ґрунтується на п'яти головних принципах:

1. Людство дійсно може надати розвитку сталого і довготривалого характеру, для того щоб він відповідав потребам людей, що живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.

2. Обмеження, які існують в галузі експлуатації природних ресурсів, відносні. Вони пов'язані з сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.

3. Необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати

можливість реалізувати свої надії на благополучніше життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф - злидні, які стали у світі звичайним явищем.

4. Необхідно налагодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема відносно використання енергії.

5. Розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється [1, с. 63].

Розглянемо історичні передумови становлення концепції сталого розвитку в світі та в Україні. Так, Україна задекларувала своє бажання перейти на шлях до сталого розвитку ще на Конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття. З того часу в Україні на виконання рішень Конференції ООН 1992 року вживалися певні заходи, проте значною ефективністю та результативністю вони не відзначилися.

Концепція сталого розвитку держави є основою для розробки відповідних нормативно-правових документів, стратегій і програм соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечення скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування для вирішення практичних завдань на державному та регіональному рівнях і має відображати регіональний аспект сталого розвитку. Забезпечення сталого розвитку регіону має базуватись на комплексі характерних для регіону сприятливих природно-ресурсних, соціально-економічних, демографічних та екологічних властивостей і стимулювати вирішення проблем, які зумовлені обмежуючими факторами – розміром території, географічними умовами проживання, людськими ресурсами, рівнем індустріального розвитку, ризиками сільськогосподарської діяльності тощо [3, с. 33]. Метою сталого розвитку регіону є:

– забезпечення єдиної цілісної моделі соціального, економічного та екологічного розвитку регіону;

– зростання добробуту населення регіону;

– забезпечення динамічного соціально- економічного зростання;

– збереження навколишнього середовища та раціональне використання й відтворення природно-сировинного потенціалу;

– задоволення потреб населення регіону на основі розбудови високоефективної економіки та системи управління господарським комплексом;

– стимулювання структурних перетворень економіки регіону.

Ключовими напрямками сталого розвитку регіонів згідно з Національною Парадигмою сталого розвитку України визначено [2, с. 48]: забезпечення єдиної цілісної моделі соціального, економічного та екологічного розвитку регіону; зростання добробуту населення регіону; забезпечення динамічного соціально-економічного зростання; збереження навколишнього середовища та раціональне використання й відтворення природно-сировинного потенціалу; задоволення потреб населення регіону на основі розбудови високоефективної економіки та системи управління господарським комплексом; стимулювання структурних перетворень економіки регіону.

Стратегічні цілі та завдання сталого розвитку регіону в соціально-економічному аспекті визначаються такими основними положеннями:

– формування нових підходів до політики сталого розвитку регіону;

– забезпечення сталого розвитку регіону через зростання рівня і якості життя населення;

– забезпечення інтеграції між освітою, науково-технологічною сферою та виробництвом у регіоні для задоволення попиту національної економіки на високотехнологічну продукцію;

– забезпечення прогресивного розвитку галузей регіону, які виробляють високотехнологічну, наукоємну продукцію, і зменшення питомої ваги сировинної продукції у загальному обсязі реалізації продукції добувної та обробної промисловості;

– ефективний захист внутрішнього ринку регіону від недоброякісного імпорту, який завдаватиме шкоди регіональним виробникам, здоров’ю людей та природному середовищу регіону;

– збільшення частки споживання товарів регіональних товаровиробників у загальному обсязі внутрішнього споживання;

– економічне зростання регіону через створення умов для високопродуктивної праці населення та досягнення сучасної якості життя на основі подальшої розбудови в регіоні соціально орієнтованої ринкової економіки;

– раціональне і ефективне використання природних ресурсів через створення системи науково обґрунтованого використання природних ресурсів на засадах оптимізації потреб та можливостей регіону;

– забезпечення координації сталого розвитку регіону з урахуванням державних і суспільних інтересів, здійснення державного контролю за дотриманням законодавства, державних стандартів і норм;

– створення регіональних комісій з науково-технічної експертизи розробок, які пропонується впроваджувати на підприємствах регіону;

– підтримка формування в регіоні виробництв із замкненим циклом;

– реалізація соціальних програм, спрямованих на вирішення гострих проблем регіону, організація належного контролю завиконанням цих програм;

– створення умов для розвитку людського потенціалу регіону;

– сприяння всебічному розвитку людського капіталу населення регіону;

– запровадження нових механізмів розвитку регіональної соціальної інфраструктури на основі залучення коштів держави, регіону, бізнесу;

– реалізація пріоритетів соціальної політики як однієї з найважливіших умов сталого розвитку регіону;

– реалізація трудового й інтелектуального потенціалу регіону для створення умов щодо самозабезпечення працездатними громадянами свого матеріального благополуччя;

– забезпечення раціональної зайнятості населення на основі збереження робочих місць на перспективних підприємствах регіону;

– створення нових робочих місць у регіоні, у тому числі в приватному секторі економіки;

– систематичне підвищення рівня оплати праці як основного джерела грошових доходів населення і найважливішого стимулу трудової активності працівників найманої праці в регіоні;

– формування середнього класу на основі значного зростання грошових доходів населення регіону;

– зниження рівня малозабезпеченості населення в регіоні;

– підвищення соціального захисту в регіоні на основі посилення адресності надання допомоги, раціоналізація системи пільг, поліпшення соціального обслуговування;

– узгодженість соціального, економічного і екологічного аспектів розвитку регіону з оточуючими територіями [2, с. 48].

Отже, сталий розвиток регіону є складовою сталого розвитку держави та світового розвитку і формується на основі обґрунтування економічних, екологічних та соціальних цілей та завдань. Управлінську діяльність щодо забезпечення сталого розвитку спрямовано на напрацювання стратегічних рішень, що передбачають установлення таких цілей і стратегій поведінки об’єктів управління, реалізація яких забезпечує їх ефективне функціонування в довгостроковій перспективі та швидку адаптацію до особливостей зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Бабаєв В. Сталий та безпечний розвиток мегаполіса: економічні, соціальні, екологічні аспекти. *Управління сучасним містом*. 2020. №8. С. 62-64.

2. Солтисік О. Щодо системного моделювання регіональної економіки з позиції сталого розвитку. *Економіст.* 2019. № 10. С. 47-49.

3. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 2. С. 31-40.

4. Сайт «Сталий розвиток для України». Що таке сталий розвиток? URL: https://sd4ua.org.

УДК 351:342.1:378

Володимир Дзюба

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

У статті досліджено та узагальнено поняття «громадянське суспільство». Розглянуто основні функції організацій громадянського суспільства. Описано кількість зареєстрованих громадських організацій в Україні за 2018-2020 роки. Визначено характерні риси організацій громадянського суспільства. Досліджено важливість громадських організацій під час пандемії COVID-19 та повномасштабної війни росії в Україні.

Ключові слова: *громадянське суспільство, громадські організації, розвиток, організації громадянського суспільства, держава.*

У сучасній українській науці одним з актуальних питань є побудова громадянського суспільства, оскільки без нього не може функціонувати сучасна демократична держава. Інститути громадянського суспільства створюються задля того щоб захищати права громадян і бути активними щодо прийняття та впровадження управлінських рішень.

Науковці досліджують питання громадянського суспільства з різних наук: політології, публічного управління, юриспруденції тощо. Можемо виділити таких представників: Н. Махначова, І. Семенюк, О. Батанов, В. Бондаренко, А. Костенко, П. Рабінович, А. Матвійчук, Ю. Шемшученко, Н. Теремцова та інші.

Поняття «громадянське суспільство» зазвичай використовується в порівнянні з поняттям «держава». Ці два поняття відображають різні сторони суспільства, які протистоять один одному. Найпоширенішим є визначення: «громадянське суспільство – це сукупність структур, за допомогою яких будь-хто може розпочати соціально значущі дії без участі держави» [1].

Аналіз літератури показує, що єдиного визначення поняття «громадянське суспільство» не існує. П. Рабінович розуміє громадянське суспільство як спільноту вільних, рівноправних людей та їх об'єднань, яким держава надає законні можливості бути власником, а також брати активну участь у політичному житті [1].

За словами Ю. Шемшученко, громадянське суспільство – суспільство з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами та зв'язками, яке взаємодіє з державою та діє на засадах демократії та права [1].

А. Скакун наголошує, що, по суті, громадянське суспільство – це суспільство з високорозвиненою системою взаємодії в рамках права вільних і рівних громадян, їх об'єднань, з реальним забезпеченням державою їх рівних можливостей вільно і безпечно розпоряджатися своїми силами, здібностями, власністю, заснованими на законі та власній правосвідомості [1].

Ми погоджуємось з твердженням, що «громадянське суспільство» - сфера суспільних відносин поза сім'єю, державою і бізнесом, де люди об'єднуються для задоволення або просування суспільних інтересів, а також відстоювання суспільних цінностей [2].

У листопаді 2007 р. розпорядженням Уряду № 1035-р схвалено Концепцію сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства, постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976 затверджено Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади. Згідно з постановою зазначеними урядовими актами до інститутів громадянського суспільства віднесено: громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства.

Тобто, інститути громадянського суспільства були унормовані як система суб'єктів, наділених правами і обов'язками щодо відстоювання своїх легітимних інтересів у процесі подальшої розбудови громадянського

суспільства в Україні та участі в управлінні державними справами, зокрема, у формуванні та реалізації державної правової політики.

На національному рівні пропонується використовувати законодавче визначення організацій громадянського суспільства (далі – ОГС), тобто всі види організацій, які українське законодавство відносить до ОГС.

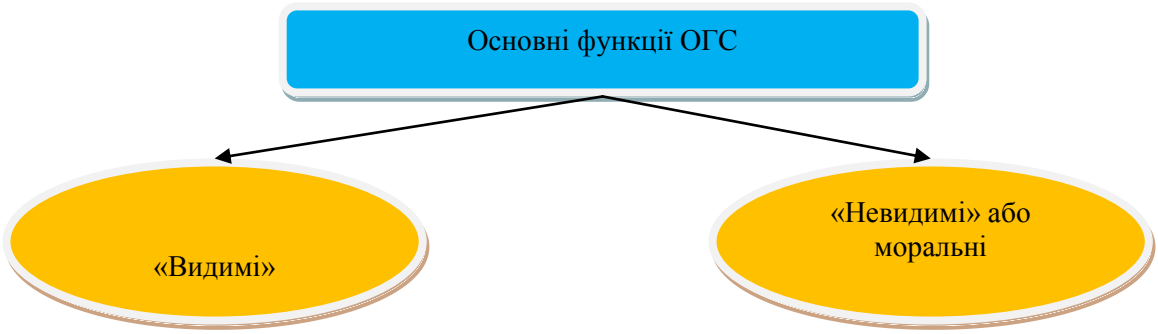

Рисунок 1 – Основні функції ОГС

На рисунку 1 показано якими є основні функції ОГС. «Видимі» функції означають надання послуг та громадське представництво/громадський моніторинг та контроль. «Невидимі» або моральні – захист суспільних цінностей та розбудова соціального капіталу (довіра, взаємна підтримка) між членами громади/суспільства [2].

Для організацій громадянського суспільства характерні наступні риси [2]:

- Є організованою, а саме, інституціоналізованою певною мірою;
- Існує інституційно окремо від влади;
- Є автономною, має власне врядування;
- Є неприбутковою, тобто не розподіляє дохід між своїми засновниками або членами;
- Є волонтерською, іншими словами, демонструє значний ступінь добровільної участі;
- Організація працює на своїх членів та на суспільний інтерес.

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Бюро з питань

демократії, конфліктів та гуманітарної допомоги, Центр передового досвіду з питань демократії, прав людини та врядування щорічно працюють над розробленням проєкту «Індекс сталості організацій громадянського суспільства». Дане дослідження показує оцінку міцності та загальної життєздатності сектору організацій громадянського суспільства. Розглянемо кількість офіційно зареєстрованих організацій в Україні за організаційно-правовими формами (табл. 1)

Таблиця 1 - Дані про кількість зареєстрованих організацій в Україні за організаційно-правовими формами в період 2018-2020 років* [3,4,5]

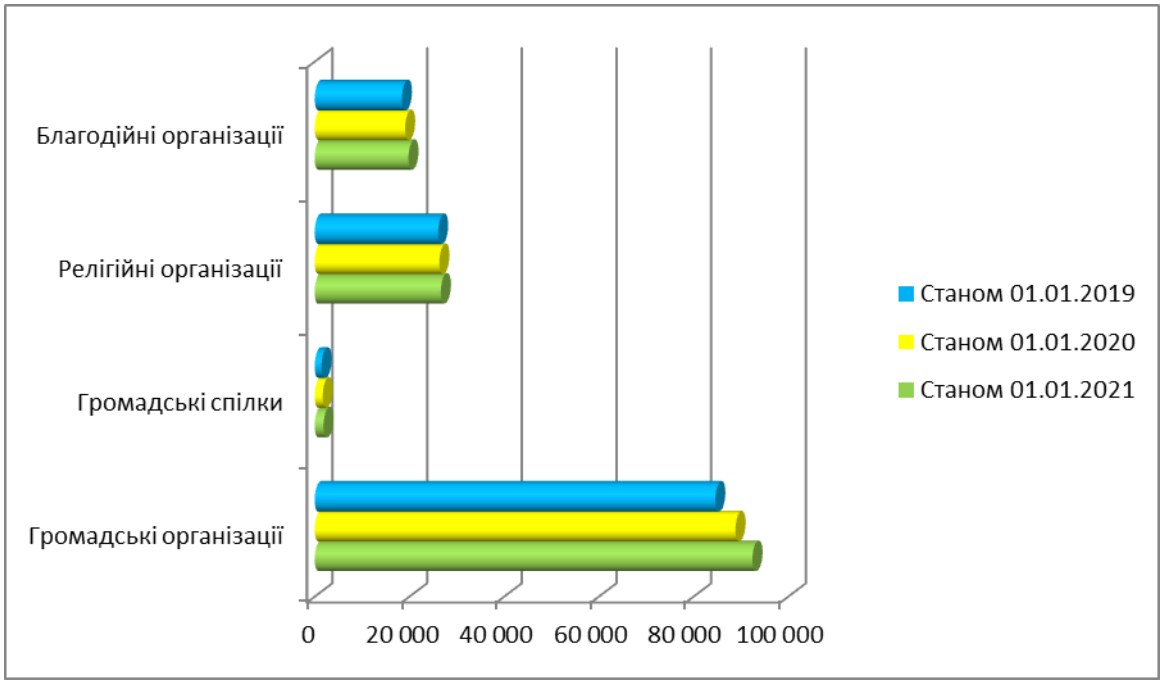

*До цих даних не входять ОГС, зареєстровані на території Автономної Республіки Крим і міста Севастополь, оскільки до них немає доступу

Таким чином, ми бачимо, що кількість офіційно зареєстрованих громадських організацій в Україні значно більша за благодійні та релігійні організації. А також спостерігаємо динаміку що кількість зареєстрованих громадських організацій зростає з кожним роком. Загальна кількість громадських організацій станом на 01 січня 2021 року – 92 470.

За час пандемії COVID-19 громадянське суспільство було задіяне до вирішення усіх проблем які виникали. Неурядові громадські організації

зосереджували свою діяльність на різних напрямах, а саме: збирали кошти та необхідні речей для людей похилого віку та малозабезпечених сімей; надавали безкоштовні юридичні консультації з питань трудових прав у період карантину; допомагали медичним та іншим службам, які займалися лікуванням людей; залучали до проєктів з боротьби проти COVID-19 з фінансуванням тощо.

З перших тижнів початку епідемії волонтерські групи виникли по всій території України. Вони стали надзвичайно важливим доповненням для місцевих органів влади. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!» навесні 2020 року провів опитування «Громадянське суспільство в умовах пандемії COVID-19». Згідно результатів було з'ясовано наступне [6] :

- Опитані представники громадських організацій загалом оцінили рівень розвитку громадянського суспільства в Україні як середній (на той час);
- Експерти зазначили, що спалах епідемії мав вплив на громадянську активність людей;
- У більшості громадських організацій змінилася діяльність. Основним напрямом їхньої діяльності стало проведення інформаційного роз'яснення стосовно пандемії;
- Серед основних механізмів, через які громадські організації можуть найбільш ефективно впливати на владу, більшість опитаних назвали: активну взаємодію з засобами масової інформації та звернення до світової спільноти та міжнародних організацій. А також розробку і просування матеріалів з аналізу політики та відповідних рекомендацій та утворення сильних об'єднань (асоціацій, рухів) громадських організацій;
- Основною мотивацією, чому люди беруть участь у діяльності громадських організацій та об'єднань або створюють громадські ініціативи, опитані назвали захист своїх прав та реалізацію інтересів. На другому місці – громадський контроль за діяльністю органів влади, на третьому – турбота про загальне благо та допомога іншим людям, та інше.

У зв’язку з запровадженням воєнного стану в Україні через

повномасштабну війну росії на території нашої держави, громадською організацією «Освітньо-аналітичний центр розвитку громад» в квітні 2022 року проведено опитування на тему «Громадські організації та активісти під час війни: стан та перспективи». Результати опитування будуть корисними громадським організаціям, оскільки викладена інформація, допоможе їм вже сьогодні розпочати змінювати власну стратегію розвитку та будувати плани надалі [7].

Рисунок 2 – Частина результатів опитування «Громадські організації та активісти під час війни: стан та перспективи» [7]

На рисунку вище зображено відповіді на важливі питання «Чи продовжує Ваша організація реалізовувати проєкти?», а також «Чи готували Ви нові проєкти та подавали їх потенційному донору протягом останнього місяця?».

Особливої уваги вартує те що для підтримання наших Збройних Сил та наближення перемоги над російським загарбником, багато українців почали займатись волонтерською діяльністю: організовують збір коштів, закупляють необхідні товари, допомагають з перевезеннями тощо. Значна частина волонтерів працює самостійно або ж приєдналась до вже існуючих благодійних чи громадських організацій. Проте деякі волонтери планують створення власної організації, яка б дозволяла працювати ефективніше. Не є виключенням той факт, що зареєстрованих ОГС у 2022 році стане ще більше.

Отже, проблема розвиненості громадянського суспільства в Україні потребує частого осмислення та пояснення широкому загалу базових категорій, принципів і засад тощо. Також ми показали, що пандемія COVID-19 активізувала діяльність громадських і благодійних організацій, волонтерського руху. Неабияку роль у складній ситуації в Україні мають громадські організації, які щосили намагаються допомогти біженцям та ЗСУ.

Список використаних джерел:

1. Каденко Д. Проблематика вивчення взаємодії держави і громадянського суспільства. Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference «Trends of modern science and practice». 2022. URL: https://www.researchgate.net/profile/Lyudmyla-Antypenko/publication/358425125_Anticovid-19_lollipops_and_chewing_candies_from_jellyfish_of_Azov_sea/links/62021d775bdf0f2ef854c8fb/Anticovid-19-lollipops-and-chewing-candies-from-jellyfish-of-Azov-sea.pdf#page=521

2. Організації громадянського суспільства України. резюме дослідження URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/defining_civil_society_ukr.html

3. 2020 ІНДЕКС СТАЛОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА URL: https://drive.google.com/file/d/1QGzzMczF56w8Vv_sIjSsvw9wBHhRULyK/view

4. 2019 ІНДЕКС СТАЛОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА URL: http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/CSOSI.pdf

5. 2018 ІНДЕКС СТАЛОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА URL: http://www.ucipr.org.ua/images/Матра/Ukraine.pdf

6. Опитування Фонду «Демократичні ініціативи». URL: https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-period-pandemii-yak-vona-vplinula-na-gromadsku-aktivnist

7. Громадські організації та активісти під час війни: стан та перспективи Результати опитування громадських активістів з по 04.04.2022 07.04.2022 р. https://activitycenter.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/hromadski-orhanizatsii-ta-aktyvisty-pid-chas-vijny-stan-ta-perspektyvy_ukr.pdf

8. Махначова Н. Роль соціального партнерства в громаді в умовах децентралізації. *Ефективна економіка.* 2018. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6404

9. Махначова Н., Семенюк І. Комунікативні технології як механізм взаємодії громадянського суспільства та публічної влади. *Молодий вчений.* 2018. №9. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9/98.pdf

УДК 357.02

Яна Добріко

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті продемонстровано системні трансформаційні зміни, які відбуваються в Україні та доведено, що вони потребують застосування ефективних методів, технологій та засобів управлінської діяльності. Припускається, що цьому може сприяти технологізація владної діяльності за рахунок сучасного цифрової аналітики, технологій забезпечення якості та швидкості управлінських рішень.

Ключові слова: *публічне управління, інформаційні технології, технологізація, смарт-технології, смарт-технологічна платформа.*

Сучасні інформаційні технології значно трансформують наше життя в сфері виробництва, проведення дозвілля, освіти, соціальної структури суспільства, економіки, політики та розвитку соціокультурних інститутів. Розвиток цифрових технологій породив різноманітні соціальні ефекти та сприяв виникненню концепції інформаційного суспільства.

Україна належить до числа країн, в яких на законодавчому рівні «розвиток інформаційного суспільства… та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямків державної політики»[1]. У національному законодавстві також задекларована підтримка

Україною засад, завдань та цілей, проголошених у документах, прийнятих на Женевському (2003 р.) та Туніському (2005 р.) самітах з питань інформаційного суспільства, а також її готовність брати участь у глобальному процесі формування «відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства» [2].

Інформаційне суспільство дозволяє найбільш ефективно і швидко:

1) зміцнити національну конкурентоспроможність, насамперед у високоінтелектуальних сферах праці;

2) підвищити якість життя громадян за рахунок економічного зростання, доступності знань, охорони здоров'я, адміністративних послуг та ін.;

3) сприяти становленню відкритого демократичного суспільства, яке гарантуватиме дотримання конституційних прав громадян.

Дотримання прав людини та основних свобод, стає міцним фундаментом інформаційного суспільства, суспільством знань, яке передбачає повну реалізацію права на освіту і всіх культурних прав. У суспільстві знань доступ до накопиченого знання, яке реалізується з освітньою чи культурною метою, має бути максимально відкритим, а інформація повинна бути високоякісною, різноманітною і достовірною.

Побудова інформаційного суспільства передбачає такий стан розвитку суспільно-виробничих відносин, за якого основна частина валового продукту вироблятиметься на основі результатів інтелектуальної праці громадян.

Сьогодні цифрові технології впливають на інновації двома шляхами – прямо та опосередковано. До прямих форм впливу відносять:

1. Дослідницьку діяльність: нові цифрові інструменти роблять доступнішими наукові дослідження, дозволяють точніше аргументувати висновки, та розширити наукову співпрацю з використанням краудсорсингових ресурсів;

2. Продукти та процес інновацій: цифрові технології сприяють появі інноваційних, високоякісних продуктів та розвитку заощадливого виробництва;

3. Інноваційні бізнес моделі на основі цифрових технологій забезпечує набуття динамічних конкурентних переваг;

4. Інтегрування ринків створює більш конкурентне середовище;

5. Зменшення бар'єрів входу на ринки**:** доступність хмарних обчислень та онлайнових маркетингових платформ (крауд-фінансові, цифрові утиліти, сервіси надання професійних послуг, мікровиробництво, майданчики інновацій та платформи е-комерції) здешевлюють вихід на нові ринки;

6. Отримання та використання знань про бажання споживачів: здатність опрацьовувати великі дані (BigData) забезпечують точковість таргетизації продуктів.

Цифрові технології тісно пов'язані з патерном «цифрове урядування» й «цифровий уряд». Цифрове урядування передбачає форму організації публічного управління на основі використання інформаційно-комп'ютерних технологій в розрізі всіх ієрархічних рівнів та етапів управління, застосування яких забезпечує електронний уряд.

Аби забезпечити вищий рівень технологізації суспільства необхідно використовувати технології, які спроєктовані за принципом SMART-технології:

S (specific) – конкретність;

M (measurable) – вимірність;

A (achievable) – досяжність;

R (relevant) – актуальність;

T (time bound) – обмеженість у часі).

SMART демонструє нову якість – «розумність», оскільки засновані на результатах інтелектуальних здібностей людини, гнучких методах управління та соціалізації інформації. Розвиток SMART-технологій дав позитивні результати в освіті, містах, суспільстві, спеціалізаціях регіонів. На цих засадах, в Україні активізуються процеси формування та розвитку електронного інформаційного простору.

Одночасно з цим ІТ-експерти формулюють[3] для України низку середньо- та довгострокових цифрових трендів, врахування яких є запорукою ефективного розвитку України як інноваційної держави:

1. Дані стають головним джерелом конкурентоспроможності та стають активом.

2. Розвиток сфери «Інтернету речей» на основі штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє підвищити якість життя людини, ефективність виробництв, державних служб, комунальних сервісів і т. ін.

3. Цифрові трансформації та концепція «Індустрія 4.0.» стали базою для створення нових продуктів, цінностей, властивостей (наприклад Uber, Airbnb, цифровий банкінг і т. ін.) та змістили «центри інновацій» з великих компаній до малих.

4. Поширення економіки «спільного користування» на базі «цифрових» технологій;

5. Перехід до сервісних моделей.

Вінницька область станом на 2020 рік, як і вся українська держава загалом, обрала саме цей курс, і вже зробила на ньому перші кроки.

В області функціонують 43 ЦНАП та 6 територіальних відділень, якими надаються адміністративні послуги фізичним та юридичним особам. Інформація щодо державних електронних сервісів, а також посилання на дані сервіси розміщена на офіційних веб-сайтах райдержадміністрацій та органів місцевого самоврядування. В ЦНАП для замовлення суб'єктами звернень онлайн послуг облаштовано автоматизоване робоче місце з доступом до Єдиного державного порталу адміністративних послуг.

Проводиться робота щодо впровадження комплексної послуги «єМалятко».

На офіційному сайті Вінницької міської ради у «Персональному кабінеті громадянина» забезпечується надання в електронному вигляді 36 адміністративних та інших послуг.

Також на сайті «Прозорий офіс» міської ради громадянам надано можливість скористатись актуальними електронними сервісами надання онлайн-послуг державними органами. Це витяги з державного земельного кадастру, електронні сервіси Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, онлайн-послуги Єдиного державного

порталу адміністративних послуг та Державної служби України з надзвичайних ситуацій, електронні адміністративні послуги Державної архітектурно-будівельної інспекції України та Головного сервісного центру МВС України, подання в режимі онлайн заяви на призначення субсидії, онлайн реєстрації бізнесу за допомогою веб-ресурси Міністерства юстиції України. Через сайт «Прозорий офіс» та «Персональний кабінет» громадяни можуть в режимі онлайн: здійснити попередній запис в електронній системі управління чергою з метою планування візиту до ЦНАП; ознайомитись зі статистикою роботи ЦНАП, історією просування черги, оцінкою якості обслуговування; перевірити стан звернення. На сайті «Прозорий офіс» також міститься необхідна контактна інформація, дані про графіки прийому у ЦНАП, пропоновані адміністративні послуги, документи, рішення, регламенти тощо [4].

Міністерством соціальної політики забезпечено надання заяв в електронному вигляді через сайт Мінсоцполітики про призначення:

1) допомоги при народженні дитини;

2) відшкодування вартості послуги з догляду за дитиною до трьох років «Муніципальна няня»;

3) житлової субсидії;

4) допомоги на дітей фізичним особам-підприємцям, які обрали спрощену систему оподаткування, та належать до першої і другої групи платників єдиного податку.

Для об’єднаних територіальних громад запроваджено сервіс з подання електронної заявки на підключення до Програмного комплексу «Інтегрована інформаційна система «Соціальна громада», призначений для автоматизації процесів з прийому заяв та первинних документів фахівцями в ТГ для отримання соціальних виплат та послуг та формування звітності за результатами опрацювання звернень громадян.

Забезпечено відображення в електронному вигляді всієї інформації, яка є в довідці про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи у мобільному додатку «Дія» з використанням електронної автентифікації.

Запроваджено надання послуги призначення державної допомоги при народженні дитини, видачу посвідчення батькам багатодітних сімей та призначення допомоги дітям, які виховуються в багатодітних сім'ях як складової Мінсоцполітики України в електронній комплексній послузі «єМалятко».

З 01.09.2020 запроваджено новий механізм отримання грошової компенсації одноразової допомоги пакунок малюка, передбачений Порядком та умовами реалізації пілотного проекту «Монетизація одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» у 2020-2021 роках».

В рамках забезпечення виконання постанови Кабінету Міністрів України від 08.04.2020 № 287 «Про розвиток соціальних сервісів для деяких соціальних груп населення» розроблено інформаційну платформу «Допомога поруч».

Новий соціальний проект створює умови для залучення благодійних, громадських організацій, бізнесу, волонтерів для надання допомоги людям, які її потребують, та забезпечити координацію дій його учасників.

Мінсоцполітики також забезпечено надання соціальних публічних послуг в електронному вигляді через Єдиний державний веб-портал послуг «Дія».

Стратегією передбачено забезпечення електронної інформаційної взаємодії Єдиної інформаційної системи соціальної сфери з Єдиним державним вебпорталом електронних послуг «Портал Дія» для дистанційного доступу громадян до всіх послуг, що надаються інституціями соціального захисту, зокрема осіб, які мають порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення та інтелектуального розвитку, а також різні комбінації порушень, з дотриманням вимог ДСТУ ISO/IEC 40500:2015 «Інформаційні технології».

На виконання Стратегії Мінсоцполітики прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 11.11.2020 № 1278 «Про запровадження пілотного проекту із реалізації функціоналів першої черги Єдиної інформаційної системи соціальної сфери» (пілотний проект).

Мінсоцполітики забезпечено розміщення інформації про 81 адміністративну соціальну послугу у Реєстрі адміністративних послуг на

порталі guide.diia.gov.ua, відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1137 «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та єдиного державного порталу адміністративних послуг».

Отже, усвідомлення та прийняття смарт-технологій як феномену сучасності дозволяє стверджувати, що для реального розвитку публічного управління територіальних громад воно має здійснюватися на смарт-технологічній платформі. Натомість, створення смарт-технологічних платформ активізує людьми опанування нових знань та сформує нове мислення, забезпечить інтенсифікацію високоякісної управлінської інформації, запустить механізм системного оцінювання, розробки, контролю якості процесів життєдіяльності, управлінських рішень за рахунок включення в реалізацію функцій публічного управління різних смарт-сервісів.

Список використаних джерел:

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007 № 537-V

2. Проект Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0) Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. URL: https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf.

3. Махначова Н. Е-демократія як інструмент розвитку громадянського суспільства та ефективного партнерства в публічній сфері. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/25.pdf (2018).

4. Махначова Н.М, Семенюк І.Ю. Стратегічне планування розвитку територій з урахуванням цілей сталого розвитку. Ефективна економіка. 2019 (10). URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/46.pdf

5. Семенюк І. Ю., Махначова Н. М., Іванченко Г. В. Моніторинг інформаційного забезпечення ЦНАП Вінницької області в умовах нестабільності епідемічної ситуації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19-20. С. 167–171.

УДК 342:316.3(045)

Тетяна Добровольська

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті досліджено розвиток інформаційного простору України, який нерозривно пов'язаний із подальшою демократизацією політичного і громадського життя. Статтю присвячено розгляду питань сутності засобів масової інформації та їх значення в сучасному громадянському суспільстві. Проаналізовано основні функції ЗМІ, зміни, що відбулись в діяльності медіа за останні роки, розкрито їх причини.

Ключові слова: *засоби масової інформації,масова інформація, громадська думка,функції ЗМІ, державне регулювання діяльності ЗМІ.*

Актуальність теми дослідження визначається низкою взаємопов'язаних факторів. Вільний обмін інформацією є одним з найважливіших чинників розвитку демократичного суспільства. Забезпечення громадян, державних і громадських структур необхідними відомостями про навколишній світ і що відбуваються в ньому події здійснюється шляхом постійного вдосконалення систем, технологій і засобів поширення інформації. Визначальне значення в цьому процесі належить саме засобам масової інформації.

Вітчизняні автори розглядають цю проблематику, здебільшого акцентуючи увагу на сучасних формах взаємодії суспільства, влади та мас-медіа. В Україні питанням відносин влади, суспільства та засобів масової інформації присвятили свої праці О. Бухтатий, Л. Губернський, В. Іванов, В. Кравченко, О. Копиленко, Т. Котюжинська, В. Лозовой, Є. Макаренко, О. Маліс, А. Марущак, В. Набруско, В. Недбай, Б. Потятиник, Г. Почепцов, В. Різун, М. Свірін, Є. Тихомирова, С. Чукут, Я.М. Засурський,Є.П. Прохоров,В.В.Ворошилов, О. М.Макеєва.

Метою статті є всебічний розгляд теоретико-правових засад діяльності засобів масової інформації та їх значення в сучасному суспільстві.

Діяльність ЗМІ є нині однією з активно обговорюваних тем, як науковим співтовариством, так і широкою громадськістю. Засоби масової інформації, будучи, фактично, «четвертою владою», грають в суспільно-політичному житті значиму роль. Вони реалізуються в ряді соціально-політичних функцій – репродуктивної (що відображає), продуктивної (творчої), і, наш погляд, найважливішою – інформаційної, яка полягає в отриманні та поширенні відомостей про найбільш важливі для громадян і органів влади події. Актуальність теми підтверджує і те, що інформаційна діяльність ЗМІ дозволяє людям об'єктивно судити про політичні події і процеси лише в тому випадку, коли вона доповнюється їх освітньою функцією. Ця функція проявляється в повідомленні громадянам знань, що дозволяють реально оцінювати і упорядковувати відомості, отримані з ЗМІ та інших джерел, правильно орієнтуватися в складному і суперечливому потоці інформації.

У демократичному суспільстві найважливіша політична і соціальна задача ЗМІ – масове впровадження заснованих на повазі закону і прав людини цінностей, навчання громадян мирно вирішувати конфлікти, не ставлячи під сумнів суспільний консенсус щодо основних питань державного устрою.

Засоби масової інформації значною мірою впливають на формування громадської думки і в значній мірі несуть відповідальність за те, що відбувається в суспільстві. Тому, перш за все, повинні керуватися інтересами суспільства і держави.

У діяльності ЗМІ, починаючи з минулого століття, відбулися значні зміни. Стрімкий розвиток інноваційних технологій зумовив збільшення інформаційних каналів: люди черпають інформацію з усіх джерел, «світова павутина» включає в себе і ЗМІ, тому набирають популярність електронні видання.

Перехід до інформаційного суспільства і розвиток інформаційного простору України нерозривно пов’язаний із подальшою демократизацією

політичного і громадського життя, реформуванням соціально-економічної сфери. У контексті державної інформаційної політики це означає визнання презумпції відкритості інформації для громадян і захист їх інформаційних прав. Це також означає орієнтацію головних компонентів інформаційного простору на забезпечення вільної циркуляції інформації, втілення в життя конституційного права на вільний пошук, одержання, вироблення і поширення інформації.

Під засобами масової інформації розуміються газети, журнали, теле- і радіопрограми, кінодокументалістика, інші періодичні форми публічного розповсюдження масової інформації [7].

В даний час існує безліч визначень засобів масової інформації:

- засоби донесення до населення певної інформації про події навколишнього світу;
- суб'єкти журналістської спільноти, доносять до кінцевого споживача значиму для певних верств населення інформацію (новини, розслідування і т.п.);
- систематичне поширення інформації (через пресу, радіо, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис) з метою утвердження духовних цінностей суспільства і надання ідеологічного, політичного, економічного або організаційного впливу на оцінки, думки і поведінку людей.

До ЗМІ часто відносять друковані видання, радіомовлення, телебачення, а в останні десятиліття – ще й мережу «Інтернет». В мержі «Інтернет» розміщують сотні різних газет, радіо- і телевізійних каналів, які отримали, таким чином, фактично необмежений доступ до глобальної аудиторії [5].

Говорячи про сутність засобів масової інформації, необхідно визначити саме поняття «масова інформація». Масова інформація – це призначена для необмеженого кола осіб друкована, аудіо-, аудіовізуальна та інша інформація, що містить відомості про осіб, предмети, факти, події, явища і процеси [9].

Масова інформація призначена для чисельно великої, зазвичай географічно розосередженої аудиторії і відрізняється швидкістю і регулярністю поширення, практично одночасністю споживання, опосередкованим, до певної міри стерео

типізованим характером [2]. Особливо хотілося підкреслити: що транслююча інформація обов'язково повинна відповідати суспільним інтересам, сприяти консолідації та розвитку суспільства.

Поширення масової інформації стало невід'ємною частиною масового духовного спілкування людей, яке виникло на певному щаблі розвитку людства на додаток до безпосереднього міжособистісного спілкування.

Політика щодо регулювання діяльності засобів масової інформації може і повинна захистити населення від шкідливого впливу матеріалів, пов'язаних з насильством, ризикованою поведінкою, недоброякісною рекламою та інших, що містять деструктивний контент.

Необхідно пам'ятати, що головна роль ЗМІ в соціальній державі полягає в наданні позитивної інформації, яка буде в попиті населення, наприклад, для формування ціннісних орієнтацій і мотивацій до підтримки і зміцнення власного здоров'я: необхідно, щоб позитивна медична інформація транслювалася регулярно, а також з урахуванням особливостей аудиторії (інтереси, вік, стать).

Те, наскільки грамотно, професійно, доступно буде запропонована інформація, свідчить про ефективність діяльності засобів масової інформації.

Вільний обмін інформацією – один з найважливіших факторів еволюційного розвитку суспільства. Забезпечення громадян, державних і громадських структур необхідними відомостями про навколишній світ і які відбуваються в ньому події здійснюється шляхом постійного вдосконалення систем, технологій і засобів інформації. Найважливіше значення при цьому має прийняття законодавчих актів, що встановлюють надійні гарантії і забезпечують правове регулювання умов та безпосереднього здійснення даного процесу. Особлива роль належить в ньому масовій інформації, яка збирається і поширюється спеціальними приватними і публічними установами – інформаційними агентствами, періодичними друкованими виданнями, радіо, телебаченням і т.д.

Засоби масової інформації є дієвим каналом інформування суспільства про

діяльність влади, а також інформування влади про життя суспільства і його реакції на дії влади. Вони не тільки оперативно відображають світові події, але в значній мірі здійснюють аналіз інформації, що надходить. Крім того, засоби масової інформації відіграють істотну, якщо не визначальну, роль у формуванні громадської думки, є потужним засобом впливу на свідомість людей. Їх діяльність проявляється, практично, у всіх значущих сферах життя суспільства: вони виступають як інструмент політичної боротьби, як елемент ринку, як суб'єкт правовідносин, як носій культурних цінностей і результат творчої діяльності.

Таким чином, засоби масової інформації (рис. 1) мають суттєве значення в забезпеченні законних прав громадян на отримання і поширення інформації, що, серед інших чинників, сприяє збереженню та розвитку держави, її багатонаціональних культурних традицій.

Сьогодні існує і точка зору, яка визначає, в силу їх динамічного розвитку, деякі соціальні мережі (Facebook, Instagram, Twitter) як ще один, окремий вид ЗМІ. Головним аргументом такої класифікації є загальновизнане визначення суті засобів масової інформації, в частині призначення останньої для всього суспільства, а не для однієї людини [6].

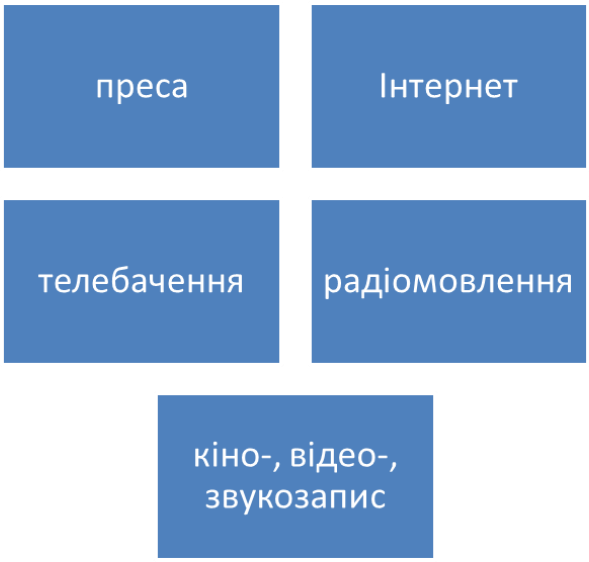

Рисунок 1 – Основні види сучасних ЗМІ

Світова база дослідження ЗМІ та ролі соціально-правової комунікації у науковому дискурсі містить твори таких мислителів, як Т. Гоббс (англ. Thomas Hobbes) і Дж. Локк (англ. John Locke), І. Бентам (англ. Jeremy Bentham) і

Г. Гегель (нім. Georg Wilhelm Friedrich Hegel), М. Вебер (нім. Max Weber), Ф. фон Гайєк (нім. Friedrich August von Hayek) і Дж. Роулз (англ. John Bordley Rawls), а також їхніх сучасних послідовників, що вже стали класиками: К. Поппера (англ. Karl Raimund Popper), Р. Даля (англ. Roald Dahl), П. Розанвалона (англ. Pierre Rosanvallon) та ін.

Переліки функцій ЗМІ, пропоновані дослідниками, різняться. Так, професор Я.М. Засурський виділяє наступні функції ЗМІ: інформаційну (доведення до відома аудиторії інформації про факти і події, що мають місце в житті суспільства), аналітичну (осмислення, коментування фактів, подій, тенденцій розвитку тих чи інших суспільних процесів, організація суспільного діалогу), розважальну (що сприяє відпочинку, зняттю напруги) [7].

Особлива увага приділяється значущості формування порядку денного (agenda setting) - фокусування уваги аудиторії на найбільш актуальних проблемах суспільного розвитку, визначення больових точок соціального життя; введення в зону оперативного інформування та аналізу подій і явищ, що мають значення для більшості громадян країни.

Інший, що істотно відрізняється, перелік функцій передбачає Є.П. Прохоров. В якості початкової він виділяє комунікативну функцію, функцію спілкування, налагодження контактів. Він не вважає цю функцію чисто «технічною», але більш допоміжною, що забезпечує реалізацію інших функцій. І хоча в цій якості вона дійсно виступає, обсяг її «повноважень» ширше. Як зауважує Є.П. Прохоров міцний контакт з конкретним ЗМІ у аудиторії встановлюється тоді, коли вони визнають його «своїм», а соціальні інститути відчувають авторитет і силу впливу даного ЗМІ, забезпечену підтримкою аудиторії [1].

Друга, найбільш важлива група функцій, на думку Є.П. Прохорова, носить безпосередньо організаторський характер – висунення суджень і оцінок діяльності соціальних інститутів (владних в тому числі) і посадових осіб на предмет виконання ними своїх обов'язків перед суспільством. Таким чином ЗМІ виконують контрольні та регулятивні функції, надають впливу (безпосередньо або опосередковано, через формування відповідної громадської думки) на діяльність соціальних інститутів і посадових осіб. Через, цього роду, діяльність,

в першу чергу, і реалізується особливий владний ресурс ЗМІ - ЗМІ як «четверта влада». Серед найбільш значущих функцій ЗМІ називається функція формування масової свідомості (ідеологічна або соціально орієнтує), яка включає в себе широкий діапазон впливу – починаючи з повідомлень про факти, події, впливу на громадську думку, до впливу на цінності, ідеали, світогляд аудиторії.

До ідеологічної функції примикає культурно-освітня – формування політичної, економічної культури, етичне і естетичне виховання, а також пропаганда знань з області медицини, фізичної культури, культури дозвілля і т. д.

На периферії системи функцій, сформульованих вченим, знаходяться рекламно-довідкова і рекреативна (рис.2.)

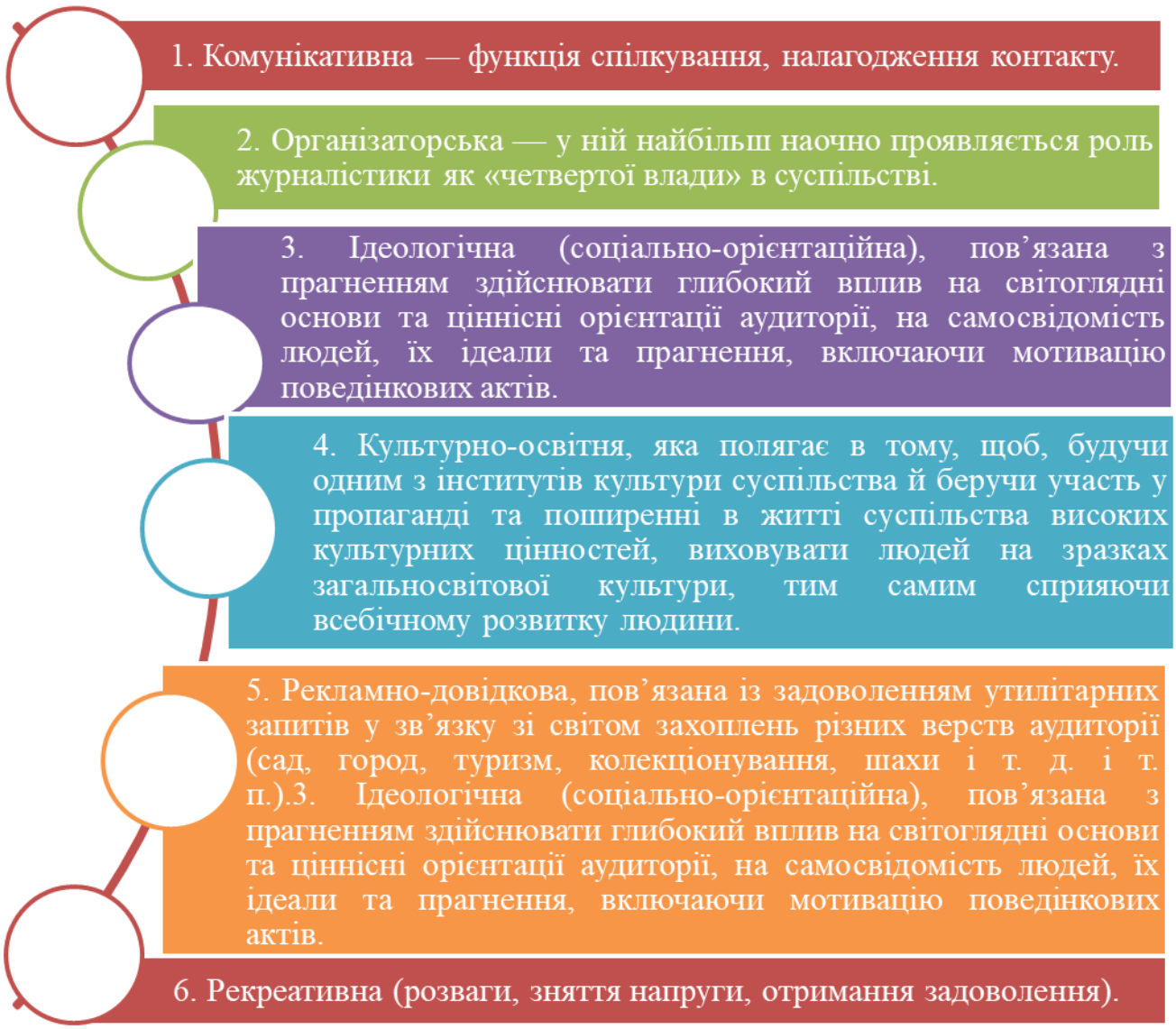

Рисунок 2 – Функції ЗМІ.

В.В.Ворошилов, в якості генеральної функції ЗМІ, називає формування і розвиток суспільної свідомості з метою виявлення в людях соціально-психологічних якостей, поглядів і переконань, що відповідають вимогам громадянського суспільства, заснованого на демократизації і ринкових відносинах, і перетворення переконань в практичні результати в області матеріального і духовного життя [12]. Але до числа найбільш важливих, згадуваних практично всіма дослідниками, є наступні функції засобів масової інформації: інформаційна, освітня, мобілізаційна, а також функції соціалізації, артикуляції інтересів і інтеграції соціальних суб'єктів, критики і контролю та ін.

Інформаційна функція є головною в діяльності ЗМІ та полягає вона в зборі, обробці та розповсюдженні важливих для громадян, організацій і органів державного управління, відомостей про те, що відбуваються події, явища і процеси. Без такого роду повідомлень неможливе жодне суспільство, незалежно від того, на якому історичному етапі свого розвитку воно знаходиться. У традиційних суспільствах цю функцію виконували, головним чином, гінці, кур'єри і посланці. Багато невеликих по території держав і міст використовували дзвони для оповіщення населення про небезпеку, збори народного віче та інші найважливіші події суспільного життя.

У кожній з цих сфер ЗМІ виконують свої соціальні ролі:

- ✓ виробничо-економічну,
- ✓ регулювальну,
- ✓ духовно-ідеологічну,
- ✓ інформаційно-комунікативну [13].

Нині ж ЗМІ буквально «просвічують» всю багатогранну діяльність людей в різних сферах суспільства і сповіщають громадян про будь-які не суттєві та значимі факти. Особливо велика їх роль в інформуванні громадян про діяльність уряду, парламенту, політичних партій, інших політичних інститутів, події міжнародного життя.

Освітня функція ЗМІ проявляється в передачі, трансляції громадянам знань, що відносяться до різних областей науки – від соціально-гуманітарних

до природничо-наукових і технічних дисциплін. Звісно, ЗМІ не можуть забезпечити систематичне і глибоке засвоєння знань з тієї чи іншої наукової дисципліни, це завдання спеціальних освітніх установ. Але все ж, значну частину знань в різні періоди свого життя людина в сучасному суспільстві отримує саме через засоби масової інформації. Супроводжуючи людину протягом всього його життя, в тому числі і після завершення навчання, ЗМІ фактично є одним з найважливіших джерел поповнення знань, для окремих же категорій громадян вони стають чи не єдиним каналом підвищення освітнього рівня.

Ніколіна І.І. зазначає, що на сьогоднішній день формується цифрова культура внаслідок розвитку нових цифрових технологій. Технології цифрових комунікацій допомагають отримувати оперативну інформацію з проблем, що опубліковані громадянами; випереджувально реагувати на виклики; аналізувати інформацію про звернення за різноманітними критеріями та параметрами; проводити опитування населення й публікувати інформацію для громадян за допомогою мобільних сервісів [14].Отож, беззаперечну функцію популяризації та просвітництва відіграють ЗМІ у формування цифрового суспльства.

Функція соціалізації знаходить своє вираження в тому, що ЗМІ об'єктивно сприяють засвоєнню людиною соціальних норм, цінностей і зразків поведінки. Завдяки систематичному і безпосередньому спілкуванню з величезною аудиторією ЗМІ, фактично, стали таким же первинним інститутом соціалізації особистості, якими є сім'я, система освіти, установи культури, релігійні організації. За допомогою ЗМІ рядові громадяни отримують можливість відчувати себе учасниками загальносоціальних і загальносвітових процесів, усвідомлювати свою приналежність до суспільства, держави і світу політики.

Саме натхненні впливом політичних журналістів багато громадян стають активними учасниками соціально-політичних процесів. Функція артикуляції інтересів різних категорій громадян – неодмінна сторона діяльності ЗМІ.

Вираження політичних інтересів, як відомо, здійснюють не тільки ЗМІ, а й інші інститути громадянського суспільства, перш за все партії і громадські об'єднання. Але саме масова преса і телебачення часто першими сигналізують суспільству про виникаючі проблеми, про назріваючі соціальні і політичні конфлікти, спонукаючи владні структури аналізувати їх і виробляти відповідні рішення.

Отже, ЗМІ не тільки забезпечують представникам різних суспільних груп можливість публічно висловлювати свою позицію, формулювати і доносити до владних структур свої інтереси, а й знаходити і об'єднувати однодумців, згуртовуючи їх на основі спільності ї х цілей і переконань. По суті, сучасні ЗМІ перетворилися в одного з найбільш ефективних посередників у відносинах влади і суспільства.

Список використаних джерел:

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти / За заг. ред. О.М. Бандурки: Монографія Харків.: Вид-во УВС, 2000. 368 с.

2. Вознесенська О. А. Правові засади державного регулювання в галузі аудіовізуальних засобів масової інформації: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2012. 215 с.

3. Гриценко О. М. Мас-медіа у відкритому інформаційному суспільстві й гуманістичні цінності: монографія. Київ, 2002. 204 с.

4. Гриценко О. М., Шкляр В. І. Основи теорії міжнародної журналістики. Київ: «Київський університет», 2002. 304 с.

5. Інтернет-ЗМІ. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет-ЗМІ.

6. Каплій О. В. Конституційно-правові засади організації та діяльності засобів масової інформації в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Одеса, 2014. 23 с.

7. Каплій О. В. Правовий вплив недержавних засобів масової інформації на формування правової культури та правомірної поведінки громадян. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред. проф. О.В. Козаченка, проф. Є.Л. Стрельцова. Миколаїв: Іліон, 2016 С. 450-476. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6640/Kapliy%20Pravoviy.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

8. Колодюк А. В. Інформаційне суспільство: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія». Київ., 2005. 20 с.

9. Людвик І. В. Конституційно-правовий статус ЗМІ: поняття, структура та юридичні ознаки. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011, № 1. С. 111–116.

10. Макеєва О. М. Поняття і сутність правової комунікації в сучасному інформаційному просторі. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2017. № 3. С. 35-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2017_3_7.

11. Про телекомунікації: Закон України від 18 листопада 2003 року № 1280-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15.

12. Цимбалюк В. С. Мас-медіа-право в інформаційному суспільстві. *Інформація і право*. 2011. № 1. URL: http://www.ippi.org.ua/tsimbalyuk-vs-mas-media-pravo-v-informatsiinomu-suspilstvi.

13. J. G. (Джей Джи) Види засобів масової інформації (ЗМІ). URL: https:// https://dovidka.biz.ua/vidi-ta-funktsiyi-zmi

14. Nikolina I. I., Ocheretianyi V.V. The communication dimension of activities of public institutions in the digital environment. *East European Scientific Journal (Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe)*. 2021. №3(67), Part 3. Pp. 21-27.

УДК 342.25(477)

Леся Донець

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ПРОЦЕС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Обґрунтовано теоретичні положення та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно–правового забезпечення реформи децентралізації в Україні. Названо основні тренди, що визначають необхідність реформування місцевої влади. Розглянуто Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Ключові слова: *децентралізація, місцеве самоврядування, історичний рух місцевого самоврядування, Конституція.*

Питання децентралізації влади завжди були актуальні в науці та практиці, однак в Україні вони почалися лише в 2014 році. Реформи з децентралізації передбачають перерозподіл повноважень та функцій між центральним керівництвом та регіональними органами влади. Оскільки не всі питання є чітко регламентованими, реформа є актуальною та потребує дослідження. При цьому відбувається зміна адміністративно-територіального устрою, державної регіональної політики та місцевого самоврядування. Децентралізація значною мірою впливає на економічний розвиток країни, що є особливо важливим для України.

Мета роботи – є обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно– правового забезпечення реформи децентралізації в Україні.

Місцеве самоврядування є однією із базових засад сучасної демократичної системи управління, втіленням влади народу у специфічній формі і на відповідному рівні. Воно передбачає можливість самостійного вирішення питань місцевого значення в інтересах населення територіальної одиниці на підставі закону. Водночас, місцеве самоврядування – це форма

публічної влади, що реалізується специфічними суб'єктами – територіальними громадами і сформованими ними органами, має особливий об'єкт – питання місцевого значення та здійснюється на основі окремого типу власності – комунальної (муніципальної) власності. Варто зазначити, що з метою оптимізації своєї діяльності у відповідь на національні і глобальні виклики та тенденції, держава постійно удосконалює свій апарат, в тому числі змінюючи параметри адміністративно-територіального устрою. При цьому завжди дотримується баланс між ефективністю організації влади та історичними, економічними, географічними, демографічними особливостями.

Основними трендами, що визначають необхідність реформування місцевої влади є демографічні зміни та розвиток технологій.

Децентралізація – це система розподілу функцій і повноважень між державним і місцевими рівнями управління із розширенням прав останніх. Роль децентралізації управління в процесах становлення інституту місцевого самоврядування є визначальною. Адже децентралізація є своєрідною системою управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до органів місцевого самоврядування [4, с. 47].

В Україні фундаментальними підвалинами децентралізації є реалізація принципу народного суверенітету, згідно якого народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст. 5 Конституції України) [3]. Загалом необхідними є політична реформа, адміністративна реформа, реформа фінансової системи, судова реформа, а також готовність суспільства творити і сприймати модель децентралізованої влади.

Отже, децентралізація має розглядатись не як самоціль, а виключно як механізм досягнення стратегічних цілей, чи не найвагомішою з яких є активізація економічного зростання в державі за принципом «знизу –вверх» за рахунок ефективного використання власних соціально-економічних ресурсів громад, основним з яких є людський потенціал [1, с. 134].

Система організації територіальної влади в Україні певною мірою

успадкована з радянських часів, але, навіть з урахуванням проведених з часу здобуття незалежності змін, значно відстає від показників ефективності зарубіжних моделей та не відповідає сучасним викликам.

Тому, основними проблемами, на які спрямована реформа децентралізації, є: погіршення якості та доступності публічних послуг внаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні і делеговані повноваження; зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду та ризик виникнення техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2].

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» сільські, селищні, міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, цим та іншими законами [2].

Обласні та районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією України, цим та іншими законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

Представницькі органи місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські голови, виконавчі органи місцевого самоврядування діють за принципом розподілу повноважень у порядку і межах, визначених цим та іншими законами.

Отже, місцеве самоврядування – це особливий інститут у системі суспільства, що має як ознаки, властиві суто структурам громадянського суспільства, так і ознаки, притаманні власне державі. Однак сучасні інтеграційні процеси в Європі та світі створюють необхідність пошуку уніфікованих підходів до структури органів державної влади на місцях та органів місцевого самоврядування, до перспектив їх розвитку в різних країнах.

Історичний рух місцевого самоврядування – це тривалий, розтягнутий у часі та просторі процес, який складається із сукупності історичних етапів, які змінюють один одного. Втім історики, юристи, географи, етнографи не дійшли єдиної думки щодо часу зародження самоврядування в українських землях. Більшість дослідників ведуть відлік українського місцевого самоврядування з часів Київської Русі або, навіть, з часів родоплемінної та військової демократії. Власно кажучи витоки української державності базуються саме на самоврядних інститутах.

Початок становлення в Україні сучасної системи територіальної організації публічної влади пов’язується з 16 липням 1990 р. – днем прийняття Декларації про державний суверенітет України. В цьому документі вперше за роки існування соціалістичної системи було проголошено відмову від радянської системи публічної влади, декларувався намір запровадити демократичні засади та принципи її організації.

Як наслідок, 7 грудня 1990 року Верховна Рада Української РСР 12-го скликання прийняла Закон УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування», де місцеве самоврядування визначалося як «територіальна самоорганізація громадян для самостійного вирішення безпосередньо або через державні і громадські органи, які вони обирають, усіх питань місцевого життя, виходячи з інтересів населення, на основі законів Української РСР та власної фінансово-економічної бази. Прийняття Закону стало першою спробою трансформувати місцеві ради народних депутатів (на той час вони входили до єдиної системи органів державної влади) усіх територіальних рівнів в органи місцевого самоврядування.

Наступний етап децентралізації в Україні пов'язаний із прийняттям у лютому 1994 року Закону України «Про формування місцевих органів влади і самоврядування», яким після проведення виборів до місцевих органів влади скасовувався інститут місцевої державної адміністрації. Голови рад усіх рівнів мали обиратися населенням; замість державних адміністрацій, запроваджених новою редакцією Закону про місцеве самоврядування 1992 року, знову відновлювались виконавчі комітети. Згідно із Законом 1994 року, всі місцеві Ради, від сільських до обласних, ставали органами місцевого самоврядування, і на них могли додатково покладатися функції органів державної влади.

Наступна реформа місцевого рівня публічної влади була зумовлена прийняттям Конституційного Договору між Президентом України і Верховною Радою України «Про основні засади організації та функціонування державної виконавчої влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України». Цей етап реформування за своїм змістом став згортанням децентралізації.

Тільки Конституція України 1996 р. (ст. 7) закріпила принцип місцевого самоврядування. Згідно з Конституцією (ст. 140), суть місцевого самоврядування зводиться до гарантованого державою права територіальних громад (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста) та їх виборчих органів самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України [3].

Як показує досвід, після Революції Гідності кінця 2013-початку 2014 р., коли Україна підтвердила свій європейський вектор розвитку, у державно-управлінську практику Української держави слід запроваджувати нові принципи управління.

Децентралізація охопила різні сфери суспільного життя: освіту, охорону здоров'я, містобудування, державну реєстрацію, надання адміністративних послуг, соціальну сферу, сферу земельних відносин та ін. Основою даної реформи стала фінансова децентралізація, яка в даному аспекті передбачає процес розподілу функцій, повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності

між центральним та місцевими рівнями управління, в результаті чого відбувається не тільки підвищення ефективності управління бюджетними коштами на місцях, а й зменшення впливу центру на розвиток регіонів і регіональної економіки. В цілому фінансова децентралізація покликана зміцнити спроможність територіальних громад та підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 р. Урядовий кур'єр від 23.07.2014 р. № 131.

2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: www.kmu.gov.ua.

3. Луніна І., Серебрянська Д. Декларації та реалії бюджетної децентралізації, або Якими насправді є фінансові повноваження місцевої влади. Дзеркало тижня. 2015. № 14 лист. С.8.

4. Миколаєць А. П. Механізм міжсекторного соціального партнерства в системі публічного управління. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 1. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/23.pdf.

УДК 352:35.078

Вікторія Дремлюга

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

У відповідному теоретичному дослідженні запропоновано вирішення актуального наукового завдання щодо обґрунтування концептуальних положень та розробки практичних рекомендацій із удосконалення процесів надання адміністративних муніципальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні. Досліджено становлення нової інституційної моделі

управління у реформованих сільських, селищних та міських радах та обґрунтовано доцільність її використання для оптимізації процесів надання МАП та наближення їх до споживачів у сільських населених пунктах, у тому числі через залучення старост та використання інструментів міжмуніципального співробітництва.

Ключові слова: *адміністративні муніципальні послуги, обслуговування громадян, споживачі послуг, місцеве самоврядування, центр надання адміністративних послуг, технології, процеси надання адміністративних муніципальних послуг.*

Актуальність теми та сучасна інтерпретація досліджень зумовлена впровадженням в Україні сервісної політики держави, розвитком процесів децентралізації, реалізацією реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Демократичні перетворення в Україні спрямовані на досягнення загальноєвропейських принципів у державному управлінні, що сформувалися наприкінці XX ст. Програмні документи «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» обумовлюють впровадження сервісноорієнтованої державної політики.

Однак система державної влади та місцевого самоврядування сьогодні поки що не задовольняє потребу суспільства в отриманні якісних адміністративних послуг: процеси їх надання є переважно складними, тривалими у часі та непрозорими, а умови обслуговування громадян – незручними та низькоякісними (особливо у сільській місцевості). Крім того, у порівняно однорідному правовому полі процеси надання таких послуг є різними у більшості територіальних громад; державними нормами не закріплено види муніципальних послуг.

Водночас динамічні зміни, зумовлені децентралізацією та реформуванням місцевого самоврядування в Україні, актуалізували проблему вдосконалення процесів надання адміністративних послуг на муніципальному рівні, зумовивши вибір теми дисертаційного дослідження.

Наукові підходи до розуміння сутності місцевого самоврядування досліджені у працях відомих представників вітчизняної науки: М. Баймуратова, О. Батанова, П. Ворони, М. Іжі, І. Ковтун, В. Куйбіди, В. Мамонової, Ю. Молодожен, С. Попова, С. Саханєнка, О. Чебана. Питання важливості адміністративних послуг та проблеми, пов'язані з процесами їх надання, висвітлено: В. Авер'яновим, О. Буханевичем, Н. Васильєвою, Ю. Даньшиною, О. Карпенком, І. Козюрою, І. Коліушком, А. Ліпенцевим та іншими ученими. Вагомий внесок у розв'язання проблем розвитку системи адміністративних послуг на муніципальному рівні здійснили: І. Бригілевич, С. Дембіцька, Т. Маматова, В. Тимощук, Д. Сухінін, Ю. Шаров та інші.

Віддаючи належне їх здобутку, слід зазначити, що в умовах інтенсивних змін, пов'язаних із децентралізацією влади в Україні, наявний масив наукових знань потребує доповнення та осучаснення в аспектах удосконалення процесів надання адміністративних послуг саме на муніципальному рівні, де поступово концентруються основна частина владних повноважень, ресурсів та відповідальності.

Діяльність державного управління повинна враховувати новітню тенденцію глобалізованого людства – конкурентоспроможність країни напряму залежить від розвитку людського капіталу (тобто соціального чинника), а завдання держави – впровадження соціально орієнтованої сервісної політики, яка гармонізує економічні та соціальні фактори розвитку суспільства [6].

В економіці розвинених країн світу домінуючі позиції належать сфері послуг (до 80% ВВП). Здійснення публічного управління в умовах глобалізації, функціонування ринкових відносин, розвитку інформаційного суспільства вимагає врахування трансформації політичних та соціально-економічних систем крізь призму формування так званої «сервісної» держави, що має швидко та якісно надавати громадянам і організаціям публічні послуги [4].

Зазначається, що концепція соціально орієнтованої сервісної політики держави має спиратись на такі принципи сучасної демократичної держави:

- держава – гарант (тобто система інститутів, які забезпечує надання якісних публічних послуг);

- держава – партнер (інституційно забезпечує сприятливі умови для громадської активності та спонукає громадян до самостійного вирішення проблем в межах чинного законодавства, політичної системи та економічних умов);

- держава – інстанція нагляду (на основі встановлених правил суспільної і, насамперед, економічної діяльності);

- держава – виконавець послуг для суспільства (насамперед, у завданнях безпеки і можливості держави зробити щось для суспільства з меншими витратами) [6].

Спираючись на дослідження О. А. Карловской щодо основних напрямів сучасних адміністративних реформ в зарубіжних країнах, А. В. Соколов заначає, що можна виділити наступні основні принципи сервісної моделі:

- держава прагне управляти іншими, а не виконувати роботу за них. Це означає прагнення максимально розвантажити уряд від поточної сервісної роботи і "спустити" надання державних послуг на рівень, максимально наближений до споживача;

- надати споживачам можливість самим вибирати послуги, яких вони потребують, і у тих, хто робить їх найякісніше;

- ввести принцип конкуренції в державному секторі, дати можливість приватному сектору боротися за споживача за умови, що ця послуга буде сплачена державою;

- вкладати капітали в результати, а не в наміри;

- орієнтуватися на клієнта, тобто в основу діяльності державних органів слід ставити потреби і побажання громадян як споживачів публічних послуг;

- впроваджувати ринково-орієнтовані механізми і бюджетування, орієнтовані на результат;

- зробити децентралізацію влади, перенести центр тяжіння ухвалення рішень на низовий рівень, впровадити в управління мережеві елементи [4].

При цьому зазначається, що сервісна логіка ототожнює предмет сервісу в його вузькому розумінні з послугою в якості дії, діяльності, процесу, а не

результату, продукту діяльності. Зазначається, що у сучасній теорії економіки поняттям «сервіс» позначається саме процесуальна сторона створення і надання послуг як кінцевих продуктів. У даному випадку предметом сервісу розглядається державна послуга в якості дії, процесу, взаємодії [4].

Реформування місцевого самоврядування, що проводиться в Україні, спрямоване на створення та підтримку сприятливого життєвого середовища для громадян, захисту їх прав, реалізації їх інтересів, надання якісних та доступних публічних послуг з максимальним наближенням їх до споживачів. Муніципальні послуги є одним з основних елементів усієї муніципальної діяльності.

Особливе місце серед цих послуг займають адміністративні, оскільки альтернативи їх надання приватним сектором відсутні, а з якості обслуговування населення у цій сфері мешканці громад роблять висновки про ефективність роботи органу місцевого самоврядування в цілому та про професіоналізм його окремих співробітників.

Наведені вище висновки дослідників щодо сутності муніципальних послуг показали, що при визначенні цього поняття відповідні фахівці спирались не на суть поняття «послуга», а на те, ким ці послуги надаються та на яких умовах. Узагальнюючи вищевикладені визначення муніципалітетів та послуг можна уточнити поняття муніципальних послуг, виклавши його у такій редакції: це послуги, що надаються безпосередньо сільськими, селищними та міськими радами (або їх виконавчими органами) під їх повну відповідальність, або надаються державними, комунальними, приватними організаціями, установами, підприємствами та підприємцями за умови повного або часткового фінансування, правового регулювання та контролю такими органами місцевого самоврядування.

Як вже зазначалось вище, адміністративні послуги є важливою складовою та різновидом як муніципальних, так і державних послуг. При чому основним критерієм віднесення послуг до муніципальних або до державних деякими дослідниками та Концепцією розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади вважається джерело їх фінансування (державний або місцевий бюджет).

На нашу думку це некоректно, оскільки у процесі надання однієї такої послуги можуть бути задіяні ресурси (фінансові, матеріальні, кадрові, інформаційні) як органів місцевого самоврядування, так і органів державної влади. Наприклад: дозвіл на розміщення зовнішньої реклами у місті районного значення видається виконавчим органом міської ради.

Оскільки ця послуга є документом дозвільного характеру, то документи для його отримання, а також результат послуги повинні надаватись через ЦНАП, який у цьому випадку створений та фінансується, як правило, РДА за підтримки районної ради. Інформація про видачу такого дозволу буде вноситись до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, який є об'єктом права державної власності та держателем якого є Міністерство юстиції України.

Крім того, якщо розташування рекламного засобу передбачається, наприклад, у межах смуги відведення автомобільних доріг, у процес надання дозволу залучаються Укравтодор або власник автомобільної дороги та Національна поліція, якими здійснюється погодження видачі такого дозволу.

В сучасних демократичних країнах держава, виконуючи свої основні функції, перетворює політику управління суспільством в діяльність з надання послуг населенню органами публічної влади, вивчаючи потреби громадян та намагаючись задовольняти їх законні інтереси. Обираючи демократичний шлях розвитку Україна також прагне змінити адміністративно-командні методи управлінської діяльності, які сформувались протягом багаторічного існування радянської системи, орієнтуючись на потреби громадян.

Для цього вживаються певні заходи, проте діяльність органів публічної влади в цьому напрямку викликає у громадян недовіру, оскільки залишається непрозорою, складною та подекуди корумпованою. Питання організаційно-правового забезпечення надання послуг населенню органами виконавчої влади та місцевого самоврядування останнім часом розглядались у різних дослідженнях.

Разом з цим, постає необхідність проаналізувати правові аспекти

формування системи надання адміністративних послуг з метою виявлення слабких місць у запровадженні цього виду діяльності та розробки подальших заходів, спрямованих на реалізацію прав та законних інтересів громадян.

Таким чином, за результатами авторських досліджень в Україні на сьогоднішній день деякі з перелічених технологій вже запроваджуються, але це відбувається не системно, а на рівні окремих (головним чином – у містах обласного значення) органів місцевого самоврядування та деяких центральних органів виконавчої влади. Тому вважаємо за доцільне імплементувати відповідний досвід зазначених країн як у діяльність органів місцевого самоврядування, так і в цілому на рівні держави, для чого слід розробити відповідні нормативні акти, вжити заходів з розробки певного програмного забезпечення для застосування в інформаційних системах на загальнодержавному рівні та детально визначити сфери відповідальності суб'єктів надання адмінпослуг з їх чіткою координацією на рівні центрального органу виконавчої влади.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративні послуги: закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/5203-17.

2. Організація надання публічних послуг на місцевому рівні : навчальний посібник / авт. кол. : Г.А. Борщ, Н.В. Васильєва та ін. ; за заг. ред. О.С. Ігнатенка, О.І. Васильєвої. Київ : НАДУ, 2019. 444 с.

3. Коліушко І.Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні : монографія. Київ : Факт, 2020. 260 с.

4. Темеши І. Місцеве самоврядування в Угорщині. Децентралізація: експерименти та реформи. Будапешт, 2010. 486 с.

5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80.

6. Грибко О., Грабар Н. Система надання адміністративних послуг населенню в Україні: підвищення якості послуг в нових реаліях. Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. Вип. 3 (30). С. 52–58.

7. Легеза Є.О. Діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо надання публічних послуг: проблемні питання та шляхи їх вирішення. ScienceRise. Juridical Science. 2018. № 2. С. 8–15. URL: http://nbuv.gov.ua/ UJRN/srjusc_2018_2_4.

УДК 342.5:352(045)

Діана Дячук

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ІНСТИТУЦІЯМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Статтю присвячено теоретичному аналізу адміністративно-правових аспектах взаємодії органів державної влади з інституціями громадянського суспільства на місцевому рівні і умовах розвитку та установлення громадянського суспільства у демократичній державі. Узагальнено, що громадське суспільство в широкому значенні – це об'єднання людей, між якими виникають стійкі взаємозв'язки під час досягнення поставлених цілей.

Ключові слова: *державна влада, взаємодія, громадянське суспільство, громадський контроль, моніторинг, законодавство.*

Взаємодія з громадськістю є важливою функціональною складовою діяльності органу державної влади. Вона включає передусім отримання «зворотного зв'язку», відстеження реакції громадськості на чинну державну політику, забезпечення прозорості та відкритості у діяльності органу влади.

Взаємодію органів державної влади з інститутами громадянського суспільства у різних її проявах досліджувала велика кількість науковців, серед яких доцільно відзначити таких, як Кравцова З. С. [7], Карий О. І. [5], Панас Я. [5], В. Сурміна Ю. [11], Михненка А. [11], Сурмін Ю. [11], Михненко А. [11], Крушельницька Т. [11], Ніколіна І. [1, 2].

Метою статті є проведення теоретичного аналізу адміністративно-

правових аспектів взаємодії органів державної влади з інституціями громадянського суспільства в умовах розвитку та установлення громадянського суспільства у демократичній державі.

Сьогодні у наукових колах виділяють три такі основні види взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства:

- залучення інститутів громадянського суспільства до консультацій та прийняття владно-управлінських рішень;
- громадський контроль за діяльністю органів державної влади;
- спільна реалізація соціально важливих програм [11, с. 244].

Громадянське суспільство можна розглядати як сукупність різних зв'язків і відносин між людьми задля якомога повнішого задоволення різноманітних інтересів, зокрема культурних, комунікативних, освітніх, економічних. Інтереси кожної конкретної людини, реалізація яких дає змогу задовольняти індивідуальні (групові, корпоративні) потреби, будуть приватними інтересами. Завданням державної влади є консолідація приватного й публічного інтересу.

Доцільно відзначити, що в Україні за час незалежності зроблено переконливі кроки щодо формування державної політики розвитку громадянського суспільства, забезпечення відкритості та прозорості функціонування органів та посадових осіб державної та самоврядної влади, на новий рівень піднято питання взаємовідносин держави та громадських об'єднань. Забезпечення відкритості, публічності та прозорості державної діяльності вважається одним із пріоритетних завдань державної влади та забезпечується проведенням консультацій із громадськістю, взаємодією з консультативно-дорадчими органами (радами), проведенням громадської експертизи власної професійної діяльності тощо.

Розроблення механізмів взаємодії між державою та громадянським суспільством зумовлене тим, що в першу чергу необхідно вдосконалити існуючі взаємовідносини урядового та громадянського секторів. Для цього, відповідно, мають бути визначені нові форми такої співпраці, створені умови, що сприятимуть подальшому розвитку інститутів громадянського суспільства,

зміцнені гарантії у забезпеченні громадянами своїх конституційних прав щодо участі в процесах державного управління. Протягом тривалого часу у Міністерстві юстиції України розроблявся проєкт документа, що мав би визначати взаємодію держави та громадянського суспільства в Україні, на кшталт подібних європейських угод, де визначалися засади, форми та принципи співпраці органів державної влади з неурядовими організаціями. Однак такий варіант концепції так і не був винесений на обговорення у Верховній Раді України. Натомість для налагодження партнерських відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та організаціями громадянського суспільства сьогодні прийнято низку інших важливих документів [3, с. 552].

Можна констатувати той факт, що попри всі розмови й заходи, спрямовані на розвиток громадянського суспільства, у нашій державі воно знаходиться лише на стадії становлення. Отже, й обговорювати ефективність взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства необхідно системно, починаючи, насамперед, з упорядкування цих відносин. Покласти початок такій системі може, наприклад, прийняття Концепції взаємодії держави з громадянським суспільством, проєкт якої нині розроблено Міністерством юстиції України. Така свого роду систематизація сприятиме позбавленню хаотичності у відносинах між державою та інститутами громадянського суспільства.

Пандемія коронавірусу COVID-19 суттєво скорегувала форми соціальної активності громадськості та інститутів громадянського суспільства, у тому числі й у сфері громадського контролю над органами державної влади, їхніми посадовими особами.

Дослідниця Ніколіна І. зазначає що, шляхи модернізації комунікативної діяльності органів публічного управління на різних рівнях обумовлені розвитком цифрового суспільства. Цифрові комунікації допомагають органам публічної влади отримувати оперативну інформацію; адекватно реагувати на проблеми, що виникають; аналізувати інформацію про звернення за різноманітними критеріями та параметрами; проводити опитування населення й публікувати оголошення для громадян [1, 2].

Громадянське суспільство починає активно використовувати потенціал глобальної мережі Internet, а також відповідні програмні продукти для багатоканальних соціальних комунікацій і самоосвіти (Скайп, Зум, Прометеус і ін.). У цьому сенсі вбачається перспективною реалізація зобов'язання нашої держави, взяті нею на себе під час підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зокрема, йдеться про створення «громадської платформи» для системних комунікацій між громадянським суспільством і його інститутами та державою й її органами. На нашу думку, така «платформа» повинна створюватися в кіберпросторі. Наприклад, на базі програмних продуктів «Дія», які нині завойовують усе більшу популярність в Україні [7, с. 48].

Розглянемо громадянське суспільство більш детально. Громадянське суспільство- це такий стан суспільства, в якому вільно реалізуються основоположні права і свободи людини і громадяни- на через різноманітні форми публічної громадської активності та самоорганізації. Громадянське суспільство виступає гарантією демократичного розвитку держави.

Розглянемо якісні параметри громадянського суспільства в таблиці 1.

Таблиця 1 – Якісні параметри громадянського суспільства

Економічна сфера	Соціальна сфера	Політична сфера	Духовна сфера
Ознакою розвиненості громадянського суспільства є створені на ініціативній основі численні підприємства недержавного сектору - з приватними і колективними формами власності	Недержавні засоби масової інформації, а також механізм формування і вираження суспільної думки з метою вирішення соціальних конфліктів, розвиненість форм само- врядування, суспільних організацій і рухів	Різноманітні суспільно-політичні об'єднання, партії та рухи, діяльність яких спрямована на захист прав і свобод громадян, а також збереження базових принципів демократії	Свобода думки, слова, совісті, існуванням механізмів 4 для їх реалізації, для забезпечення можливості самовираження особистості, її духовного розвитку

ІГС і органи влади відіграють при формуванні і здійсненні державної політики різні, але взаємодоповнюючі ролі. Органи влади поважають право громадян і їхніх об'єднань самостійно ставити перед собою мету і направляти свою діяльність на її досягнення в рамках правового поля України [6, с. 13].

До форм громадської участі в державотворчому процесі відносять: місцеві вибори, місцеві референдуми; збори громадян; місцеві ініціативи; громадські слухання; органи самоорганізації населення; асоціації та інші об'єднання громадян; дорадчі комітети.

Першим, хто втілив у життя законодавче положення щодо петицій, став Президент України, а саме 28 серпня 2015 року почав функціонувати спеціальний розділ «Електронні петиції» веб-сайту Президента України. Насьогодні значна кількість органів влади в областях України має спеціальні сервіси для збору петицій, що дає можливість владі України «почути голос» своїх громадян. У таблиці 2 наведені існуючі сервіси збору петицій органів державної влади України.

Таблиця 2 – Органи державної влади

№	Адресація	Сайт	Потрібна кількість підписів	Термін збору
1	Президент України	https://petition.president.gov.ua/	25000	90
2	Верховна Рада України	https://itd.rada.gov.ua/services/Petitions/	25000	90
3	Кабінет Міністрів України	https://petition.kmu.gov.ua/	25000	90
4	Е-демократія	https://e-dem.ua/	25000	90

Важливу роль у взаємодії органів державної влади з громадськістю відіграють публічні консультації.

Публічні консультації є невіддільною частиною повноцінного формування державної політики. Цей процес від зародження урядової політики до її реалізації проходить низку етапів (рис. 1).

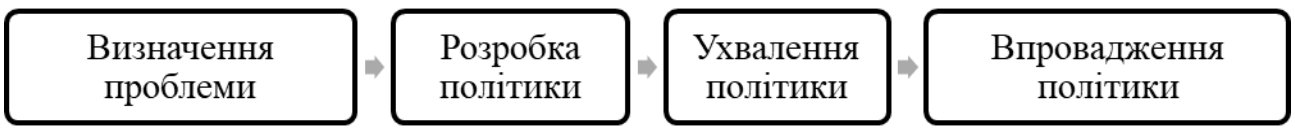

Рисунок 1 – Етапи зародження урядової політики до її реалізації

Розглянемо цикл публічних консультацій. Цикл пропонує просте візуальне відображення процесу проведення консультацій: від перших етапів планування (етапи 1 та 2) до виконання (етапи 3 та 4), врахування (етапи 5 та 6) та, насамкінець, звітування (етап 7) (рис. 2) [10, с. 11].

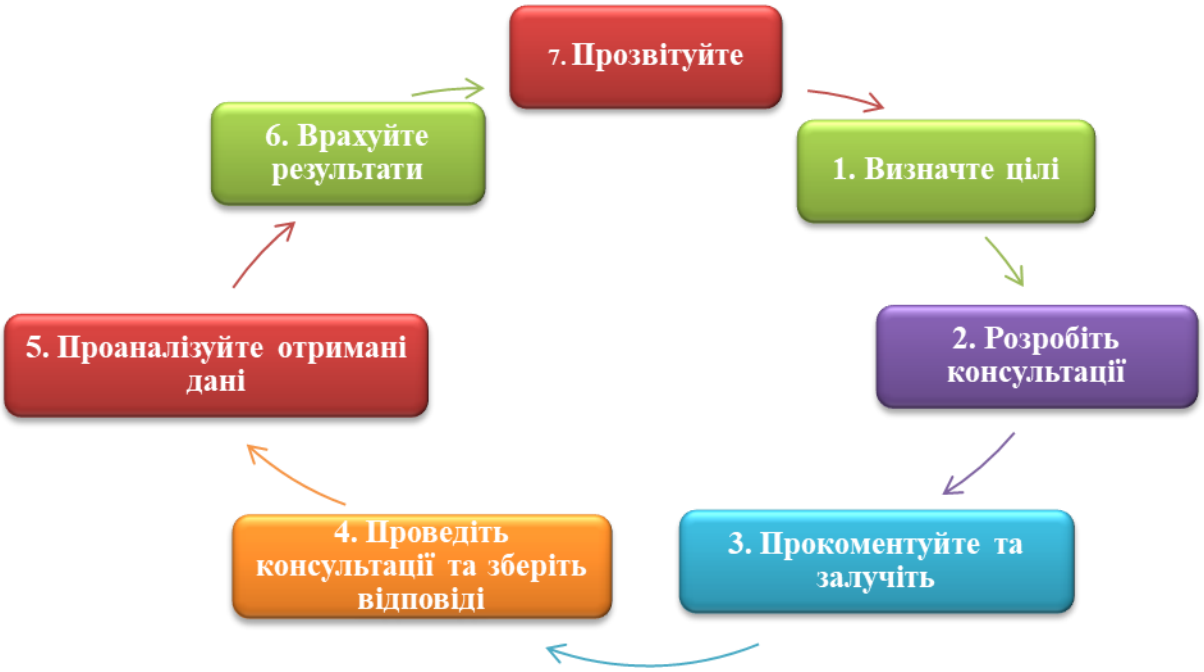

Рисунок 2 – Цикл публічних консультацій

Конституцією України передбачено, що народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування; а місцеве самоврядування є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Враховуючи основний закон України, саме територіальна громада має вирішувати питання місцевого значення, як опосередковано, через представників, так і безпосередньо через механізми участі [4].

Інструменти локальної демократії – це ефективний спосіб участі громадян у місцевому самоврядуванні. Вони дозволять зробити громаду кращою та доступнішою для жителів. Електроні петиції, загальні збори, громадські слухання, громадські експертизи, органи самоорганізації населення – це лише частина інструментів локальної демократії, які доступні громадянам України відповідно до діючого законодавства. Команда громадської спілки «Мережа

хабів громадянського суспільства» підготувала серію з 10 інфографік, в яких наведена інформація про основні інструменти локальної демократії та рекомендації щодо їх використання в умовах пандемії [8].

Перейдемо до місцевих ініціатив. Місцева ініціатива – це письмова пропозиція про розгляд Київською міською радою будь-якого питання, віднесеного до відання органів місцевого самоврядування.

Розглядаючи готовність місцевої влади співпрацювати з мешканцями міста, необхідно враховувати, що рішення про залучення громадян до стратегічного планування розвитку міста зумовлює потребу у залученні громадян і до всіх подальших процесів прийняття рішень міською владою та контролю за їх виконанням. Тому варто усвідомлювати всі плюси і мінуси цього процесу (табл. 3) [5, с. 11-12].

Таблиця 3 – Плюси та мінуси процесу прийняття рішень міською владою

Стимули для залучення	Перешкоди для залучення
власна держава Законодавство стимулює залучення громадян; Залучення надає рішенню колегіальності, що накладається на ментальність населення ; іноземна підтримка залучення; навчальні заклади, що готують фахівців; незадоволеність сьогоднішнім станом сприяє залученню громадян; немає упередженості проти залучення через відсутність довший час досвіду; позитивні приклади залучення громадян; розвинутий «третій сектор» Хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Верховною Радою України, підтримує залучення; спирається на давні, хоча і призабуті традиції; спирається на природне бажання допомогти собі самому.	велика кількість стереотипів мислення і поведінки; відсутність коштів у ОМС та громадян Відсутність навичок у ОМС (органів місцевого самоврядування) ; відсутність почуття належності до громади у мешканців; недоведення використовуваних методів залучення громадян до логічного кінця; недовіра до влади і одне до одного; недосконаліть законодавства про залучення громадян; недостатня освіта, культура та етика депутатського корпусу; незнання посадовими особами психології мас; неповага до громадської думки; низька правова, соціальна, комунікаційна освіченість громадян.

Також варто констатувати, що сьогодні (у період реформування місцевого самоврядування) все більшої ролі набуває залучення населення до прийняття

управлінських рішень та сприяння розвитку форм демократії участі на місцях. Метою такого залучення є формування свідомої громади, яка самостійно за власною ініціативою буде ставити питання розвитку громади, знаходити шляхи їх вирішення. Інструментарій для цього на законодавчому рівні вже передбачений [9].

Отже, питання взаємодії між органами державної влади та інституціями громадянського суспільства не є чимось новим, адже воно набуло відповідного формування, становлення та розвитку, що відбувається сьогодні. Проте у зв'язку з постійними реформами правового характеру, швидкоплинною та несталою нормативно-правовою базою, а також практичними проблемами реалізації громадянським суспільством своїх конституційних прав, свобод і законних інтересів дослідження адміністративно-правових аспектів взаємодії органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства характеризується актуальністю та доцільністю.

Список використаних джерел:

1. Nikolina I. I. Public communicative interaction in the digital environment. InterConf, no. 48, Apr. 2021, Pp. 366-375. URL: https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/10879.

2. Nikolina I. I., Ocheretianyi V.V. The communication dimension of activities of public institutions in the digital environment. East European Scientific Journal (Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe). 2021. №3(67), Part 3. Pp. 21-27. URL: https://archive.eesa-journal.com/index.php/eesa/issue/view/28/58

3. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 03.02.2011. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11

4. Громадський простір. URL: https://www.prostir.ua/?library=lokalna-demokratiya-abo-chomu-uchast-hromadyan-vkraj-vazhlyva-zadlya-rozvytku-hromad

5. Карий О.І., Панас Я.В., Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України, ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. С. 177.

6. Взаємодія суспільства та влади. URL: https://tnu.edu.ua/sites/default/files/normativbasa/vzaemodsvleksait.pdf С. 47.

7. Кравцова З.С. Окремі аспекти взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал.* URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/9 С. 49

8. Мережа хабів громадянського суспільства. 10 інструментів локальної демографії в інфографіках. URL: https://www.hubs.org.ua/news/10-instrumentiv-lokalnoi-demokratii-v-infohrafikakh/

9. Місцеві ініціативи: залучаємо громадськість. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2016/august/issue-8/article-20459.html.

10. Публічні консультації онлайн: крок за кроком (посібник для держслужбовців та ГО). 2021. 46 с. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Publichni-konsul-tatsii-onlayn_-krok-za-krokom.pdf

11. Сурміна Ю., Михненка А.. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навчальний посібник. ; авт. кол.: Ю. Сурмін, А. Михненко, Т. Крушельницька та ін. Київ. НАДУ, 2011. 388 с.

УДК 330.101.2

Діана Ємельянова

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

У статті досліджено основні компоненти цифрової економіки. Розкрито понятійний апарат цифровізації. Наведено дані по країнах із найбільш розвиненою цифровою економікою світу. Мета статті обумовлена дослідженням теоретичних аспектів цифрової економіки та інформатизації в цілому, її особливостей, проблем та тенденцій розвитку в Україні. В роботі досліджено необхідність переходу економіки від радиційного формату до цифрового в умовах глобальної інформатизації.

***Ключові слова**: цифрові технології, цифрове суспільство, цифровізація, цифрова економіка.*

Розвиток цифрових технологій змінює сучасний світ і відносини у ньому. Торгівля, обмін інформацією і звичайні людські контакти все більше переносяться в цифровий вимір, розмиваючи кордони між державами та втілюючи в реальність ідею створення цифрового суспільства і глобальної цифрової економіки.

Електронний уряд та цифрова економіка визначені пріоритетними у стратегіях розвитку майже у всьому світі. Цей напрямок передбачає, в першу чергу, використання систем електронного документообігу та методики навчання технологіям електронного уряду керівників органів держуправління.

Дослідженням розвитку, просування цифрової економіки та розвитку цифрового суспільства займаються вчені та фахівці зі всього світу: Р.Акофф, Б. Кінг, Т. Мезенбург, А. Томпсон, Е. Тоффлер, В. Трубілін, Т. Халімон, К. Шваб та ін. Серед вітчизняних учених найбільш глибоко та різнобічно досліджують проблематику впровадження та адаптації цифрової економіки в економіку України В.Б. Гройсман, О.Є. Гудзь, О.В. Данніков, Д.В. Огородня, В.А. Опенько, Г.Т. Карчева, І.Я. Карчева, І.С. Клименко, Г.Б. Соколова, К.О. Січкаренко, М.В. Руденко, О.В. Федорук та інші.

Метою даного дослідження є обгрунтування основних аспектів розвитку цифрового суспільства в Україні та світі.

Цифровізація (англ. - digitalization) стає найважливішим фактором економічного зростання будь-якої країни. Це - сучасний тренд розвитку і послідовного покращення всіх бізнес-процесів економіки та пов’язаних з нею соціальних сфер, заснований на збільшенні швидкості взаємного обміну, доступності й захищеності інформації. Експерти виділяють вісім основних пунктів економічної системи цифрової економіки, як-то: держава і суспільство, маркетинг і реклама, фінанси і торгівля, інфраструктура і зв’язок, медіа й розваги, кібербезпека, освіта і кадри, стартапи та інвестиції.

Цифрова економіка – економічна діяльність, заснована на цифрових технологіях та складається з електронних товарів та послуг. Цене тільки програмне забезпечення, а й важливу частину займають саме електронні товари

та послуги, що виробляються електронним бізнесом та електронною комерцією. Це не може існувати без реального та сировинного сектору, без виробництва, що перетворює сировину на продукцію, без сільського господарства, транспорту та іншого – тобто все це взаємопов'язано [3, с. 80].

Принципи цифровізації економіки – основні закони, положення й рушійні сили просування інформаційно-комунікаційних технологій в повсякденне життя держави, підприємств та соціуму. Єдиним фундаментальним принципом цифровізації є ідея покращення процесів життєдіяльності людей за рахунок застосування сучасних технологій у різних сферах суспільного життя. Основою діяльності економічних суб'єктів, які функціонують з використанням основних принципів цифровізації, є необхідність задоволення суспільних потреб найбільш ефективним – цифровим способом [2, с. 6].

В свою чергу, значення цифрового суспільства виражається у таких головних аспектах:

1) демократизація сфери публічного управління, що досягається завдяки підвищенню доступу громадян, інших фізичних та юридичних осіб до участі у прийнятті публічно-владних рішень;

2) забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів публічного управлінні і, як наслідок, підвищення рівня довіри громадян та суспільства до органів та інститутів публічного управління: прискорення поширення інформації про діяльність суб'єктів владних повноважень, підвищення рівня доступності такої інформації тощо;

3) зниження рівня корумпованості серед службовців та посадових осіб: виключення у деяких випадках безпосереднього контакту зі службовцями та автоматизація прийняття окремих публічно-управлінських рішень;

4) зменшення кількості помилок, що можуть допускатися у розрахунках, оцінках, плануванні та інших управлінських процесах людиною, через автоматизацію деяких управлінських функцій;

5) забезпечення економії ресурсів (часу, коштів, кадрів тощо) як з боку органів публічного управління, так і з боку громадян, суб'єктів господарювання.

Проте негативні наслідки впровадження цифрових технологій у сферу публічного управління можуть бути пов’язані з такими загрозами та ризиками:

1) несанкціонованим використанням інформації, передусім персональних даних, що зберігається в інформаційно-комунікативних системах, інформаційних ресурсах та базах даних органів публічного управління, тобто виникнення загрози порушення прав та інтересів людини та громадянина, інтересів суб’єктів господарювання;

2) кіберзлочинністю, внаслідок якої може блокуватися робота органів публічного управління, матимуть місце витоки інформації, що містить державну таємницю або іншу конфіденційну інформацію;

3) на міжнародному глобальному – інформаційними війна-ми та інформаційним шпигунством тощо.

Доцільно згадати про розвиток цифрової економіки в країнах Європейського Союзу, оцінку якого здійснюють за Індексом цифрової економіки та суспільства (Індекс DESI (The Digital Economy and Society Index)), що являє собою зведений індекс, що узагальнює відповідні показники щодо цифрових показників в Європі і відстежує еволюцію країн-членів ЄС у сфері цифрової конкурентоспроможності. Індекс формується на основі оцінки показників обсягу людського капіталу, цифрових громадських послуг, інтеграції цифрових технологій, якості засобів зв’язку та використання Інтернету.

Згідно з офіційними даними Європейської комісії, за минулий рік всі країни ЄС покращили свої цифрові показники. Фінляндія, Швеція, Нідерланди і Данія отримали найвищі оцінки в DESI 2019 і є одними зі світових лідерів у сфері цифровізації. За цими країнами йдуть Великобританія, Люксембург, Ірландія, Естонія та Бельгія, тобто в ТОП-10 країн-лідерів ввійшли в основному невеликі країни ЄС.

Корисним для України є досвід Великобританії та Канади - ці країни здійснили повну модернізацію системи державного управління с метою приведення її у відповідність до вимог цифрової економіки. Так, у

Великобританії була розроблена стратегія модернізації уряду, особливе значення в якій відігравала програма заходів зі створення системи електронних державних послуг «Електронні громадяни, електронний бізнес, електронний уряд». У контексті публічного управління та структурування даної системи була розроблена концепція надання публічних послуг в інформаційному середовищі, що передбачає розвиток всіх електронних видів сервісу за допомогою мережі Інтернет, мобільного зв'язку, цифрового телебачення або центрів обслуговування. Створення у Великобританії системи «Електронний уряд» дозволило їй стати одним з лідерів серед інших європейських країн в цьому напрямку. Мета масштабної програми модернізації та реконструкції публічного управління з використанням інформаційних технологій полягає в тому, щоб проекти «електронного уряду» не тільки включали надання інформації громадянам, а й сприяли підвищенню ефективності та оперативності роботи державного апарату - в цілому [4, с. 106].

Результатом ефективного впровадження електронного урядування в Канаді стало надання послуг, здійснення розрахункових операцій та взаємодія з громадянами та представниками бізнесу в електронному форматі через так звані «електронні кіоски» або через інтернет. Такий спосіб надання послуг користується попитом у 95% канадців. При цьому позиція уряду Канади полягає в тому, що надання послуг через електронні засоби зв'язку має доповнювати, а не замінювати традиційні засоби комунікації. Впровадження електронного уряду в Канаді забезпечило більш щільне співробітництво між федеральним рівнем влади та місцевими органами влади провінцій у сфері публічного управління, збільшила ступінь відкритості та прозорості для громадян за рахунок можтивості ознайомлення зі звітами та планами будь-якого канадського державного орган\- на його офіційному сайті. Електронне урядування дозволило громадянам Канади брати активнішу участь у державних справах та контролювати дії уряду, що позитивно вплинуло на розвиток громадянського суспільства [5].

На даному етапі рівня цифровізації в Україні такої всеохоплюючої

консолідованої моделі публічного управління не існує, що вкрай негативно впливає на ефективність державної політики, зокрема зв'язки з громадськістю у всіх сферах практично реалізуються в умовах відсутності зворотного зв’язку та базуються в основному на неточних, неповних та суперечливих статистичних даних останніх років, інтуїтивних з'явленнях та попередньому досвіді осіб, які приймають стратегічні рішення. Серед основних внутрішніх проблем щодо впровадження подібної цифрової моделі публічного управління в Україні слід відзначити: відсутність офіційно визначеного категорійно-понятійного апарату; недосконаліть нормативно-правового, інформаційно- аналітичного, науково-методичного, фінансового, організаційно-технічного, кадрового забезпечення тощо.

Для оцінки можливості впровадження подібної моделі публічного управління та виявлення тенденцій розвитку цифрової трансформації українського суспільства в цілому, зокрема її технічної та технологічної складових, необхідна інтегрована система показників та індикаторів, заснована на даних державного статистичного обліку; результатах спеціальних емпіричних досліджень ринку інформаційно-кому[Г]нікаційних та цифрових технологій, проведених українськими та закордонними компаніями; рейтингових оцінках таких міжнародних організацій, ж ООН, ЄС, Світовий Банк, ITU, ОЕСР та ін. [1].

Таким чином, цифровізація та інформатизація мають за ціль міжнародне, регіональне та європейське співробітництво. Крім цього, цифрові технології виступають важелем економічного розвитку, підвищуючи продуктивність, ефективність, конкурентоспроможність та є засобом забезпечення інформаційної безпеки та стабільності. Цифрова економіка активно впроваджує та використовує цифрові технології зберігання, обробки та передачі інформації стосовно усіх сфер людської життєдіяльності, бізнесу, державних установ тощо. Таким чином, питання вивчення особливостей та тенденцій розвитку цифрової економіки наразі є дуже актуальним, викликає значний інтерес та визначає мету і завдання даної статті.

Список використаних джерел:

1. Бажинова О.А. Аспекти розвитку цифрової економіки в Україні. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua

2. Гудзь О.Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2021. No 2(24), С. 4-12.

3. Данніков О.В., Січкаренко К.О. Концептуальні засади цифровізації економіки України. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Вип. 17. С.73-82.

4. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2021. No 6. С.106-107.

5. Цифрове Співтовариство: Україна та ЄС готують спільний проект в сфері цифрового ринку. URL: http://www.eurointegration.com.ua/

УДК 352/354(045)

Анатолій Забіяка

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЗМІСТОВНА ТРАЄКТОРІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА ЇЇ ПРИНЦИПІВ

Статтю присвячено дослідженню особливостей реалізації публічної служби та висвітленню трансформації її принципів. Розглянуто підходи до трактування категорії «публічна служба». Розкрито динаміку та змістовну траєкторію зміни принципів публічної служби.

Ключові слова: *публічне управління, публічна служба, державна служба, принципи, трансформації.*

Актуальність теми даної теми обумовлена питаннями оновлення підходів до діяльності публічної служби. Реформування публічної служби ставиться у пріоритет впровадження реформ. Вважаємо, що тільки інтегрований підхід до трансформації публічного управління спроможний надати ефективного результату реформі публічної служби.

Принципи державної служби є фундаментом для всього інституту публічної служби, які повинні орієнтуватися на гуманістичний концепт, а система принципів повинна враховуватися при прийнятті нових нормативно-правових актів у сфері публічної служби.

Дослідження особливостей функціонування публічної служби, змістовним наповненням принципів займалися Білинська М., Битяк Ю., Ботвінов Р., Бородін Є., Ващенко К., Галай В., Куйбіда В., Липовська Н., Петроє О., Письменна І., Серьогін С., Сорокіна Н., Шарая А. та інші.

Мета дослідження полягає у вивченні в особливостей реалізації публічної служби та дослідженню трансформації її принципів.

На думку Ніколіної І.І., динаміка візії щодо ролі держави, державного управління змінювалась, починаючи із всеохоплюючого Левіафана, інтерпретації держави як осереддя світового розуму і творця історії в гегелівському дусі, веберівської моделі раціональної бюрократії, закінчуючи сервісним підходом, що презентує державу в якості організації, що зорієнтована на надання послуг громадянам, з переформатуванням відносини між державою і громадянами: від опіки – до партнерських відносин, та сучасного бачення управлінської інклюзивності [5, с. 53-54].

Аналогічно трансформуються змістовні траєкторії трактування суб'єкту публічного управління – інституту публічної служби.

Зокрема, визначення поняття «публічна служба» дано в термінологічному словнику «Публічне управління» [11], в якому розуміють під «публічною службою службову діяльність фізичних осіб на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, органах судової влади, прокуратури, а також військової служби, альтернативну (розуміють невійськову) службу, іншу службову діяльність у державних органах, органах місцевого самоврядування щодо виконання повноважень суб'єктів публічного права [11, с. 141].

За визначенням Р. Г. Ботвінова, публічна служба – це система специфічних і досить складних правових, управлінських, професійних та інших відносин, що встановлюються між її окремими елементами, різними ланками публічної

служби та визначають характер виконання публічними службовцями їхніх основних завдань [3]. На думку автора, поділ публічної служби на види відбувається залежно від різних напрямів діяльності держави. Він пропонує такий підхід: публічна служба поділяється за призначенням – на звичайну й особливу, у якій виокремлюється спеціалізована служба. Р. Г. Ботвінов визначає публічну службу особливого призначення як підсистему публічної служби, що забезпечує охорону законності та правопорядку, захист територіальної цілісності, безпеки держави, прав, життя і здоров'я громадян та ґрунтується на виконанні встановлених у нормативно-правових актах особливих (спеціальних) повноважень службовців, які здійснюють професійну діяльність щодо реалізації функцій, прав і обов'язків органів державної влади в особливих умовах [3].

Вищий адміністративний суд України в «Аналітичній довідці про вивчення та узагальнення практики розгляду адміністративними судами спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби» вказав, що «визначальним при вирізненні видів публічної служби для правозастосування є правове регулювання їх діяльності, відповідно до якого можна визначити такі види публічної діяльності, які заслуговують на увагу під час вивчення судової практики: діяльність на державних політичних посадах; професійна діяльність суддів; державна служба; служба в органах місцевого самоврядування» [1].

У межах сучасного нормативного простору публічна служба особливого призначення структурується так: Державна фіскальна служба України; Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; служба у правоохоронних органах (Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, служба в органах внутрішніх справ (Національній поліції, Національній гвардії), служба в органах прокуратури, Державна кримінальновиконавча служба, військова служба правопорядку у Збройних Силах України, Служба зовнішньої розвідки України, Національне антикорупційне бюро України), служба в органах цивільного захисту, Державна спеціальна служба транспорту, військова служба, суддівська служба [3].

У колективній монографії «Публічна служба» визначено теоретичні засади та системні характеристики публічної служби [9]. К. О. Ващенко, С. М. Серьогін, Є. І. Бородін, Н. А. Липовська, Н. Г. Сорокіна, які співпрацювали як колектив авторів, зазначають, що система публічної служби утворюється підсистемою пріоритетів, цілей і принципів владно-управлінського впливу на громадську життєдіяльність. Це виражається у правових формах і включає такі види публічної служби: державну службу, службу в органах місцевого самоврядування, політичну службу, військову службу, службу в правоохоронних органах, спеціалізовану службу, професійну діяльність суддів та прокурорів; від гілки влади - службу законодавчої гілки влади, виконавчої і судової; залежно від видової диференціації - цивільну, військову та службу, проходження якої передбачає спеціальні звання, зокрема службу в правоохоронних органах [9]. Усі види публічної служби – цивільна, військова і правоохоронна – є за своєю суттю службою державі.

Погоджуємось із дослідницею Галай В. О., яка трактує публічну службу (у вузькому розумінні) як професійну діяльність службовців, які займають посади у органах публічного управління, постійно та безпосередньо здійснюють повноваження публічного врядування на засадах взаємодії з громадськістю, персональної відповідальності та оплатності [4]. У широкому розумінні Галай В. О. додає до цієї категорії ознаки залучення інших категорій осіб до виконання завдань публічного врядування: у співпраці з громадськістю, призначеними на посади політичними діячами, залученими на тимчасовій основі радниками (представниками патронатної служби) тощо) [4].

Зв’язок принципів державної служби з особою службовця описував А.А. Шарая. Професійну діяльність державних службовців пов’язував з принципами державної служби, зазначаючи, що останні реалізуються через цю діяльність та допомагають сформулювати мету, цілі та функції державної служби, і, водночас, за порушення цих принципів обов’язково повинна настати відповідальність службовця [12, с.117].

На основі принципів публічної служби організовується процес публічного

управління, тобто продумана й обґрунтована впорядкованість дій з управлінських функцій, вибору методів, прийомів управлінського впливу. Принципи взаємодіють між собою в межах цілісної системи, врівноважуючи або посилюючи один одного, що дає змогу достатньою мірою розкрити їх природу, індивідуальність і регулятивні можливості [6].

Принципи державної служби є фундаментом для всього інституту публічної служби, який повинен орієнтуватися на людину, її можливості та ресурси, а система принципів повинна враховуватися при прийнятті нових нормативно-правових актів у сфері публічної служби.

Принципи державної служби було сформовано згідно Закону про державну службу у декількох редакціях [7]:

1) у 1993 році це принципи: служіння народу України; демократизму і законності; гуманізму і соціальної справедливості; пріоритету прав людини і громадянина; професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності,відданості справі; персональної відповідальності за виконання службових обов'язків і дисципліни; дотримання прав та законних інтересів органів місцевого і регіонального самоврядування; дотримання прав підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян;

2) у 2011 році це принципи: верховенство права; патріотизм та служіння Українському народу; законність; рівний доступ до державної служби; професіоналізм; доброчесність; політична неупередженість; прозорість діяльності; персональна відповідальність державного службовця.

3) у 2015 році це принципи: верховенства права; законності; професіоналізму; патріотизму; доброчесності; ефективності; забезпечення рівного доступу до державної служби; політичної неупередженості; прозорості; стабільності.

Пізніше принципи служби в органах місцевого самоврядування було сформовано в Законі України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [8]:служіння територіальній громаді; поєднання місцевих і державних інтересів; верховенства права, демократизму і законності; гуманізму

і соціальної справедливості; гласності; пріоритету прав та свобод людини і громадянина; рівних можливостей доступу громадян до служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням їх ділових якостей та професійної підготовки; професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі; підконтрольності, підзвітності, персональної відповідальності за порушення дисципліни і неналежне виконання службових обов'язків; дотримання прав місцевого самоврядування; правової і соціальної захищеності посадових осіб місцевого самоврядування; захисту інтересів відповідної територіальної громади; фінансового та матеріально-технічного забезпечення служби за рахунок коштів місцевого бюджету; самостійності кадрової політики в територіальній громаді.

Завважимо, що перелік принципів в законі про службу в органах місцевого самоврядування було розширено завдяки таким принципам як: служіння територіальній громаді; поєднання місцевих і державних інтересів; верховенства права, демократизму; гуманізму і соціальної справедливості; ініціативності, чесності, відданості справі; дотримання прав місцевого самоврядування; захисту інтересів відповідної територіальної громади; фінансового та матеріально-технічного забезпечення служби за рахунок коштів місцевого бюджету.

Аналіз наукової періодики [10, с. 18; 2, с. 247, 282] дозволяє виділити більш широкий спектр принципів, якими керуються службовці при дотриманні відповідних процедур, запропонований дослідниками-теоретиками:

1) принципи професійної діяльності: принципи добору, професійної діяльності та підвищення кваліфікації державних службовців

2) принципи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування: доступність і рівність умов на зайняття державною службою для громадян, на яких не поширюються обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу та службу в органи місцевого самоврядування; доступність професійного навчання та забезпечення державою різних його форм; спрямування навчання

та діяльності на забезпечення державного суверенітету, прав і свобод людини, зміцнення громадянської злагоди в Україні; неперервність та наступність професійного навчання, фахового удосконалення знань і вмінь протягом усього періоду проходження державної служби чи служби в органах місцевого самоврядування; випереджальний характер професійного навчання;

3) принцип матеріальної і моральної заінтересованості, який створює простір для виявлення особистих якостей і дає змогу поєднувати суспільні і особисті інтереси.

Отже, розглянуті підходи до трактування категорії «публічна служба» та динаміка змістовної траєкторії принципів публічної служби, дозволяють засвідчити еволюційний поступ інституту публічної служби.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка про вивчення та узагальнення практики розгляду адміністративними судами спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006760-09#Text

2. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади. Монографія.Харків: Право, 2005.304 с.

3. Ботвінов Р. Підходи до класифікації видів державної служби. *Державне управління та місцеве самоврядування.* 2016. Вил. 3. С. 114-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2016_3_18.

4. Галай В.О. Зміст публічної служби. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Ужгород, 2019. Вип. № 58 (Т.1). С. 208-212.

5. Ніколіна І.І. Аналіз тренду цифрової трансформації публічного управління та адміністрування в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* 2020. №19 С. 53-59. URL: https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=25758.pdf

6. Письменна І. І. Система принципів державної служби України в сучасних умовах суспільного розвитку. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління.* 2011. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2011_2_22.

7. Про державну службу. Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12#Text

8. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 №2493-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text

9. Публічна служба : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородін [та ін.]; за заг. ред С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с.

10. Публічна служба : системна парадигма : кол. моногр. / К. О. Ващенко, С. М. Серьогін, Є. І. Бородін, Н. А. Липовська, Н. Г. Сорокіна [та ін.]; за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 256 с.

11. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Боннської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/l_888_37081450.pdf.

12. Шарая А.А. Принципи державної служби за законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №5. С.115-118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf

УДК 352:331.451(045)

Юлія Загнибіда

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Статтю присвячено дослідженню особливостей публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення. Виокремлено основні ознаки медичного обслуговування населення. Вивчено нормативно-правові підвали попереднього реформування системи охорони здоров'я та принципи і детермінанти розробки стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 р. Вивчено напрями удосконалення ефективності публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення.

Ключові слова: *публічне адміністрування, медичне обслуговування, медична сфера, механізми, засади.*

Проблематика трансформацій механізмів управління у сфері охорони здоров’я стала предметом досліджень різних галузей. Використання цих міжсекторальних напрацювань забезпечує комплексне сприйняття проблеми, дозволяє оцінити вплив механізмів управління на результати діяльності медичного закладу для досягнення соціально-економічного ефекту.

Ніколіна І.І.зазначає, що децентралізація управління – характерна ознака становлення і розвитку соціально-економічного сектора різних країн на нових демократичних засадах [10]. Децентралізація влади є головним ефективним знаряддям соціально-економічного розвитку систем, засобами автономізації місцевого самоврядування, підвищення його активності.

З кінця 2014 року поступово здійснюється перехід до нової моделі охорони здоров’я України, що передбачає нові форми фінансування, державне солідарне медичне страхування, а також, контрактну модель закупівлі медичних послуг, автономізацію медичних послуг [1]. Пролонгація існуючих на той момент тенденцій була неприпустима та загрожувала майбутньому України. Фахівці деталізують негативні тренди, які загострюються неефективною системою охорони здоров’я.

Здійснення реформування системи охорони здоров'я відбувається на основі оновленого нормативно-правового регулювання, акумульованих ресурсів, зміни організаційних структур та кадрового забезпечення. Децентралізаційні трансформації механізмів управління у сфері охорони здоров’я потребують подальшого поступу.

Дослідженням проблематики реформування системи охорони здоров’я в Україні, вивченням відповідного міжнародного досвіду, особливостей сучасних трансформацій у сфері охорони здоров’я займалися з Барзилович А. [1], Вовк С.[2], Долгіх М. [3], Захарчук В. [4], Криничко Л. [6], Мунько А.[9], А. Рєпіна [12] та інші.

Мета роботи полягає в дослідженні особливостей публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення.

На нашу думку, медичне обслуговування населення є важливим завданням і частиною державної діяльності, яка реалізується через публічне адміністрування у цій сфері взаємодії населення та публічної влади.

Сфера медичного обслуговування населення, як зазначає Москаленко В.Ф в монографії «Принципи побудови оптимальної системи охорони здоров'я: український контекст» є досить складною соціально-економічною системою, яка покликана забезпечити збереження й покращення здоров’я громадян, захист генофонду нації та, відповідно, ефективне надання кваліфікованого медичного обслуговування кожному, хто його потребує. Так, забезпечення якісного медичного обслуговування досягається шляхом складних і перманентних активних зусиль усіх структур і систем суспільства й держави, які беруть участь у процесі збереження життя та здоров’я громадян, підтримання якого не видається можливим без належного механізму публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення [8, с. 45].

Кузьменко О. під «публічним адмініструванням» розуміє діяльність суб'єкта публічної адміністрації, спрямовану на виконання владних повноважень публічного змісту. Воно відбувається шляхом використання засобів управління, надання адміністративних послуг, участі у відносинах відповідальності суб'єктів публічної адміністрації, застосування заходів впливу за порушення правил, встановлених публічною адміністрацією [7, с. 39].

Проект Закону України «Про організацію медичного обслуговування населення в Україні» містить визначення «медичного обслуговування населення», воно трактується як діяльність закладів охорони здоров’я, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію в установленому законом порядку у сфері охорони здоров’я або сертифікат на професійну діяльність молодшого спеціаліста з медичною освітою, що не обов’язково обмежується медичною допомогою [11].

Нам імпонує визначення Захарчук В. В. «публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення», яке дослідниця тлумачить як законодавчо врегульована цілеспрямована та організаторська діяльність ліцензованих закладів охорони здоров’я та/або сертифікованих медичних працівників з надання якісних, ефективних та безпечних медичних послуг, метою якої є збереження громадського здоров’я та генофонду українського народу [4].

На рисунку 1 узагальнено основні ознаки медичного обслуговування населення.

Складовими елементами структури механізму публічного адміністрування є наступні категорії: суб'єкт і об'єкт управління; цілі, принципи, функції, методи, інформація, технологія та технічні засоби. Окремі дослідники виділяють такі елементи механізму публічного адміністрування, як: суб'єкт, об'єкт; адміністративно-правові засоби.

Об'єкт та суб'єкт публічного адміністрування є первинними складовими частинами цього механізму, їхня взаємодія передбачена нормативно-правовими актами, які визначають державний вплив на сферу медичного обслуговування населення. Нормативно-правові акти регламентують напрями діяльності суб'єктів, встановлюють відповідні сучасні правила поведінки у сфері медичного обслуговування населення.

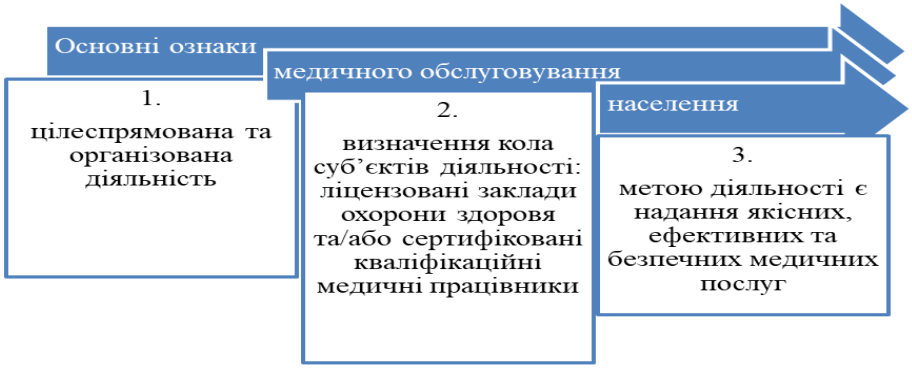

Рисунок 1 – Основні ознаки медичного обслуговування населення

Захарчук В. В. виокремлює такі класифікаційні групи нормативно-правового забезпечення медичного обслуговування населення залежно від предмета правового забезпечення сфери медичного обслуговування населення:

1) акти, які спрямовані на надання медичних послуг та медичної допомоги;

2) акти, які формують взаємовідносини закладів охорони здоров'я з пацієнтами;

3) акти, які врегульовують характерологічні суспільні відносини у сфері медичного обслуговування населення;

4) акти, які встановлюють юридичну відповідальність за порушення норм у сфері медичного обслуговування населення [4].

Нормативно-правові засади реформування системи охорони здоров'я було закладено в нормативно-правових документах, які наведено на рис. 2.

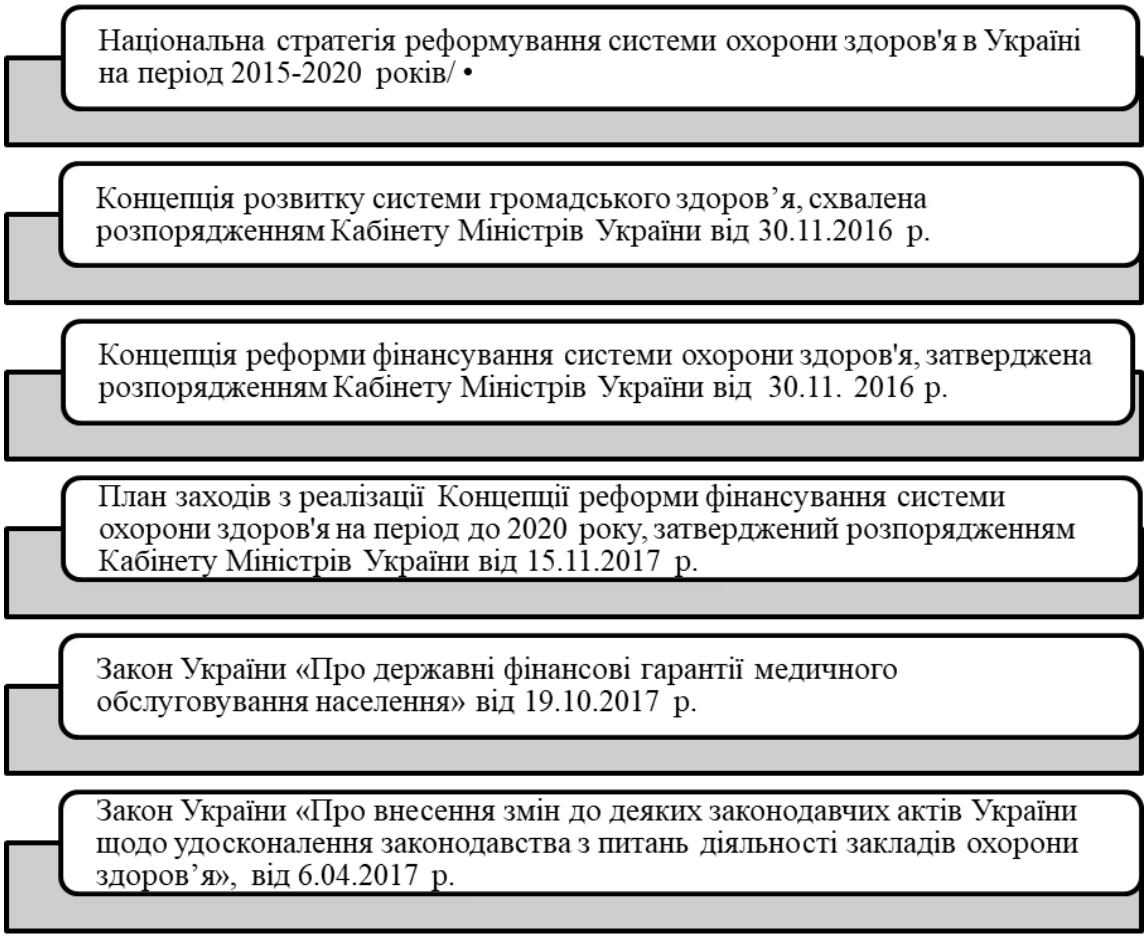

Рисунок 2 – Нормативно-правові підвали попереднього реформування системи охорони здоров'я

Україна майже два роки живе без стратегічного документу у сфері охорони здоров'я. Попередня Стратегія розвитку системи охорони здоров'я діяла у 2015–2020 роках, а на темп розроблення нової значно вплинула пандемія коронавірусу COVID-19. Проте в 2022 році Міністерство охорони здоров'я почало роботу над проєктом Стратегії на період до 2030.

Метою нової Стратегії є сприяння здоров'ю та добробуту громадян через забезпечення справедливого доступу до якісних медичних послуг, побудови стійких систем охорони здоров'я та забезпечення участі суспільства у їх діяльності. Основне завдання Стратегії-2030 — зробити систему охорони здоров'я в Україні людиноорієнтованою [13].

Особливість публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення обумовлена важливістю і продуманістю організацій, які від імені держави здійснюють адміністрування зазначеною галуззю. Показники здоров'я нації не завжди прямо залежать від ефективності діяльності органів публічного управління у сфері охорони здоров'я, у тому числі й у сфері медичного обслуговування населення, проте останні значною мірою здатні впливати на стан зазначеної сфери.

Погоджуємось із Захарчук В. В., яка виокремлює напрями удосконалення ефективності публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення:

1) цифровізація у сфері медичного обслуговування населення;

2) розвиток навчальної та науково-дослідної діяльності під час підготовки фахівців у сфері медичного обслуговування населення;

3) удосконалення належного фінансування сфери медичного обслуговування населення;

4) впровадження якісної кадрової політики у сфері медичного обслуговування населення;

5) покращення санітарного та епідемічного благополуччя населення;

6) розвиток сфери трансплантології [5].

Отож, проведений аналіз особливостей публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення виявив сильні та слабкі сторони процесу, обґрунтував необхідність розробки рекомендацій щодо його удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Барзилович А. Д. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід.* 2020. № 2. С. 134–140. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.2.134

2. Вовк С. М. Системні трансформації охорони здоров'я: монографія. Донецький державний університет управління. МОН України. Кривий Ріг : вид. Р. А. Козлов. 2017. 315 с.

3. Долгіх М. Проблеми формування механізмів публічного управління системою охорони здоров'я: огляд дискусійного поля. *Аспекти публічного управління.* 2019. № 12. С. 16–27.

4. Захарчук В. В. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення. *Часопис Київського університету права.* № 1. 2021. С. 171-174.

5. Захарчук В.В. Доктринальна характеристика напрямків удосконалення сфери медичного обслуговування населення. *Visegrad journal on human lights.* 2020. № 6. (Yol. 1). С. 213-219.

6. Криничко Л. Проблеми системи охорони здоров'я та на прями їх вирішення: погляд науки та практики. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 6. С. 115–131.

7. Кузьменко О.В. Курс адміністративного права України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 820 с.

8. Москаленко В.Ф. Принципи побудови оптимальної системи охорони здоров'я: український контекст: монографія. Київ : Книга плюс, 2008. 320 с.

9. Мунько А. Ю. Децентралізація та стандартизація системи публічних послуг (на прикладі сфери охорони здоров'я). *Державне управління: удосконалення та розвиток : Наукое фахове видання* / Головний редактор: Кобець А. С. 2020. № 8. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/52.pdf.

10. Ніколіна І.І. Трансформація публічного управління в Україні в умовах децентралізації. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України:* Збірник наукових праць VII Міжнародної наук.-практ. конференції (м. Вінниця, 17-19 вересня 2018 р.). Вінниця. 2019. С. 279-290.

11. Про організацію медичного обслуговування населення в Україні. Законопроект. URL: https://www.apteka.ua/article/426436?print

12. Рєпіна А. Державно-приватне партнерство в системі охорони здоров’я України: міф чи реальність. *Юридична газета online*. 2020. №13 (719). URL:https://yur-gazeta.com/publications/practice/derzhavnoprivatne-partnerstvo/derzhavnoprivatne-partnerstvo-v-sistemi-ohoroni-zdorovya-ukrayini-mif-chi-realnist.html.

13. Стратегія охорони здоров'я 2030 дозволить громадянам отримувати якісні безкоштовні медпослуги по всій Україні. URL: https://rpr.org.ua/news/stratehiia-okhorony-zdorov-ia-2030-dozvolyt-hromadianam-otrymuvaty-iakisni-bezkoshtovni-medposluhy-po-vsiy-ukraini-kerivnytsia-dyrektoratu-moz/

УДК: 070:323.2:351

Тетяна Зарудняк

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В статті розглянуто роль засобів масової комунікації в публічному управлінні. Виокремлено першочергові завдання для всіх центрів прийняття державно-управлінських рішень щодо застосування у своїй діяльності засобів масової комунікації. Проаналізовано основні напрями використання соціальних мереж у роботі прес-служб органів державної влади.

Ключові слова: *державна влада, засоби масової комунікації, інформація, комунікація, публічне управління.*

В сучасному суспільстві за останнє десятиліття відбулися значні масштабні трансформації, що не залишити жодної зі сфер суспільного життя поза увагою. В сьогоденних реаліях, коли якість життя суспільства визначається ступенем його інформованості та демократичної свідомості, питання щодо використання в діяльності органів державної влади засобів масової комунікації набуває вагомого значення.

Питання забезпечення прозорості й відкритості органів публічної влади є одним із важливих чинників забезпечення ефективності публічного управління, вільного розвитку суспільних відносин і становлення процесів державотворення. Враховуючи, що інформаційна сфера у XXI стала найбільш впливовим чинником на формування світогляду суспільства наразі гостро

стоїть питання максимально ефективного входження державних органів до медіа-простору соціальних мереж, побудова з їх допомогою ефективної комунікації з громадянами, завоювання довіри громадян та залучення їх до спільної роботи на користь розбудови Держави.

Питання взаємодії органів публічного управління з засобами масової комунікації в науковій думці розглядали такі вчені: А. Барановська, М. Бондаренко, В. Горбулін, С. Демченко, Д. Дубова, А. Колодюк, О. Крюков, А. Марущак, О. Мелащенко, О. Панченко, Є. Романенко, С. Тилушина, Є. Тихомирова, І. Усенко, А. Шевченко та інші.

Метою статті є окреслення комунікативних особливостей взаємодії органів публічного управління з засобами масової інформації та визначення ролі ЗМІ в державній інформаційній політиці.

В умовах сьогодення інформаційна сфера стає фундаментом розвитку економічної, політичної, соціальної, культурної та інших сфер життя суспільства. Важко уявити сучасне життя без інформаційного простору, високий рівень якого виступає одним із ключових чинників демократизації сучасного суспільства. Теоретики та практики розглядають інформацію розглядають інформацію як певний стратегічний ресурс, що не тільки сприяє економії ресурсів, але й підвищує продуктивність праці.

Науковці висловлюють думку, що «найважливішим компонентом системи політичних та соціальних відносин нашого суспільства виступає інформаційна політика, яка є діяльністю суб'єкта в напрямі реалізації та актуалізації своїх інтересів у суспільстві з підтримкою перетворення, зберігання, формування та передачі усіх видів інформації» [1].

Розбудова сучасного інформаційного суспільства сьогодні є одним із важливих пріоритетів державної політики України. Побудова сучасного інформаційного суспільства передбачає якісно нову форму публічного управління, що, у свою чергу, ґрунтується на ефективному використанні інформаційних ресурсів та відповідних інформаційно-телекомунікаційних технологій. Інформація є органічною властивістю управління взагалі та

публічного управління зокрема. Інформація стає необхідною на всіх етапах публічної управлінської діяльності. Якісна та достовірна інформація виступає основою для прийняття управлінських рішень, регулювання суспільних відносин у певній сфері, моніторингу потреб, координації діяльності суб'єктів та об'єктів управління, контролю виконання управлінських рішень, тощо. За своєю природою публічне управління є відповідною інформаційною діяльністю, тобто діяльністю, пов'язаною з отриманням, переробленням та використанням інформації, що дає можливість прийняття управлінських рішень, створюючи для цього інформаційні умови. Створення, зміна та поширення інформації виступають важливими складовими процесу управління загалом та публічного управління зокрема, тому інформація в деякому сенсі виступає інструментом ефективного управління [2].

В даний час, державна інформаційна політика в Україні перебуває в стадії

формування й тестування якісно нових способів, методів і технологій публічного управління, що мають бути ефективними в умовах сучасного інформаційного суспільства та інформаційної війни. В інформаційному суспільстві управління соціальними системами відбувається шляхом залучення комплексних організаційних технологій та методів інформаційно-психологічного впливу, основними елементами яких є спонукання і примус. Варто зазначити, що засоби масової інформації (далі – ЗМІ), в цьому контексті також виступають складовими деяких з форм масової комунікації органів публічного управління з суспільством.

Тож не дивно, що попри все більше поширення терміну «інформаційне суспільство», дослідники так і не дійшли єдиного розуміння його основного змісту. Хтось вважає, що це суспільство, у якому забезпечується «легкий та безперешкодний доступ до інформації у всьому світі», інші вважають, що це таке суспільство, у якому «центральними об'єктами і ресурсами праці більшості є інформація і знання» [3].

Так, наразі в літературі налічується понад 100 визначень поняття «соціальна мережа», але згідно з науковою позицією під терміном «соціальна

мережа» розуміють частину вебпростору, де користувачі спілкуються один з одним та створюють зв'язки та вузли, які мають певний характер – родинний, професійний тощо [4]. С. Івашньова описує соціальну мережу як віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами спілкування, підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів, у тому числі й обмін даними між користувачами, а також обов'язково передбачає попереднє створення облікового запису [5].

Аналізуючи засобів масової комунікації в публічному управлінні варто зауважити, що суспільство більшою мірою перейшло в онлайн-режим де здійснюється обмін формармацією, спілкування, можна отриати різного роду послуги, варто зазначити, що найбільше для комунікації використовуться такі соціальні мережі як «Фейсбук», «Ютуб», «Інстаграм», «Твітер», «Viber». Завдяки технічним досягненням вони надають величезні можливості для спілкування користувачам з усього світу і поширення текстової, фото-, відеоінформації на мільйонну аудиторію за лічені хвилини. Це є чудовою можливістю для органів публічної влади кожної держави надавати інформацію своїм громадянам та всім іншим потенційно зацікавленим сторонам в усьому світі (бізнес-структури, інститути громадянського суспільства, інші політичні актори на міжнародній арені), вступати в комунікацію з ними, роз'яснювати свою політику та об'єднувати зусилля навколо досягнення суспільно важливих цілей. Це стало однією з вагомих причин, чому органи державної влади почали інтенсивно долучатися до вебпростору соціальних мереж і налагоджувати із громадянами комунікацію в новий спосіб. Також це пов'язано з багатьма перевагами такого каналу комунікації – відносно дешева вартість (за винятком платної реклами), швидке поширення інформації, охоплення великої аудиторії, відкритість, прозорість роботи органу публічної влади та можливість безпосереднього спілкування з громадянами (за допомогою приватних повідомлень чи публічних коментарів) [6].

Розвиток інформаційних технологій створює принципово нові можливості для українського суспільства. Інформаційні технології, зокрема,

створюють сучасні форми комунікації у сфері публічної влади, зменшують інформаційну залежність суспільства від так званих традиційних медіа (які редагують інформацію відповідно до своєї мети), приводять до відкритості політики, надають широким масам технологічну можливість брати участь в важливих суспільних та політичних проблемах. Таким чином, сучасні технології інформаційного суспільства розширюють можливості взаємодії громадян і урядових органів, що сприяє демократизації політичного процесу. Зважаючи на зазначене слідує, що підвищення рівня надійності, достовірності інформації, ефективне використання інформаційних ресурсів, внутрішніх та зовнішніх каналів інформації покращую якість владно-управлінських рішень органів публічної влади [7].

Взаємодія органів публічного управління з представниками громадськості за допомогою інформаційних ресурсів виступає ключовим інструментом налагодження зазначеної взаємодії, що впливає на ефективність діяльності органів публічного управління. Така взаємодія передбачає як надання інформації, так і обмін відповідною інформацією [2].

Враховуючи важливу роль в формуванні активної комунікативної діяльності варто визначити першочергові завдання для всіх центрів прийняття державно-управлінських рішень. Так, по-перше, політичні комунікації, здійснювані органами державної влади різного рівня, мають бути чітко спрямованими на інтеграцію суспільства, пошук і донесення до населення таких суспільно значимих ідей, які були б зрозумілими і прийнятними для більшості українських громадян. По-друге, важливим завданням комунікаційного впливу всіх, без винятку, центрів прийняття державно-управлінських рішень має стати поширення та розповсюдження соціально важливої інформації. По-третє, для досягнення результативності здійснюваної управлінської, політичної комунікації, необхідна дієва система постійного зв'язку між центрами прийняття державно-управлінських рішень та авторитетними, впливовими структурами громадянського суспільства, внаслідок чого стане реальною підтримка останніми державно-управлінських

рішень, які готує і приймає Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів України. По-четверте, важливим завданням управлінськими та комунікаційними завданнями органів державної влади та місцевого самоврядування є презентація їх діяльності як інститутів державної влади і впливових, активних суб'єктів політики [7].

Так, Н. Фролова виділяє такі основні напрями використання соціальних мереж у роботі прес-служб органів виконавчої влади: оперативне інформування аудиторії про поточні події в роботі інституції; поширення матеріалів про поточний стан реалізації державної політики в галузі та досягнення цього органу публічної влади; публікація інформаційних матеріалів для громадян щодо діяльності органу публічної влади в межах його компетенції; відображення присутності органу в інтернет-ЗМІ; спростування неправдивих матеріалів у медіа, уточнення неповної, некоректної або викривленої інформації, що поширюється в ЗМІ; швидкий спосіб надання громадянам короткої відповіді від органу публічної влади щодо певних питань, які не потребують залучення додаткових документів або осіб; формулювання іміджу органу публічної влади через уособлення образів голови органу та його заступників, керівників ключових структурних підрозділів та напрямів. Орган перестає бути для громадян знеособленим та абстрактним, а вимальовується як структура, що керується певним державним службовцем, якому можна написати повідомлення, задати питання або висловити свою думку [6]. Тобто, вагомим чинником виступає не тільки висвітлення інформації щодо державного органу через засоби масової комунікації, але й невід'ємною складовою має слугувати відкритість державних структур з можливістю, як отримати інформаційні матеріали, так і отримати відповідь, що потребує залучення певних додаткових ресурсів в найкоротші строки та в найбільш швидший спосіб.

Сьогодні платформа Інтернет, а зокрема, соціальні мережі формують кардинально новий підхід до висвітлення та використання інформації.

В Україні продовжується процес формування залучення державних органів

до використання соціальних мереж, однак навіть попри такий стрімкий розвиток не всі публічні органи висвітлюють свою діяльність та комунікують з суспільством через мережу Інтернет. Тож, в контексті зазначеного набуває актуальності вдосконалення взаємодії засобів масової комунікації та органів публічного управління, як на теоретичному так і на практичному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Князєв В. Держава і громадянське суспільство: еволюція стосунків та їх осмислення / В. Князєв// Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. Київ, 2011. 252 с.

2. Пахнін М. Взаємодія засобів масової комунікації з органами публічного управління як чинник державотворення в Україні [Текст] : дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Пахнін Микола Леонідович ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Харків, 2018. 216 с.

3. Дзьобань О.П. Інформаційна безпека в умовах глобалізаційних тенденцій: до проблеми осмислення сутності // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2016. Вип. 24.

4. Далворт М. Социальные сети: руководство по эксплуатации / М. Далворт. М.: Добрая кн., 2020. 248 с.

5. Якимчук О. Онлайнові соціальні мережі: перспективи розвитку / Олександр Якимчук // Релігія та соціум. Міжнар. часопис. 2011. № 2(6). С. 199 – 205.

6. Фролова Н. В. Особливості використання соціальних мереж у діяльності органів публічної влади / Н. В. Фролова. // Публічне адміністрування: теорія тапрактика. 2019. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2019_1_12

7. Боковець В.В., Ласий Т.П. Комунікаційні механізми формування позитивного іміджу органів публічного управління/ В.В. Боковець, Л.П. Ласий [Електоронний ресурс]: Інфраструктура ринку. 2020. Випуск № 49. С.88-92.

УДК 352:354

Олексій Зінін

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Стаття присвячена актуальним питанням сучасного стану та перспективам розвитку сфери надання послуг населенню на місцевому рівні в Україні. Розглянуто проблеми надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування та можливі шляхи їх вирішення.

***Ключові слова**: адміністративні послуги, органи місцевого самоврядування, децентралізація, центр надання адміністративних послуг*

Створення зручних і доступних умов для отримання громадянами адміністративних послуг при оформленні та видачі документів дозвільного характеру є однією з найважливіших умов для розвитку економіки нашої держави, покращенні інвестиційного та бізнесклімату і, відповідно, покращення добробуту громадян.

Однією з найважливіших умов розвитку стабільної економіки і покращення добробуту громадян України є розвиток сфери послуг. Створення зручних і доступних умов для отримання фізичними і юридичними особами послуг виявляється однією з головних задач, що має вирішуватися органами державної влади та місцевого самоврядування. Загальна демократизація та становлення громадського суспільства сприяють усвідомленню того, що метою сучасної держави є не керування суспільством, а надання йому послуг. Це стало поштовхом до започаткування процесу модернізації державного управління зокрема і в сфері надання адміністративних послуг з метою трансформації України в сервісну державу, однією з функцій якої визнається обслуговування громадян для задоволення їх потреб і захисту інтересів. Саме тому перед органами державної влади і органами місцевого самоврядування актуальною постає проблема в реформуванні системи адміністративних послуг.

Дослідженню системи надання адміністративних послуг в Україні та іноземних державах присвятили свої праці відомі вчені, як В. Авер'янов, О. Андрійко, І. Бондаренко, В. Венедиктова, В. Петьовка, О. Карпенко, І. Коліушко, В. Колпакова, А. Ліпенцева, В. Марченко, О. Оболенський, Г. Писаренко, В. Сороко, В. Тимощук та ін.

Метою даного дослідження є визначення шляхів удосконалення системи надання адміністративних послуг на місцевому рівні.

Одним із провідних напрямів модернізації системи надання адміністративних послуг населенню в Україні є забезпечення її адекватності стану сучасного українського суспільства - саме це дозволить забезпечити її дієвість. Сьогодні у світі таку адекватність можна забезпечити виключно через активне запровадження в діяльність органів влади інформаційно-комунікаційних технологій.

Під адміністративними послугами слід розуміти результат здійснення уповноваженим суб'єктом власних функцій із нормативного закріплення прав та законних інтересів юридичних або фізичних осіб відповідно до їх заяви та у максимально якісний спосіб.

Законом України «Про адміністративні послуги» визначено коло суб'єктів, які можуть надавати адміністративні послуги. Одним із таких суб'єктів є органи місцевого самоврядування [5]. Місцеве самоврядування як форма народовладдя отримало закріплення в ст. 5 Конституції України, згідно з якою народ здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади й органи місцевого самоврядування. Із цього конституційного положення прямо випливає, що місцеве самоврядування займає окреме місце в політичній системі (у механізмі управління суспільством та державою) і його слід розглядати як окрему форму реалізації народом належної йому влади. Таке становище місцевого самоврядування в політичній системі дозволяє його характеризувати як самостійну (поряд із державною владою) форму публічної влади - публічну владу територіальної громади [1, с. 162].

До органів місцевого самоврядування належать такі: 1) місцеві (сільські,

селищні, міські) ради, місцеві голови та їх виконавчі органи; 2) районні та обласні ради - виборні органи, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст. Метою цих органів є право й спроможність у межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [4, с. 19].

Позитивними рисами прийнятого Закону України «Про адміністративні послуги» стали запровадження ідеології служіння держави громадянам, заохочення органів місцевого самоврядування та районних державних адміністрацій до утворення центрів надання адміністративних послуг; законодавча заборона вимагання документів та інформації, якою вже володіють суб'єкти надання адміністративних послуг, або яку вони можуть отримати самостійно; впорядкування внутрішніх процедур надання адміністративної послуг; заборона надання інших платних послуг, крім адміністративних (ксерокопіювання, консультування тощо) суб'єктами надання адміністративних послуг та ін.

Серед найгостріших проблем надання адміністративних послуг на місцевому рівні можна виокремити наступні:

- незрозумілість механізму отримання адміністративної послуги громадянином від суб'єктів надання цих послуг;
- відсутність достатньої інформованості громадян щодо отримання адміністративних послуг;
- незавершеність створення мережі ЦНАП і невідповідність задач, через які вони створювались, з їхнім сьогоднішнім функціонуванням [2, с. 233].

На нашу думку, для вирішення вищезазначеної низки проблем можна оптимізувати існуючий в Україні механізм надання адміністративних послуг шляхом закріплення у законі «Про адміністративні послуги» наступного:

- створення у містах районного значення та, за можливістю, у селищах міського типу, ЦНАП з метою виконання ними функцій фронт-офісу, безпосереднього контакту з громадянами, прийому заяв та супутніх документів, надання довідкової інформації тощо;

- організація роботи територіальних підрозділів ЦНАП як інформаційно-комунікаційних осередків та облаштування місць для вільного доступу до мережі Інтернет, отримання консультацій з питань надання адміністративних послуг, забезпечення можливості отримання супутніх послуг (по типу центрів громад в Грузії);

- організація та активізація роботи мобільних центрів надання адміністративних послуг (тобто таких, що містяться у транспортних засобах), котрі будуть виконувати функції територіальних підрозділів ЦНАП періодично виїжджаючи до сіл, селищ, віддалених населених пунктів;

- у населених пунктах (об'єднаних територіальних громадах) створення ЦНАП або територіального підрозділу ЦНАП лише за умов можливості забезпечити їх належне функціонування та якісне надання адміністративних послуг населенню;

- можливість або неможливість якісно надавати адміністративні послуги, на нашу думку, можна визначати документом по типу Єдиних вимог (Стандарту) до якості обслуговування відвідувачів центрів надання адміністративних послуг [3], що вироблені Міністерством економічного розвитку і торгівлі України; крім того, такий документ має бути прийнятим не як рекомендація, а як реально діюча норма та критерій доцільності чи або недоцільності створення ЦНАП;

- сусідні ОТГ, котрі виявлять бажання утворити власні ЦНАП, можуть зробити це шляхом об'єднання своїх зусиль (по типу міжмуніципального співробітництва у Польщі) за умов можливості створеної інституції вимогам вищезазначеного стандарту [6].

В свою чергу, використання сучасних інформаційних технологій та комунікативних заходів у перспективі мають сприяти вдосконаленню механізму надання адміністративних послуг. До цього можна віднести вироблення системи широкої взаємодії суб'єктів надання адміністративних послуг зі споживачами через мобільні телефони, мережу Інтернет та проведення маркетингових досліджень з метою виявлення сильних та

слабких сторін діючого механізму. Із впровадженням пропонованих новацій очікується наступне впровадження мають призвести до наступних результатів:

- підвищення якості адміністративних послуг;
- прискорення обробки інформації;
- зміцнення контактів влади із громадою;
- створення позитивного іміджу влади;
- створення сприятливих умов для споживачів та виконавців;
- економія часу та бюджетних коштів;
- спрощення системи надання адміністративних послуг, забезпечення її самозбереження, саморегуляції та саморозвитку;
- підвищення рівня поінформованості населення.

Таким чином, важливо й необхідно, щоб послуги надавалися в міру можливості на тому рівні адміністративного управління, який є щонайближчим до певної людини. Отже, неминучими можна вважати подальші суттєві структурно-функціональні зрушення в роботі органів публічної влади, які розпочалися зі створення ЦНАПів. Також важливим і доцільним є: підвищення якості надання державних послуг за допомогою відокремлення одержувачів державних послуг від тих, хто їх надає: досягнення такого рівня професіоналізації державної служби і державного апарату, за якого рішення прийматимуться відповідно до існуючого законодавства і за допомогою чітких, прозорих й об’єктивних процедур; модернізація системи управління таким чином, щоб управлінці отримували всю необхідну інформацію і несли відповідальність за свої дії, а також за формування політики і реалізацію державних програм.

Список використаних джерел:

1. Гринько А.А. Органи місцевого самоврядування як суб'єкт надання адміністративних послуг. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. №7. С.160-163

2. Гройсман В. Б. Основні напрями та технології децентралізації влади. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 2. С. 232-237.

3. Гуненкова О.В. Муніципальні адміністративні послуги як особливий вид діяльності органів місцевого самоврядування. URL: http://nbuv.gov.ua

4. Мердова О.М. Децентралізація сфери надання адміністративних послуг. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2015. № 1. С. 17-22.

5. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL: http://zakon2.rada.gov.ua

6. Проблеми діяльності центрів надання адміністративних послуг на сучасному етапі реформування системи надання адміністративних послуг в Україні. URL: http://old2.niss.gov.ua

7. Семенюк І. Ю., Махначова Н. М., Іванченко Г. В. Моніторинг інформаційного забезпечення цнап вінницької області в умовах нестабільності епідемічної ситуації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19-20. С. 167–171.

УДК 352.82

Дмитро Квапіл

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГОСПОДАРЮЮЧИМИ СУБ'ЄКТАМИ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПАРТНЕРСТВА

У статті розглянуто види взаємодії бізнесу з органами державної влади та управління. Виділено три найбільш важливих форми партнерства держави і бізнесу. Висвітлено інструменти державного регулювання розвитку партнерств в національній економіці, зокрема розглянуто систему заходів задля здійснення цільової, стимулюючої, нормативної (регламентуючої), коригуючої, соціальної, контролюючої діяльності держави, спрямованої на забезпечення умов ефективного функціонування партнерських відносин та вирішення складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки.

***Ключові слова**: державне регулювання розвитку партнерства бізнесу, взаємодія, партнерство.*

Фундаментальною основою забезпечення конкурентоспроможності національної економіки є процес формування конкурентних переваг на засадах партнерських відносин. Значною мірою саме партнерські відносини, тобто формування довготривалих відносин співпраці та довіри між суб'єктами господарювання з метою отримання двосторонньої вигоди, дають можливість повною мірою використовувати використовувати наявні та потенційні можливості середовища функціонування підприємства для розвитку існуючих та створення нових конкурентних переваг на всіх рівнях управління конкурентоспроможністю національної економіки у довгостроковій перспективі. Відтак за сучасних тенденцій розвитку національної економіки, що характеризується ринковою турбулентністю, важливими стають не лише здатність виявити та задовольнити певні потреби клієнтів, але й спроможність формувати довготривалі відносини з усіма партнерами, що беруть участь у виробництві товару та дають можливість ці потреби задовольнити. В таких умовах функції та стратегія розвитку національної економіки має бути переорієнтована з отримання конкурентних переваг окремими суб'єктами господарювання на отримання синергетичних переваг партнерських відносин національним господарством загалом. В пріоритеті має стати міжсекторальне партнерство з орієнтацією на інтереси державного сектора. Адже саме державний сектор розглядає партнерство як спосіб досягнення економічної безпеки держави, а орієнтація на споживачів – один з пріоритетних економічних інтересів учасників партнерських відносин.

Теоретичним підґрунтям розв'язання проблеми реалізації механізмів взаємодії влади і бізнесу у сфері інфраструктури є праці вчених у галузі державно-приватного партнерства (Г. Шварц, К.А. Андрющенко, Л.А. Шергіна, М.А. Теплюк, А.Л. Бержанір, І.С. Біла, У.І. Іллічова, Н.В. Петришина, П.А. Брусер, С.В. Рожкова, Е.Е. Ваксакова, О.В. Сизова, Л.М. Філіпішина, А.О. Черчата) присвячені аналізу деяких аспектів та особливостей застосування механізмів взаємодії влади і бізнесу у сфері інфраструктури в сучасному умовах в рамках глобалізаційних процесів, які вплинули на генезис та становлення бізнес-процесів на підприємствах.

Метою даного дослідження є визначення основних аспектів взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування з господарюючими суб'єктами з метою формування ефективного партнерства.

На сучасному етапі модернізація інфраструктури країни диктує активний розвиток партнерських відносин між державою та приватним бізнесом. Удосконалення механізму державно-приватного партнерства для розвитку інфраструктури регіонів із залученням приватного капіталу носить визначальний характер соціально-економічного розвитку регіонів і малих міст і характеризує ефективність інституціональних і економічних змін [1].

Державне регулювання розвитку партнерства бізнесу і влади доцільно розділити на два етапи:

- створення центру з розвитку партнерства бізнесу і влади при вже існуючому органі центральної влади для початку систематизації державного контролю за розвитком інфраструктурних проектів та набуття державою необхідних знань, навичок та досвіду з використання моделей державно-приватного партнерства;

- після підготовки необхідної кількості спеціалістів з партнерських відносин бізнесу і влади, які відповідають міжнародному рівню, та здійснення аналізу результатів роботи існуючого центру, за умов необхідності розширення інструментарію, необхідного уряду України для успішної реалізації інфраструктурних проектів, можливе створення окремої юридичної особи зі статусом центрального органу виконавчої влади.

На думку вчених, партнерство держави і бізнесу необхідно розглядати з позиції форм взаємодії. При цьому доцільно виділити три найбільш важливих форми партнерства: економічне партнерство; правове партнерство; організаційне партнерство [3].

Економічне партнерство передбачає здійснення спільної підприємницької діяльності державними органами та підприємницькими структурами, спрямованої на отримання неподаткового бюджетного доходу шляхом використання ресурсів підприємницького сектора.

Правове партнерство полягає у спільній організації процесу регулювання підприємницької діяльності з боку держави. Для цього підприємницькі структури можуть брати участь в робочих групах з розробки законодавства, створювати саморегульовані організації із залученням фахівців з органів державної влади, а також використовувати інші форми і методи державного впливу на розвиток бізнесу.

Організаційне партнерство являє собою різні форми участі представників однієї із сторін у структурних підрозділах іншого боку взаємодії. Наприклад, це може бути, з одного боку, участь представників держави в органах корпоративного управління підприємницької структури, а з іншого – участь представників бізнесу в органах, що впливають на прийняття державних рішень. Відповідно до зазначених форм вчені пропонують наступну класифікацію видів партнерства бізнесу і влади [5].

Варто зазначити, що динамічність та турбулентність ринкового середовища, обгрунтовує необхідність нового погляду на конкурентні відносини між суб'єктами національної економіки та усвідомлення їх дуалістичного характеру, який розкривається крізь призму суперництва (антагоністична складова), як прагнення реалізувати власні цілі та інтереси, та взаємодії (конструктивна складова), як усвідомлення отримання конкурентних переваг від взаємодії різних суб'єктів національної економіки. Відтак в сучасних умовах однією з найбільш важливих конкурентних переваг стає схильність до співпраці та постійний пошук найбільш ефективних партнерських відносин, що дозволять суб'єктам національної економіки досягти, зберегти і посилити свої конкурентні переваги.

Ідентифікація суб'єктів партнерських відносин за типами та характером партнерства дозволяє визначити схему взаємозв'язків суб'єктів партнерських відносин та виділити прямі партнерські відносини (з постачальниками, споживачами, посередниками, конкурентами), опосередковані партнерсько-корпоративні відносини (з контактними аудиторіями, зокрема: фінансовими, банківськими та кредитними установами; бюджетними організаціями та

органами державної влади, засобами масової інформації, громадськими організаціями), внутрішні партнерські відносини (з акціонерами, менеджментом корпоративних структур та іншим персоналом). При цьому ключову роль у побудові ефективних партнерських відносин відіграє держава [6].

Відтак усвідомлення важливості партнерства у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки потребує вивчення ролі та функцій такого важливого учасника партнерських відносин, як держава, оскільки нині залишається несформованою прийнятна і виважена політика щодо реалізації завдань регуляторної діяльності держави у формуванні партнерських відносин. Держава як учасник взаємовідносин створює інституційну основу розвитку партнерських відносин, а саме механізми стимулювання створення партнерських структур, законодавче регулювання діяльності суб'єктів господарювання, інші нормативні акти, що регулюють взаємовідносини між суб'єктами національної економіки. Доцільно виокремити дві форми присутності держави у партнерських відносинах:

1) держава як опосередкований партнер, що здійснює вплив на безпосередніх учасників партнерських відносин шляхом нормативно-правового регулювання ринкової діяльності, здійснення функцій прогнозування, планування, координації та контролю;

2) держава як безпосередній партнер, що приймає участь у партнерських відносинах на засадах державно-приватного партнерства [2].

Завдання, які можна досягти шляхом взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування з господарюючими суб'єктами з метою формування ефективного партнерства:

- забезпечення системного підходу і активної практики щодо ініціювання використання механізмів партнерства бізнесу і влади для реформування проектів

інфраструктури як на державному, так і на регіональному рівнях;

- створення дієздатного механізму комплексної державної експертизи пропозицій та пакетів проектних документів з партнерства бізнесу і влади;

- допомога у створенні національної системи підготовки і сертифікації кадрів з підготовки та управління проектів партнерства бізнесу і влади;

- створення сталого джерела підтримки передпро"ектних, проектних та експертних робіт у сфері партнерства бізнесу і влади;

- організація моніторингу реалізації проектів партнерства бізнесу і влади;

- створення системи накопичення та збереження інституційної пам'яті про проекти партнерства бізнесу і влади;

- забезпечення надання консультаційної допомоги підприємствам, галузевим міністерствам та регіональним установам щодо залучення механізмів партнерства бізнесу і влади до реалізації інфраструктурних проектів;

- створення моделі для визначення ефективності від використання моделей партнерства бізнесу і влади під час реалізації інфраструктурних проектів;

- створення комплексної інформаційної підтримки державної політики в сфері партнерства бізнесу і влади як усередині України, так і за її межами;

- реалізація просвітницької та роз'яснювальної діяльності серед органів місцевої влади щодо можливостей залучення приватних партнерів до реалізації інфраструктурних проектів;

- інституціональний розвиток сфери партнерства бізнесу і влади в Україні, який перешкоджав би поширенню корупції в механізмах державно-приватного партнерства [4].

Таким чином, ефективність використання моделей державно-приватного партнерства для залучення інвестицій та операторів до інфраструктурних проектів, свідчить більше про негативні результати від впровадження партнерства. До причин, які призвели до таких наслідків, можна віднести відсутність урядового регулювання "ринку" державноприватного партнерства в Україні. Європейська практика свідчить, що для налагодження правильної державної політики у відносинах з приватними партнерами в рамках реалізації інфраструктурних проектів необхідно створити окремий підрозділ, який займався б виключно розвитком партнерських відносин бізнесу і влади в Україні. Основною його метою має стати координація діяльності державної політики у сфері партнерських відносин бізнесу і влади.

Список використаних джерел:

1. Бержанір А.Л. Світовий досвід забезпечення взаємодії влади та бізнесу в економічних системах. *Вісник Донецького національного університету*. 2020. №1. С. 32-35.

2. Біла І.С., Іллічова У.І. Світовий досвід державно-приватного партнерства. *Глобальні та національні проблеми економіки.* Електронне наукове видання. 2018. Вип. 21. С. 126-129.

3. Біла І.С., Петришина Н.В. Особливості державно-приватного партнерства в сучасних умовах в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2020. № 2. С. 36–39.

4. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. URL: http:// www.nbuv.gov.ua

5. Ємельянов В.М. Взаємодія держави і бізнесу в регулюванні економічних процесів та зміцненні економічної безпеки. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. 2021. №4. С. 125-147.

6. Ємельянов В.М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком України: теорія, методологія, практика: монографія. Миколаїв. 2019. 420 с.

7. Махначова Н. М. Роль соціального партнерства в громаді в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6404

УДК 342:34(045)

Анастасія Козловська

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ПРАВОСУДДЯ В СИСТЕМІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

Статтю присвячено аналізу еволюції правосуддя в системі демократичного врядування.. Вивчено основні ознаки демократичного врядування. Обґрунтовано роль системи правосуддя в демократичних спрямуваннях України. Узагальнено основні проблеми системи правосуддя та функції і завдання організації судоустрою в Україні.

Ключові слова: *правосуддя, еволюція, організація, демократичне врядування, держава.*

Поступальний розвиток суспільного буття передбачає упорядкування суспільних відносин. Фундаментальні засади розбудови сучасних демократичних держав – верховенство права, демократія та належне врядування, які утвердилися в такій же хронологічній послідовності.

Первинною основою парадигми сучасного публічного управління та адміністрування є людиноцентризм. Категорія гуманізму, на думку Н. Г. Єршової, становить собою водночас і ціль, і спосіб, і умову та результат існування світу людського буття. Дослідниця наголошує, що гуманістичний підхід у сфері публічного управління забезпечує впровадження в практику врядування ідеї гуманізації всієї соціальної системи, всіх сфер зв'язків і взаємодій учасників політичного процесу [3].

В свою чергу, О.Я. Красівський та П. М. Петровський П. М. констатують, що необхідним завданням суб'єктів обґрунтування і здійснення реформ в публічно-управлінській сфері є дотримання парадигмальної єдності в діяльності всіх учасників демократичного врядування [5].

Модерна зміна парадигмальних установок у системі публічного управління пов'язана з становленням «врядування», яке в характеризується на противагу управлінню наступними ознаками:

- розширений суб'єктний склад за рахунок громадян як активних учасників, неформальних, громадських та бізнес-структур як повноцінних агентів;
- транспарентність як ключова функція публічного управління;
- багаторівневе управління, наявність самокерованих мереж;
- продукування спільних інтересів;
- мораль, вірування, національна ідентичність виступають конструктом у логіці взаємодії [2].

У демократичного врядуванні роль суду не можна недооцінювати. Його діяльність стосується всіх сторін і сфер суспільства. Сучасна державно-правова доктрина розглядає суд як одна з найважливіших завоювань цивілізації, що

міцно увійшло в життя народів. Щерблюк О. наголошує, що судоустрій є соціально необхідним продуктом життєдіяльності, обумовленим еволюцією людства [9, с. 196].

Як зазначає Ніколіна І.І., впродовж останнього десятиріччя Україна здійснює європейський вибір поступу [10]. Суспільство прагне наблизитись до європейських стандартів в правовій, освітній, медичній, цифровій, господарській та інших сферах, сплачуючи за свій вибір цивілізаційного розвитку при цьому навіть сотнями, а сьогодні – вже тисячами людських життів Українство усвідомило, що для досягнення цієї мети потрібні суспільні дії органів публічної влади та громадянського суспільства. В цьому випадку влада та громадяни мають усвідомити необхідність таких важливих інструментів влади, як: прозорість, відкритість, гласність та публічність.. Зважаючи на сучасні лінії розвитку провідних країн світу, досягнення цих інструментів можливе за допомогою демократичного врядування з розвинутою системою правосуддя.

Актуальність теми даної теми обумовлена тим, що будь-яка розвинута демократична країна, що має на меті швидко та якісно забезпечувати належне правосуддя, зобов’язана організувати таку систему судоустрою, за якої всі зусилля та ресурси, що задіяні судовою владою, будуть ефективними та дієвими, раціональними та справедливими.

Судова система, відправлення правосуддя, оцінка їх якості та ефективності завжди привертало увагу багатьох науковців і практиків, а саме: Щерблюк О., Грень Н., Леськів С., Вишневський М., Курило О., Стрижак А.

Однак, дана тема потребує дослідження, оскільки постає гостра потреба реалізації правосуддя в умовах нових воєнних викликів.

Мета дослідження полягає в аналізі еволюції правосуддя в системі демократичного врядування.

В Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки, затвердженій указом Президента України від 11 червня 2021 року, зазначається, що «незалежне та неупереджене правосуддя є запорукою сталого розвитку суспільства і держави, гарантією додержання прав і свобод людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб,

інтересів держави, зростання добробуту та якості життя, створення привабливого інвестиційного клімату, своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права» [8].

Ми знаємо, що правосуддя не може реалізовуватись саме по собі. Його здійснення потрібно організувати, тобто створити відповідні умови для функціонування судів.

Розвинута система правосуддя, в свою чергу, наближатиме утвердження правопорядку тобто вкорінення високого рівня правової культури, діяльності всіх суб'єктів суспільних відносин на засадах верховенства права та захисту прав і свобод людини.

Право на справедливий суд має комплексну структуру, складається з багатьох елементів, і ототожнення цього права виключно зі справедливою процедурою є не цілком правильним [1, с. 133].

Зміст права на справедливий суд знаходимо в міжнародних стандартах, серед яких найширше воно розкривається у ст. 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, яка передбачає, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить суперечку щодо його прав та обов’язків цивільного типу або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [4].

Щерблюк О. зазначає, що право на суд охоплює надзвичайно широке поле різноманітних категорій. Воно стосується як інституційних та організаційних аспектів, так і особливостей здійснення окремих судових процедур [9].

До організаційних умов забезпечення системи правосуддя відносяться: формування структури судів; матеріально-технічне та фінансове забезпечення судів; комплектування суддівського корпусу; підбір і розстановка кадрів в апараті судів; підвищення кваліфікації суддів і працівників апарату судів; ведення судової статистики та ін.

Організаційне забезпечення діяльності судів реалізується різними органами влади: законодавчою, виконавчою та судовою. При цьому кожен з них діє в межах своєї компетенції. Зокрема, Верховна Рада України, як орган

законодавчої влади, ухвалює закони, що регламентують організацію і порядок діяльності судових органів; Президент України призначає суддів, надає їм кваліфікаційні класи суддів; Міністерство юстиції України, в свою чергу, забезпечує підвищення кваліфікації кадрів судів; голови судів, пленуми і президії судів організовують роботу по здійсненню правосуддя відповідним судом; апарат суду організовує розгляд конкретних судових справ тощо. Органи самоврядування суддів, які з'явилися, теж стали займати окреме місце в системі органів, які здійснюють організаційне забезпечення діяльності судів [6].

Сучасна система правосуддя має ряд проблем, які наведено, в тому числі, і в Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки [8].

На рисунку 1 узагальнено основні проблеми системи правосуддя в Україні.

Рисунок 1 – Основні проблеми системи правосуддя в Україні

В Україні діє єдина система забезпечення функціонування судової влади, а саме судів, органів суддівського врядування, інших державних органів та установ системи правосуддя. Органами та установами, які покликані здійснювати функції і завдання організації судоустрою, є Вища рада правосуддя, Державна судова адміністрація України, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, суддівське самоврядування, апарат суду, Національна школа суддів України, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування, що беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів [9].

Функції і завдання організації судоустрою – це запорука ефективної роботи усієї судової системи. Вони мають відповідати сприянню належного здійснення судами своїх повноважень, а з іншого боку, не створювати умови для впливу на суддів.

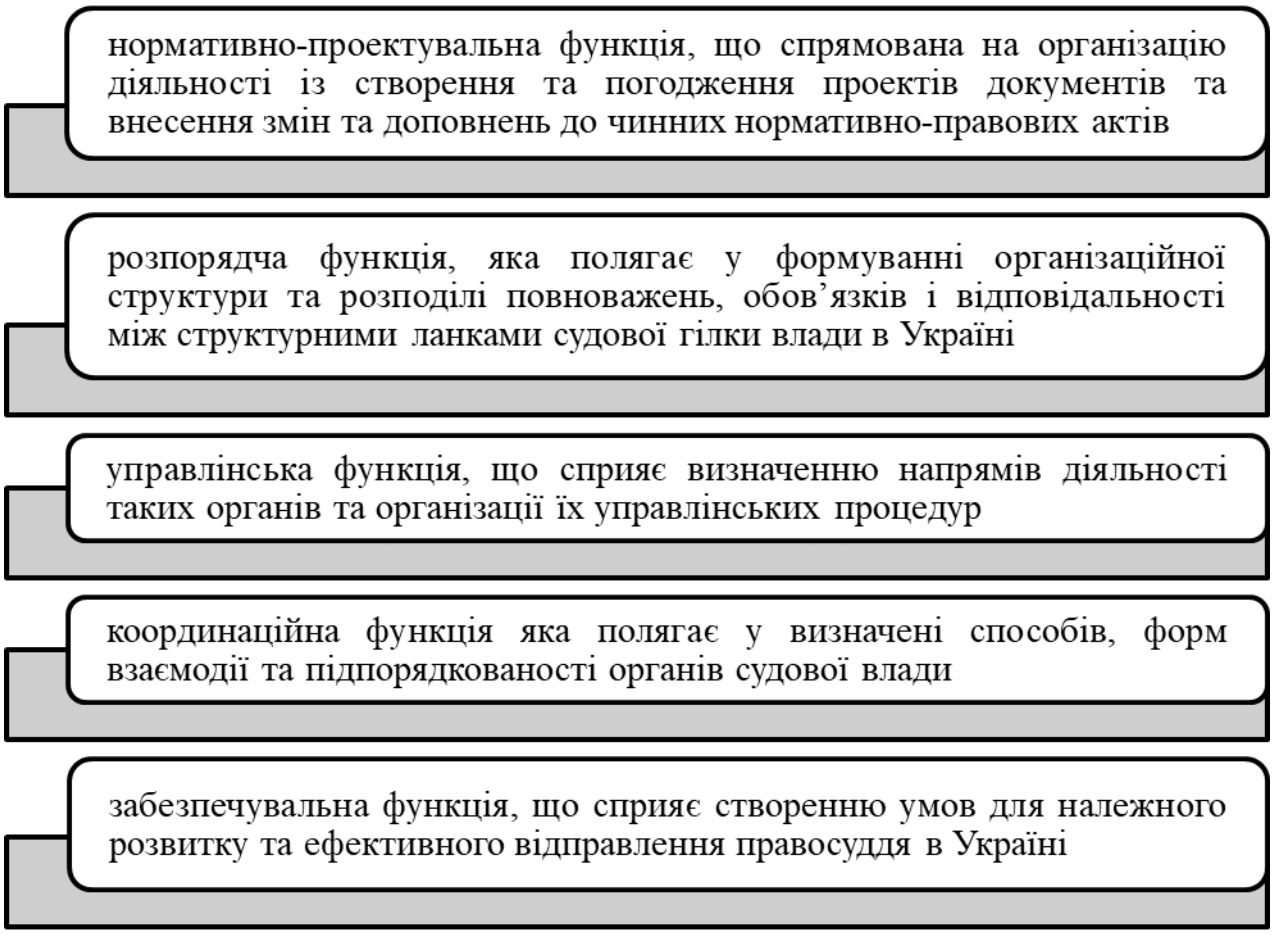

Рисунок 2 – Функції і завдання організації судоустрою в Україні

Одними з найважливіших організаційних принципів побудови держави є - професіоналізм і компетентність, які мають безпосереднє відношення і до проблеми судоустрою в контексті демократичного врядування.

Отже розглянуті аспекти розбудови правосуддя в системі демократичного врядування визначають доцільність розгляду закордонного досвіду аналогічних процесів.

Список використаних джерел:

1. Грень Н. Право на справедливий суд: проблеми доступності та публічності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2015. № 825. С. 132–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_825_23

2. Делія О. В. Governance як концептуальний підхід до розуміння публічного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2015. № 7. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=869

3. Єршова Н. Г. Категоріально-понятійна основа гуманістичного підходу у сфері публічного управління. *Держава та регіони. Серія: Державне управління.* 2021. № 1 (71). С. 13-20. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2021/4.pdf

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97} URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

5. Красівський О.Я., Петровський П. М. Теоретико-методологічне обґрунтування реформ у публічно-управлінській сфері. *Актуальні проблеми державного управління.* 2021. № 1(59). С. 17-24. URL: https://ap.kh.ua/index.php/apdu/article/view/449/610

6. Леськів С.Р. Історичні аспекти розвитку інституту суддівського самоврядування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України.* 2015. № 3. С. 58 – 63.

7. Ніколіна І.І. Трансформація публічного управління в Україні в умовах децентралізації. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України:* Збірник наукових праць VII Міжнародної наук.-практ. конференції (м. Вінниця, 17-19 вересня 2018 р.). Вінниця. 2019. С. 279-290.

8. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки : Указ Президента України від 11.06.2021 № №231/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text

9. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_30953

10. Щерблюк О. Завдання і функції організації судоустрою в Україні. *KELM*. 2020. № 6 (34). Vol. 3. С. 195-199. URL: http://kelmczasopisma.com/viewpdf/2895

УДК 339.92:332.1

Діана Колесюк

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ МІСЦЕВОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджено концептуальні засади транскордонного співробітництва як напряму євроінтеграційних процесів в Україні та вагомого чинника підвищення рівня регіональної конкурентоспроможності. Дослідження ґрунтується на концепціях конкурентоспроможності, макроекономічної стабільності, теоріях розвитку соціального капіталу та державно-приватного партнерства. Розглянуто сутність транскордонного співробітництва. Здійснено огляд основних механізмів, які дають змогу розвивати зовнішньоекономічні зв'язки у прикордонних регіонах України.

***Ключові слова**: транскордонне співробітництво, регіон,.*

Активізація міжнародного співробітництва є одним із важливих чинників збалансованого соціально-економічного розвитку, підвищення рівня життя населення, вона сприяє розвитку сфер торгівлі, культури, освітньої діяльності. Розширення кордонів з ЄС та виконання завдань Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, процеси інтеграції, глобалізації та регіоналізації економіки актуалізують поглиблене вивчення питань транскордонного співробітництва

регіонів України.

За умов недостатньо розвинутої нормативно-правової бази, військового конфлікту та затяжної фінансової кризи, з одного боку, та посилення євроінтеграційних процесів, з іншого боку, забезпечення стійкого економічного розвитку України нерозривно пов'язане з постійною транскордонною взаємодією регіонів, яка суттєво підвищує ефективність використання фінансових, інтелектуальних, інформаційних, людських та інших видів ресурсів. Основні завдання, що протягом останніх років висувають перед собою науковці та практики, полягають у визначенні передумов, перспектив та конкурентних переваг транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України; визначенні ефективних механізмів розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у прикордонних регіонах України.

Теоретико-методологічні й прикладні положення транскордонного співробітництва досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: П. Бєлєнький, Б. Буркінський, В. Гоблик, М. Долішній, В. Кравців, В. Лажнік, М. Лендєл, П. Луцишин, Ю. Макогон, Н. Мікула, В. Павлов, Р. Федан й ін. Вагомий внесок у дослідження теоретичних підходів до оцінки ефективності транскордонного співробітництва зробили такі науковці, як Н. Мікула, Т. Терещенко, Л. Шилік, І. Школа.

Метою даної роботи є узагальнення особливостей транскордонного співробітництва як інструменту місцевого та регіонального розвитку.

Транскордонне співробітництво - спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, кологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [4, с. 32].

Транскордонне співробітництво розглядається сьогодні в Європі або як інструмент регіонального розвитку, зокрема розвитку прикордонних регіонів, або як один з інструментів створення Європи без внутрішніх кордонів.

Розширення ЄС пропонує нові можливості для розбудови транскордонного співробітництва за умови розвитку відповідних інструментів його стимулювання.

У «Методичних рекомендаціях щодо транскордонного співробітництва місцевих і регіональних влад в Європі», виданих Радою Європи, зазначається, що основоположний принцип транскордонного співробітництва полягає в тому, щоб створювати зв'язки та договірні міжрегіональні та міждержавні відносини. При цьому необхідно особливо підкреслити той факт, що при реалізації будь-якої форми транскордонного співробітництва загальними вимогами є дотримання національних законодавств і повага міжнародних зобов'язань держав, до яких належать територіальні общини або власті, що є суб'єктами договірних відносин про транскордонне співробітництво.

За сучасних умов розвитку інтеграційних процесів транскордонне співробітництво має можливість прискорювати процеси вирівнювання якості життя населення прикордонних територій до середньоєвропейського рівня та сприяти досягненню вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон. Воно також сприяє мобілізації місцевих ресурсів та підвищенню ефективності їх використання, робить можливим об'єднувати зусилля для вирішення спільних проблем у транскордонному регіоні [1, с. 52].

Транскордонне співробітництво сприяє:

- зміцненню взаємної довіри та безпеки;
- активізації торговельно-економічного співробітництва;
- залученню іноземних інвестицій для реалізації спільних проектів;
- спільному використання енергетичних ресурсів;
- виробленню спільної стратегії охорони довкілля;
- розвитку транспортної та прикордонної інфраструктури;
- взаємодії у сфері боротьби з нелегальною міграцією та організованою злочинністю;
- ефективному використанню людських ресурсів шляхом створення спільного ринку праці;

- поглибленню культурних та комунікаційних зв’язків;

- розвитку туризму;

- боротьбі з наслідками стихійних лих та екологічних катастроф (паводки, землетруси та ін).

В процесі транскордонного співробітництва вирішуються такі завдання:

- не допускається перетворення нових східних кордонів ЄС у жорсткі розподільчі лінії, які відмежовують Україну від Європи, та перетворення регіонів з обох боків нових східних кордонів ЄС і України в периферійні і тупикові;

- координуються концепції соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів;

- поступово формуються інтегровані, насамперед в господарському і просторово-економічному плані, транскордонні регіони України з центральноєвропейськими державами;

- створюється єдина і взаємодоповнююча транспортна, прикордонна та інша інфраструктура;

- складається система міжнародної взаємодії місцевих органів державної влади і самоврядування, територіальних громад тощо [3, с. 142].

Сучасний етап розвитку транскордонного співробітництва між Україною та ЄС характеризується значними зрушеннями в організаційно-економічному забезпеченні функціонування транскордонних регіонів. Поряд з традиційними формами інституціоналізації, такими як підписання міжрегіональних угод, реалізація спільних проєктів у рамках програм добросусідства ЄС, співфінансування інвестиційних програм у транскордонному просторі, спрямованих на розвиток інфраструктури прикордонних територій України, діяльність єврорегіонів тощо, активно обговорюються та впроваджуються в систему економічної співпраці елементи сучасних транскордонних структур – транскордонних кластерів, транскордонних наукових та індустріальних парків, європейських угрупувань територіального співробітництва, об’єднань єврорегіонального співробітництва тощо.

Загалом під організаційно-економічним забезпеченням розвитку транскордонних регіонів слід розуміти низку взаємопов'язаних складових економічного механізму, об'єднаних спільною метою – підвищенням рівня ефективності реалізації транскордонних проєктів і програм у межах відповідного транскордонного регіону.

Загалом можна констатувати, що організаційно-економічне забезпечення розвитку транскордонної регіону складається з трьох основних блоків: інституційно-організаційного, адміністративно-управлінського та організаційно-фінансового. Кожен із них охоплює певне коло завдань та напрямів впливу на формування та економічний розвиток транскордонних регіонів. Разом із цим, вказані блоки володіють характерним набором ланок та механізмів функціонування, які визначають рівень системності та цілісності їх впливу на розвиток транскордонного регіону.

Базовим блоком, з погляду активізації економічних процесів у транскордонному регіоні, можна вважати його інституційно-організаційне забезпечення. Воно формується, насамперед, під впливом міжрегіональних угод, підписаних між органами місцевого самоврядування прикордонних територій сусідніх держав (регіонального, субрегіонального та локального рівнів), а також єврорегіонів і транскордонних партнерств, які виступають базовими інституціями в системі транскордонної співпраці сучасних країн-членів ЄС. Крім того, інституційно-організаційне забезпечення транскордонного регіону опирається на функціонування та взаємодію таких інституцій, як торгово-промислові палати та бізнес асоціації, навчальні заклади та наукові установи, громадські організації та благодійні фонди, під впливом взаємодії яких з різних боків кордону формується коло взаємопов'язаних інститутів і створюється відповідне інституційно-правове поле, що поширюється на формальні та неформальні інститути [1, с. 74].

Ще одним об'єктом, який одночасно виступає важливою ланкою системи формування інституційно-організаційного забезпечення транскордонного регіону є транскордонні кластери. Вони поєднують у собі як окремі з вищеперелічених інституцій, так і господарюючі суб'єкти системи транскордонного бізнесу.

В останнє десятиліття активно формується мережа горизонтальних економічних, культурних, освітніх та наукових взаємозв'язків між прикордонними регіонами України та країнами ЄС, яка забезпечує взаємодію органів влади та місцевого самоврядування, бізнесу, університетів, наукових установ, організацій громадянського суспільства. Серед сприятливих чинників розвитку такої взаємодії варто виділити географічну близькість (близькість до кордонів країн ЄС – Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії), цільову довгострокову політику ЄС щодо макрорегіонів (макрорегіональна стратегія ЄС для Дунайського регіону, та перспективи створення Карпатського макрорегіону); організаційні можливості (досвід проєктного менеджменту та реалізації ініціатив у сфері транскордонного співробітництва, потенціал агенцій регіонального розвитку; історичні та соціокультурні зв'язки, передусім західноукраїнських територій із європейськими країнами; науково експертний потенціал; зовнішньополітичний вектор України (прагнення до інтеграції в євроатлантичний цивілізаційний простір).

Таким чином, транскордонне співробітництво є особливим різновидом співпраці громад, розташованих близько, проте розмежованих державними кордонами. Транскордонне співробітництво сприяє об'єднанню їх жителів, які століттями мали спільну історію, схожі побут і ментальність, а також мають традиційні родинні зв'язки, дружні та професійні взаємини, спільні інтереси в сучасності. Україна межує з чотирма європейськими країнами, а отже транскордонне співробітництво допомагає європейській інтеграції. Ефективне транскордонне співробітництво здатне стимулювати розвиток віддалених від центру та нерідко депресивних регіонів нашої держави, де спостерігається нерівномірність економічного та соціально-культурного розвитку, розподілу економічних і суспільних благ, зокрема, між містом і селом.

Список використаних джерел:

1. Артьомов І. Транскордонне співробітництво в Європейській стратегії інтеграції України. Ужгород : Ліра, 2019. 396 с.

2. Євчак Ю.Б.Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник. К., 2020. 152 с.

3. Мікула Н. Міжтериторічне та транскордонне співробітництво. Львів: ІРД НАН України, 2017. 322с.

4. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2021. 47 с.

УДК 352.07 (477)

Анастасія Корж

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТИВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

У даній статті було розглянуто особливості реалізації державної регулятивної політики у сфері підприємницької діяльності на місцевому рівні. Встановлено, що врегулювання становлення та фінансове проектування слід затверджувати зі спільними тактичними цілями окремої адміністративно-територіальної одиниці, громади, регіону, держави. Простежено цілі державної регулятивної політики та цілі місцевого фінансового становлення. Наведено основні стратегічні етапи розвитку, з яких розпочинається процес формування регулятивного впливу держави, та як підсумок визначено, що на місцевому рівні управління – кожен проект регулятивного акту в обов'язковому порядку розглядається місцевою радою, а вже потім всі прийняті рішення і пропозиції передаються до уповноваженого органу – постійної комісії, яка вивчає всю інформацію та надає висновки щодо відповідності даного проекту вимогам чинного законодавства.

Ключові слова: *державна регулятивна політика, стратегія державної регулятивної політики, підприємницька діяльність, альтернативні моделі формування державної регулятивної політики.*

Сфера підприємницької діяльності і державна структура управління тісно переплітаються в наш час. Тому все частіше можна зустріти модель

впровадження державного регулювання на місцевому рівні, задля досягнення певної мети, яка буде досягнута лише шляхом взаємодії (наприклад, прийняття відповідної нормативно-правової бази, яка включає в себе інтереси обох зацікавлених сторін).[1]

Теоретичні і методологічні аспекти їх формулювання та впровадження у сфері державної регулятивної політики, перш за все повинні базуватись на чіткому розумінні соціально-економічної, соціально-психологічної і соціокультурної діяльності підприємств. Проте багатьма відомими вітчизняними і іноземними науковцями було неодноразово відмічено неспроможність як ринку так і держави загалом, пояснюючи таке становище нестабільним економічним рівнем, який не можна виправити через великий вплив економічної кризи, що простежується в наш час. Проте попри всі негативні якості слід відмітити, що ефективна взаємодія підприємництва і держави все ж може бути досягнута за умови коли державне регулятивна політика набуде ринкові і конкурентоспроможні якості, які в подальшому стануть адміністративно-виробничим процесом.[2] Така послідовність виникнення і поступове впровадження загально ринкових «правил гри» несе за собою ряд позитивних аспектів, таких як ефективне використання людського і ресурсного капіталу при цьому досягнувши бажаної рівноваги, яка включає три складові – фізичних осіб, людського суспільства і держави.[3]

Безліч відомих вітчизняних науковців в своїх роботах висвітлювали дану проблематику, проте є окремий перелік наукових діячів, праці яких зробили значний внесок у розв’язання даного питання, до них можна віднести наступних: І.Колупаєв [5], Ю.Єхануров , Н.Осадча [8], В.Воротін [6] та багато інших.

Мета статті - визначення особливостей реалізації державної регулятивної політики у сфері підприємницької діяльності на місцевому рівні.

Основні аспекти проведення державної регулятивної політики (далі -ДРП) державними органами та посадовими особами місцевої влади регламентовані переліком статтей 31-38 Закону «Про засади державної регулятивної політики у сфері господарської діяльності». [4]

Виходячи із 34 статті Закону України (далі - ЗУ), було відмічено, що проекти регулятивного акта, які вносяться до сільських, селищних, міських чи районних рад на подальший розгляд в обов'язковому порядку подаються відповідальною постійною комісією до уповноважених органів, які підготовлюють у встановленому порядку КМУ пропозиції, що стосуються подальших шляхів вдосконалення проекту згідно чинних принципів ДРП.[7]

До державних регулятивних служб чи не щодня надходять безліч звернень від органів місцевої влади, в яких описуються прохання щодо роз'яснень інформації, яка наведення в 34 статті ЗУ, а також опису механізму взаємин між органами місцевої влади та державною регулятивною політикою, які відбуваються в ході розроблення та прийняття різноманітного ряду проектів регулятивних актів.[9]

Для більш вичерпного роз'яснення даного законопроекту, було опубліковано інформацію, в якій йдеться про те, що органи місцевого самоврядування повинні обов'язково передати даний проект до постійної комісії, яка в свою чергу буде детально вивчати всю одержану інформацію і надасть ряд одержаних висновків, які пов'язані з відповідністю даного проекту ряду законодавчих вимог.

Ця комісія створюється відповідною радою для здійснення повноважень, наданих цим Законом, та реалізації національної регулятивної політики. У разі потреби ці повноваження можуть бути передані одній із діючих постійних комісій. Відповідальна постійна комісія надає експертний висновок щодо регулятивних наслідків запропонованого проекту регулятивного законопроекту. Порядок та строки підготовки експертних висновків щодо регулятивних наслідків проектів регулятивних законопроектів встановлюються відповідною радою.

Експертний висновок готується відповідальною постійною комісією на основі аналізу регулятивного впливу та супроводжується проектом регулятивного законопроекту. Він в свою чергу має включати короткий аналіз впливу регулятивного законопроекту на суб'єктів господарювання, що діють у відповідній громаді, та підтвердження доцільності його прийняття.

Однак на активний запит представника ради, постійної комісії ради, голови районної чи обласної ради відповідальна постійна комісія може прийняти рішення про підготовку експертного висновку щодо регулятивних наслідків поданого радою проекту нормативного законопроекту. Заступник постійної комісії, голова районної чи обласної комісії. При цьому аналіз регулятивного впливу не складався, а експертний висновок про регуляторний вплив складався відповідно до вимог статті 8 цього Закону.

Отже, в даному випадку за умови, що експертний висновок щодо регулятивного впливу законопроекту повністю відповідає вимогам статті 8 закону та затвердженому Кабміном підходу до аналізу впливу регулятивного законопроекту. України від 11.03.2004 № 308 (зі змінами), цей висновок можна розглядати як аналіз регулятивних наслідків.

Тобто подавати пропозиції щодо вдосконалення проекту відповідно до принципів національної регулятивної політики, можна за умови подання наступного ряду документів:

- повний текст проекту регулятивного закону та всіх додатків;
- проаналізований вплив регулювання на нього;
- експертний висновок щодо регулятивних наслідків проекту регулятивного законопроекту.

Разом з тим, ми звернули увагу на те, що відповідно до вимог статті 36 Закону деякий ряд обставин не підлягає погодженню уповноваженими органами чи посадовими особами місцевого самоврядування, до них відносять наступні:

- немає аналізу регулятивного впливу;
- проект нормативного закону не був оприлюднений.

У зв’язку з цим DRS рекомендує надати копію опублікованого повідомлення про реліз проєкту для встановлення фактів релізу проекту, аналізу регулятивного впливу на нього та дотримання принципів прозорості та громадської думки.

При внесенні головою постійної комісії проект розпоряджень на пленарне засідання ради він доповідає висновок постійної комісії про відповідність проекту розпорядження положенням статей 4 і 8 цього Закону.

Отже, Закон не передбачає обов'язкового розгляду пропозицій уповноважених органів щодо вдосконалення програм відповідно до засад державної регулятивної політики та повідомлень ДРС. Рішення щодо обговорення приймає постійна комісія, яка відповідає за підтримку відповідних рад у розгляді проектів нормативно-правових актів, а відповідні представники ради приймають рішення під час винесення проектів розпоряджень на пленарне засідання.

Це передбачено також частиною третьою статті 24 Закону України «Про місцеве самоврядування», згідно з якою органи місцевого самоврядування та їх посадові особи діють лише в установленому порядку, у межах своїх повноважень та у встановленому порядку. Конституція та Закон України Конституція та Закон України, укази Президента України, Кабінету Міністрів України та Автономної Республіки Крим - а також постанови Верховної Ради та Ради міністрів України. Автономної Республіки Крим, прийнятої в межах її компетенції.

Тому органи місцевого самоврядування можуть керувати лише тими питаннями, які належать до їх компетенції, і лише в частині, що не порушує вимог чинного законодавства України.

Отже, слід зауважити, що на місцевому рівні управління реалізація державної регулятивної політики ведеться неухильно від чинного законодавства, адже кожна територіальна одиниця безпосередньо підпорядкована вищим законодавчим органам, які скеровують всю діяльність місцевого самоврядування. Також стало відомо, що вищі органи влади, які надають проекти на розгляд місцевого самоврядування, перед постановкою своїх висновків обов'язково керуються корективами, які були запропоновані органами селищної, районної чи міської рад, адже тільки така технологічна послідовність спроможна зробити правильний висновок, який буде виграшним для обох сторін.

Список використаних джерел:

1. Юлдашев О. Х. Проблеми вдосконалення регуляторної політики в Україні : монографія. К. : Парламент. вид-во, 2015. 360 с.

2. Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності в Україні : довідник. К. : Логос, 2019.183 с.

3. Задихайло Д. В. Правові засади формування та реалізації економічної політики держави : автореф. дис. … д-ра юрид. наук / Д. В. Задихайло. Х., 2018. 38 с.

4. Ісаков М. Г. Поняття та ознаки підприємництва як об’єкта державного контролю. Форум права. 2019. № 4. С. 332–339.

5. Малига В. Стратегія як основа реалізації державної регулятивної політики. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2019. Вип. 61. С. 30–36.

6. Никитченко Н. В. Правове регулювання державного контролю у сфері господарської діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.19. НАН України, І-т екон.-прав. дослідж. К., 2019. 480 с.

7. Про деякі заходи щодо забезпечення здійснення державної регуляторної політики : Указ Президента України від 01.06.2020 р. №901. Офіц. вісн. України. 2020. №22. Ст. 1193.

8. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2017 р. Відом. Верхов. Ради України. 2017. №9. Ст. 79.

УДК 347.97.99

Микола Корчевський

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ІНСТИТУЦІЙНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджено сучасний стан інституційної незалежності судової гілки влади в Україні та перспективи її розвитку. Визначено, що вона є складним та багатогранним явищем, що має універсальний характер у конституційно-правовому вимірі. Саме через діяльність судової влади

забезпечується баланс між свободами та правами людини, інтересами суспільства й обов'язками держави. У результаті аналізу міжнародних стандартів незалежності суду, українського законодавства та практичного здійснення правосуддя в Україні робиться висновок про зміст і обсяг інституційної незалежності судової гілки влади в нашій державі, а також її гарантування під час проведення конституційної реформи у сфері правосуддя.
Ключові слова: *принцип поділу влади, верховенство права, право на судовий захист, судова влада, судова система, незалежність судової влади, інституційна незалежність, гарантії незалежності суддів.*

Постановка проблеми. Право на суд є ключовим правом людини, основоположним елементом права у демократичній та правовій державі. Зміст цього права викладений у міжнародних стандартах, серед яких найширше розкривається у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка передбачає, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного типу або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [1].

Доступ до правосуддя має зміст лише тоді, коли суд дійсно в змозі поновити порушене право. Як зазначає, професор Боштян Зупанчіч – суддя Європейського Суду з прав людини – суть функціонування судової гілки державної влади полягає в тому, щоб в цьому функціонуванні логіка сили була замінена силою логіки. Переконуючий вплив правового обґрунтування прийнятих рішень – суть принципу верховенства права, суть правової держави [2, с. 26]. Отже, враховуючи зазначене, ефективне забезпечення права на справедливий суд можливе лише за умови незалежності судової влади, яка повинна бути повністю незалежною від органів законодавчої та виконавчої влади.

Водночас, в умовах законодавчих змін, оновлення підходів до функціонування системи правосуддя, загострення проблем фінансування

судової влади, кадрової нестачі в судах, надзвичайної уваги суспільства до судової реформи, набирає нових обертів саме проблематика розуміння конституційно-правового аспекту інституційної незалежності судової влади. Означену проблематику неможливо осягнути без розуміння природи інституційної незалежності судової влади та останніх тенденцій щодо її захисту в практиці українського правосуддя.

Проблемам функціонування, організації судової гілки влади, здійснення судочинства, судової системи та забезпечення її незалежності присвячено низку наукових праць, зокрема, таких учених, як О.М. Бориславська, В.В. Городовенко, М.А. Ковальов, В.Т. Маляренко, Л.М. Москвич, І.Є. Марочкін, В.С. Стефанюк тощо. Проте у сучасній юридичній науці проблема забезпечення діяльності судової гілки влади через втілення принципу незалежності судової влади, до кінця недосліджена.

Метою статті є дослідження конституційно-правового аспекту інституційної незалежності судової гілки влади в Україні, її стану та перспектив.

Конституцією України визначено, що державна влада в Україні розподілена на виконавчу, законодавчу і судову [3]. Водночас кожна з гілок влади є незалежною одна від одної, і кожна зобов'язана якісно виконувати ті повноваження, які визначені спеціальним законодавством, та відповідати очікуванням суспільства, покладеним на кожну з них. Розподіл влади є не просто технічним поділом функцій між державними органами, це має бути розподіл володарювання між різними соціально-політичними сферами.

За теорією Ш. Монтеск'є, усі три гілки влади повинні, врівноважуючи одна одну, не дають можливості вчиняти безконтрольні дії. «Щоб не було можливості зловживати владою, необхідний такий порядок речей, за якого ці влади могли б взаємно стримувати одна одну» [4].

Загалом, в Україні принцип незалежності суддів і судів закріплено на конституційному рівні (статті 126, 127, 129 Конституції України) і законодавчо унормовано (статті 6, 48, 126 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»)

[3, 6]. Водночас, вказані законодавчі акти не містять визначення поняття «інституційна незалежність судової влади». Однак у ст. 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» така незалежність мається на увазі: судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом [6; 7, с. 82].

Говорячи про незалежність суду та суддів в цілому, А.Ф. Колодій має на увазі два її складники: по-перше, суддя має бути незалежним від інших гілок влади та політичних партій та вільним від будь-якого впливу з боку їх представників; а по-друге, суддя має бути безстороннім та незалежним від сторін та учасників у справі, яку він розглядає, а свої рішення мусить виносити тільки на підставі вивчення матеріалів справи [8, с. 385].

Н. Юзікова вказує, що незалежність судової влади – це принцип ефективної діяльності суду, що незалежний від будь-якого зовнішнього чи внутрішнього впливу з боку органів законодавчої та виконавчої влади, фізичних та юридичних осіб. Незалежність судової влади обумовлюється конститутивним розподілом влади, судова влада виконує притаманні їй функції правосуддя та контролю незалежно від інших гілок влади, не підпорядковуючись їм [9, с.49].

Як слушно зазначає В. Четвернін, незалежність від інших державних інститутів і від влади дозволяє судам бути авторитетним і легітимним інститутом вирішення соціальних конфліктів без адміністративного втручання, а ступінь незалежності суду від влади, в свою чергу, свідчить про наявність гарантій верховенства права в конкретній країні [9, с. 56].

Водночас, інституційна незалежність судової влади гарантована статтею 1 Основних принципів незалежності судових органів (схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та від 13 грудня 1985 року), за якою, зокрема, усі державні та інші установи зобов’язані шанувати незалежність судових органів і дотримуватися її [10].

Крім того, у Висновку Консультативної ради європейських суддів (далі – КРЕС) для Комітету Міністрів Ради Європи про стандарти незалежності

судової влади та незмінюваності суддів від 1 січня 2001 року № 1 (2001), на основі насамперед Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо незалежності, ефективності та ролі суддів від 13 жовтня 1994 року № (94)12, розглядалися питання загальних інституційних рамок і гарантій забезпечення незалежності судової влади в суспільстві та було наголошено, зокрема, на необхідності незалежності судової влади як стосовно виконавчої та законодавчої гілок влади, конкретних сторін спору, так і суспільства загалом, а також щодо потреби повної неупередженості з боку судді, яка неможлива без довіри суспільства до судової влади.

Із вказаного висновку вбачається, що забезпечення незалежності судової влади пов'язано з гарантуванням такої незалежності національними стандартами на найвищому рівні, призначенням та просуванням суддів по службі поза політичними міркуваннями, за рішенням незалежного органу та на підставі «об'єктивних критеріїв», наявністю належних механізмів притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, дотриманням незмінюваності суддів, яка має бути чітко визначеною складовою їхньої незалежності та закріплюватися на найвищому рівні національного законодавства, а також належною оплатою праці суддів, що має встановлюватися законом і не може бути зменшена [11].

Таким чином, інституційна незалежність судової влади є складним та багатогранним явищем, оскільки означає недопущення будь-якого неправомірного стороннього впливу на судову владу, повноцінну її автономність від інших гілок влади, а гарантування такої незалежності пов'язане із забезпеченням суддівської незалежності в усіх її аспектах та проявах (функціональному, організаційному, матеріальному), дотриманням гарантій незалежності й недоторканності суддів у повному обсязі. Підтримка інституційної незалежності судової влади є необхідною умовою для реалізації принципу поділу влади, верховенства права та права на справедливий суд, що вказує на її універсальність у конституційно-правовому вимірі [7, с. 85].

Варто зауважити, що сьогодні у багатьох країнах, в тому числі і в Україні

помітна тенденція до загострення конфлікту між політичною та судовою гілками влади, за якого перша бере контроль над другою. За останні роки Президентом України, Верховною Радою та урядом ухвалювалася низка рішень, що мали на меті подальше вдосконалення системи правосуддя.

Так, Указом президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 затверджена Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, завершується розробка відповідного Плану дій щодо її реалізації.

Верховною Радою України ухвалені Закони України від 16 жовтня 2019 року № 193-IX «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування»; від 14 липня 2021 року № 1635-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя».

Кабінет Міністрів України Постановою від 3 березня 2021 року № 179 прийняв Національну економічну стратегію на період до 2030 року, у якій визначені заходи щодо забезпечення справедливого правосуддя в Україні.

Водночас, незважаючи на зусилля останніх років, привести систему правосуддя до європейських стандартів, стан зі здійсненням судочинства в Україні залишається вкрай складним [15].

Нині проблема порушення незалежності судової влади перестала мати точковий характер, а набула глобального масштабу та підриває національний конституційний правопорядок, який заснований на принципах верховенства права та поділу державної влади. Про це свідчать насамперед ухвалені нещодавно рішення Суду від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020 і від 11 березня 2020 року № 4-р/2020, які стосувались оцінки процесу судового реформування в Україні, що почався з 2014 року та не завершений донині [7, с. 90].

Водночас, все частіше трапляються випадки тиску на суддів: з боку учасників справи, правоохоронних органів, народних депутатів, громадських

організацій тощо, про що свідчить велика кількість відповідних повідомлень суддів про втручання в їхню діяльність. При чому такий тиск відбувається різними способами, а іноді доходить до вчинення кримінальних правопорушень. Нерідко деякі представники законодавчої і виконавчої влади, спекулюючи на темі корумпованості та некомпетентності суддів, намагаються тиснути на суддів з метою прийняття на той момент «популярного» чи «потрібного» рішення.

Крім того, слід зауважити, що держава має досить багато важелів впливу на суддів, оскільки її обов'язком є забезпечення діяльності судової системи. Так, судді отримують від держави грошове та пенсійне забезпечення, а тому вплив держави є істотним.

Однак втручання в діяльність суддів щодо здійснення правосуддя – це не єдина проблема суддівської незалежності. Актуальним є розв'язання проблеми завантаженості суддів, питання створення нових судів, завершення кваліфікаційного оцінювання суддів, забезпечення належної судової охорони тощо. Наявність у судді родичів або майна на тимчасово окупованій території негативно впливає на стан незалежності таких суддів, оскільки вони не можуть бути захищені від впливу та втручання у свою діяльність через загрози життю близьких та майну.

Крім того, комплексна боротьба з корупцією є важливою передумовою існування справедливого, безстороннього та неупередженого суду, забезпечення прав і свобод кожного громадянина, побудови держави, керованої верховенством права.

Процес відновлення незалежності судів в Україні ускладнюється й на тлі політичної ситуації. Як зазначає екс-голова Верховного Суду В. Маляренко: «…сам дух у суспільстві є таким, що не дає можливості судді стати незалежним. І, ясна річ, суддя орієнтується у своїх рішеннях на владу, на провідні політичні сили, від яких залежить його доля. Вже навіть тоді, коли від нього ніхто нічого не вимагає, суддя орієнтується на владу і на ті сили, що домінують у суспільстві на певний момент» [16].

Вказане засвідчує наявність ознак кризи у взаємовідносинах між законодавчою та судовою гілками влади, що підриває довіру суспільства до останньої, суперечить конституційним принципам поділу влади, верховенства права, нівелює право на судовий захист, ослаблюючи конституційний правопорядок загалом.

Отже, інституційна незалежність судової гілки влади є однією з фундаментальних засад демократичної, правової держави, яка реалізується відокремленням судів від інших органів влади; гарантією їх бюджетного фінансування; правом доступу громадян до суду та забороною іншим органам влади обмежувати це право; гарантією оплати праці суддів; процесуальними гарантіями розгляду справ, свободою оцінки доказів. Вона немає абсолютного характеру, бо система судової влади, принципи правосуддя, обсяг повноважень судів визначаються законами.

Стандарт незалежності суддів визначений Конституцією України та процесуальним законодавством як один з основоположних засад судочинства. Слід наголосити, що у процесуальному законодавстві викладені нові підходи щодо ролі судді, експертів, фахівців та інших осіб, але аналіз законодавства свідчить про те, що в сфері здійснення правосуддя ще багато аспектів, які потребують удосконалення. Гармонізація законодавства з урахуванням європейських стандартів здійснення правосуддя є актуальною областю дослідження, що дозволяє різним національним правовим системам оцінити їх потенціал на міжнародній арені, визначити актуальні форми та способи захисту.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: http://www.zakon.rada.gov.ua/

2. Боштян Зупанчич. Об универсальной природе прав человека. Права человека. Практика Европейского Суда по правам человека. 2007. № 6. С. 26.

3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр2

4. Суботін В. М. Теорія держави і права: навчальний посібник / В. М. Суботін, О. В. Філонов, Л. М. Князькова, І. Я. Тодоров. К: Знання, 2015. 327 с.

5. Кузьмишин В.М. Судова реформа в контексті розвитку соціальної держави. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (29 жовтня 2021р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. Чернівці: 2021. С. 48-50.

6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

7. Городовенко В. Інституційна незалежність судової гілки влади в Україні: конституційно-правовий аспект. Вісник Конституційного Суду України. 2021. № 1. С. 81-92.

8. Основи демократії : підручник / за заг. ред. А.Ф. Колодій; 3-тє вид., оновл. і доповн. Львів : Астролябія, 2019. 832 с.

9. Ситін А.П. Правові основи організації та функціонування судової влади в системі органів державної влади України. Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів, 2020. 86 с. URL: http://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/diplomna-robota-magistra-Sitina-Andrija-Petrovicha.pdf

10. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та від 13 грудня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text

11. Documents of the Consultative Council of European Judges / Документи Консультативної ради європейських суддів : офіц. вид. упоряд. А. О. Кавакін. Київ: ІнЮре, 2015. С. 50, 51, 67, 68. URL: http://www.vru.gov.ua/content/file/Opinion_1-18.pdf

12. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року CM/Rec (2010) 12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text

13. Олександр Дроздов. Незалежність правосуддя: який вектор розвитку для України дає практика ЄСПЛ. URL: https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukra%D1%97ni-daye-praktika-yespl/

14. Рішення у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020: Конституційний Суд України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text

15. Забезпечення незалежності та ефективності судової влади: звернення Світового конгресу українських юристів. м. Київ. 24 листопада 2021 року. URL: https://lexinform.com.ua/v-ukraini/zabezpechennya-nezalezhnosti-ta-efektyvnosti-sudovoyi-vlady/

16. Маляренко В. «Не вживайте слів «реформа судової системи». Інтерв'ю з екс-головою Верховного Суду В. Маляренко. «Ракурс». 2015. URL: http://www.vru.gov.ua/mass_media/742/

УДК: 004:338.24:332.33

Роксолана Костенюк

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У статті досліджено інформаційне забезпечення як складову системи управління земельними ресурсами. Визначено сутність поняття «земельні ресурси» та «управління земельними ресурсами». Охарактеризовано роль інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами в державній інформаційній політиці.

***Ключові слова**: інформаційне забезпечення, земельні відносини, земельні ресурси, управління земельними ресурсами, прийняття рішень*

Сформована в Україні система землекористування останніми роками характеризується низкою еколого-економічних проблем, зумовлених недостатнім рівнем ефективності управління земельними ресурсами. У процесі прийняття відповідних управлінських рішень важливе значення має

інформаційне забезпечення, зокрема актуалізація інформації про земельні ресурси, її фінансова доступність та підвищення корисності. Інформація про землю є основою для управління, а діяльність зі збору, аналізу, накопичення й надання такої інформації – одним із напрямів управлінської діяльності. Тобто формування системи управління земельними ресурсами має спиратися на постійно поновлювану інформаційну базу про об'єкти земельних відносин, що зумовлює необхідність підвищення ефективності використання інформаційно-ресурсного потенціалу, а також створення інформаційної системи, що дасть змогу забезпечити організацію збалансованого землеко-ристування. Однак сьогодні земельно-інформаційні системи функціонують розрізнено, базуючись на аналітичних, статистичних і технічних системах, що призводить до значної кількості помилок у процесі планування, регулювання, контролю та організації землекористування. Системна цілісність інформаційної основи організації землекористування покликана забезпечити ефективне використання земельних ресурсів з урахуванням сукупного екологічного впливу на їхній стан та формування раціональної системи землеохоронної діяльності. Тому забезпечення збалансованого використання земельних ресурсів передбачає еколого-економічне обґрунтування системи інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами, спрямованої на поєднання різних управлінських функцій в інформаційній сфері землекористування.

Шляхи розв'язання еколого-економічних проблем управління землекористуванням у різний час розглядалися в роботах Д.І. Бабміндри, І.К. Бистрякова, Г.Д. Гуцуляка, О.Д. Гнаткович, О.І. Гуторова, Д.С. Добряка, Л.Я. Новаковського, С.М. Рогач, А.Я. Сохнича, А.М. Шворака та ін. Питанням інформаційного забезпечення землекористування присвячено роботи Ю.Г. Гуцуляка, Й.М. Дороша, О.С. Дорош, О.І. Коваліва, М.Г. Ступеня, А.М. Третяка, М.В. Щурика та ін. Дослідженню функціонування баз даних про земельні ресурси, кадастрових та інформаційних систем присвячено праці багатьох українських вчених, серед яких М.О. Володін, С.А. Гальченко, С.Ю. Даншина, Т.О. Євсюков, Р.М. Курильців, М.Г. Мальцев, Л.Л. Перович, Л.М. Перович.

Метою даного дослідження є визначення особливостей інформаційного забезпечення управлінських рішень у сфері земельних відносин.

З метою досягнення ефективного рівня управління у сфері землекористування, а також ухвалення ефективних управлінських рішень щодо збалансованості структури земельних відносин, має гарантуватися наявністю повного, об'єктивного та ґрунтовного інформаційного забезпечення щодо різних аспектів стану земельного фонду і тенденцій його розвитку, необхідного для управлінських структур та суб'єктів земельних правовідносин в цілому [1, с.58]. Зазначене у підсумку дозволить здійснювати об'єктивне прогнозування й регулювання у сфері землекористування, забезпечуючи тим самим його збалансованість на основі ефективності ухвалення управлінських рішень.

Сучасна система інформаційного забезпечення землекористування в першу чергу представлена автоматизованою системою Державного земельного кадастру, роль якою з кожним роком істотно зростає. В аспекті розуміння земельно-кадастрових матеріалів як інформаційної основи при розв'язанні низки вагомих завдань щодо дієвої управлінської системи, регулюючої діяльності, статистичного упорядкування даних, системи землеустрою, ринкового обігового попиту у сфері земельних відносин тощо, формується питання оцінки стану земельно-кадастрової інформації та ефективності земельно-кадастрової діяльності. Адміністрування Державного земельного кадастру покладено на Державне підприємство «Центр державного земельного кадастру» (ДП «Центр ДЗК») з метою створення та супроводження програмного забезпечення ДЗК, технічне, технологічне забезпечення ДЗК, збереження та захист відомостей і даних, що містяться в автоматизованих системах, надання користувачам доступу до ДЗК [3, с. 25].

Можливість приймати економічно ефективні управлінські рішення в сфері землекористування на основі достовірної інформації визначає економічну ефективність системи інформаційного забезпечення правління земельними ресурсами. Тим самим можна стверджувати, що економічний ефект від

функціонування цієї системи досягається через реальну економічну віддачу від оптимальних управлінських рішень за рахунок отриманої інформації. Зокрема, цей ефекти може бути досягнутий за рахунок підвищення обсягів надходження податків за землю, підвищення врожайності, поліпшення якісних характеристик ґрунтів тощо.

Особливу роль у забезпеченні нормального функціонування системи управління земельними ресурсами відіграє інформація про стан земельного фонду. Її оперативність та достовірність є необхідною умовою ефективного та якісного управління землями сільськогосподарського призначення усіма суб'єктами земельних відносин. Головна вимога системи управління земельними ресурсами до інформації – достовірність, точність та об'єктивність, своєчасність її подання, оптимальність ступеня деталізації. Тривалий час накопичення інформації про стан земельних ресурсів у нашій державі відбувалося розгалужено. Інформація про стан земельних ресурсів акумулюється в різних установах, які проводять дослідження стану землекористування відповідно до своєї спрямованості, а головним недоліком цього є те, що результат не передбачає отримання інформації про земельну ділянку як природний ресурс та засіб виробництва. У масштабі країни відбувається накопичення неузгодженої, подекуди недостовірної та несумісної земельної інформації, що унеможливлює створення ефективної інформаційної системи землекористування. Нині інформаційна система землекористування – це розрізнені інформаційні бази даних, що мають виокремлену сукупність певних показників щодо правового статусу та цільового використання земельних ділянок, дані про власників та землекористувачів, окремі кількісні та якісні показники. Така система інформаційного забезпечення менш індикативна, ніж цілісна інформаційна система землекористування, що дає змогу комплексно оцінити стан землекористування.

Прийняття рішень - це наука і мистецтво, яке залежить від того хто його приймає і на якому етапі це відбувається. Кожне рішення націлене на якусь проблему, а правильне та вчасно прийняте рішення це те, що максимально відповідає цілі організації.

Вибір управлінського рішення неоднозначний і багато в чому залежить від впливу різних чинників на цей процес. Умови і чинники, що впливають на якість управлінського рішення, - різноманітні, багатопланові, знаходяться в дуже складному взаємозв'язку, взаємозалежні. Через це їх неможливо однозначно класифікувати.

Інформаційне забезпечення управління земельними ресурсами відіграє головну роль у державній інформаційній політиці та є системою збирання, обробки та подання інформації необхідною для прийняття обгрунтованих управлінських рішень по використанню земельних ресурсів на всіх адміністративно територіальних рівнях [5, с. 20]. Необхідність цього зумовлюється наступними обставинами:

- суперечливістю та різнобічністю інформації;

- наявністю зростаючих обсягів інформації, які потребують оброблення в найкоротші терміни;

- необхідністю ретельної перевірки інформації для прийняття управлінських рішень.

Інформаційне забезпечення управління земельними ресурсами повинно сприяти:

- підвищенню достовірності, якості та оперативності роботи з інформацією;

- виключенню дублювання роботи по отриманні інформації в цій сфері;

- створенню умов переходу до безпаперової технології від традиційної паперової, що є менш ефективною.

Найголовнішою складовою інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами є земельно інформаційна система (ЗІС), провідним завданням якої є накопичення різноманітної інформації та переформатування її в зручну форму для проведення аналізу наявного стану земельних ресурсів та подальшого розвитку землекористування [4, с. 147].

Головне завдання інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері управління земельними ресурсами полягає в отриманні

об’єктивної та повної інформації про зміну параметрів їхнього стану як єдиної основи для прийняття рішень щодо захисту земельних угідь від небажаних, здебільшого антропогенних, впливів. На цьому етапі виникають труднощі з вибором репрезентативних показників, здатних адекватно оцінити функціонування агроекосистеми. У контексті збалансованого розвитку землекористування особливого значення набуває цілісність земельно-кадастрової інформації та взаємозв’зок екологічної й економічної складових земельної інформаційної системи. Адже облік земель за розрізненими показниками, як правило, не може бути достатньо інформативним, а отже, обґрунтованим. Рівень та набір показників земельної інформаційної системи залежить від соціальних, технічних, політичних, економічних, екологічних аспектів управління земельними ресурсами. Однак відсутність науково-обґрунтованих методичних підходів до аналізу та систематизації цих аспектів призводить до того, що використовується лише первинний шар інформації, незважаючи на те, що ці показники потрібно розглядати системно [2, с. 113].

Таким чином, найголовнішою складовою інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами є земельно інформаційна система, яка функціонує, щоб забезпечити прийняття раціональних управлінських рішень відносно організації розвитку територій шляхом передачі відповідним органам повної, достовірної інформації про земельні ресурси. Виходячи з цього метою ЗІС є надання в будь який час об’єктивної інформації про земельні ресурси, змінення їх якості, стану та структури, динаміки використання земель з ціллю розробки і реалізації раціональної державної політики. Джерелами інформації, що забезпечують функціонування цієї системи є земельний кадастр, моніторинг земель та землеустрій. При виборі підходу щодо вдосконалення земельно інформаційної системи варто застосувати комплексний підхід, що охоплює просторові, економічні, правові та екологічні показники забезпечення збалансованого управління земельними ресурсами. Для створення єдиної земельно інформаційної системи повинен здійснюватися постійний обмін інформацією між її підсистемами.

Список використаних джерел:

1. Володькина М.В. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2017. 149 с.

2. Миргород М.М. Роль земельної інформаційної системи в управлінні земельними ресурсами. *Збалансоване природокористування*. 2019. No 4. С. 111-116.

3. Нечипорук Н.В. Інформаційне забезпечення обліку земельних ресурсів: напрями удосконалення статистичної звітності. *Статистика України*. 2021. № 1. С. 24-29.

4. Таратула Р.Б. Роль державного земельного кадастру в інформаційному забезпеченні системи управління земельними ресурсами. *Збалансоване природокористування.* 2021. № 1. С. 146-149.

5. Филюк Г.М. Технології прийняття управлінських рішень. *Вісник національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 124-125. С.19-21.

УДК 351

Юлія Кравець

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЯХ–АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА І ПРАКТИКИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

Стаття є дослідженням забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади на місцях. Було визначено, що такі важливі принципи, як: прозорість, участь, підзвітність, етичні принципи діяльності органів місцевого самоврядування є ключовими складовими демократичного управління в діяльності органів публічної влади та розглядається як одне з важливих досягнень реформ, що проводяться останні роки в Україні. Зосереджено увагу на обґрунтуванні доцільності використання механізмів місцевої демократії в діяльності органів публічної влади.

***Ключові слова**: органи публічної влади, місцеве самоврядування, прозорість, відкритість, правове регулювання.*

В європейських країнах існує потреба забезпечення права на доступ до інформації, якою володіють органи державної влади, тобто доступу до публічної інформації. Для того, щоб демократичне суспільство відповідало принципам демократичності, його члени повинні мати доступ до інформації, яка зачіпає процес вирішення питань, безпосередньо пов'язаних з їхніми інтересами. Адже, органи державної влади приймають рішення та здійснюють свою політику від імені громадян, що робить їхню діяльність підзвітною перед цими громадянами.

Таким чином, держава має забезпечити доступ громадян до публічної інформації в пасивний та активний спосіб, що передбачає не лише публікування та розповсюдження інформації про діяльність органів державної влади, але й надання громадянам публічної інформації на їхні запити.

Метою дослідження є визначення загальних засад забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади на місцях – аналіз законодавства та практика його застосування.

Окремі питання вдосконалення механізмів інформаційної відкритості та комунікаційної взаємодії органів публічного управління з громадськістю висвітлювали у своїх наукових працях такі вчені і практики як К. Алексеєва, Н. Алюшина, О. Антонова, О. Васильєва, В. Гошовська, І. Грищенко, Н. Драгомирецька, В. Дрешпак, А. Дуда, О. Карпенко, І. Корж, В. Куйбіда, Н. Ларіна, О. Петроє, О. Руденко, В. Чмига та ін.

У системі публічної влади значна роль належить місцевому самоврядуванню, як сфері публічної діяльності, у якій може взяти участь кожний громадянин. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» представницький орган місцевого самоврядування – виборний орган (рада), який складається з депутатів і, відповідно до закону, наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Норми Закону, який прямо регулює діяльність органів місцевого самоврядування, говорять, що останні є представниками народу, приймають від

його імені рішення, засновані на принципах місцевого самоврядування (гласність, колегіальність, відповідальність), а, відповідно, повинні і звітувати про наслідки прийняття таких рішень. Тобто органи місцевого самоврядування є підконтрольними громадськості, а отже, мають бути прозорими та відкритими у своїй діяльності [7].

З розвитком демократичного суспільства все більше держав передають повноваження з центру на місця шляхом децентралізації. Даний процес робить можливим збільшити ефективність надання послуг у відповідність із потребами і запитами певної громади.

Так, за висловом американського науковця О. Тоффлера, перехід до децентралізації – це «глобальний зсув влади», що звільняє особу від державної опіки і дозволяє будувати демократію знизу догори [2]. Варто звернути увагу, що важливість інституту місцевого самоврядування базується на можливості громади приймати участь у вирішенні питань місцевого значення, реалізовуючи свої інтереси у цій сфері, до яких можуть не прислухатись на загальнодержавному рівні [10].

Формування у органів державної влади і органів місцевого самоврядування здатності належним чином відображати у своїй діяльності суспільні інтереси, потреби та настрої об’єктивно постає одним із пріоритетів удосконалення публічного врядування у сучасній Україні. В контексті реформи децентралізації та запропонованої моделі діджиталізації, особливо важливим є забезпечення реалізації принципів відкритості та прозорості в роботі органів місцевого самоврядування.

Як слушно зауважує Ю. Гаруст, відкритість і прозорість – фундаментальний принцип, який покладений в основу і є обов’язковим під час здійснення (реалізації, організації та функціонування) державної служби, який передбачає відкритість процесів публічного адміністрування (управлінської діяльності та надання адміністративних послуг) для здійснення зовнішнього нагляду (перевірок, моніторингу тощо), а також вільний доступ до інформації про внутрішній порядок організації і функціонування державної служби.

Принцип відкритості і прозорості є складним, адже містить два елементи, які є нерозривними і частково ототожнюються у зв'язку з їх основним призначенням [1].

І. Корж вважає, що принцип відкритості і прозорості (транспарентності) передбачає відкритість управлінської діяльності органів державної влади та інших державних органів для зовнішнього, насамперед громадського контролю, а прозорість характеризує доступність інформації про діяльність, у тому числі управлінську, органів державної влади та державних управлінських структур [3].

На його думку, «відкритість» передбачає відкритість управління для зовнішніх перевірок, а «прозорість» характеризує доступність інформації про внутрішню діяльність органів влади. Тому нині принцип відкритості й прозорості дозволяє кожному дізнатися про механізми прийняття управлінських рішень та створює умови органам нагляду для проведення зовнішніх перевірок.

Терміни «відкритість» і «прозорість» уживаються передусім для позначення основних принципів діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. При цьому йдеться переважно про закони, прийняті останнім часом. Приміром, у законах «Про місцеве самоврядування в Україні» [7](ст. 4) і «Про місцеві державні адміністрації» [8](ст. 3) серед принципів діяльності вказано тільки принцип «гласності».

Натомість ст. 3 Закону «Про Кабінет Міністрів України» [6] серед принципів діяльності уряду називає відкритість (але не згадує прозорість). Про певне розуміння законодавцем змісту принципу «відкритості» свідчать спроби певним чином деталізувати його як, приміром, принцип «відкритості інформації» (сполучений з «доступністю»); «відкритості адміністративного процесу» (сполучений з «гласністю»); «відкритості для демократичного цивільного контролю».

Варто відзначити, що принципи «відкритості» та «прозорості» діяльності органів місцевого самоврядування є ключовими в процесі прийняття локальних

нормативних та ненормативних актів. Регламенти сільських, селищних, міських рад містять норму наступного змісту: «Засідання ради, постійних та інших комісій є відкритими і гласними.»

Така норма Регламенту рад зумовлена вимогами Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», оскільки одним з основних принципів місцевого самоврядування є принцип гласності. Відтак, це означає, що громадянам забезпечується право безпосередньої присутності під час розгляду питань, які виносяться на засідання постійних комісій та сесій відповідних рад. Варто відзначити, що відкритість і прозорість забезпечується можливістю бути присутніми, проте не надає права вносити пропозиції та поправки до тексту проєкту рішення.

Ігнорування вищевказаних принципів та порушення норм регламенту може бути підставою для скасування прийнятих радою рішень. З метою забезпечення інформаційних прав жителів громади, органи місцевого самоврядування практикують здійснювати онлайн-трансляцію засідань постійних комісій та пленарних засідань рад.

Вважаємо, що така ініціатива є позитивних аспектом в механізмі наближення місцевої влади до жителів громади. Така діяльність органу місцевого самоврядування спрямована на підвищення рівня довіри населення до місцевої влади та сприяє інформуванню населення про стан справ громади, відповідно забезпечує гарантований законодавством принцип відкритості. Варто відзначити, що органи місцевого самоврядування реалізують принцип гласності, шляхом висвітлення нормотворчої діяльності ради на офіційному веб-сайті, зокрема проєктів рішень, протоколів пленарних засідань та постійних комісій та прийнятих рішень.

Відповідно до вимог Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про доступ до публічної інформації» [5] проекти рішень органів місцевого самоврядування, оприлюднюються ними не пізніш як за 10 робочих днів до дати їхнього розгляду з метою ухвалення.

Таким чином, кожен житель громади реалізує право на інформацію,

оскільки може вільно ознайомитись з прийнятими нормативними актами, а представницькі органи влади здійснюють обов’язок забезпечити прозорість і відкритість в процесі прийняття рішень.

Важливим етапом удосконалення інституції прозорості публічної влади є прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України», в напрямку розширення електронної форми комунікації між громадянами, інститутами громадянського суспільства та державними органами. З урахуванням таких інновацій, реалізація принципу прозорості стає реальністю для кожного громадянина. Передумовами розвитку діджиталізації та електронізації прозорості в органах виконавчої влади є:

–збільшення обсягу електронних звернень;

–виконання міжнародних зобов’язань з інформаційно-правового розвитку, в тому числі, у зв’язку з приєднанням до Міжнародної хартії відкритих даних;

–необхідність підвищення культури менеджменту даних в епоху інформаційної перенасиченості;

–посилення вимог до публічної підзвітності тощо[11].

При цьому, можна окреслити і зміни до Закону України «Про доступ до публічної інформації», а саме: доповнено ст. 102 нормою аналогічною, що закріплена в ст. 3 Закону України «Про звернення громадян», якою надано визначення письмової форми документу; виключено в ст. 19 право подавати запит на інформацію факсом; доповнено

Закон нормою про не обов’язковість застосування електронного цифрового підпису при надсиланні запиту на інформацію з використанням засобів електронного зв’язку; доповнено частинами 31 та 41. За визначенням ч. 31,запит на інформацію може бути складений як електронний документ з дотриманням вимог законодавства та надсилатися електронними засобами зв’язку». Ч. 4 1 регламентовано, що документ, який складений в електронній формі з дотриманням вимог законодавства, має однакову юридичну силу з документом в письмовій формі з власноручним підписом» [4].

15 лютого 2022 року Верховна Рада України прийняла за основу

законопроект №6401 про внесення змін до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» [10] щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування. Законопроект спрямований на вдосконалення реалізації прав громадян на участь в місцевому самоврядуванні.

Ці зміни покликані збільшити рівень залученості громадян до місцевого самоврядування та підвищити довіру громадян до місцевих рад.

Законопроект пропонує, зокрема, таке:

1. Онлайн-трансляції сесій місцевих радмають стати обов'язковими для всіх громад (на сайті або через YouTube, Facebook тощо).

2. У відкритому доступі мають бути опубліковані додатки до проектів рішень і проекти порядків денних постійних комісій.

3. Регулярнмо має відбуватися інвентаризація майна громади, що допоможе раді, громадянам та бізнесу ефективніше оцінити ресурси громади і більш ефективно їх використовувати.

4. На сесіях ради доповідачі мають виступати державною мовою (синхронізація з мовним законодавством).

5. Законопроект також пропонує створити відкритий реєстр об'єктів права комунальної власності територіальної громади, закріпити обов'язок трансляції в режимі реального часу, запису та безстроковому зберіганню запису засідання ради.

Отже, у правовому регулюванні відкритості і прозорості в діяльності органів публічного врядування як законодавець, так і суб'єкти підзаконної нормотворчості значною мірою не розмежовують відкритість і прозорість, розглядаючи їх переважно як характеристики, що відображають можливість громадян споглядати процес управління.

Законопроектна діяльність значною мірою зорієнтована на врегулювання доступу громадян до інформації про діяльність органів публічної влади, хоча дедалі помітнішим є усвідомлення недостатності цього підходу.

Такі нормативно-правові конструкції дають підстави стверджувати, що Україна виходить на новий етап розвитку прозорості функціонування органів

державної влади. Ці зміни, як створюють додаткові можливості, так і обумовлюють нові виклики як для громадського суспільства, так і для публічних адміністрацій.

Отже, для прийняття виважених державно-управлінських рішень представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування повинні тісно співпрацювати з громадськістю шляхом налагодження ефективної комунікації, демонструючи при цьому інформаційну відкритість і прозорість своєї діяльності.

З іншої сторони, аналіз законодавчих та нормативно-правових актів з питань забезпечення інформаційної відкритості, прозорості та комунікаційної взаємодії показує, що громадськості надається широке коло прав, свобод та різних інструментів для контролю за діяльністю органів публічної влади та забезпечення участі в управлінні державними справами.

Залучення програм та проєктів міжнародної технічної допомоги сприяє налагодженню комунікаційної взаємодії між органами публічної влади та громадськості.

Список використаних джерел:

1. Гаруст Ю.В. Відкритість і прозорість. Велика українська енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 5: Адміністративне право / редкол. Ю.П. Битяк (голова та ін.); Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. С. 180.

2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу: аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.]; за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ:НІСД, 2019. 192 с.

3. Корж І.Ф. Право на відкриті дані – як право приватного характеру [Електронний ресурс] / Корж І.Ф.*Інформація і право*. *№ 1(28)/2019*. URL: http: // ippi.org.ua / sites / default / files / 4_11.pdf.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих питань державної служби та електронного документообігу: Закон України від 06.12.2019 № 2260: URL: http: // w1.c1.rada.gov.ua / pls / zweb2 / webproc4_1?pf3511=67065.

5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: https: // zakon.rada.gov.ua / laws / show / 2939–17#Text.

6. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: https: // zakon.rada.gov.ua / laws / show / 794–18#Text.

7. Про місцеве самоврядування в Україні. № 280 / 97-ВР, (1997). URL:https: // zakon.rada.gov.ua / laws / show / 280 / 97-%D0%B2%D1%80#Text.

УДК 451:005

Інна Кручініна

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЦИФРОВА ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглянуто проблеми, перспективи та можливості розвиту в цифровій взаємодії органів публічної влади. Особливості цифрової комунікації як унікальної складової взаємодії, оптимізації надання електронних послуг, збільшення якості та ефективності як надання так і отримання цифрових послуг. Проведено аналіз особливостей цифрових інструментів, які використовуються на кожному рівні.

Ключові слова: *цифрова взаємодія та технології, цифровізація, електронні послуги, публічна влада, розвиток цифровізації.*

Зі стрімким розвитком суспільства у напрямку інформаційно-комп’ютерних технологій, що вже стає невід’ємною складовою життя кожної людини, важко навіть уявляти життя без гаджетів, та тим паче Інтернету. Також, порівнюючи, як інформаційні технології впливають на розвиток самого суспільства можна зрівняти з промисловою революцією, що викликає початкові зміни в усіх підходах як до економічних процесів та і до самого врядування. В таких умова швидкого розвитку постає питання про необхідність створення цифрової взаємодії не тільки у приватних секторах а й у сфері органів публічної влади. Поступове перебудовування традиційних систем управління до

цифрових є першочерговою необхідністю пріоритетів України. Цифровізування увійшло уже у всі сфери нашого життя, супроводжуючи до зміни установлених тісних відносин між державою, громадянами та бізнесом.

Змінення цінності удосконалення, облегшення процесів надання послуг, реінжиринінг може змінити цілком і повність суть послуг, зробити їх простими, логічними, практичними та зрозумілими для сучасності. Створення додаткових переваг наших громадян це набуття нових навичок, зближення до комунікації між громадянином та державою може стати більш мобільнішими та швидшими. В свою чергу це значно вплине на розвиток економіки в Україні.

В процесі дослідження використано такі методи: аналіз, спостереження, узагальнення та пояснення.

Надання послуг органами публічної влади є одним із основних напрямків. Так, під публічними послугами Карпенко О.В. розрізняє всі види органів публічної влади та органів місцевого самоврядування, що запроваджуються в інтересах як окремого громадянина так і цілого суспільства, які зумовлюються на конкретних повноваженнях органу публічної влади, до ряду компетентності якого вони належать [2].

Застосування інформаційних технологій у нашому повсякденному житті допомагає зробити послуги для населення простішими та доступнішими. Завдяки цифровізації адміністративні послуги може отримати все більша кількість людей. Відповідно до нових світових тенденцій і національних програм публічні інституції все частіше використовують електронні інструменти та налагоджують надання послуг дистанційно. У майбутньому клієнти будуть все частіше використовувати електронні послуги як альтернативу фізичним візитам. Нова концепція роботи базується на тому, що цифровізація має застосовуватися до всіх публічних інституцій.

Цифровізація у взаємодії органів публічної влади це не тільки поступове перетворення усіх державних послуг на зручні он-лайн сервіси, а й цифровізація усіх державних процесів. Розглядаючи цифровізацію як інструмент, при системному підході органів публічної влади «цифрова

взаємодія» стимулюватиме розвиток прозорого інформаційного суспільства як одного із важливих гілок розвитку в Україні демократії, процвітання економіки, збільшення робочих місць, підвищення продуктивності населення та підвищення якості життя українців. За останній час в Україні було створено більше десятка законопроектів, які пов'язуються з цифровізацією в комунікативно-інформаційному аспекті технологій, чимало з них уже стають законами України.

Цифрова трансформація відкриває нові можливості для бізнесу, заохочує розвиток нових технологій, сприяє відкритому та демократичному суспільству, забезпечує розвиток стійкої економіки, допомагає боротися зі зміною клімату.

Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, стрімкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну (фізично-аналогову) економіку, трансформуючи її від такої, що споживає ресурси, до економіки, що створює ресурси. Саме дані є ключовим ресурсом цифрової економіки, вони генеруються та забезпечують електронно-комунікаційну взаємодію завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем [1].

Досвід багатьох країн свідчить, що надання адміністративних послуг в е-формі потребує багатоаспектного підходу, оскільки важливими є не лише наявність і зручність розроблених онлайн-інструментів, а й готовність мешканців їх використовувати. Зокрема, йдеться і про наявність у громадян необхідних навичок, засобів е-ідентифікації, доступу до інтернету та засобів інформатизації; довіру до е-послуг і захист приватності. Неврахування цих факторів може спричинити низький відсоток користування громадянами е-послугами.

Основоположними ідеями цифровізації полягають в тому, щоб максимальна кількість сфер життя громадян були відцефровані для ефективної комунікації українців з державою, українців між собою та бізнесом.

Зміна технологій у публічній службі вимагає переосмислення ролі та завдання як публічного службовця, так і користувача публічної послуги.

Замість фокусування на очних зустрічах з громадянами, їм можуть бути поставлені завдання щодо оброблення інформації за комп'ютером, де громадяни обслуговуються віддалено (Pollitt, 2012). Також є побоювання, що традиційний працівник може бути повністю замінений технологією. Проте автоматизацію адміністративних процесів треба сприймати як спосіб зробити публічне врядування ефективнішим і прозорішим.

Основне занепокоєння щодо автоматизації надання публічних послуг стосується випадків, коли рішення потрібно виносити на розсуд працівника.Наприклад, для багатьох соціальних служб законодавчу базу для оцінювання ситуації необхідно тлумачити стосовно кожного конкретного випадку, а це передбачає ухвалення рішень індивідуально. З одного боку, автоматизація цих послуг призводить до зменшення прояву корупційних ризиків, проте з іншого боку для «нетипових» громадян ці послуги перестануть бути доступними.

Розглянемо концепції розвитку електронних послуг в Україні, затверджений Кабінетом Міністрів від 16.11.2016 № 918-р, реалізації якої була передбачена на період до 2020 року, про е-послуги сказано так: це «адміністративна та інша публічна послуга, що надається суб'єкту звернення в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, комунікаційних,інформаційно-телекомунікаційних систем» [3].

Саме поняття е-послуг входять не тільки адміністративні послуги, що надаються в електронному вигляді, ай супутні послуги, які не належать до адміністративних. Такими е-послугами можуть бути запис он-лайн в е-чергу в дитячий садок чи на прийом у ЦНАП, запис для вакцинації від COVID-19 та інші.

Електронні послуги можуть бути:

1. Повноавтоматизовані, де всі процеси виконуються в електронному форматі, мінімізована участь людини або повністю відсутня. В даній групі також можна виокремити автоматичні послуги, які не передбачають ніякого контакту зі службовцем.

2. Частково автоматизовані, де частина процесів виконується в електронному форматі, а частина - у так званому «ручному режимі».

Розглядаючи електронні послуги як поняття, слід чітко розуміти, що вони мають такі ж ознаки як і фізичні адміністративні послуги що на даються. При чому електронна форма що надаватиме адміністративні послуги має свої особливості, які пов’язуються з віртуальним їх надання. Вагомою перевагою надання послуг автоматично є доступність отримання швидкого результату в будь - який день та будь-яку годину. Для інших електронних адміністративних послуг характерною ознакою буде можливість у схожому режимі подачі документів чи до доступу результатів надання послуг. Зменшення обсягу інформації яку потрібно буде подавати заявнику для електронних адміністративних послуг ніж при фізичному зверненні, про те і в перспективі планується і вирішення даного питання теж, оскільки певна інформація про громадянина, що буде звертатись, уже є і може підтягуватись автоматично з офіційних реєстрів.

Також головним для усіх етапів в процесі цифровізації є забезпечення надійного захисту даних які надаватимуться суб'єктами, приватність даних, безпека платежів що здійснюються он-лайн при наданні адміністративних послуг, а також безпечне передання інформації між різними органами публічної влади та органами місцевого самоврядування. Питання в кібербезпеці є найголовнішим.

З настанням цифрових технологій змінюється сам процес обслуговування, зараз все частіше здійснюється через цифрові канали, включно з он-лайн-заявами, видачею результатів послуг та відео зустрічами з публічними службовцями. В основі цифровізації взаємодія громадян і держави здійснюється завдяки опосередкованому спілкуванню та більшого переходу до самообслуговування.

Впровадження цифрових технологій у систему публічного адміністрування призводить до додаткових змін і спонукає використовувати їх у повсякденному житті. Дослідники й науковці стверджують, що електронний уряд дозволяє

досягти демократії та стати ефективнішим швидше, простіше й дешевше. З розвитком нових технологій починається переосмислення підходів до урядування та відповідальності, змінюються відносини між гравцями: між постачальниками послуг і виробниками; між публічним, приватним і третім секторами та між органами влади й громадянами. З'являються нові форми урядування, що відображають зміну організаційних і економічних зв'язків, з глибокими наслідками для нашого розуміння та використання громадянами. Електронне урядування полягає не лише в тому, щоб розміщувати публічні послуги в інтернеті та поліпшувати їх надання, але й запровадити сукупність опосередкованих процесів, викликаних розвитком технологій, які можуть слугувати ширшій взаємодії між громадянами та владою.

Для збільшення потенційних економічних і соціальних здобутків, пов'язаних з розвитком інформаційних технологій, розвинутими країнами було вжито заходів щодо термінового впровадження змін на національному та міжнародному рівнях. За останні роки всі європейські країни запровадили ініціативи електронного урядування, в основному пов'язані з удосконаленням урядування на національному рівні. На наднаціональному рівні ЄС також визначає цифрову трансформацію уряду як ключовий елемент успіху для формування та забезпечення функціонування спільного ринку. Цифровізація сприяє усуненню наявних бар'єрів, зменшенню адміністративного тягаря та поліпшенню якості взаємодії громадян з органами публічної влади [5].

Українці повинні мати легкий доступ до публічної інформації та послуг, які можна отримати з самого дому за допомогою технологій які постійно удосконалюються. Рушійною силою е-послуг є необхідність впорядкування внутрішніх процесів в публічних інституціях їх вдосконалення та ефективність. Тому основна мета цифрової взаємодії органів публічної влади є створення простіших умов й ефективності відносин для громадян та публічних інституцій. Таким чином, поняття можна віднести до гетерогенного явища, що відрізняється за складністю та може використовуватись для різноманітних цілей [5].

Цифрова держава в перспективі розвитку базуватиметься на максимальній взаємодії держави та громадянина. В майбутньому можливості публічної влади будуть пов'язані з автоматизацією усіх даних і процесів. Використання інформаційних технологійі їх цифрова взаємодія зменшить час надання послуг, підвищить якість та прозорість, що дозволить безперебійно їх надавати. Шляхом генерування усіх процесів у великих обсягах ці нові технології в перспективі можуть змінити звичні публічні інститути. Де взаємодія громадян з публічними органами влади буде швидкою, зручною, зрозумілою, цілком і повністю безпечною та вільною від корупції.

Отже з наведеної інформації можемо зробити висновок, що цифрова взаємодія органів публічної влади є необхідною в час коли комунікація стає такою простою і прозорою вона має переключатись і на надання електронних послуг. Застосування е-урядування — це спосіб для органів публічної влади використовувати найбільш інноваційні рішення для надання громадянам і бізнесу зручнішого доступу до офіційної інформації та отримання послуг, а також взаємодії між органами публічної влади.

Ця Концепція є першим кроком до стимулювання внутрішніх ринків споживання, впровадження та виробництва цифрових технологій, містить бачення трансформації економіки від традиційної до ефективної цифрової, визначає першочергові кроки щодо імплементації відповідних стимулів та створення умов для цифровізації в реальному секторі економіки, суспільстві, освіті, медицині, екології тощо, виклики та інструменти розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації країни.

Використання новітніх технологій дозволить поліпшити якість послуг і забезпечити ширшу участь громадян у формуванні публічної політики та впливати на пов’язані процеси. Завдяки цьому відносини між органами публічної влади та бізнесом, органами публічної влади та громадянами, органами публічної влади та публічними службовцями стають прозорішими й зрозумілішими. Е-урядування є величезним поштовхом для забезпечення

комунікації між органами публічної влади та громадянами, бізнесом, а також формування нової форми надання послуг — електронних послуг.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердження плану заходів що до її реалізації: Закон України від 17.01.18 р. № 67-р URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80 (дата звернення: 10.02.2022).

2. Карпенко О.В. Управлінські послуги в Україні: механізми надання органами влади. Київ: АМУ, 2014. 408 с.

3. Сайт Верховної Ради України. Розпорядження Кабінету Міністрів України про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг Україні, від 16.11.2016 № 918-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016- %D1%80#Text (дата звернення: 10.02.2022).

4. IdaLindgren, Christian OstergaardMadsen, SaraHofmann, UlfMelin, Closeencounters of the digital kind: A research agenda for the digitalization of public services. – URL https://www.sciencedirect.com/ science/article/pii/S0740624X1830385X (дата звернення: 10.02.2022).

5. IdaLindgeren, GabriellaJansson, ElectronicServices in the Public Sector: A Conceptual Framework. – URL : https://bit.ly/3cU30ti (дата звернення: 10.02.2022)

УДК 342.9(477):355

Валерія Кузінська

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЗАКОНОДАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Стаття присвячена аналізу законодавчої діяльності єдиного законодавчого органу України під час воєнного стану. В роботі досліджено законодавчу активність парламенту VIII скликання та IX скликання за 2015-2021 роки та у 2022 році, напередодні та під час війни, продемонстровано динаміку кількості зареєстрованих законопроєктів і ухвалених законів. Проаналізовано

особливості функціонування Верховної Ради в умовах війни, здійснення законодавчої функції. Доведено, що парламент продовжує виконувати свої законодавчі повноваження під час війни, працюючи в особливому режимі.
Ключові слова: *Верховна Рада України, парламент, законодавча діяльність, законодавча функція, законопроєкти, закони, динаміка, війна, воєнний стан*

З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України, що розпочалось 24 лютого 2022 року, органам публічної влади в Україні доводиться мати справу з раніше невідомими для світу викликами та функціонувати за абсолютно нових умов, намагаючись при цьому працювати активно, ефективно й оперативно. Тепер, в порівнянні з мирним часом, представники влади несуть ще колосальнішу відповідальність перед громадянами. Одномоментно ціна помилки різко зросла, і наразі всього одне рішення впливає на кілька десятків чи більше життів, на те, якою країна буде завтра. Від того, які закони, постанови, зміни до нормативно-правових актів приймаються сьогодні, чи ефективно функціонує державний апарат загалом залежить як Україна як держава переживе цю війну: якими будуть демографічні, кадрові втрати, інфраструктурні збитки, падіння ВВП тощо. Й одну з ключових ролей в цьому відіграє Верховна Рада України.

Оскільки з початку війни станом на 13 квітня 2022 року минуло менше двох місяців, діяльність Верховної Ради під час воєнного стану є майже не дослідженою, що цілком очікувано. Лише окремі інтернет-ЗМІ, зокрема аналітичний центр Лабораторія законодавчих ініціатив, аналізували законодавчу роботу органу в умовах війни. Автор базуватиме дану статтю на останніх актуальних новинах, аналізах та даних з офіційного сайту Верховної Ради за браком ресурсів наукового характеру.

Верховна Рада України (далі - ВРУ) - парламент - конституційний орган, уповноважений здійснювати законодавчу владу самостійно, без участі інших органів. За своєю природою цей орган державної влади є представницьким, колегіальним і складається з чотирьохсот п'ятдесяти народних депутатів України, обраних строком на п'ять років на основі загального, рівного та

прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Відповідно до статті 75 Конституції України [1] це єдиний орган законодавчої влади в Україні, що уповноважений приймати закони, тобто жоден інший орган державної влади не може приймати нормативно-правові акти вищої юридичної сили. Повноваження ВРУ є досить широкими, усі вони визначаються Основним Законом України, а саме зазначені у статті 85 [1], й «реалізуються спільною діяльністю народних депутатів України на засіданнях Верховної Ради України під час її сесій» [2]. Основною правовою базою діяльності парламенту є Конституція України, Закон «Про Регламент Верховної Ради України», Закон «Про статус народного депутата України», Закон «Про комітети Верховної Ради України», Положення про Апарат Верховної Ради України, Колективний договір Апарату Верховної Ради України та інші нормативно-правові акти. Як і будь-який орган державної влади, ВРУ має власні функції - «основні напрямки її діяльності, в яких виявляється її сутність, соціальне призначення, місце в державному механізмі» [3]. Вони структуровані автором і представлені на рисунку 1.

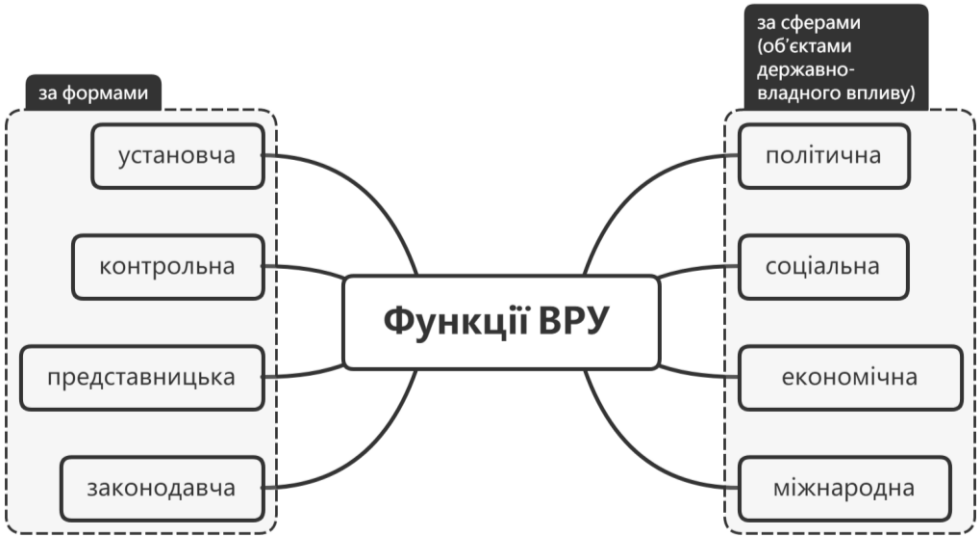

Рисунок 1 - Ментальна карта «Функції Верховної Ради» на основі джерела [3].

Оскільки ВРУ є єдиним законодавчим органом України, то особливе значення серед усіх її функцій має законодавча функція, що є цілком логічним

та очікуваним. Ця функція полягає в тому, що законотворчість є прерогативою Верховної Ради України і саме вона має повну компетенцію в сфері законодавства. Як стверджують науковці, «за обсягом законодавчих повноважень Верховна Рада України належить до парламентів із необмеженою компетенцією» [3], тобто до компетенції українського парламенту належить будь-яке питання державного або суспільного життя.

Починаючи з 2015 року на розгляд Верховної Ради України щорічно вносилось від 2867 до 4827 законопроєктів, тобто в середньому близько 3771 законопроєктів на рік. Лише 4,82%-7,25% або в середньому близько 6% із зареєстрованих законопроєктів ставали законами. Крім того, варто пам'ятати, що ключовою особливістю IX скликання є наявність монобільшості, що є безпрецендетним випадком в історії незалежної України, і, здавалося, мало б покращити та пришвидшити законодавчий процес.

Таблиця 1 - Статистика законодавчого процесу за 2015-2021 рр. [4-5]

Показ-ники / Роки	Сесії ВРУ та скликання	Кількість зареєстрованих законопроєктів	Кількість прийнятих законів	% кількості прийнятих законопроєктів до зареєстрованих за рік
2015	3-а та 2-а сесії VIII скликання	4827	350	7,25
2016	5-а та 4-а сесії VIII скликання	4299	207	4,82
2017	6-а та 7-а сесії VIII скликання	3568	185	5,18
2018	8-а та 9-а сесії VIII скликання	3218	160	4,97
2019	1-а та 2-а сесії IX скликання, 10-а сесія VIII скликання	2867	172	6,00
2020	3-а та 4-а сесії IX скликання	3579	242	6,76
2021	6-а та 5-а сесії IX скликання	4037	271	6,71

Однак, як помітно з рисунку 2, на законодавчий орган і надалі лягало надмірне та зайве функціональне забезпечення, хоч у відносному співвідношенні незначне покращення таки відбулося.

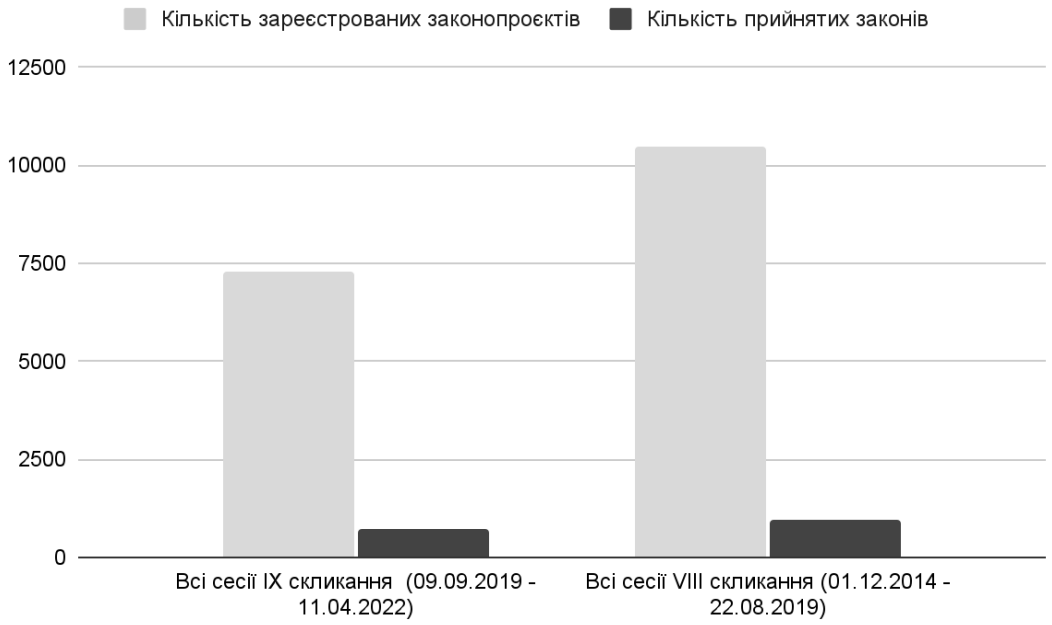

Рисунок 2 - Статистика законодавчого процесу VIII та IX скликання [4-5]

Майже 56% всіх зареєстрованих законопроєктів (а саме 14805 з 26395) і близько 73% (1164 з 1587) ухвалених законів за 2015-2021рр. – є змінами до чинного законодавства. Тобто вони не є якісно новими напрацюваннями. Іншими словами, більшу частину свого робочого часу Верховна Рада витрачає на перегляд своїх же актів.

Враховуючи показники попередніх років, з допомогою графічного методу можна спрогнозувати орієнтовну кількість зареєстрованих законопроєктів і прийнятих законів у поточному 2022 році за умови збереження тенденцій аналізованого періоду.

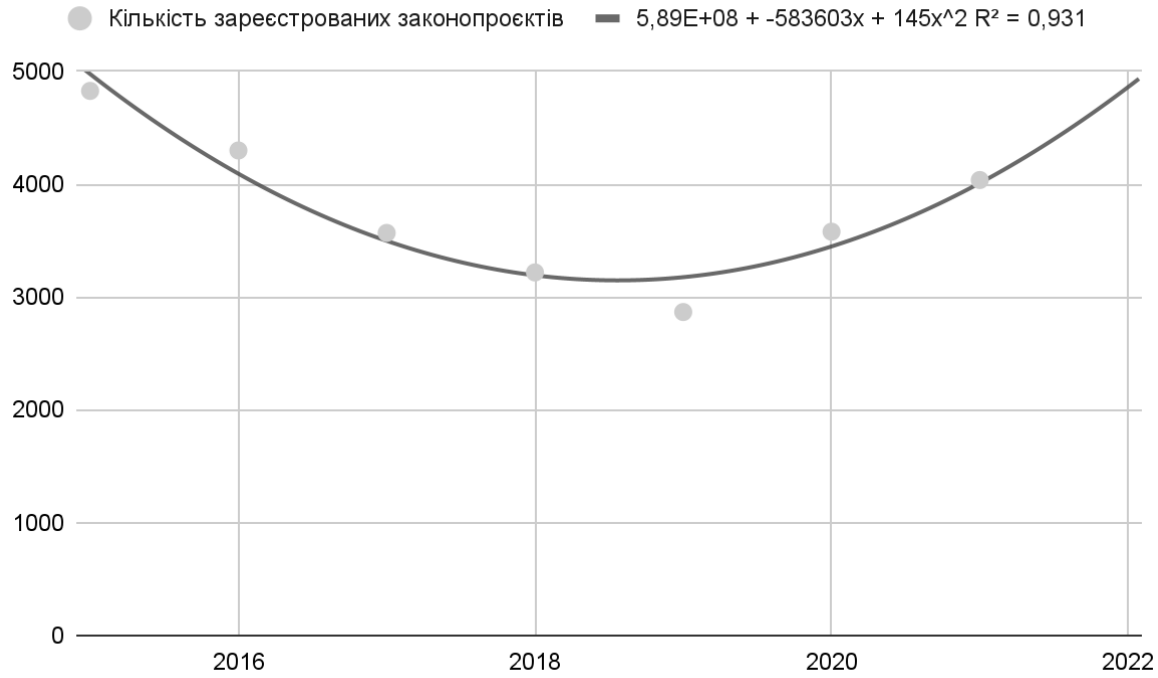

Рисунок 3 - Прогнозування кількості зареєстрованих законопроєктів у 2022 році з допомогою графічного методу

Отже, згідно зі здійсненим прогнозуванням, представленим на рисунку 3, кількість зареєстрованих законопроєктів у 2022 році зросте до 5000, приблизно досягнувши показників 2015 року.

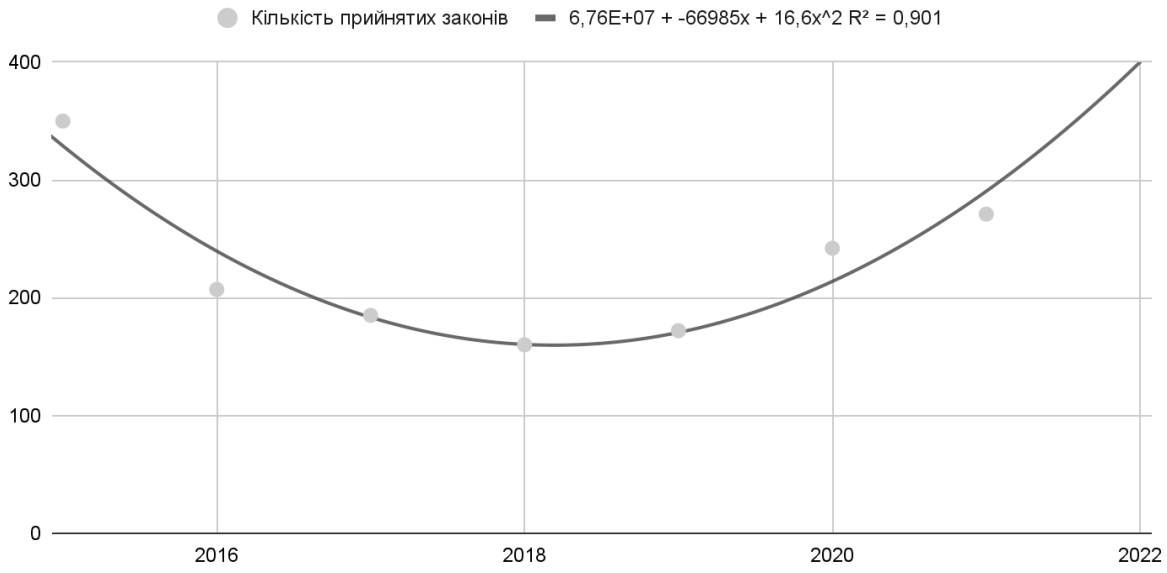

Рисунок 4 - Прогнозування кількості прийнятих законів у 2022 році з допомогою графічного методу

Аналогічно, відповідно до графічного прогнозування (рисунок 4), кількість прийнятих законів у 2022 році стрімко зросте. Більше того, цей показник перевершить усі попередні значення протягом аналізованого періоду та становитиме близько 400 прийнятих законів.

У довоєнний період 2022 року, з 1 січня до 23 лютого 2022 року, було вже зареєстровано 312 законопроєктів та прийнято 15 законів і 297 постанов ВРУ [4], [5]. Такі значення в даному проміжку є типовими для українського парламенту і майже не відрізняються від показників попередніх років.

Попри те, що такий метод прогнозування не здатен врахувати у своєму алгоритмі такий кризовий період як війна і передбачити як вона вплине на досліджувані показники, прогнози даного застосування графічного методу наразі цілком відповідають реальним значенням на поточному проміжку часу, іноді навіть трохи превищуючи прогнозовані показники, як у разі ухвалених законів. Про це йтиметься далі.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, внаслідок якого було запроваджено воєнний стан, ВРУ не була паралізованою і, як і належить, повноцінно функціонує, продовжуючи свою роботу. «Український парламент, як і в минулі критичні для країни часи, став одним із ключових інститутів держави, продемонстрував приклад єдності, системності ухвалення рішень та їх оперативності. Від початку війни опозиційні фракції у ВРУ заявили про припинення внутрішньополітичної ворожнечі та згуртування парламенту в неформальну «оборонну коаліцію» задля перемоги України» [6].

З 24 лютого до 13 квітня ВРУ у складі більше, ніж 300 депутатів, тобто конституційною більшістю, 6 разів збиралися у сесійній залі, ухваливши в цілому 56 законів, понад 80 законопроєктів серед 209 зареєстрованих [4], [5]. Як і очікувано, головними напрямками законотворчої діяльності парламенту є обороноздатність, економічна та соціальна сфери, покарання колаборантів, диверсантів, мародерів.

Таблиця 2 - Ключові закони, ухвалені ВРУ, та проєкти законів за головними напрямами законотворчої діяльності

Обороноздатність	Економічна сфера
– Закон про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» №2119-IX – Закон про внесення змін до прикінцевих положень Закону України «Про Службу військового капеланства» щодо дати набрання чинності №2131-IX – Закон про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України №2138-IX – Закон України про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії режиму воєнного стану №2124-IX – Закону про внесення змін до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо окремих питань проходження військової служби іноземцями та особами без громадянства (реєстр. №7242) – Закону України про встановлення винагород за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора (реєстр. №7229). – Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення засад організації та ведення руху опору (реєстр. №7180)	– Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану», №2118-IX – Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків в період воєнного, надзвичайного стану» (реєстр. №7234) – Закону «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів», №7122 – Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану» №2142-IX – Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» №2120-IX – Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» №2142-IX – Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX – Закону про внесення змін до Закону України «Про оренду державного та комунального майна» (реєстр. №7192).

Продолвження таблиці 2

Покарання колаборантів, диверсантів, мародерів	Соціальна сфера
– «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану», № 2113-IX – Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» (реєстр.№7124.) – Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство», № 2117-IX – Закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» (реєстр. №7186.) – Закону про заборону пропаганди російського неонацистського тоталітарного режиму, акту агресії проти України з боку Російської Федерації як держави-терориста, символіки, яка використовується збройними та іншими воєнними формуваннями Російської Федерації у війні проти України (реєстр. №7214) – Закон про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому розповсюдженню інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану (реєстр. №7189) – Закон про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану (реєстр. №7146) – Закон про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливості застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки (реєстр.№7186).	– Закон про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану, №2126-IX – Закон про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення норм, що врегульовують питання визначення категорій осіб, які визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих Захисників та Захисниць України, №2121-IX – Закону про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану (реєстр. №7201) – Закон щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації населення, постраждалого від військової агресії Російської Федерації проти України.

З першого дня війни засідання Верховної Ради проводяться в особливому режимі. Насамперед, це відображено у підготовці до засідання: публічно дата та час засідання не повідомляються, як і не анонсується порядок денний. «Спершу напрацьовуються проєкти законів (онлайн чи офлайн – достеменно невідомо), провідну роль при цьому відіграють комітети. Після реєстрації проєкту закону, відбуваються консультації на рівні Погоджувальної Ради, фракції, груп, комітетів. Там обговорюються всі деталі та напрацьовується спільна позиція. Після того, як позиції узгоджені і набирається достатня кількість законопроєктів (близько 20), починається збір депутатів з різних областей України» [7]. Законопроєкти попередньо погоджуються. З міркувань безпеки засідання є закритими, не відбувається трансляція на телеканалі Рада. Як стверджує Лабораторія законодавчих ініціатив, яка перша ґрунтовно дослідила законодавчу діяльність парламенту під час воєнного стану, іноді «не можна було навіть знайти тексти законопроєктів та інших супровідних документів на час, коли з'являлися новини про їхнє прийняття» [7]. Голосування проходить максимально швидко. Цікавим фактом є те, що майже всі депутати голосують «за», тобто рішення є консенсусними. Як стверджують самі народні депутати, засідання проходять досить конструктивно. Оскільки умови проведення засідань лишаються небезпечними, 9 березня був зареєстрований законопроєкт про проведення дистанційних засідань, але поки він не розглядався у парламенті. Також з міркувань безпеки «абсолютна більшість законопроєктів готуються, розглядаються та ухвалюються з порушеннями строків розгляд» [7]. У середньому від реєстрації законопроєкту до його прийняття минає 1-3 дні.

Усе вищезазначене породжує цілком очікувану стурбованість щодо легітимності та якості законів, ефективності прийнятих рішень. Як зазначає вже згадана раніше Лабораторія Законодавчих Ініціатив, напрацьований за час воєнного стану формат роботи ВРУ має кілька недоліків:

– відсутність захисту від неякісного законодавства, яке приймається в «турборежимі»

– політичний консенсус у парламенті, що існує наразі на основі неформальних домовленостей, нетривкий

– відсутній юридично врегульований надзвичайний порядок діяльності ВРУ [7].

Отже, законодавча діяльність Верховної Ради України в умовах війни не припиняється. Це помітно, зокрема, на основі законодавчої активності народних депутатів та динаміки кількості прийнятих законодавчих актів. Парламент продовжує збиратися в сесійній залі, голосувати, ухвалювати важливі законопроєкти та закони за пріоритетними напрями діяльності, хоч і працює він в особливому режимі. Певні занепокоєння, зумовлені останнім, існують, проте такі заходи є вимушеними та тимчасовими. Прибравши кілька ключових недоліків, Верховній Раді вдасться покращити ефективність своєї діяльності. Наразі, здається, що різні погляди не заважають народним депутатам не лише підтримувати функціонування єдиного законодавчого органу України разом з його апаратом у таких нелегких умовах, а й допомагати державі виграти у цій війні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#n4404 (Дата звернення: 12.04.2022)

2. Правова база діяльності Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/pravbase (Дата звернення: 12.04.2022)

3. Парламентське право. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади. URL: http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE.pdf (Дата звернення: 12.04.2022)

4. Пошук законопроєктів. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2 (Дата звернення: 13.04.2022)

5. Пошук за реквізитами. Законодавство. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find (Дата звернення: 13.04.2022)

6. «Їб*шимо! Так і напишіть». Як працює оборонна коаліція у Верховній Раді. Чесно. URL: https://www.chesno.org/post/5163/ (Дата звернення: 13.04.2022)

7. У якому форматі працює Верховна Рада після повномасштабного вторгнення? Лабораторія законодавчих ініціатив. URL: https://parlament.org.ua/2022/04/05/u-yakomu-formati-pratsyuvala-verhovna-rada-protyagom-misyatsya-vijni/ (Дата звернення: 13.04.2022)

УДК 338.48(477)(045)

Валерія Кузінська

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ХАРАКТЕРИСТИКА ТУРИСТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ ЗА 2000-2020 РОКИ НА ОСНОВІ ДИНАМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Стаття присвячена аналізу туристичної активності в Україні за 2000-2020 роки та її характеристиці з допомогою методу динамічного аналізу. В роботі продемонстровано динаміку темпів приросту кількості в'їзних та виїзних туристів, здійснено прогнозування із застосуванням графічного методу. Доведено, що туристична галузь в Україні потребує стратегічного антикризового управління.

Ключові слова: *туристична активність, туристичний потік, динамічний аналіз, графічне прогнозування, динаміка*

Зі здобуттям незалежності Україна представляє підвищений туристичний інтерес для іноземців, зокрема як країна, що пізнала усі «переваги» радянського життя й яка водночас намагається подолати тоталітарне минуле та надалі розвиватись демократичними методами, дотримуючись проєвропейського курсу, основні цінності якого вже притаманні українцям. Такі характерні особливості України, що чітко простежуються в її менталітеті, культурі, мистецтві, кулінарії тощо, приваблюють іноземних туристів, адже знайти подібне поєднання Сходу і Заходу деінде у світі складно. У той самий час українців світ за межами кордонів їхньої держави цікавить не менше, адже з крахом «імперії зла» вони нарешті отримали реальну можливість вільного пересування, розширити власні світоглядні кордони, пізнати інші способи

життя, перейняти зарубіжний досвід та ін. Отож, сукупність цих умов спричинила значний туристичний потік.

Згідно з даними Державної служби статистики про кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за 2000-2020 роки [1] вона значно варіювалася залежно від обраного проміжку часу. Як помітно з рисунку 1, утвореного на основі згаданих статистичних даних, даний показник для в'їзних туристів протягом зазначеного періоду коливався, зокрема, у зв'язку з історичними подіями як всередині України, так і за її межами, як-от Помаранчева революція 2004 року чи світова фінансова криза 2008 року, що легко простежити на графіку. З 2003 року зберігалася негативна тенденція кількості в'їзних туристів, яка, однак, змінилася на позитивну у 2014 році попри суттєве падіння показнику. Пандемія COVID-19 внесла свої корективи та разом з вимушеними обмеженнями у пересуванні, цілком очікувано, спричинила вагоме скорочення кількості в'їзних туристів в Україну в 2020 році.

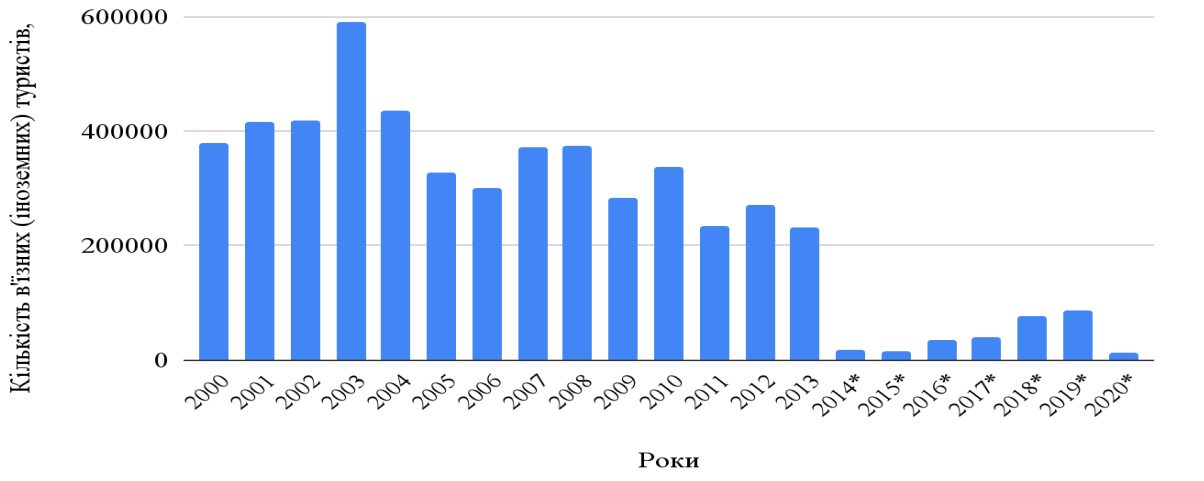

*

2014 - 2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Рисунок 1 - Кількість в'їзних туристів в Україну за 2000-2020 роки на основі джерела [1]

Ніколіна І.І. зазначає, що адекватність управлінських рішень забезпечується використанням сучасного методичного інструментарію, що дозволяє одержати відомості, які неможливо отримати традиційними

способами [2]. Здійснивши динамічний аналіз кількості в'їзних туристів протягом 2000-2020 років (таблиця 1), можна простежити динаміку темпу приросту даного показника (рисунок 2).

Таблиця 1 – Характеристика динаміки кількості в'їзних туристів за 2000-2020 роки

Роки	Фактичне значення показника, осіб	Абсолютний приріст, осіб		Темп зростання		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1% приросту, осіб
	y_i	Δ_i	$\Delta_б$	K_i	$K_б$	$T_{пр i}$	$T_{пр б}$	A_i
2000	377 871,00	-	-	-	-	-	-	-
2001	416 186,00	38 315,00	38 315,00	1,10	1,10	10,14	10,14	3 778,71
2002	417 729,00	1 543,00	39 858,00	1,00	1,11	0,37	10,55	4 161,86
2003	590 641,00	172 912,00	212 770,00	1,41	1,56	41,39	56,31	4 177,29
2004	436 311,00	-154 330,00	58 440,00	0,74	1,15	-26,13	15,47	5 906,41
2005	326 389,00	-109 922,00	-51 482,00	0,75	0,86	-25,19	-13,62	4 363,11
2006	299 125,00	-27 264,00	-78 746,00	0,92	0,79	-8,35	-20,84	3 263,89
2007	372 455,00	73 330,00	-5 416,00	1,25	0,99	24,51	-1,43	2 991,25
2008	372 752,00	297,00	-5 119,00	1,00	0,99	0,08	-1,35	3 724,55
2009	282 287,00	-90 465,00	-95 584,00	0,76	0,75	-24,27	-25,30	3 727,52
2010	335 835,00	53 548,00	-42 036,00	1,19	0,89	18,97	-11,12	2 822,87
2011	234 271,00	-101 564,00	-143 600,00	0,70	0,62	-30,24	-38,00	3 358,35
2012	270 064,00	35 793,00	-107 807,00	1,15	0,71	15,28	-28,53	2 342,71
2013	232 311,00	-37 753,00	-145 560,00	0,86	0,61	-13,98	-38,52	2 700,64
2014*	17 070,00	-215 241,00	-360 801,00	0,07	0,05	-92,65	-95,48	2 323,11
2015*	15 159,00	-1 911,00	-362 712,00	0,89	0,04	-11,20	-95,99	170,70
2016*	35 071,00	19 912,00	-342 800,00	2,31	0,09	131,35	-90,72	151,59
2017*	39 605,00	4 534,00	-338 266,00	1,13	0,10	12,93	-89,52	350,71
2018*	75 945,00	36 340,00	-301 926,00	1,92	0,20	91,76	-79,90	396,05
2019*	86 840,00	10 895,00	-291 031,00	1,14	0,23	14,35	-77,02	759,45
2020*	11 964,00	-74 876,00	-365 907,00	0,14	0,03	-86,22	-96,83	868,40

Починаючи з 2014 року, він значно коливався, але переважно лишався додатнім (131,35% у 2016 році, 12,93% у 2017 році, 91,76% у 2018 році та 14,35% у 2019 році) до 2020 року, коли темп приросту виявився від'ємним і становить -86,22%.

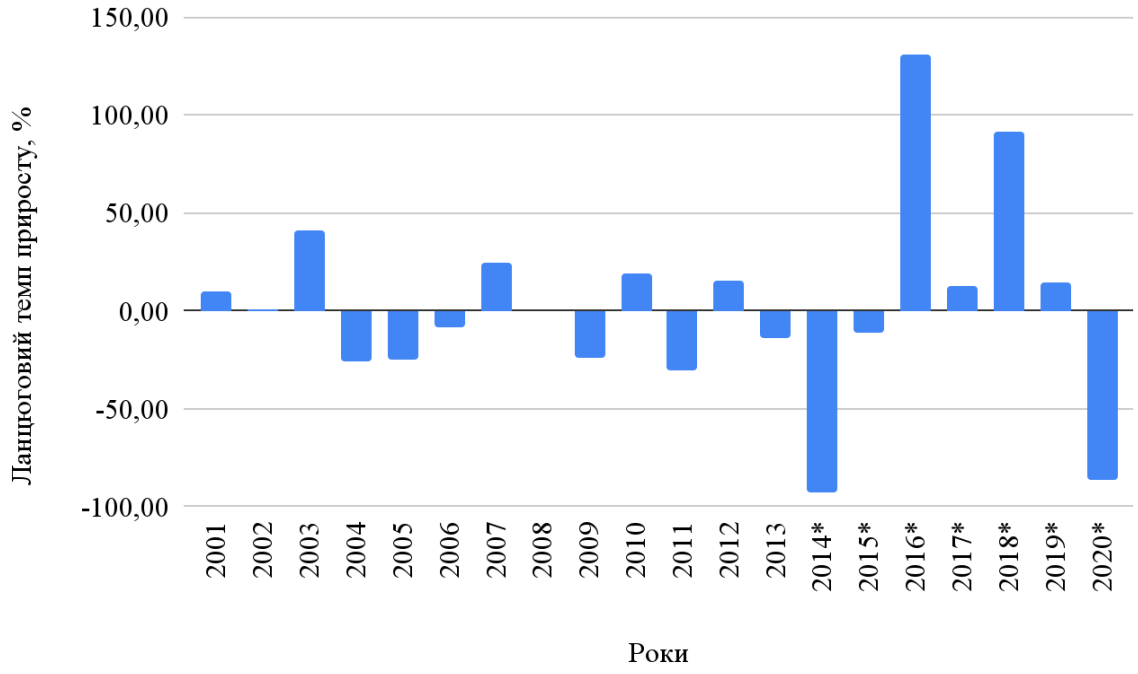

* 2014 - 2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Рисунок 2 – Динаміка темпу приросту в'їзних (іноземних) туристів за 2001-2020 роки.

Отже, аналізуючи рисунок 2, складно сказати, що Україна як туристичний пункт призначення постійно користується попитом серед іноземних туристів, хоч останнім часом вона становить більший інтерес в порівнянні з першою половиною аналізованого періоду.

Ситуація з показником кількості виїзних туристів абсолютно інакша. Протягом усього аналізованого періоду чітко помітна з допомогою рисунку 3 позитивна тенденція з незначними короткостроковими падіннями показника, наприклад, у 2007, 2009, 2011 роках тощо. Аналогічно кількості в'їзних туристів пандемія COVID-19 повпливала і на кількість виїзних туристів з України у 2020 році: вона значно зменшилась.

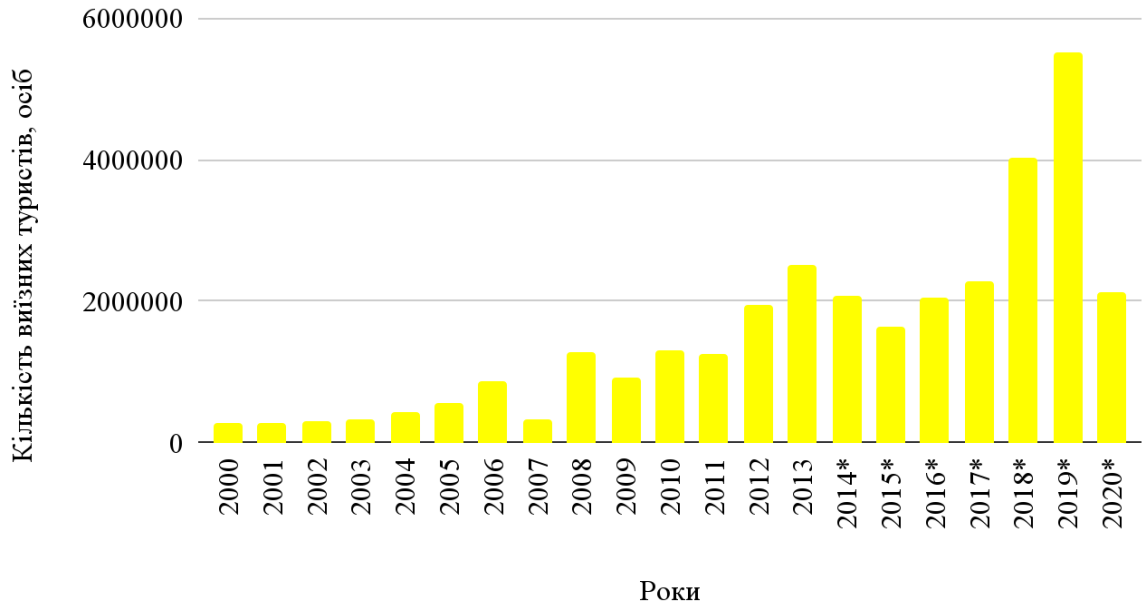

* 2014 - 2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Рисунок 3 – Кількість виїзних туристів з України за 2000-2020 рр. на основі джерела [1]

Проведений динамічний аналіз кількості виїзних туристів з України за 2000-2020 роки, який представлений у таблиці 2, дозволив побачити як змінювалася туристична активність українців протягом аналізованого періоду, зокрема простежити і динаміку темпу приросту.

Таблиця 2 – Характеристика динаміки кількості виїзних туристів за 2000-2020 роки

Роки	Фактичне значення показника, осіб	Абсолютний приріст, осіб		Темп зростання		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1% приросту, осіб
	y_i	Δ_i	$\Delta_б$	K_i	$K_б$	$T_{прі}$	$T_{прб}$	A_i
2000	285 353,00	-	-	-	-	-	-	-
2001	271 281,00	-14 072,00	-14 072,00	0,95	0,95	-4,93	-4,93	2 853,53
2002	302 632,00	31 351,00	17 279,00	1,12	1,06	11,56	6,06	2 712,81
2003	344 332,00	41 700,00	58 979,00	1,14	1,21	13,78	20,67	3 026,32

Продовження таблиці 2

2004	441 798,00	97 466,00	156 445,00	1,28	1,55	28,31	54,83	3 443,32
2005	566 942,00	125 144,00	281 589,00	1,28	1,99	28,33	98,68	4 417,98
2006	868 228,00	301 286,00	582 875,00	1,53	3,04	53,14	204,26	5 669,42
2007	336 049,00	-532 179,00	50 696,00	0,39	1,18	-61,29	17,77	8 682,28
2008	1 282 023,00	945 974,00	996 670,00	3,81	4,49	281,50	349,28	3 360,49
2009	913 640,00	-368 383,00	628 287,00	0,71	3,20	-28,73	220,18	12 820,23
2010	1 295 623,00	381 983,00	1 010 270,00	1,42	4,54	41,81	354,04	9 136,40
2011	1 250 068,00	-45 555,00	964 715,00	0,96	4,38	-3,52	338,08	12 956,23
2012	1 956 662,00	706 594,00	1 671 309,00	1,57	6,86	56,52	585,70	12 500,68
2013	2 519 390,00	562 728,00	2 234 037,00	1,29	8,83	28,76	782,90	19 566,62
2014*	2 085 273,00	-434 117,00	1 799 920,00	0,83	7,31	-17,23	630,77	25 193,90
2015*	1 647 390,00	-437 883,00	1 362 037,00	0,79	5,77	-21,00	477,32	20 852,73
2016*	2 060 974,00	413 584,00	1 775 621,00	1,25	7,22	25,11	622,25	16 473,90
2017*	2 289 854,00	228 880,00	2 004 501,00	1,11	8,02	11,11	702,46	20 609,74
2018*	4 024 703,00	1 734 849,00	3 739 350,00	1,76	14,10	75,76	310,43	22 898,54
2019*	5 524 866,00	1 500 163,00	5 239 513,00	1,37	19,36	37,27	836,15	40 247,03
2020*	2 125 702,00	-3 399 164,00	1 840 349,00	0,38	7,45	-61,52	644,94	55 248,66
Всього:	32 392 783,00	1 840 349,00		7,45				

* 2014 - 2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Динаміка темпу приросту кількості виїзних туристів за 2001-2020 роки (рисунок 4), сформована на основі даних, отриманих шляхом проведення динамічного аналізу показника (таблиця 2), свідчить, що темп приросту був додатнім 13 разів з 20 протягом аналізованого періоду.

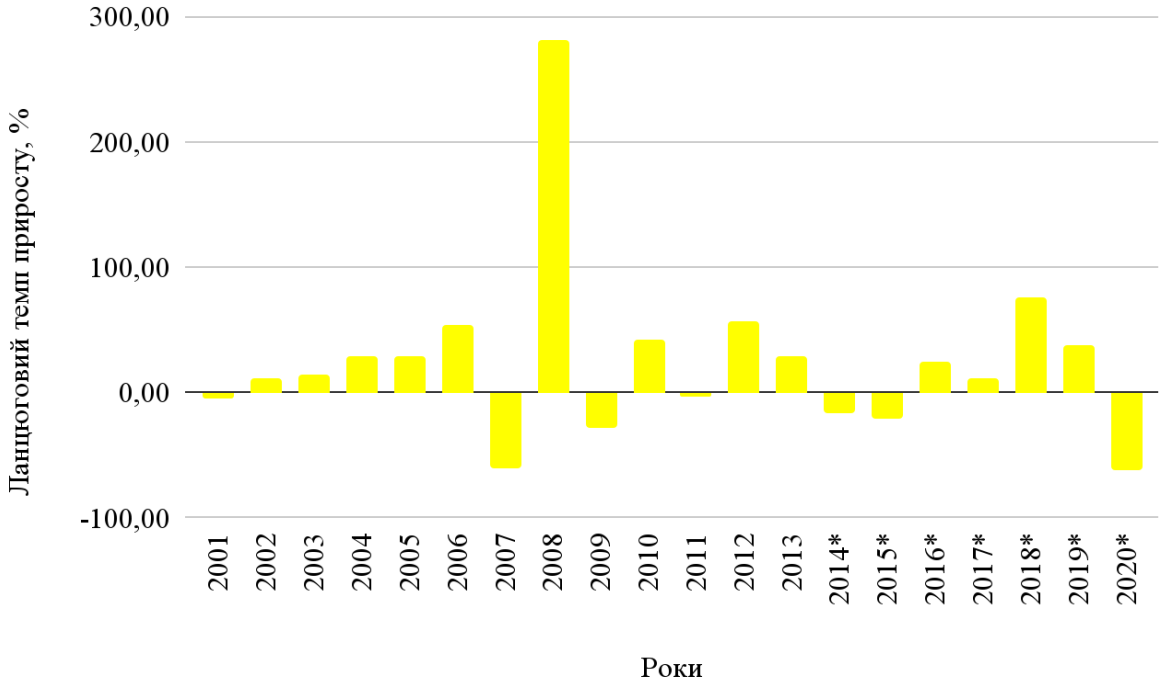

* 2014 - 2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Рисунок 4 – Динаміка темпу приросту виїзних туристів за 2001-2020 рр.

Якщо не зосереджувати увагу на значному стрибку темпу приросту в 2008 році, то динаміка темпу приросту кількості виїзних туристів за 2001-2020 роки є досить стабільною, без разючих коливань. Визначивши середньорічний темп приросту (таблиця 3), можна зробити висновок, що туристична активність українців як виїзних туристів лишається позитивно сталою на відміну від туристичного потоку в Україну, що переважно скорочується, особливо останнім часом.

Аби передбачити якою буде туристична активність в Україні та чи збережуться раніше зазначені тенденції у наступні роки, необхідно спрогнозувати якими будуть показники кількості в'їзних і виїзних туристів принаймні у 2021 та 2022 роках.

Таблиця 3 – Значення середньорічних темпів росту, приросту та рівня ряду

Показники	В'їзні туристи	Виїзні туристи
Середній абсолютний приріст, осіб	-19258,26	96860,47
Середній темп росту	0,83	1,11
Середньорічний темп приросту, %	82,96	111,44

Для цього автор скористався графічним методом прогнозування.

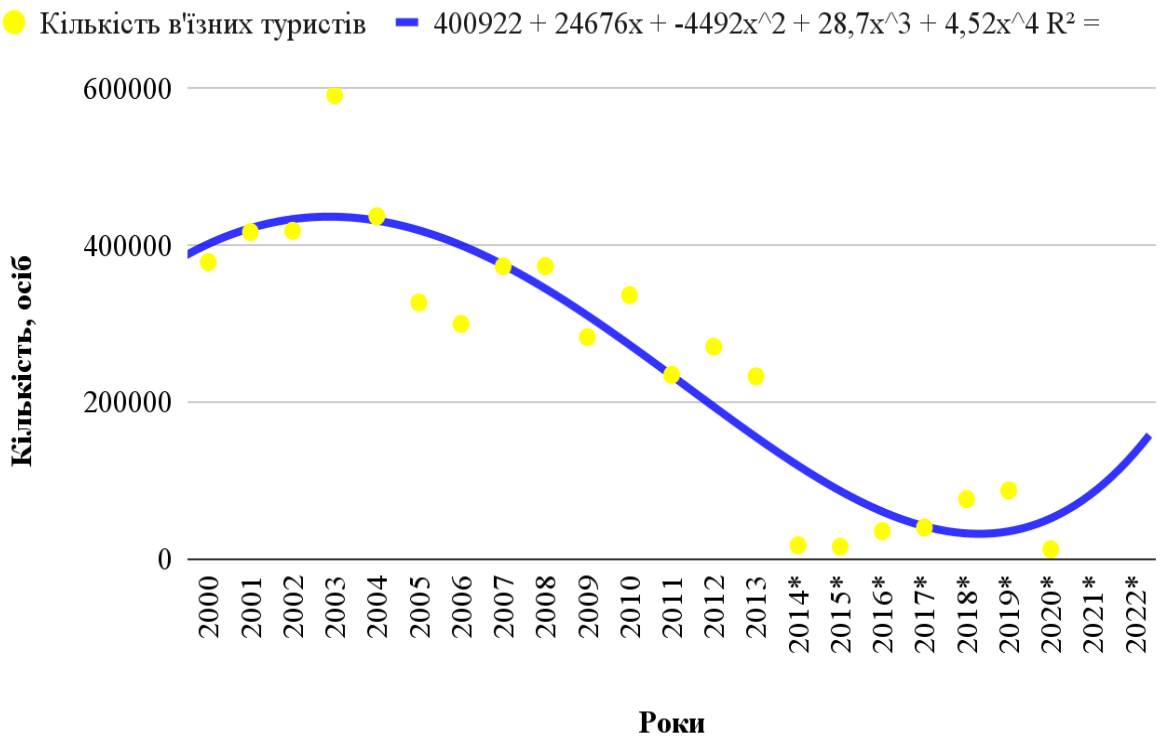

* 2014 - 2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Рисунок 5 - Прогнозування кількості в'їзних туристів в України за 2021-2022 рр. за допомогою графічного методу

Отож, згідно з графічним прогнозуванням кількості в'їзних туристів в Україну, представленим на рисунку 5, за 2021-2022 роки їхня кількість поступово, але досить стрімко зросте зі збереженням такої тенденції.

Однак, варто зазначити, що даний прогноз не здатен і, відповідно, не враховує повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що розпочалось 24 лютого 2022 року, та його катастрофічні наслідки в туристичній галузі зокрема. Тому даний прогноз не можна вважати оптимальним.

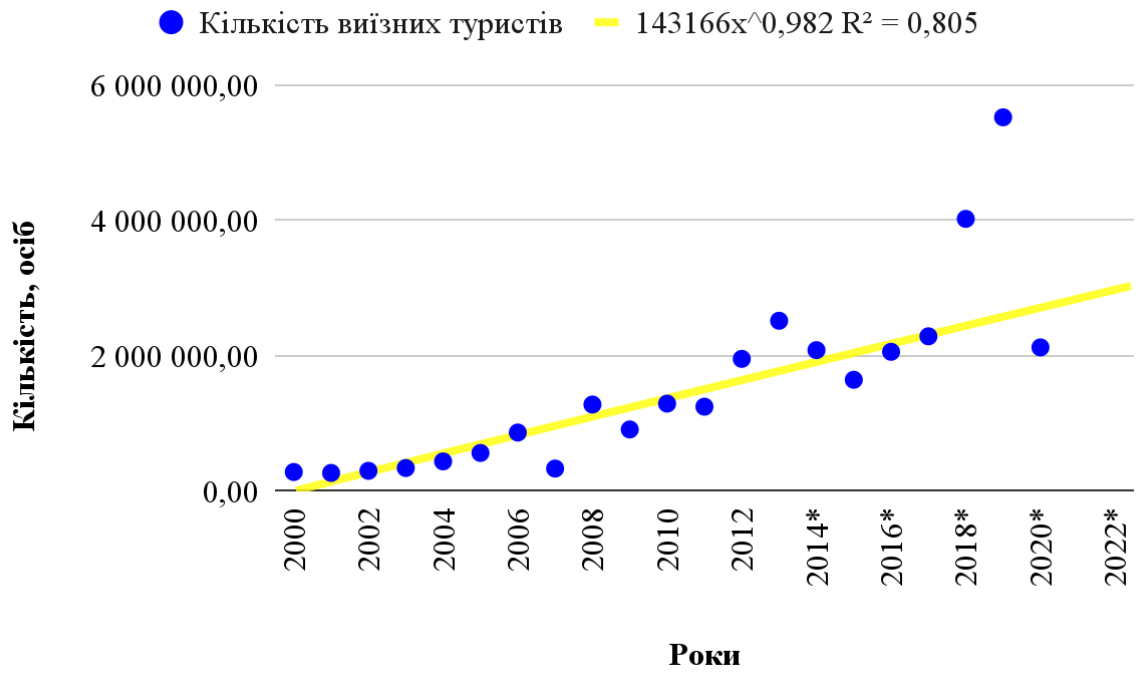

* 2014 - 2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Рисунок 6 - Прогнозування кількості виїзних туристів з України за 2021-2022 рр. з допомогою графічного методу

Відповідно до прогнозування кількості виїзних туристів з України за 2021-2022 роки з допомогою графічного методу, візуалізація якого представлена на рисунку 6, даний показник теж повільно зростатиме. Проте з аналогічних причин цей прогноз наразі не може відповідати дійсності.

Отже, аналіз туристичної активності в Україні за 2000-2020 роки на основі методу динамічного аналізу, здійснене графічне прогнозування за 2021-2022 роки та сьогоднішня дійсність свідчать, що туристична галузь потребує не лише стратегічного, а й ефективного антикризового управління, особливо наразі, зважаючи на виклики часу. Повоєнна відбудова стосуватиметься й туристичної галузі, яка займе багато часу, зважаючи на колосальні збитки та втрати серед інфраструктури, культурної спадщини тощо. А тому, щоб дана галузь постраждала якомога менше, потрібно взяти до уваги попередній і міжнародний досвід управління туристичною сферою в кризові періоди і зосередитися на тих інструментах, які доступні Україні зараз.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистки. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Ніколіна І. І., Бондар М. В. Обґрунтування шляхів розвитку підприємства з використанням виробничих функцій. *Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал.* 2016. №4(178). С. 416-426. URL: https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=25785.pdf

УДК 004.8:351(045)

Тарас Ласий

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: СТРАТЕГІЇ ТА РИЗИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Статтю присвячено розгляду питань ролі штучного інтелекту, цифровізації у публічному управлінні. Визначено, які цифрові технології наразі використовуються в Україні. Розглянуто переваги та недоліки використання штучного інтелекту. Проаналізовано думку суспільства стосовно впровадження складних цифрових технологій у владних структурах.

Ключові слова: *штучний інтелект, цифровізація, цифрова трансформація, публічне управління, глобалізація, держава.*

Актуальність теми даної теми обумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, що змінили життя кожного громадянина. Сучасний світ неможливо уявити без використання телекомунікаційних технологій, які полегшують, покращують та допомагають вирішувати швидко й ефективно вирішувати труднощі у багатьох сферах людської діяльності.

Українське суспільство вже давно усвідомило, що цифровізація стала дуже важливою ланкою системи публічного управління. Швидкі темпи розвитку технологій змінили бачення процесу управління. Їх розвиток стимулює формування нових методів, принципів й підходів для покращення якості та ефективності публічного управління.

Всі провідні країни світу вже давно визначили напрями у застосуванні засобів та технологій штучного інтелекту (ШІ) у повсякденному житті людей та їх включенні в управління державними справами.

Головною перевагою використання ШІ є швидка обробка громіздкої кількості інформації та інтероперабельність великих баз даних, точність в обробці даних, відсутність перерв на обід та відпочинок, здатність виконувати роботу, яка не під силу людині та ін. Цифрові технології надають можливість реалізувати між різними відділами та гілками влади незалежно від їхньої територіального розташування та ін.

Питанням цифровізації та впровадження ШІ у сферу діяльності органів публічного управління присвятили свої дослідження багато науковців, а саме: А. В Кожина, А. К. Погореленко, В. В. Батареєв, В. В. Стрельник, Г. В. Подзігун, Г. О. Андрощук, Г. Ю. Разумей, Є. В. Мураєв, І. В. Шкурат, І. І. Ніколіна, І. О. Макарова, Л. С. Сметаніна, М. М. Разумей, М. О. Лютий, М. С. Міхровська, О. Г. Мазур, О. І. Громико, Т. В. Запорожець, Т. М. Чурилова, Т. Ф. Штець, Ю. Б. Пігарєв, Ю. Л. Мохова, Ю. М. Микитюк. Однак, дана тема потребує дослідження, оскільки постає гостра потреба проведення аналізу наукових досліджень, досвіду запровадження механізмів ШІ в органах публічного управління, що безумовно стане важливим надбанням для розуміння подальших шляхів вирішення проблем в Україні, вибору курсу реалізації та вдосконалення цифрових технологій їх практичного застосування без ризиків для людей.

Мета дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення й підвищення ефективності діяльності органів публічної влади в Україні за допомогою використання цифрових технологій та ШІ.

Впродовж останніх років Україна наполегливо прагне наблизитись до європейських стандартів життя. Для даної цілі українському суспільству слід усвідомити, що це можливо завдяки суспільним діям органів публічної влади та громадянського суспільства. В цьому випадку влада та громадяни мають усвідомити необхідність таких важливих інструментів влади, як: прозорість,

відкритість, гласність та публічність. Зважаючи на сучасні лінії розвитку провідних країн світу, досягнення цих інструментів можливе за допомогою цифрових технологій. У довгостроковому майбутньому для українського уряду впровадження цифрових технологій стає орієнтиром стратегічних завдань.

ШІ та його подальше використання людством – це явище, що набирає обертів й несе незворотний характер. У повсякденному житті ми постійно стикаємося із ШІ, наприклад, це може бути голосовий пошук – iAlexa, Siri, які вже відносно давно доступні на Android, iOs та звичайно Windows. Майже на кожному сайті вмонтована онлайн-підтримка покупця, аналіз ШІ відвідуваних людиною веб-сайтів з метою виявити, що її може зацікавити, щоб рекламувати їй у подальшому товари. У наш час роботи здатні створювати замітки, фінансові звіти, робити репортажі тощо.

Перехід суспільства в Україні від інформаційного до цифрового стає більш відчутним. На державному рівні вже прийнято цілий ряд нормативного-правових документів, а саме концепцій: розвитку електронної демократії [4], розвитку електронного урядування [8], розвитку цифрової економіки та суспільства України [5] та ін. Таким чином, ми бачимо, що наша держава намагається функціонувати системно під час впровадження нових цифрових технологій в органах публічного управління.

Відповідно до Концепції «Про розвитку ШІ в Україні» ШІ – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [6].

Основні завдання, виконання яких потрібно забезпечити для досягнення Концепції, зображені на (рис. 1.1).

На наш погляд «ШІ – це частина інформатики та комп’ютерної

лінгвістики, що виконує покладені на неї завдання, які припоминають справи, що виконує людина. Загалом, комп'ютер буде виконувати ті дії, які в минулому виконувала людина».

Публічне управління одна із найголовніших сфер життєдіяльності держави, саме тому ця сфера стала пріоритетним завданням державної політики у галузі розвитку ШІ в Україні. Концепція встановлює пріоритетний курс і визначає головні завдання розвитку технологій ШІ з метою дотримання прав та законних інтересів як фізичних так і юридичних осіб, а також створення сильної конкурентоспроможної сфери публічного управління.

Рисунок 1.1 – Завдання у сфері публічного управління для розвитку ШІ в Україні

Стосовно терміну цифровізація слід зауважити, що в Україні існує

схвалена концепція про розвитку цифрової економіки та суспільства України. Отже, відповідно до цієї Концепції цифровізація – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливлює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [5].

Кандидат наук з державного управління Ніколіна І. І. у своїй науковій роботі пише, що «цифровізація публічного управління й адміністрування (цифрове врядування) – це форма організації публічного управління, орієнтованої на задоволення потреб громадян, яка забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості органів державної влади й органів місцевого самоврядування, забезпечує можливість їхньої взаємодії із суспільством, людиною, бізнесом за допомогою цифрових технологій за наявності в усіх учасників комунікації належних цифрових компетенцій» [2, с. 54].

Термін глобалізація, у своїй науковій праці Кожина А. В. [8, с. 46-47] описала, як процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації, що є об’єктивним процесом з систематичним характером і охоплює всі сфери суспільства з посиленням взаємозалежності.

Вплив глобалізаційних процесів на публічне управління дуже суттєвий, оскільки у наш час велике значення належить фактору, який містить під собою світову трансформацію, відповідно до якої міжнародна система зазнає змін. На разі існує чимала кількість напрямків впливу глобалізації на публічне управління (рис. 1.2) та його подальше функціонування.

Як вже згадувалося раніше, що ШІ – це дійсно прорив у науці за яким стоїть майбутнє, але чи все так просто? Однозначно ні, оскільки, ШІ, як і будь-яка інновація, що з’явилася на світ має багато недоліків, які врахувати одразу неможливо.

Публічне управління – це дуже важлива сфера життєдіяльності держави, тому відповідальність за її дії дуже вагома. Похибки в управлінні неминуче

призведуть до серйозних проблем, вирішення який може обійтися для громадян країни дуже дорого. У зв’язку з цим ми вбачаємо потребу розглянути та зважити всі переваги та загрози використання ШІ в публічному управлінні.

Нашому українському суспільству та уряду потрібно спільно розпочати працювати на ШІ для того, аби через 10 років мати цілком чітке розуміння, що таке ШІ та як ним керувати для досягнення максимального успіху у будь-якій сфері суспільної діяльності.

Безумовно, в даний час вже прикладаються великі зусилля для розвитку ШІ, однак потрібно брати до уваги, що це не буде завтра. Проте, як вже згадувалося раніше, ШІ несе за собою ряд загроз (табл. 1.1) для людства. Зважаючи на це, влада вимушена діяти дуже обережно та ретельно вивчати всі глибинні труднощі та проблеми у функціонуванні ШІ.

Таблиця 1.1 – Переваги та загрози використання ШІ в публічному управлінні

Переваги	Загрози
Втрата державними службовцями робочих місць через автоматизоване виконання рутинних повторюваних операцій.	Публічні управлінці отримають змогу завдяки відсутності рутинних справ спрямувати свій вільний час на твору роботу.
Втрата контролю над ШІ. Розробка ШІ з моделлю людського мозку може створити не контрольованість робота з боку людини.	Держава озброївшись засобами ШІ зможе більш досконало контролювати життя більшості громадян.
Конфлікти на релігійній, економічній та соціальній основі. Відповідальність за не точні дії ШІ в вище названих сферах потребують втручання з боку держави з метою погасити конфліктні ситуації.	Обробка великих обсягів даних у відносно короткий термі часу. Жодна людина не здатна на стільки швидко та точно отримувати, давати й аналізувати точний результат, як ШІ.
Теоретично існує ймовірність того, що в руках держави ШІ може отримати роль, яку на даний момент відіграє ядерна зброя.	Економія часу. ШІ не потребує часу на навчання, так як він запрограмований на здійснення певних видів робіт.
Також існує питання стосовно етики. Наразі у світі відсутні усталенні поняття, як добра, так і зла, а, тому, правила, які були б універсальними, теж не існує. Чіткі рамки надавали б змогу ШІ діяти правильно в будь-яких ситуаціях. Саме тому, держави світу зараз намагаються створити «етичний кодекс», однак дати, коли такий кодекс буде розроблений і чи взагалі буде також немає.	Фінансова економія. ШІ дуже ефективно проявляє свої можливості у розробці інвестиційної політики, при виявленні шахрайства та ін.

У будь-якій демократичній державі, безпека громадян знаходиться на першому місці і це найголовніше, тож перш ніж ми надаємо такий широкий спектр дії ШІ у нашому житті, потрібно передбачити всі можливі сценарії розвитку подій, щоб мати бачення, які дії можуть призвести до негативних наслідків, і, одразу намагатися вирішити проблему до того, як вона з'явиться в дійсності.

Наразі в нашій державі визначенні декілька основних напрямків розвитку цифрових трендів, досягнення яких можливе за допомогою діяльності ШІ (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Основні напрямки розвитку цифрових трендів

Everest спільно з інститутом Горшеніна провели дослідження «штучний

інтелект: український вимір» [7]. В ході даного дослідження, було проведено опитування 1000 респондентів. Дослідження проводилося на всій території України. Організаціями було створено багато різних питань, серед яких були запитання, пов'язані зі сферою публічного управління і ШІ (рис 1.3).

Результати дослідження показали, що досить значна частина громадян України покладають надії на ШІ, однак не можна сказати, що той результат якого очікує держава. Наразі в нашій державі далеко не всі добре знайомі із темою ШІ, саме тому, суспільство не достатньо вірить у ефективність та необхідність у використанні складних сучасних технологій у такій надважливій сфері, як публічне управління.

Рисунок 1.3 – Завдання, які на думку українців, ШІ повинен вирішити у публічному управлінні

Отже, беручи до уваги отриманні результати, можемо підсумувати й заявити, що на сьогодні більша частина громадян не вірить, що ШІ здатний допомогти вирішити одні із основних проблем сьогодення Української держави. Однак, слід за 'явити, що результати при цьому не є критичними, а всі ті хто не готовий потребують лише більше часу, аби краще ознайомитися з складними цифровими технологіями, адже за ними майбутнє.

Ми хочемо акцентувати на тому, що розвиток ШІ і його використання в майбутньому – це явище, яке набирає обертів і тягне за собою незворотній

характер. Однак, варто брати до уваги, що всі згадані раніше загрози, що утворюються внаслідок широкого використання ШІ дійсно існують. Ризики того, що сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології при їх неправомірному використанні мають ймовірність виникнення системного збою, який не завжди може бути усунутий людино.

На нашу думку, всі ті, хто приймає участь у розробці та подальшому впровадженні у життя суспільства ШІ, зобов'язані дуже ретельно проаналізувати всі потенційно небезпечні ризики, які він несе за собою, щоб уникнути серйозних глобальних проблем під час його застосування. Перш за все, керівництво держави має забезпечити законодавство, яке буде визначати чіткі межі впровадження та функціонування складних цифрових технологій. Також ми вважаємо, що вищі ланки управління завжди повинні належати людині.

Необхідно усвідомити, що ШІ не потрібно наділяти надмірними інтелектуальними здібностями. Важливо розуміти, що цифрові технології повинні допомагати публічним управлінцям здійснювати управління державою. Проте ми стверджуємо, що за умов чіткого, контрольованого та правомірного застосування ШІ обов'язково принесе багато користі всьому людству.

Список використаних джерел:

1. Кожина А. В. Основні тенденції публічного управління сталим місцевим розвитком в Україні в умовах глобалізації. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління, 2017. Том 28 (67) №1. С. 46-51. URL: http://surl.li/bknsv.

2. Ніколіна І. І. Аналіз тренду цифрової трансформації публічного управління та адміністрування в Україні. *Механізми публічного управління : публічне управління і адміністрування в Україні*, 2020. Вип 19. С. 53-59. URL: https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=25758.pdf.

3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р. *Урядовий кур'єр*, 2017. № 181. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text.

4. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. *Урядовий кур'єр*, 2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p#Text.

5. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. Київ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text.

6. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України. від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. Київ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text.

7. Everest innovation integrator. «Штучний інтелект: український вимір». URL: http://surl.li/bmpyg.

УДК 351.77

Павло Лилик

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті розглянуто основні форми взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування. Визначено основні засади роботи неурядових організацій в умовах поглиблення процесу євроінтеграції України. Представлено основні моделі функціонування неурядового сектору країн ЄС.

Ключові слова: *громадянське суспільство, органи місцевого самоврядування, взаємодія, неурядові організації, демократія.*

Глобалізація та розвиток міжнародного співробітництва в останні три десятиліття сформували важливого позадержавного суб’єкта забезпечення захисту прав людини, який має узагальнену назву nongovernmental organization або неурядові організації (далі – НУО) [1]. В Україні нині діють понад 7 тис. неурядових організацій, які охоплюють понад 26 тис. членів [2]. Тому, питання ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та НУО залишається надзвичайно актуальним в сьогоднішніх реаліях.

Дослідженню окремих теоретичних аспектів діяльності неурядових організацій в Україні присвячені роботи таких науковців як: О. В. Єгорова, Н.В. Карпінська, А.Є. Лясота, Д. В. Поліщук, А. О. Поляков, С. А. Сенча, Ю.В. Турченко, О. М. Шуміло, М.О. Яцина та ін.

Важливою ознакою НУО є те, що люди самоорганізуються, а не використовують традиційні державні структури. Вони нерідко є групами інтересів, які лобіюють уряди для досягнення суспільно значущих цілей, вирішення певних проблем на національному або міжнародному рівні, намагаючись залучити для цього не тільки можливості держав і міждержавних організацій, але й інших громадських структур. За словами Джеймса Розенау (англ. James N. Rosenau) НУО є «вільними від суверенітету акторами».

Існує три основних типи НУО:

- Дослідницько-консалтингові НУО, орієнтовані на наукові дослідження, надання консультацій і поширення інформації серед осіб, що приймають рішення, і широкої громадськості. Більшість з таких НУО – громадські або приватні мозкові центри, які виконують певні проекти, друкують наукові публікації, проводять конференції і семінари, співпрацюють зі ЗМІ.

- Лобістські НУО, які фокусують свою діяльність на захисті або опозиції конкретних політичних курсів, що здійснюються урядами або міжнародними організаціями. Вони привертають увагу ЗМІ для тиску на уряди й використовують міжнародні форуми для оприлюднення своїх позицій.

- Посередницькі НУО, які надають мережні послуги. Вони встановлюють контакти всередині країн І на міжнародній арені та поширюють інформацію з важливого для них питання. Такі мережі відіграють важливу роль у налагодженні зв’язків і організації співробітництва між різними організаціями. Інформаційна революція надає їм додаткові можливості, порушуючи інформаційну монополію урядових структур [3, с. 33].

У науковій літературі виділяють наступні форми взаємодії неурядових організацій з органами державної влади (різних рівнів) та місцевого самоврядування:

1. підтримка національних та локальних неурядових організацій (здійснюється шляхом цільового фінансування або наданням грантової підтримки внаслідок відкритих конкурсів);

2. участь у розробці, коригуванні та обговоренні проєктів, які спрямовані на розвиток громадянського суспільства, економічного та політичного розвитку держави або локальної спільноти, дотримання прав та свобод громадян (публічні консультації, лобіювання або аналітична робота «фабрик думок»);

3. здійснення громадського моніторингу управлінських кроків органів державної влади та місцевого самоврядування (підготовка експертних висновків або експертних пропозицій);

4. укладання договорів між органами державної влади та неурядовими організаціями у сфері надання послуг населенню (тристоронні угоди між владою, власниками виробництва та профспілковими організаціями);

5. утворення консультативно-дорадчих органів (різного роду громадські ради), які діють у системі органів місцевого самоврядування і стають ланкою взаємодії між суспільством та органами влади;

6. участь неурядових організацій у підготовці, перепідготовці та атестації управлінських кадрів, спільне навчання державних службовців та громадських активістів;

7. реалізація органами влади досліджень громадської думки за допомогою громадських організацій та врахування результатів цих досліджень у виробленні управлінських рішень;

8. створення асоційованих структур (фондів та асоціацій) із метою реалізації вузькоцільових завдань та проєктів [2].

Нормативно-правова база України у сфері громадської діяльності та інформації представлена декількома окремими установчими законами, які не регулюють відносини з питань розвитку громадянського суспільства та участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Такі відносини регулюються підзаконними актами, що мають рекомендаційний характер для органів місцевого самоврядування. В умовах проведення реформи адміністративно-територіального устрою та децентралізації, коли управлінські повноваження органів виконавчої влади на регіональному та місцевому рівні передаються до органів місцевого самоврядування, необов’язковість виконання підзаконних нормативно-правових актів може призвести до гальмування

розвитку громадянського суспільства та викликати певний суспільний резонанс. Тому нормативно-правова база розвитку громадянського суспільства потребує вдосконалення в тому числі і з урахуванням світового досвіду [4].

Разом з тим, у період слідування Україною оголошеним на державному рівні курсом на європейську інтеграцію відбуваються якісні зміни в роботі неурядових організацій:

- прийнятий ще 14 жовтня 2014 р. Закон України «Про запобігання корупції» надав можливості громадським об'єднанням здійснювати антикорупційні заходи та брати участь у відборі членів Національного агентства із запобігання корупції;
- помітний вплив на характеристики категорії «організаційна спроможність» третього сектору також мала суспільна згуртованість навколо потреби відстояти суверенітет держави та євроінтеграційний вектор;
- допомога Україні в розбудові демократичних інститутів з боку західних партнерів сприяє й покращенню категорії «фінансової стійкості» неурядових організацій;
- неурядові організації працюють над удосконаленням змісту своєї роботи, що відображується в категорії «адвокації»;
- НУО виходять на якісно новий рівень роботи, беручи участь у соціальних контрактах та державних закупівлях;
- в українських реаліях діяльність неурядових організацій все більше знаходить підтримку громадян, які допомагають їм зусиллями і фінансами, що дозволяє Індексу CSOSI визначити категорію «публічного іміджу» неурядового сектору [5].

Варто зауважити, що громадянське суспільство стало невід'ємною складовою громадського, суспільно-політичного, духовного та культурного життя країн Європейського Союзу. Важливість його розвитку і засади взаємодії з керівними інституціями Європейського Союзу й держав-членів співтовариства були визнані ще 50-х рр. XX ст. (рис. 1). Такий досвід є надзвичайно важливим для України в контексті подальшого розвитку громадянського суспільства на засадах демократії.

Вагомим кроком для досягнення цієї мети стало затвердження Указом Президента України у 2021 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки.

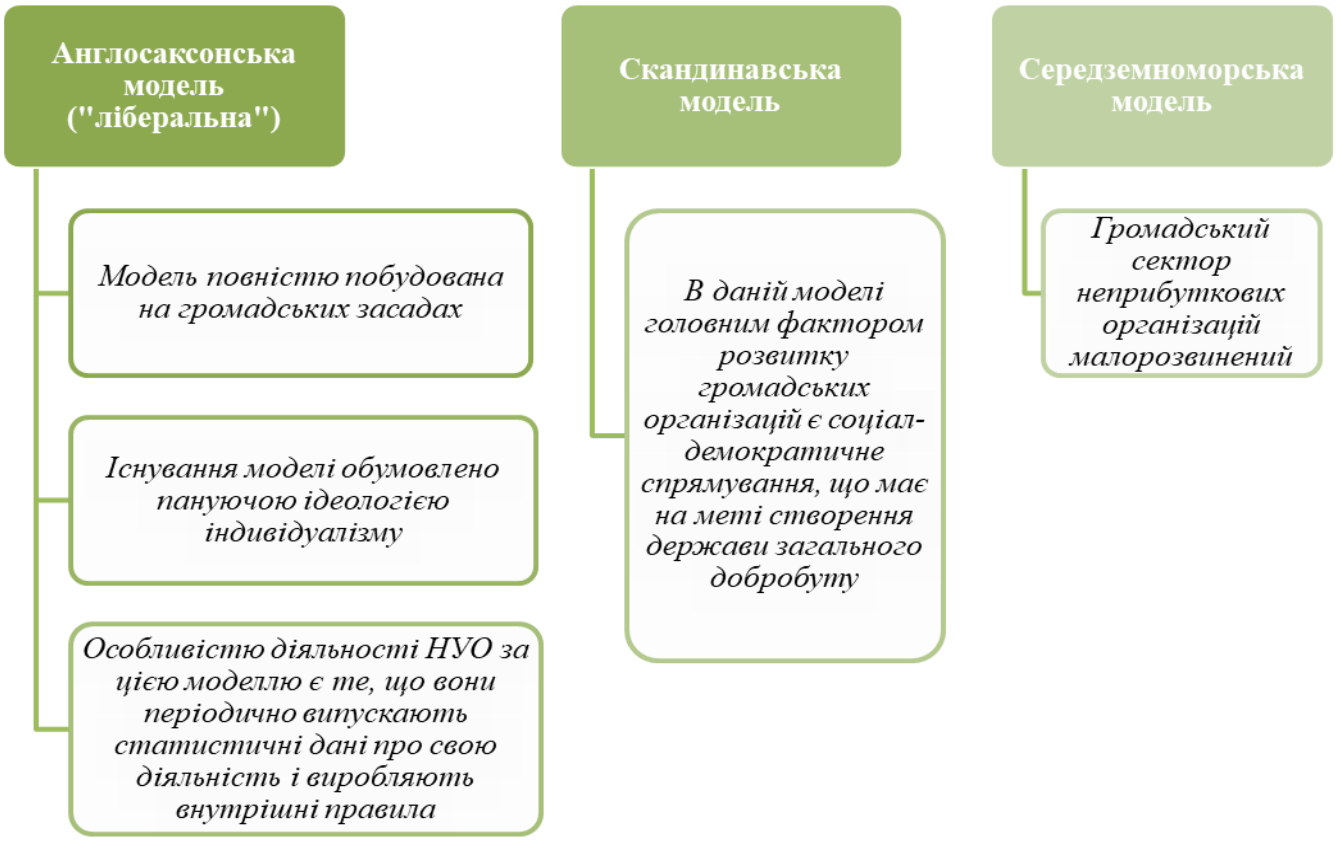

Рисунок 1 – Моделі функціонування неурядового сектору країн Європейського Союзу [6]

Метою реалізації Стратегії є створення сприятливих умов для розвитку громадської ініціативи та самоорганізації, формування та діяльності інститутів громадянського суспільства, налагодження взаємодії між громадянами, згаданими інститутами та органами державної влади, органами місцевого самоврядування, у тому числі для реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина, задоволення суспільних інтересів, забезпечення громадської участі у прийнятті та реалізації владних рішень.

Стратегічними напрямами Стратегії є:

1. Забезпечення ефективних процедур громадської участі у формуванні та реалізації державної політики на національному та регіональному рівнях, вирішенні питань місцевого значення.

2. Створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку інститутів громадянського суспільства.

3. Стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України.

4. Створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці.

Реалізація Стратегії здійснюється органами державної влади у партнерстві з інститутами громадянського суспільства, міжнародними організаціями, іншими заінтересованими установами, організаціями [7].

Разом з тим, на думку вітчизняних науковців, питання становлення та конструктивного розвитку інституту неурядових організацій в Україні можливе, по-перше, за умови покращення економічного добробуту населення України та збільшення кількості заможних громадян середнього класу, які самостійно і за власним бажанням зможуть фінансувати політично незаангажовані громадські проекти, по-друге за умови вдосконалення сфери цивільних форм контролю громадського сектору за органами державної влади, особливо тих, метою діяльності яких є запобігання посяганням на питання забезпечення державної безпеки України [8].

Таким чином, на сьогоднішній день, формування сприятливого середовища для взаємодії органів місцевого самоврядування та неурядових організацій є надзвичайно важливою передумовою розвитку громадянського суспільства на засадах самоідентичності, національної свідомості та демократії.

Список використаних джерел:

1. Поляков А. О. Міжнародно-правове регулювання правозахисної діяльності неурядових організацій. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2020. Вип. 32. С. 66-74. URL: http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/law/article/view/3377.

2. Лясота А.Є. Трансформація місця та ролі неурядових організацій у політичному процесі України. *Науковий журнал «Політикус»*. 2021. Вип. 2. С. 53-58. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/12027/1/Liasota%20Alina.pdf.

3. Шуміло О. М. Роль неурядових організацій у становленні та розвитку правозахисного руху (приклади успішного правозахисного активізму) : навч. посіб. / О. М. Шуміло, Н. Ю. Кравчук; МОН України. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 227 с.

4. Сенча С. А. Аналіз можливості адаптації досвіду зарубіжних країн для стимулювання розвитку громадянського суспільства в Україні. *Право та державне управління*. 2020. №1. Т.2. С. 170-177.

5. Єгорова О. В. Проблеми формування неурядового сектору в Україні в умовах Європейської інтеграції. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 67. С. 61-67.

6. Окуньовська Ю. В. Неурядовий сектор країн Європейського Союзу: розвиток та класифікація моделей функціонування. *Політичні інститути та процеси*. 2016. №4. URL: https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3088.

7. Указ Президента України «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки» від 27.09.2021 № 487/2021. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text.

8. Поліщук Д. В., Дем'янюк В. В. Проблемні питання становлення та розвитку інституту неурядових організацій в Україні у контексті забезпечення державної безпеки України. Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку: збірник наукових праць за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції (18 вересня 2020 р., м. Острог) / за заг. ред. д.ю.н. Романова М. С. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2020. С. 84-89.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ВІСНИК СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «ВАТРА»

ВІННИЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 145

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих»

Редактор: Фатєєва Т.
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 23.05.2022 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 15,34.
Обл.-вид. арк. 11,90. Тираж 1. Зам. № 124.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25